

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษา
ตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นางสาวสุดา เชิดเกียรติกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

DEVELOPMENT OF A EDUCATIONAL MANAGEMENT PROGRAM TO ENHANCE
ABILITIES IN ORGANIZING LIFELONG EDUCATION ACTIVITY FOR
PRACTITIONERS IN CHILD DEVELOPMENT CENTERS

Ms. Suda Cherdkietikul

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
โดย	นางสาวสุดา เชิดเกียรติกุล
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบ โรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร. สืบสกุล สอนใจ

คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุุณศึกษบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร.สืบสกุล สอนใจ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวานัน โกวินทยา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.ชนินทร์ สุขเจริญ)

ศุดา เชิดเกียรติกุล : การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก. (DEVELOPMENT OF A EDUCATIONAL MANAGEMENT PROGRAM TO ENHANCE ABILITIES IN ORGANIZING LIFELONG EDUCATION ACTIVITIES FOR PRACTITIONERS IN CHILD DEVELOPMENT CENTERS) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล, อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : ดร. สืบสกุล สอนใจ, 285 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัด กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (2) เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (3) เพื่อทดลองใช้และประเมินผล โปรแกรมการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (4) เพื่อศึกษาปัจจัย และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของ โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 46 คน โดยผู้วิจัยใช้ การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experiment) ประกอบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในรูปแบบการทดลองแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (Non-equivalent group, pretest-posttest design) การวิจัยแบ่งกระบวนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (2) ระยะที่ 2 การ ทดลองใช้และประเมินผล โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (3) ระยะที่ 3 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของ โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยผลการวิจัยพบว่า

1. โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พัฒนาตามแนวคิดกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) 5 ขั้นตอน เนื้อหาของ โปรแกรมมี 12 ส่วน โดยมีเนื้อหาสาระของการเรียนรู้ประกอบด้วยแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับนีโอฮิวแมนนิส จิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สื่อการเรียนการสอนและ นวัตกรรมในการศึกษา ความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2. ระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับดี

3. ผลการทดลองใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตเพิ่มขึ้นภายหลังจากการได้รับการฝึกอบรม โปรแกรมดังกล่าว และพบว่าระดับความสามารถในการจัด กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มทดลองมีความสามารถในการจัด กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตมากกว่ากลุ่มควบคุม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4. การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของ โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำโปรแกรมดังกล่าว ไปใช้ประโยชน์ คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีเงื่อนไข สำคัญคือ การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารขององค์กร

ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต ลายมือชื่อนิติดี

สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ปีการศึกษา 2555 ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

5184263027 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS : ACTIVITY MANAGEMENT / LIFELONG LEARNING EDUCATION / PRACTITIONER IN CHILD DEVELOPMENT CENTERS

SUDA CHERDKIETIKUL: DEVELOPMENT OF A EDUCATIONAL MANAGEMENT PROGRAM TO ENHANCE ABILITIES IN ORGANIZING LIFELONG EDUCATION ACTIVITES FOR PRACTITIONERS IN CHILD DEVELOPMENT CENTERS. ADVISOR: ASSOC.PROF. KIATIWAN AMATYKUL, Ph.D., CO-ADVISOR : SUEBSAKUL SORNJAI, Ph.D., 285 pp.

The objectives of the study were (1) to develop an educational management program to enhance abilities in organizing lifelong education activity management program for practitioners in child development centers (2) to study the capability level of lifelong learning activities management program for practitioners in child development centers (3) to implement and evaluate educational management program to enhance abilities in organizing lifelong education activities management program for practitioners in child development centers, and (4) to study factors and conditions concerning educational management program to enhance abilities in organizing lifelong education activity management program for practitioners in child development centers. Samples for this research were 46 practitioners in child development centers. The researcher applied both the quasi experiment approach as a quantitative research method and the content analysis to interpret qualitative data in the form of non-equivalent group, pretest, and posttest design. This study was divided into three phases including: Phase 1: developing of the program, Phase 2: implementing and evaluating the program, and Phase 3: Studying factors and conditions concerning the program. The results of the study found that:

1. The program that was developed by applying Boyle (1981) program institution concept included five processes and twelve parts of content consisting of: concept and theory of lifelong learning of Neo-humanist, child psychology, early child development, child development centers management, instruction media and education innovation, creative thinking theory, and the concept of participatory learning.

2. The capacity level of lifelong learning activity management program for practitioners in child development centers was at a good level.

3. The results of implementation and application of the program indicated that trainees gained more knowledge and understanding as well as the capacity to manage a lifelong learning activity after they had been trained. Also, the study found that the capacity of experimental group and the control group to manage a lifelong learning activity were different where the experimental group had higher capacity to manage lifelong learning activity better than the control group at 0.5 significant level.

4. A study of factors and conditions of the program included the participation in the community, the support from child development centers, the significance and interest in self-development by lifelong learning of related organizations found that the influencing factors of successful application of this program is community participation and personal factors of practitioners in child development center with the condition of support from administrators or leaders.

Department : Lifelong Education..... Student's Signature

Field of Study : Non-Formal Education..... Advisor's Signature

Academic Year : 2012..... Co-advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยอาศัยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายท่านที่ให้การช่วยเหลือให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นและกำลังใจ ซึ่งทุกท่านเป็นผู้มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้

ผู้เขียนขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล และ ดร.สืบสกุล สอนใจ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะ ควบคุม ตรวจสอบ และคอยให้คำปรึกษาแนะนำชี้แนะแนวทางตลอดระยะเวลาของการทำวิจัยนี้จนเสร็จสมบูรณ์ได้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาน์ โกวิทยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา และดร.ชนินทร สุขเจริญที่ช่วยชี้แนะและให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ คณาจารย์หลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียนภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้และวิชาการ ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ผู้ศึกษา

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงวุฒิ และผู้เข้าร่วมอบรมทุกท่าน ที่ผู้วิจัยไม่สามารถเอ่ยชื่อได้ในหน้านี้ แต่มีในเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาส่วนต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาสละเวลาอันมีค่ามาให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียนภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณญาติพี่น้องที่เป็นกำลังใจสำคัญ ทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นสามารถสำเร็จการศึกษาล่วงไปด้วยดี คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบอบแต่บุพการี พระคุณบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่านและงานวิจัยนี้คงไม่สำเร็จหากไม่ได้รับการสนับสนุนทุนจากกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช รุ่นที่18 ครั้งที่2/2555 ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2553 ปีงบประมาณ 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
สมมุติฐานของการวิจัย.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา.....	15
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต.....	26
ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีนี้โอฮิวแมนนิส.....	33
ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก การพัฒนาเด็กปฐมวัยและ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	37
ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน.....	50
ตอนที่ 6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์.....	57
ตอนที่ 7 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	69
ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	77
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	90

บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	98
	ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการ จัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก.....	100
	ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	112
	ระยะที่ 3 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	116
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	119
	ตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถใน การจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก.....	119
	ตอนที่ 2 การศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	136
	ตอนที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	147
	ตอนที่ 4 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	170
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	177
	สรุปผลการวิจัย.....	177
	อภิปรายผล.....	183
	ข้อเสนอแนะ.....	192
	รายการอ้างอิง.....	195

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิด โปรแกรมการศึกษา.....	19
2.2	แสดงการเปรียบเทียบประเภทของ โปรแกรมตามแนวคิดของ Boyle.....	24
2.3	การพัฒนาการเรียนสอนตามแนวทฤษฎีต่างๆ.....	33
3.1	ขั้นตอนการวิจัย วิธีวิจัย กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือในการวิจัย.....	99
3.2	แสดงจำนวนระยะเวลาการฝึกอบรม โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	111
4.1	โปรแกรมการจัดกิจกรรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการศึกษา ตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	128
4.2	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	136
4.3	ความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต.....	139
4.4	ความรู้และทักษะ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต.....	142
4.5	การประเมินผล หลักการ และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต.....	151
4.6	ความคิดเห็นต่อมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วีเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮาส์...	158
4.7	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ก่อนทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	164
4.8	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง.....	164
4.9	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	165
4.10	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษา ตลอดชีวิตก่อนทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	165
4.11	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะ และความรู้ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอด ชีวิตก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง.....	166
4.12	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอด ชีวิตหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	166

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 97
3.1	รูปแบบการทดลอง..... 114
3.2	กระบวนการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัด กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..... 118
4.1	โมเดลการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของหทัยรัตน์ ชัยพรภัทร (2555)..... 167
4.2	โมเดลการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของนิตยา พ่วงพูล(2555)..... 168
4.3	โมเดลการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของมลิวัดย์ พิมพ์สิงห์(2555)..... 169
5.1	โมเดล โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..... 187

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาตลอดชีวิตได้รับความสนใจจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกมาเป็นเวลานาน โดยในปี ค.ศ. 1972 องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ยอมรับ รายงานชื่อ “การศึกษาเพื่อชีวิต-โลกของการศึกษาปัจจุบันและอนาคต” (Learning to Be: The World of Education Today and Tomorrow) ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้ประเทศต่างๆ ใช้การศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวความคิดหลักในการวางแผนการศึกษาของประเทศเหล่านั้น (สุนทร สุนันท์ชัย, 2544) สำหรับประเทศไทยการศึกษาตลอดชีวิต ได้มีการกล่าวถึงในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 ให้มีการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตราที่ 49 วรรคสาม ส่งเสริม การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) กำหนดแนวทางการพัฒนาคน สู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดย (1)การพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยมีภูมิคุ้มกัน ต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคตโดยพัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ ที่เข้มแข็ง(2)การพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสร้าง โอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนทุก กลุ่มทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งที่เป็นวัฒนธรรมภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) ดังนั้น การจัดทำมีการศึกษาตลอดชีวิตสังคมทุกภาคส่วนจึงต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ตรงตาม ความต้องการของผู้เรียนและสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการ พัฒนาชีวิตและสังคม มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบให้ผู้เรียนได้เลือกตามความ ถนัดความสนใจความสะดวกในเรื่องสถานที่และเวลาทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549)

การศึกษาตลอดชีวิตเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมาก ผู้เรียน ครอบครัว สถาบันการศึกษา และภาคสังคมต่างๆ ต่างก็มีส่วนสำคัญในการศึกษาตลอดชีวิต การประสานงาน

ในการพัฒนานโยบายและนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปีเป็นช่วงวัยที่มีการพัฒนาในทุกด้านมากที่สุด โดยเฉพาะช่วงอายุ 0-2 ปี จะมีพัฒนาการทางสมองรวดเร็วกว่าผู้ใหญ่ถึงร้อยละ 80 จากข้อมูลผลสำรวจพัฒนาการเด็กเล็กในปี 2550 พบว่า เด็กอายุ 1-5 ปี มีพัฒนาการเหมาะสมเพียงร้อยละ 67.7 อีกเกือบร้อยละ 30 หรือประมาณ 1 ล้านคน ยังมีพัฒนาการด้อยโดยเฉพาะด้านภาษา (โพสท์ทูเดย์, 2553) ในขณะที่เด็กไทยอายุ 0-5 ปี จำนวน 400,000 คน อยู่ในภาวะทุพโภชนาการ และอายุ 3-5 ปี จำนวน 1.2 ล้านคน ไม่ได้รับการเตรียมพร้อมที่จะเข้าเรียน (นุชฤดี รุ่ยใหม่, 2549) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการให้ความสำคัญต่อการศึกษาศึกษาของเด็กเล็ก

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) เป็นจุดเริ่มของการให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กเล็ก โดยมีแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาเด็กเล็ก คือการขยายบริการการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพื่อให้เด็กเล็กทุกคนได้รับการเตรียมพร้อมอย่างน้อย 1 ปีก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษาโดยรัฐสนับสนุนแบบให้เปล่าในปัจจุบันที่เอื้อต่อการพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาของกลุ่มเด็กที่ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ประสานส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาท้องถิ่นเป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งกฎหมาย การกระจายอำนาจที่ระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการศึกษา จึงได้ก่อให้เกิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ จากข้อมูลปี 2554 พบว่า มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 14,107 แห่ง ผู้ดูแลเด็กเล็ก 35,158 คนมีเด็กเล็กในสังกัดจำนวนมากถึง 891,842 คน (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2554) และคาดการณ์ว่าในอนาคตบุคลากรทางการศึกษา เช่น ครู ผู้ดูแลเด็กเล็ก รวมถึงบุคลากรอื่นๆ ที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะของสถานที่สำหรับการเรียนรู้ของเด็กไทย

จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดในด้านสภาพแวดล้อม พื้นที่ บุคลากร และเรื่องของคุณภาพ (กฤษฎา สวัสดิ์ชัย, 2551) ผลการสำรวจศูนย์เด็กเล็กทั่วประเทศ 20,043 แห่ง พบว่า ผ่านมาตรฐานเบื้องต้น 15,426 แห่ง อีก 4,617 แห่ง หรือร้อยละ 23 ยังไม่ผ่านเกณฑ์ (โพสท์ทูเดย์, 2553) สอดคล้องกับข้อมูลของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2551) มี

ความเห็นว่าคุณมาตรฐานผู้เรียนยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา ทำให้สถานศึกษาในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเร่งพัฒนากระบวนการเรียนเพื่อยกระดับมาตรฐานด้านผู้เรียนให้เพิ่มสูงขึ้น

สำหรับปัญหาของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สะท้อนให้เห็นในงานวิจัยของ กฤษณา ชัยสวัสดิ์ (2551) พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่เป็นเพียงครูอัตราจ้าง จึงขาดความมั่นคงในการทำงานไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากต้องอยู่ภายใต้การบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ด้วยสาเหตุดังกล่าวผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงไม่มีความมั่นคงด้านอาชีพ ในงานวิจัยของอำพร พันธุ์งาม (2553) พบว่าปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ บุคลากรมีวุฒิความรู้ไม่ตรงกับสายงาน บริหารงานแบบอุปถัมภ์ อาคารสถานที่ไม่ได้มาตรฐาน มีปัญหาด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สื่อ วัสดุ และหลักสูตร ไม่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนขาดการประชาสัมพันธ์ เช่นเดียวกับรายงานการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ที่พบว่าสภาพของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังเป็นปัญหา คือ การขาดแผนพัฒนาครูและบุคลากรที่ชัดเจน ขาดการแนะนำ นิเทศ ช่วยเหลือและติดตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการ สอดคล้องกับสภาพปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลที่พบว่ามี การขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอยู่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับลักษณะของงานที่ปฏิบัติอยู่ ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ควรดำเนินการคือ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรให้ความสำคัญในลำดับแรก เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กเล็กมากที่สุด และมีบทบาทในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาของเด็กทั้งก่อนสอนและหลังสอนและต้องประสานกับครอบครัวชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมในการสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเล็กที่อยู่ในความรับผิดชอบ มีความรู้ในเรื่องของพัฒนาการเด็กตามวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจแนวคิดต่างๆที่จะนำมาใช้ในการจัดการศึกษาสามารถนำหลักสูตรมาสู่การปฏิบัติ จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน ประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็กและทำงานร่วมกันกับเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน ได้อย่างดีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเด็กตามเป้าหมาย (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2551) บทบาทของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้

ทำความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพอย่างดียิ่งขึ้น ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญ ดังเช่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2547) ได้กล่าวถึงทักษะที่สำคัญของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

1. การพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการและทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาหาความรู้ การเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และเทคโนโลยีโดยอาศัยสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกและจัดตั้งชมรมเครือข่าย

2. การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะรักเด็กอุปนิสัยอ่อนโยนมีกิริยา วาจา นุ่มนวลอ่อนหวาน ใจเย็น รู้จักปรับปรุงและพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองอยู่เสมอมีบุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการที่จะทำงานกับกลุ่มคนต่างๆ มีการเตรียมตัวในการสอนและมีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับบริบทที่รับผิดชอบ

นอกจากนั้นเบญจวรรณ กี่สุขพันธ์ (2551) ได้กล่าวถึงการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กว่าควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) คุณลักษณะการมีความรู้ความสามารถ 2) คุณสมบัติด้านเทคนิคเฉพาะด้าน 3) คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ คุณลักษณะทั้ง 3 ประการจะส่งเสริมศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการที่จะนำไปพัฒนางานให้มีคุณภาพมากขึ้น ส่วนสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2550) ได้กล่าวถึงมาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูปฐมวัย ได้แก่ 1) ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเองเข้ากับชุมชน 2) ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นเด็กเป็นสำคัญ

จากความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากมีลักษณะยืดหยุ่น ไม่ว่าจะเป็นผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา หลักสูตร เวลา และสถานที่ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และงบประมาณที่มีอยู่แล้ว เพียงแต่ปรับองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้สามารถ ฝึกทักษะ ความรู้ ให้กับเด็กและภาคีที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้การศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างดี ทั้งนี้การศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วยการจัดการศึกษาใน 3 ส่วนหลัก คือ สุมาลี สังข์ศรี (2545)

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) เป็นการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นโดยมีโครงสร้างกฎระเบียบต่างๆค่อนข้างตายตัวการศึกษาในระบบโรงเรียนการเรียนจะต้องเรียนต่อเนื่องจนจบหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งการศึกษาในส่วนนี้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถในการเรียนการสอนในเรื่องต่างๆ เช่น จิตวิทยาเด็ก การศึกษาปฐมวัย การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) การศึกษานอกระบบได้แก่ ประสบการณ์และกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนทั้งหมดโดยไม่จำกัดวัย เพศพื้นฐานการศึกษาอาชีพประสบการณ์ความสนใจ ฯลฯ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งในด้านความรู้ที่เป็นพื้นฐานที่เป็นปัจจุบันในเรื่องต่างๆการศึกษาประเภทนี้มีความยืดหยุ่นในเรื่องระบบระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆไม่ว่าจะเป็นด้านอายุของผู้เรียนระยะเวลาเรียนหลักสูตรวิธีการเรียนการสอนการวัดผลประเมินผลสถานที่เรียนผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้เมื่อมีความพร้อมหยุดเรียนได้เมื่อมีภาระความจำเป็นและกลับมาเรียนใหม่ได้ตามต้องการเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของสังคมการศึกษานอกระบบจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ใช้การศึกษานอกระบบพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของตนเอง และการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจในหลักการของพัฒนาการของเด็กในเบื้องต้น

3. การศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ (Informal Education) เป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาที่บุคคลได้รับความรู้ประสบการณ์ได้เสริมสร้างเจตคติค่านิยมและทักษะต่างๆจากครอบครัวสังคมสิ่งแวดล้อมและจากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตประจำวันการได้รับความรู้ อาจจะได้จากการพูดคุยสนทนา การสังเกตการเข้าร่วมในกิจกรรมการประกอบอาชีพการงาน โดยที่กิจกรรมเหล่านั้นไม่ได้เกิดขึ้นหรือมีการจัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งทางการศึกษาแต่จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่นแต่กลับทำให้บุคคลได้รับความรู้โดยบังเอิญหรือโดยไม่ตั้งใจ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องใช้เทคนิคต่างๆในการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็ก ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาโปรแกรมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างไรก็ตามการพัฒนาโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต ยังต้องคำนึงถึงลักษณะของเนื้อหา กลุ่มผู้ใช้ และประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โปรแกรมทางการศึกษาแต่ละโปรแกรมมีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกัน แนวคิดต่างๆ เหล่านี้ จะต้องมีการศึกษาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับ

กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2547) จากการศึกษา วิเคราะห์ โปรแกรมการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโปรแกรมการศึกษาของ Boyle (1981) มีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความสามารถในตัวบุคคล อีกทั้งเป็นโปรแกรมที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระทางวิชาการเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในเรื่องที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระหรือสมรรถภาพในด้านต่างๆ และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในองค์กรทั่วไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้โปรแกรมการศึกษาเชิงสถาบันของ Boyle (1981) มาพัฒนาเป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) เน้นการสอนเนื้อหาของวิทยาการ (Discipline) มีลำดับในการวางเนื้อหา มีวัตถุประสงค์ชัดเจน สามารถพัฒนาภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถและทักษะ บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ด้วยการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดผู้รับบริการ 2) ระบุเนื้อหาวิชา 3) กำหนดการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ 5) การประเมินผลโปรแกรม อย่างไรก็ตามการพัฒนาโปรแกรมจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ด้วยซึ่งจะมีส่วนสำคัญให้การจัดการฝึกอบรมประสบความสำเร็จได้ แนวคิดนี้ โออิวแมนนิสจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีตนเอง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ และฝึกฝนทั้งในส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม การจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเกาซิกิ และโยคะ เป็นต้น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2552)

นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องมีเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. ความสามารถ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยจิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก มีความสามารถในการจัดกิจกรรม การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน มีความสามารถในการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม มีโอกาสในการพัฒนาทุกด้านตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาครอบครัวเด็กทุกประเภท โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเน้นเด็กเป็นสำคัญ มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตสังคมวัฒนธรรมตามความเป็นอยู่จริงของเด็ก โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ ให้แก่เด็กซึ่งเป็นการก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้

พัฒนาอย่างเป็นองค์รวมโดยผ่านการเล่นซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กและผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กเล็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

2. ทักษะที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ โดยการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชั้นเรียนผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องใช้ความสามารถอย่างมากเพื่อให้ชั้นเรียน เกิดความราบรื่น มีบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ซึ่งการจัดการดังกล่าวครูต้องใช้กระบวนการสร้างสรรค์เพื่อที่จะจัดการชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดซึ่งความคิดสร้างสรรค์นี้เองเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขหรือจัดการปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพดังที่ Torrance (1962) ได้กล่าวว่าในบรรดาความคิดทั้งหลายความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญมากที่สุดซึ่งช่วยให้เกิดการค้นพบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตดังนั้นความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่ครูต้องช่วยปลูกฝังให้แก่เด็กอีกทั้งช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่แล้วในตัวเด็กให้เจริญสูงสุดด้วย ความคิดสร้างสรรค์ได้ทำให้นักมนุษยศาสตร์ค้นพบวิธีแก้ปัญหามาใหม่ๆ การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่รวมทั้งการค้นพบทฤษฎีต่างๆที่สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมไปในทางสร้างสรรค์ได้ (อารี พันธุ์ณี, 2545)

3. บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ในการพัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพนั้นต้องเกิดจากความร่วมมือของครอบครัวชุมชนศูนย์เด็กเล็กและองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ดังจะเห็นได้จากการกำหนดแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2549) ที่ได้เน้นให้ทุกส่วนของสังคมคือบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันทางศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษาและชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนโดยมีการระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมเสนอแนะเมื่อมีการประชุมจนถึงการร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานและร่วมระดมทรัพยากรร่วมกันเพื่อนำไปสู่แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาของตนเอง

โปรแกรมการจัดกิจกรรมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ภายหลังจากการได้รับการฝึกอบรมตามที่กำหนดไว้ในโปรแกรม ซึ่งผลจากการพัฒนาโปรแกรมจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองมีแนวคิดที่มองการศึกษาในภาพรวม ซึ่งได้รวมเอาการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ โรงเรียน (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal

Education) อย่างประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านของความต่อเนื่องของเวลา (ชั่วชีวิตคน) และเนื้อหาสาระที่ต้องนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิตต้องมีความยืดหยุ่นในด้านเวลา สถานที่ เนื้อหา เทคนิคการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และมีใจกว้างยอมรับว่าการเรียนรู้มีหลายรูปแบบและหลายวิธีการมีเป้าหมายแน่นอนมีวิธีการที่ถูกต้องมีอุปกรณ์ในการดำเนินงานครบถ้วน มีหลักสูตรที่เจาะตรงเป้าหมายและยืดหยุ่นได้ตามสภาพการณ์ในช่วงเวลาและท้องถิ่นและสามารถนำแนวคิดดังกล่าวถ่ายทอดสู่ภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเด็กเล็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ สามารถวางแผน สร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆ ได้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สมมุติฐานของการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดว่าผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องสามารถเรียนรู้และเข้าใจในหลักปรัชญาของการศึกษาตลอดชีวิต และสามารถนำกระบวนการนำการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้ในการพัฒนาความรู้ และทักษะด้านต่างๆ ที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องใช้ในการทำงาน 6 ด้าน ได้แก่ การศึกษาตลอดชีวิต จิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สื่อการเรียนการสอน ความคิดสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วม จากแนวคิดและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานการวิจัยดังนี้

1. โปรแกรมการศึกษาตามแนวคิดของ Boyle (1981) สามารถพัฒนาร่วมกับองค์ความรู้และแนวคิดที่จำเป็นสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสสามารถพัฒนาร่วมกับองค์ความรู้และแนวคิดที่จำเป็นสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ และมีความเหมาะสมที่นำไปใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ในโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผ่านการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถในการนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้ในการปฏิบัติงานหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

4. ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มทดลองที่ผ่านการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถในการนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้ในการปฏิบัติงานหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรมการจัดการศึกษา หมายถึง โปรแกรมจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นโปรแกรมที่เน้นการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ผู้เข้าร่วมโปรแกรม 4) วิทยากร 5) ระยะเวลา 6) สถานที่ 7) ผู้รับผิดชอบ 8) เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ 9) สภาพแวดล้อม 10) การประเมินผล 11) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และ 12) แผนการจัดกิจกรรม

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษา หมายถึง การนำโปรแกรมการศึกษามาแนวคิดของ Boyle (1981) ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดผู้รับบริการ การระบุเนื้อหาวิชา การกำหนดการเรียนการสอน การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ และการประเมินผลมาพัฒนาร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก การพัฒนาเด็กปฐมวัย และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และได้พัฒนาเป็นโปรแกรมจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาในระบบ หมายถึง การศึกษาที่มีการดำเนินการตามโครงสร้างกฎระเบียบต่างๆ ตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่กระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดขึ้น

ศึกษานอกระบบ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายเน้นการจัดการเรียนรู้เรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบันซึ่งผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดให้แก่ภาคีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิต เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อ ชุมชน แหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดให้แก่ภาคีที่เกี่ยวข้อง

ความสามารถ หมายถึง ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตที่นำมาปรับใช้ในการพัฒนาจิตวิทยาเด็กและศึกษาปฐมวัย การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ความคิดสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถนำหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้ในการพัฒนาความรู้ดังกล่าวให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม

จิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาและแนวคิดจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยที่เป็นหลักของการพัฒนาเด็กเล็กที่สามารถพัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านบริการอาหารสะอาดปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ด้านบุคลากร และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียน

การสอนได้ตลอดชีวิต และใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้จากผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปสู่ผู้เรียน

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การคิดสิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างหรือพัฒนาจากองค์ความรู้เดิมของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความคิดริเริ่มหมายถึงลักษณะความคิดแปลกใหม่แตกต่างจากความคิดธรรมดาหรือความคิดง่าย ๆ เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
2. ความคิดคล่องแคล่วหมายถึงความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว และสามารถสร้างคำตอบได้ในปริมาณมากในเวลาจำกัด
3. ความคิดยืดหยุ่นหมายถึงประเภทหรือแบบของความคิดที่พยายามคิดได้หลายอย่างต่าง ๆ กัน กล่าวคือเป็นความสามารถของบุคคลที่จะพยายามคิดให้ได้หลายประเภทอย่างอิสระซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา
4. ความคิดละเอียดลออหมายถึงความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความคิดละเอียดลออเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่เป็นพิเศษให้สำเร็จ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย การร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมเสนอแนะเมื่อมีการประชุมการร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานและร่วมระดมทรัพยากร

ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง ผู้ที่ทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีบทบาทหน้าที่ในการสอน และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี มีวุฒิการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก และจิตวิทยาเด็กเล็ก เคยได้รับการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก และจิตวิทยาเด็กเล็ก และมีประสบการณ์ในการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่น้อยกว่า 2 ปี

ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง บุคคลในครอบครัวชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันทางศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเด็กเล็กระหว่างสถานศึกษาและชุมชน

ระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง ระดับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาใน

ระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่นำมาปรับใช้กับการทำงานที่เกี่ยวข้องกับ เด็กเล็ก ซึ่งวัดจากแบบสอบถาม ความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวทางการศึกษาตลอดชีวิต และแบบสอบถามทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต

แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบ 12 ประการ คือ

- 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ผู้เข้าร่วมโปรแกรม 4) วิทยากร 5) ระยะเวลา 6) สถานที่
- 7) ผู้รับผิดชอบ 8) เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ 9) สภาพแวดล้อม 10) การประเมินผล
- 11) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 12) แผนการจัดกิจกรรม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัด กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื้อหาของการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กครอบคลุมแนวทางการศึกษาตลอด ชีวิต แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาตามแนวคิดของ Boyle (1981) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก การพัฒนาเด็กปฐมวัย และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ ความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเท่านั้น

1.2 การศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.3 การทดลองใช้และประเมินผล โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.4 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของ โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มประชากร 3 ส่วนหลักตามขอบเขต ของเนื้อหา ได้แก่

2.1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญใน ด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กเล็กการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ การบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พัฒนาการของเด็กเล็ก เป็นต้น จำนวน 11คน โดยการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) การสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยคัดเลือกรายชื่อผู้เชี่ยวชาญโดยผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ ผู้วิจัยคัดเลือกได้พิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสม ความรู้ความสามารถมีลักษณะสอดคล้องหรือเป็น ตัวแทนที่จะศึกษาได้ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านได้ตอบรับในการเข้าร่วมการพัฒนาโปรแกรม

2.2 การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงาน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 46 คน โดย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 23คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 23 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบหลายชั้นตอน (Stratified Random Sampling) โดยในขั้นแรกจะเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ ระยะเวลา และระยะทาง และลักษณะปัญหาของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่ง ไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นกลุ่มตัวอย่างใน การวิจัย จากนั้นผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อลดข้อจำกัดในการต้องปูพื้นฐานองค์ความรู้ที่ เกี่ยวข้อง โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ประสบการณ์ในการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. จบการศึกษาในระดับปวส. หรือปริญญาตรีขึ้นไป
3. เคยผ่านการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย หรือการบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. สนใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเลือกผู้ปฏิบัติงานใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบจำนวน 46 คน

2.3 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ภาวการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐชุมชน และผู้ปกครองเด็กเล็ก จำนวน 15 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางสำหรับครูศึกษานิเทศก์และผู้สนใจหรือนักวิจัยคนอื่นๆ ที่สนใจการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของตนเองโดยใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา และสามารถประยุกต์ใช้กับสาระการเรียนรู้อื่นต่อไป

3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพและกระบวนการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. การประยุกต์ใช้กับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาในกลุ่มต่างๆ สามารถนำไปทดลองใช้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย มีหัวข้อเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา
- ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต
- ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีนิโอสิวแมนนิส
- ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก การพัฒนาเด็กปฐมวัย และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
- ตอนที่ 6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์
- ตอนที่ 7 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา

1.1 ความหมายของโปรแกรมการศึกษา

อุ๋นตา นพคุณ (2546) ได้กล่าวถึงความแตกต่างกันของคำว่าโปรแกรมและโครงการไว้ อย่างน่าสนใจว่าโปรแกรม (Program) คือ งานประจำที่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องส่วนโครงการจะมีลักษณะที่เป็นงานเฉพาะกิจตามความจำเป็นในสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆแต่ถ้าหากโครงการมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาที่ยาวนานในกรณีเช่นนี้โครงการก็จะกลายเป็นโปรแกรม ดังนั้นระยะเวลาจึงจำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาประเมินผลเพื่อการคงอยู่ของกิจกรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญของโปรแกรม

Boyle (1981) ได้กล่าวถึง โปรแกรมการศึกษาว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากกิจกรรมการวางโปรแกรมที่นักการศึกษามืออาชีพและผู้เรียนร่วมกันทำกิจกรรมการวางโปรแกรมประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการการวางแผนการสอนการประเมินและการรายงานผล

Tyler (1983) ให้ความหมายของโปรแกรมว่าโครงสร้างของงานที่จะกระทำหรือการจัดเตรียมแผนการที่จะทำหรือชุดเหตุการณ์ที่รวบรวมไว้ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมทุกอย่างที่กระทำในค่ายหรือศูนย์ต่างๆ

สารีพันธุ์ ศุภวรรณ (2545) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมไว้ หมายถึง การจัดการศึกษานอกระบบที่จัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จัดอย่างมีระบบตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการการจัดกิจกรรมการประเมินผล

สวัสดิ์ ภูทอง (2546) ได้ให้ความหมายของโปรแกรม หมายถึง การจัดวางกิจกรรมอย่างมีระบบตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการการวางแผนการสอนการประเมินผลและการประชาสัมพันธ์โปรแกรมซึ่งมีวิธีการทำงานเป็นขั้นตอน

ชาลิตี เอี่ยมศรี (2549) ได้ให้ความหมายของโปรแกรม หมายถึง การจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีการจัดอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล

ดังนั้นสรุปได้ว่า โปรแกรมการศึกษา หมายถึงการจัดกิจกรรมการศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องมีกระบวนการในการวางแผนการจัดกิจกรรม โดยการวิเคราะห์ความต้องการการวางแผนการสอนการประเมินและการรายงานผล เพื่อให้สามารถตอบสนองกลุ่มเป้าหมาย คุณภาพทางการศึกษาเน้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โปรแกรมการศึกษาจึงเน้นการเรียนรู้และทักษะที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอน

1.2 แนวคิดของโปรแกรมการศึกษา

ในปัจจุบัน ได้มีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาหลายแนวคิด ดังเช่น แนวคิดของ Nadler (1980) แนวคิดของ Boyle (1981) แนวคิดของ Blank (1982) แนวคิดของ Boone (1992) และแนวคิดของ Caffarella (2002) เป็นต้น อย่างไรก็ตามการพัฒนาโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต้องคำนึงถึงลักษณะของเนื้อหา กลุ่มผู้ใช้ และประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งโปรแกรมทางการศึกษาแต่ละโปรแกรมมีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกัน แนวคิดต่างๆ เหล่านี้จะต้องมีการศึกษาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาไว้ ดังนี้

Boyle (1981) ได้แบ่งประเภทโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. โปรแกรมเชิงพัฒนา (Development Programs) เน้นระบุปัญหาของกลุ่มคน ชุมชน ที่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จุดเริ่มต้นของโปรแกรมเกิดในสถานการณ์ที่คลุมเครือ มักไม่ทราบสาเหตุปัญหาที่แท้จริง แต่ทุกคนเห็นพ้องว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ใช้ความรู้ เป็นเครื่องมือนำไปสู่การแก้ปัญหา เป้าหมายของโปรแกรมเน้นเรื่ององค์ความรู้ เจตคติ ทักษะ ความชำนาญ ในการประเมินถือว่ากลุ่มคนหรือชุมชนพัฒนาขึ้นในทางใดทางหนึ่งถือเป็นผลคุ้มค่า ของการพัฒนาเชิงโปรแกรมในการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพัฒนาเน้นวัตถุประสงค์ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก

2. โปรแกรมเชิงสถาบัน (Institutional Programs) เน้นการพัฒนาปรับปรุงตัวบุคคล ให้ก้าวหน้า เน้นการสอนเนื้อหาพื้นฐานทางด้านวิชาการ (Discipline) การกำหนดวัตถุประสงค์ เน้นวัตถุประสงค์จากความรู้ในวิชาการ เป็นโปรแกรมที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่ชัดเจน มีการลำดับจัดวางเนื้อหาเป็นไปตามหลักวิชา การประเมินผลมุ่งวัดที่ความรู้ ความเข้าใจใน เนื้อหา มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดการพัฒนาส่วนบุคคล กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการเรียน การสอน

3. โปรแกรมเชิงสารสนเทศ (Informational Program) เน้นการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ระหว่างผู้จัดโปรแกรมกับผู้เรียนผ่านระบบสารสนเทศ เน้นข้อมูล ความรู้ที่มาจากการวิจัย กฎหมาย มาตรการใหม่ๆ วิธีการใช้ความรู้เน้นการถ่ายโอนเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ทันที การประเมินเน้นที่จำนวนผู้เรียน และปริมาณของสารสนเทศที่เผยแพร่ออกไป

Caffarella (2002) ได้พัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีเจตนารมณ์ของ โปรแกรมคือ การตอบสนองความต้องการของบุคคล กลุ่มบุคคล และชุมชน ลักษณะที่สำคัญของ โมเดล Caffarella คือ การวางแผนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ที่มี ปฏิสัมพันธ์กันทุกขั้นตอน (Interactive Model) และแสดงรายละเอียดที่จะนำไปดำเนินการเสนอ แนวทางที่ผู้ปฏิบัติจะนำไปใช้รวมทั้งมีการเน้นความคิดที่จะนำไปปฏิบัติและตัดสินใจได้ มีความ ยืดหยุ่นในการนำไปใช้ในแต่ละขั้นตอน

Blank (1982) ได้ออกแบบ Generic Competency-Based Model สำหรับใช้ในการศึกษา และการฝึกอบรมเพื่อทำหน้าที่เตรียมคนเข้าสู่การจ้างงาน โดยเป็นตัวแบบทางด้านหลักสูตร (Curriculum Model) ที่กำหนดจากสายอาชีพและงานซึ่งเป็นความต้องการในองค์กรประเภทต่างๆ ปรัชญาของ Competency-Based Model แตกต่างไปจากปรัชญาของรูปแบบการฝึกอบรม ที่เคย ปฏิบัติกันมา 2 ประการ ได้แก่

1. คุณค่าประสิทธิภาพของบุคคล คือ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลงานเป็นรูปธรรม หากไม่มีผลงานเป็นรูปธรรม ความรู้ความสามารถ ทักษะต่างๆ ที่มีอยู่ก็เป็นสิ่งที่ไม่มียุทธค่าใดๆ เลย
2. บุคคลสามารถเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้เป็นอย่างดี หากได้รับวิธีการสอนและเวลาที่เหมาะสมเพียงพอ

Competency-Based –Training ของ Blank (1982) จึงเป็น โปรแกรมการศึกษาที่เน้นถึงลักษณะงานว่ามีขั้นตอนความต้องการทักษะ และความสามารถอย่างไร ซึ่งจะเป็นมาตรฐานทักษะที่กำหนดขึ้นสำหรับความต้องการในลักษณะงานนั้นๆ โดยเน้นรูปแบบการเรียนรู้ตามกระบวนการขั้นตอนที่ออกแบบไว้ โดยหลักสูตรจะต้องสามารถชี้นำไปสู่การสร้างทักษะความสามารถให้เกิดขึ้น ได้แก่ บุคคล ซึ่งจะเน้นที่การเตรียมความพร้อมของบุคคลก่อนเข้าสู่การจ้างงานในตำแหน่งงานที่องค์กรทั่วไปต้องการ

Boone (1992) ได้นิยามการพัฒนาโปรแกรมไว้ว่า คือกระบวนการในการวางแผนที่เป็นระบบเบ็ดเสร็จและครอบคลุม เพื่อคาดการณ์ในอนาคตเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างองค์กรทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน เจ้าหน้าที่กับผู้เรียนหรือตัวแทนของผู้เรียน ในการจัดทำและส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ผู้เรียนพึงประสงค์ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้เรียนในชุมชนในการพัฒนาโปรแกรม นักการศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือนักพัฒนาโปรแกรมควรมีความเข้าใจพื้นฐานหรือยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม 5 ข้อ คือ

1. การพัฒนาโปรแกรมเป็นความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียน ไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มบุคคลหรือชุมชน ในระดับรายบุคคล
2. การพัฒนาโปรแกรมเป็นเรื่องของการตัดสินใจ ดังนั้นนักพัฒนาโปรแกรมจะต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นว่า ในการวางโปรแกรมจะต้องให้บุคคลหรือตัวแทนของบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งอาจจะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนหรือบางขั้นตอนของโปรแกรม
3. การพัฒนาโปรแกรมมีหลักการสำคัญในเรื่องของความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมของผู้เข้ามารับบริการกับนักพัฒนาโปรแกรม ในการวิเคราะห์และกำหนดว่าอะไรคือความต้องการหรือปัญหาที่ความต้องการจะแก้ การเลือกทรัพยากร และวิธีปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมที่สุด
4. การพัฒนาโปรแกรมเป็นเรื่องของระบบ และแนวความคิด กล่าวคือ การพัฒนาโปรแกรม ประกอบด้วย แนวความคิดต่างๆ ได้แก่ ระบบการวางแผน ระบบการสร้างและการนำโปรแกรมไปปฏิบัติ และระบบการประเมินผลและความรับผิดชอบในการรายงานผล

5. การพัฒนาโปรแกรมเป็นวิธีการที่สำคัญวิธีการหนึ่ง ที่องค์กรจะได้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ทำให้องค์กรมีความตื่นตัว ทันท่องสถานการณ์ต่างๆ และสามารถปรับปรุงองค์กรให้ปฏิบัติงานดีขึ้นในอนาคต

Nadler (1980) ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษา The Critical Event Model (CEM) สำหรับการปฏิบัติงานต่างๆ ในองค์กร CEM เป็นโมเดลเปิด ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กร ถูกออกแบบเพื่อช่วยเสริมประสิทธิภาพขององค์กร มีความเป็นเหตุเป็นผลและตรงไปตรงมาในการออกแบบประสบการณ์การฝึกอบรมที่สนองตอบแก่ความต้องการขององค์กร โมเดลนี้จะมีขั้นตอนการตรวจสอบความสมเหตุสมผล เปิดกว้างในรูปแบบของการประเมินผลและผลสะท้อนกลับที่เชื่อมกับทุกกิจกรรมในโมเดลการตรวจเช็คแต่ละขั้นด้วยหัวหน้างานและผู้จัดการ มีการให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่ควรได้รับการอบรม เพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่ศีรษะหว่างการฝึกอบรมและผู้เข้าอบรม การนำโมเดล CEM ไปใช้ในการพัฒนายังเป็นสิ่งที่ยังมีจุดอ่อนอยู่มาก เพราะว่าเป็นโมเดลที่มีหลักอยู่ที่ความต้องการขององค์กร ผลของการปฏิบัติงาน และการเปรียบเทียบความต้องการเรียนรู้กับผลการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดโปรแกรมการศึกษา

โปรแกรม	เป้าหมายหลัก	แหล่งที่มาของการกำหนดวัตถุประสงค์	วิธีใช้ความรู้	มาตรฐานของประสิทธิผล
Boyle (1981) (เชิงสถาบัน)	ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถ ทักษะ ความรู้ สมรรถภาพ ขั้นพื้นฐานของบุคคล	ส่วนใหญ่พัฒนาจากความรู้ในศาสตร์ และจากนักการศึกษา	ให้ความสำคัญว่า ผู้เรียนได้รับเนื้อหา ความรู้มากขึ้นเรื่อยๆ เพียงใด และวิธีการใดให้ความรู้ได้มากที่สุด	เกณฑ์ประสิทธิผล คือผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระหรือสมรรถภาพในด้านต่างๆ
Nadler (1980)	พัฒนาทักษะนโยบาย ในองค์กรที่ถูกละเลย	กำหนดจากสิ่งที่มีอยู่แล้วในองค์กร	การออกแบบโปรแกรมเพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของผู้เรียน	มีทักษะและความสามารถที่เหมาะสมกับองค์กร

ตารางที่ 2.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดโปรแกรมการศึกษา (ต่อ)

โปรแกรม	เป้าหมายหลัก	แหล่งที่มา ของการกำหนด วัตถุประสงค์	วิธีใช้ความรู้	มาตรฐานของ ประสิทธิผล
Boone (1992)	การพัฒนาโปรแกรม เป็นความมุ่งหวังที่ ต้องการให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง (Change) ขึ้นในตัว ผู้เรียน	พัฒนาจากความ ต้องการบนพื้นฐาน ของทิศทางหลักสูตร	กระตุ้นให้เกิดความ ร่วมมือในการ พัฒนาการเรียนรู้	เกิดการเปลี่ยนแปลง ในตัวผู้เรียน องค์กรมี ประสิทธิภาพ
Caffarella (2002)	เตรียมบุคคลสำหรับ โอกาสในการทำงาน ในปัจจุบันและ อนาคต	พัฒนาจาก ประสบการณ์จริง ของผู้เข้าร่วม โครงการ	นำความรู้ เนื้อหา สาระมาปฏิสัมพันธ์ กันทุกขั้นตอน	มีความพร้อม ความสามารถในการ ทำงาน
Blank (1982)	สำหรับใช้ใน การศึกษาและการ ฝึกอบรมของ หน่วยงาน เพื่อเตรียม คนเข้าสู่การจ้างงาน	กำหนดจากสาย อาชีพและงานซึ่งเป็น ความต้องการ โดย ทั่วๆ ไปในองค์กร	เป็นโปรแกรมที่เน้น รูปแบบการเรียนรู้ ตามกระบวนการ ขั้นตอนที่ออกแบบ ไว้ สอดคล้องกับ อาชีพและความ ต้องการ	หลักสูตรจะต้อง สามารถชี้นำไปสู่การ สร้างทักษะความ สามารถให้เกิดขึ้น

ที่มา: แนวคิดโปรแกรมการศึกษาของ Boyle (1981), Nadler (1980), Boone (1992), Caffarella (2002) และ Blank (1982)

จากตารางที่ 2.1 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการศึกษาแต่ละโปรแกรมมีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกลุ่มเป้าหมาย ที่จะนำโปรแกรมการศึกษาไปใช้ ซึ่งผู้วิจัยสรุปความแตกต่างของแต่ละโปรแกรม ดังนี้

1. ด้านการนำไปใช้ในองค์กร พบว่าโปรแกรมการศึกษาของ Nadler (1980), Boone (1992) และ Boyle (1981) มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในองค์กรทั่วไป สำหรับโปรแกรมการศึกษาของ Caffarella (2002) และ Blank (1982) มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในสถานประกอบการ

2. ด้านเนื้อหา พบว่าโปรแกรมการศึกษาของ Nadler (1980) เน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ

นโยบายในองค์กร โปรแกรมการศึกษาของ Caffarella (2002) และ Blank (1982) เน้นการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน สำหรับโปรแกรมของ Boone (1992) เน้นเนื้อหาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียน ส่วนโปรแกรมของ Boyle (1981) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระหรือสมรรถภาพในด้านต่างๆ

3. ด้านเป้าหมายในการพัฒนา พบว่าโปรแกรมการศึกษาของ Nadler (1980), Caffarella (2002) และ Blank (1982) มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะ สมรรถนะในการทำงานมากกว่า สำหรับโปรแกรมของ Boone (1992) และ Boyle (1981) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระหรือความสามารถในด้านต่างๆ

1.3 แนวคิดโปรแกรมการศึกษาของBoyle

จากการศึกษา วิเคราะห์ โปรแกรมการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โปรแกรมการศึกษาของ Boyle (1981) มีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อีกทั้งเป็น โปรแกรมที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระทางวิชาการเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในเรื่องที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระหรือสมรรถภาพในด้านต่างๆ และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในองค์กรทั่วไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ที่ต้องการพัฒนาโปรแกรมศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้โปรแกรมการศึกษาของ Boyle (1981) มาพัฒนาเป็นเครื่องมือในการวิจัย

สำหรับแนวคิดโปรแกรมการศึกษาของ Boyle(1981) ได้แบ่งประเภทของโปรแกรม 3 รูปแบบ ดังนี้

1. โปรแกรมเชิงพัฒนา (Developmental Program) รูปแบบโปรแกรมเชิงพัฒนา มีความสำคัญมากขึ้นในภาวะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเหตุที่โปรแกรมเชิงพัฒนาเป็นโปรแกรมศึกษานอกระบบที่มุ่งเน้นเพื่อช่วยประชาชนแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนของตนเองมีกระบวนการพัฒนาหรือขั้นตอนการดำเนินการของโปรแกรม ไว้ดังนี้กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนา มี 8 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 กำหนดพื้นฐานสำหรับการพัฒนาโปรแกรม

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 3 พิจารณาและกำหนดผลที่ต้องการจะให้เกิด

ขั้นที่ 4 กำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน

ขั้นที่ 5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 6 แผนปฏิบัติการ

ขั้นที่ 7 ความเชื่อถือได้ของโปรแกรม

ขั้นที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโปรแกรม

2. โปรแกรมเชิงสถาบัน (Institution Program) เป็นโปรแกรมที่มุ่งหมายให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่น การคิด การสื่อสาร เป็นต้น โปรแกรมเชิงสถาบันเน้นการสอนเนื้อหาของวิทยาการ (Discipline) เพื่อการพัฒนาของบุคคลให้ก้าวหน้า โปรแกรมเชิงสถาบันต่างกับโปรแกรมเชิงพัฒนาที่กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม โดยที่โปรแกรมเชิงพัฒนาที่กำหนดวัตถุประสงค์ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่โปรแกรมเชิงสถาบันกำหนดวัตถุประสงค์จากความรู้ในวิทยากรนั้นๆ และการประเมินโปรแกรมเชิงสถาบันมุ่งวัดที่ความรู้ ความชำนาญในเนื้อหา และการพัฒนาการส่วนบุคคลกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ

1. กำหนดว่าใครจะเป็นกลุ่มผู้รับบริการถ้าหากกลุ่มดังกล่าวสังกัดสถาบันองค์กร สมาคมวิชาชีพหรือกลุ่มในชุมชนการประสานงานกับองค์กรและกลุ่มดังกล่าวจะช่วยให้วัตถุประสงค์โปรแกรมกระฉ่างขึ้น
2. ศึกษาวิเคราะห์ภูมิหลังของกลุ่มผู้รับบริการว่ามีความต้องการคุณลักษณะความสามารถปัญหาอะไรบ้าง
3. ศึกษาว่าหน่วยงานหรือองค์กรอื่นจัดโปรแกรมที่คล้ายคลึงกันหรือไม่เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน

ขั้นตอนที่ 2 ระบุเนื้อหา

1. พยายามเปรียบเทียบระดับความสามารถของผู้เรียนกับเนื้อหาที่จะสอนซึ่งอาจจะใช้วิธีการทดสอบก่อนการเรียนการสอน
2. ศึกษาประสบการณ์ภูมิหลังของกลุ่มผู้รับบริการในด้านการศึกษาสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจประสบการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโปรแกรมต่างๆ ในหลายกรณีข้อมูลดังกล่าวอาจจะหาได้จากผู้เข้าโปรแกรมก่อนการลงทะเบียน

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดการเรียนการสอน

การพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับเรียงตามลำดับของประสบการณ์การเรียนรู้โดยมีข้อมูลประกอบการพิจารณาคือภูมิหลังที่อาจจะแตกต่างกันของผู้เรียน เช่น ประสบการณ์เดิมระดับการศึกษาสถานะทางสังคมเป็นต้นนอกจากนั้นควรจะพิจารณาการมี

ส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับลักษณะและภูมิหลังของกลุ่มเป้าหมายพิจารณาเลือกวิธีการแล้วจึงเลือกเทคนิคของกิจกรรมกำหนดอุปกรณ์เครื่องมือตามความเหมาะสมและกำหนดบทบาทของคณะเจ้าหน้าที่ตามแผนการสอนสรุปได้ดังนี้

1. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนอย่างชัดเจน
2. ประชาสัมพันธ์โดยวิธีหลากหลายที่เหมาะสมอาจผ่านสื่อมวลชนผ่านหน่วยงาน
3. กำหนดวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมเฉพาะเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรมเช่นการฝึกอบรมการประชุมเชิงปฏิบัติการการสัมมนาการปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือการผสมผสานวิธีการต่างๆ วิเคราะห์ทฤษฎีและการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนพยายามใช้วิธีการใหม่ๆเมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย
4. กำหนดหน้าที่ของคณะเจ้าหน้าที่และวิทยากร
5. กำหนดและพัฒนาเอกสารที่จะต้องใช้เตรียมให้พร้อมและกำหนดเวลาที่จะใช้ในการนำเสนอ

ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

ขั้นตอนการเลือกกิจกรรมที่จะปฏิบัติมีข้อควรพิจารณา 3 ประการคือการกระตุ้นความสนใจให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการรวมทั้งกิจกรรมเสริมในการติดตามประเมินผลต่อผลหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรม (Follow-up) ขยายผลการอบรมโดยดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่มีความต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้และรวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคปรับแผนการปฏิบัติตามความจำเป็นสรุปได้ดังนี้

1. เลือกเนื้อหาวิชากิจกรรมและสภาพการเพื่อ (1) สร้างความสนใจ (2) ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะทำให้บรรลุผลที่คาดหรือ(3) สามารถติดตามผลได้
2. ดำเนินการเรียนการสอนให้มีความต่อเนื่องและเพื่อให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม
3. ทำปฏิทินกิจกรรมที่แสดงให้เห็นกิจกรรมประชาสัมพันธ์เวลาในการเตรียมเอกสารการไปพบปะกลุ่มวิทยากรและการจัดลำดับกิจกรรมต่างๆที่จะต้องปฏิบัติการและประเมินผลปฏิทินกิจกรรมจะต้องประกอบด้วย (1) การจัดลำดับกิจกรรมต่างๆอย่างถูกต้องและอย่างต่อเนื่อง (2) การระบุความรับผิดชอบของฝ่ายต่างๆและเวลาเตรียมการ
4. สร้างสภาพเอื้อในการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้รับผิดชอบโครงการเพื่อทราบปัญหาอุปสรรคและการเปลี่ยนแปลง
5. นำโปรแกรมไปแก้ไขปฏิบัติและแก้ไขปรับปรุงตัดแปลงเมื่อเกิดความจำเป็นขึ้นใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

การประเมินผลโปรแกรมในแง่มุมมองต่างๆมีประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ตั้งแต่ต้นจนจบ โปรแกรมผู้จัดโปรแกรมควรจัดให้มีการประเมินในทุกขั้นตอนซึ่งในการประเมินดังกล่าวจำเป็นต้องมีการเตรียมประเด็นและตัวชี้วัดซึ่งต้องรวบรวมเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณาเครื่องมือและผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลซึ่งรูปแบบและเทคนิคการประเมินขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยเช่นวัตถุประสงค์ของโปรแกรมหรือการใช้ประโยชน์ของผลการประเมินหรือผู้รับผิดชอบการประเมินเป็นต้นซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. วัดผลสัมฤทธิ์ที่เกิดในตัวผู้เรียนถ้ามีการวัดความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนเข้าร่วมโปรแกรมสามารถนำมาเปรียบเทียบเพื่อดูความก้าวหน้าได้
2. พิจารณาทบทวนแผนว่าผู้เรียนอาจก้าวหน้าได้มากกว่านี้อีกหรือไม่เพราะเหตุใดผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่
3. ทบทวนแผนของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

3. โปรแกรมเชิงสารสนเทศ (Informational Program) เป็นโปรแกรมที่มุ่งการแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสาร ระหว่างนักการศึกษาหรือผู้จัดโปรแกรมกับผู้เรียน ในลักษณะที่ผู้เรียนไปพบนักศึกษาดูคำถามและเก็บรวบรวมคำตอบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์และเผยแพร่ให้สาธารณชนกระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสารสนเทศ มี 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การเผยแพร่ความรู้ข่าวสาร

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการเผยแพร่ความรู้

โปรแกรมการศึกษาตามแนวคิดของ Boyle (1981) ทั้ง 3 ประเภท มีเป้าหมาย วิธีการใช้ระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันไป ซึ่งสรุปความแตกต่างของโปรแกรมตามแนวคิดของ Boyle ได้ดังนี้ (อุ๋นตา นพคุณ, 2546)

ตารางที่ 2.2 แสดงการเปรียบเทียบประเภทของโปรแกรมตามแนวคิดของ Boyle (1981)

ปัจจัย	ประเภทของโปรแกรม		
	เชิงพัฒนา	เชิงสถาบัน	เชิงสารสนเทศ
เป้าหมายหลัก	การกำหนดความต้องการและปัญหาของบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน	ส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาความสามารถ ทักษะความรู้ สมรรถภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล	การแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ

ตารางที่ 2.2 แสดงการเปรียบเทียบประเภทของโปรแกรมตามแนวคิดของ Boyle (1981) (ต่อ)

ปัจจัย	ประเภทของโปรแกรม		
	เชิงพัฒนา	เชิงสถาบัน	เชิงสารสนเทศ
แหล่งที่มาของการกำหนดวัตถุประสงค์	พัฒนามาจากความต้องการหรือปัญหาของผู้รับบริการ	ส่วนใหญ่พัฒนามาจากความรู้ในศาสตร์และจากนักการศึกษา	พัฒนามาจากความรู้หรือข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้มาจากการวิจัย ภูมิปัญญาใหม่หรือมาตรการใหม่ๆ
วิธีใช้ความรู้	ความรู้ เนื้อหาสาระเป็นวิธีการหรือเครื่องมือเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์	โปรแกรมจะให้ความสำคัญว่าผู้เรียนได้รับเนื้อหาความรู้มากน้อยเพียงใด และวิธีการใดให้ความรู้ได้มากที่สุด	เป็นการถ่ายโอนเนื้อหาสาระไปให้ผู้เรียนเพื่อสามารถนำไปใช้ได้ทันที
ระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	เกี่ยวข้องในการกำหนดความต้องการหรือปัญหา ขอบเขต และลักษณะของโปรแกรม	เกี่ยวข้องในการนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติ	ส่วนมากเกี่ยวข้องกับฐานะผู้รับสารสนเทศ
บทบาทของผู้จัดโปรแกรม	เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหาจนถึงการประเมินผล บทบาทอื่นๆ เช่น ส่งเสริมให้กำลังใจ ดูแลความเรียบร้อยและเสนอเพื่อรายงานผล	ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการเรียนการสอน	ให้คำตอบสำหรับคำถามเกี่ยวกับสารสนเทศต่างๆ
มาตรฐานของประสิทธิผล	เกณฑ์ประสิทธิผล คือ คุณภาพในการแก้ปัญหาและระดับของการแก้ปัญหาเป็นของบุคคล กลุ่ม และชุมชน	เกณฑ์ประสิทธิผล คือ ผู้เรียน มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา สาระหรือสมรรถภาพในด้านต่างๆ	เกณฑ์ประสิทธิผล คือ จำนวนประชาชนที่ได้รับสารสนเทศและปริมาณของสารสนเทศที่เผยแพร่

ที่มา: อุ่นตา นพคุณ, 2546

จากการศึกษาแนวคิดโปรแกรมการศึกษาของ Boyle (1981) ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโปรแกรมที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ควรเป็นโปรแกรมเชิงสถาบัน (Institution Program) เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่มุ่งหมายให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่น การคิด การสื่อสาร เป็นต้น โปรแกรมเชิงสถาบันเน้นการสอนเนื้อหาของวิทยาการ (Discipline) เพื่อการพัฒนาของบุคคลให้ก้าวหน้าโปรแกรมเชิงสถาบัน ซึ่งพบว่าโปรแกรม

การศึกษาเชิงสถาบันของ Boyle มีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยนี้มากกว่าโปรแกรมอื่นๆ ที่มุ่งเน้นการศึกษาในเชิงพัฒนามากกว่า

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตได้รับความสนใจจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกมาเป็นเวลานาน องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้จัดการประชุมระหว่างชาติ เรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ที่เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา เมื่อปี ค.ศ. 1960 ที่ประชุมได้เริ่มมองเห็นความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต หลังจากนั้นได้มีการประชุมระหว่างชาติ ลักษณะเดียวกันที่กรุงโตเกียว เมื่อปี ค.ศ. 1972 ที่ประชุมก็ได้ให้ความสนใจเรื่องนี้อีก ในการประชุมใหญ่ขององค์การยูเนสโกครั้งที่สิบเจ็ด (ซึ่งจัดในปีเดียวกัน คือ ปี ค.ศ. 1972) ที่ประชุมได้ยอมรับ รายงานชื่อ “การศึกษาเพื่อชีวิต – โลกของการศึกษาปัจจุบันและอนาคต” (Learning to Be: The World of Education Today and Tomorrow) ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้ประเทศต่างๆ ใช้การศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวความคิดหลักในการวางแผนการศึกษาของประเทศเหล่านั้น (สุนทร สุนันท์ชัย, 2544) รายละเอียดของการศึกษาตลอดชีวิตผู้วิจัยได้รวบรวม และสรุปผลได้ดังนี้

2.1 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ให้นิยามของการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

อรรถนิเวศ (2550) ได้สรุปว่าการศึกษาตลอดชีวิตเป็นกระบวนการศึกษาที่มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เกิดจนตายโดยมีมูลเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในปัจจุบันการศึกษาประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงอย่างเดียวหรือประเภทเดียวจึงอาจจะไม่เพียงพอต่อการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวการศึกษาตลอดชีวิตจึงมีลักษณะที่เป็นการบูรณาการการประสานประสมระหว่างกิจกรรมต่างๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและกิจกรรมการศึกษาระบบธรรมดาศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

สุนทร สุนันท์ชัย (2548) ให้ความหมายไว้ 2 ลักษณะคือในทัศนะของนักวางแผนการศึกษาการศึกษาตลอดชีวิตหมายถึงแผนการศึกษาที่เอื้ออำนวยให้บุรุษได้เรียนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในแง่กระบวนการการศึกษาตลอดชีวิตหมายถึงการจัดกระบวนการอันบังเกิดผลต่อการเรียนรู้

ตลอดชีวิตของบุคคลซึ่งอาจทำโดยการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาที่ไม่เป็นทางการเพื่อมุ่งให้คนเราได้พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นอยู่ตลอดเวลาในปัจจุบันและพัฒนาต่อไปให้เต็มศักยภาพ

อัมพรพงษ์ กังสนานันท์ (2550) ได้สรุปว่า การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมบุคคลได้รับความรู้ ทักษะประสบการณ์และมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมบุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อเรียนรู้ให้เท่าทันและพัฒนาตนเองให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลกทั้งวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเศรษฐกิจสังคมการเมืองและชุมชน โดยบุคคลจะได้รับการศึกษาตลอดชีวิตจากกิจกรรมที่จัดขึ้นจากการผสมผสานและเชื่อมโยงกันระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวว่าการศึกษาตลอดชีวิตเป็นกระบวนการศึกษาที่มีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลในรูปแบบของการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายเพื่อมุ่งให้บุคคลได้พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพโดยบุคคลนั้นจะต้องมีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตคือ การหาความรู้เพิ่มเติมตลอดอายุขัยของคน เพื่อให้ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยสามารถใช้การศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบ เป็นเครื่องมือในการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กการศึกษาตลอดชีวิตสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองได้ตลอดทุกเวลาให้มีการประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านของความต่อเนื่องของเวลา (ชั่วชีวิตคน) และเนื้อหา สาระที่ต้องนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีความยืดหยุ่นในด้านเวลา สถานที่ เนื้อหา และเทคนิคการเรียนการสอน

2.2 หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต

สำหรับประเทศไทย ได้มีการให้ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตมานานแล้ว โดยปฐม นิคมมานนท์ (2544) ได้สรุปสาระของการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อความเข้าใจและเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1. การเข้าใจความหมายของคำว่าการศึกษาตลอดชีวิต อาศัยการพิจารณาความหมายของ 3 คำหลัก ได้แก่ การศึกษา ชีวิต และบูรณาการ การพิจารณาโดยอิงสาระของ 3 คำหลักนี้จะช่วยให้เข้าใจความหมายและขอบข่ายของการศึกษาตลอดชีวิตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การศึกษามีได้สิ้นสุดเมื่อเราออกจากโรงเรียนแล้วเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong Process) กิจกรรมการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับบุคคลแต่เกิดจนตาย
3. การศึกษาตลอดชีวิตไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบเท่านั้น หากแต่หมายถึง การประสมประสานการเรียนทุกระดับและทุกรูปแบบตั้งแต่การศึกษาก่อนวัยเรียน ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาคือชีวิต จึงพิจารณาการศึกษาโดยรวมทุกรูปแบบ
4. การศึกษาคือชีวิตหมายรวมทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Nonformal Education) และการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ (Informal Education)
5. บ้าน เป็นแหล่งให้การศึกษาแห่งแรกในชีวิตของบุคคล การศึกษาที่ได้รับจากบ้านจะมีบทบาทสำคัญมากต่อกระบวนการแห่งการศึกษาคือชีวิต การเรียนรู้ที่ได้รับจากบ้าน (Family Learning) จะเป็นพื้นฐานของการศึกษาทุกระดับต่อเนื่องไปตลอดชีวิต
6. ชุมชน มีบทบาทสำคัญยิ่งในกระบวนการของการศึกษาคือชีวิต นับตั้งแต่เด็กเริ่มสัมผัสและเกี่ยวข้องกับชุมชน ชุมชนจะทำหน้าที่ในการศึกษาทั้งด้านอาชีพและด้านวิชาการทั่วไปตลอดชีวิต
7. สถาบันการศึกษา เป็นต้นว่า โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และสถาบันฝึกอบรมต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาแก่บุคคล แต่ก็ยังเป็นเพียงองค์ประกอบส่วนหนึ่งของการศึกษาคือชีวิตเท่านั้น สถาบันการศึกษาเหล่านี้ไม่สามารถสอนทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตได้
8. การศึกษาคือชีวิตพยายามแสวงหาวิธีที่จะทำให้บุคคลได้รับการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการพิจารณาในแนวตั้ง (Vertical Integration)
9. การศึกษาคือชีวิตยังพิจารณาบูรณาการในแนวนอน (Horizontal Integration) ด้วย นั่นคือ พิจารณาความประสมประสานของกิจกรรมทุกอย่างในชีวิต
10. การศึกษาคือชีวิตมีลักษณะเป็นสากล คือ มุ่งขยายการศึกษาไปสู่คนหมู่มาก แทนที่จะจำกัดอยู่ในวงของชนชั้นในสังคมเท่านั้น ดังนั้น การศึกษาคือชีวิตจึงสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในการให้การศึกษา (Democratization of Education) คือเน้นความเสมอภาคในโอกาสแก่ประชาชนทุกระดับชั้น และทุกเพศทุกวัย
11. การศึกษาคือชีวิตจะมีลักษณะความยืดหยุ่น (Flexibility) และมีความหลากหลาย (Diversity) ในด้านเนื้อหาสาระ ด้านเครื่องมือและแหล่งการเรียน ด้านเทคนิค การเรียนการสอน รวมทั้งยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่

12. การศึกษาตลอดชีวิต มีลักษณะปรับเปลี่ยนได้เสมอ (Dynamic Approach) จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ ปรับเปลี่ยนอุปกรณ์และสื่อการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

13. การศึกษาตลอดชีวิตมีรูปแบบและวิธีเรียนที่หลากหลายให้เลือก (Alternative Pattern) ถึงแม้คนเราจะเรียนในเรื่องเดียวกันก็ตาม วิธีที่จะเรียนและแหล่งที่จะเรียนก็มีให้เลือกได้มากมาย ดังนั้น จึงต้องเปิดใจกว้าง ไม่มีวิธีการหนึ่งใดอย่างตายตัว ในทำนองเดียวกันแหล่งการเรียนก็มีหลากหลาย จึงไม่ควรผูกติดกับแหล่งใดแหล่งหนึ่งเท่านั้น

14. เนื้อหาการเรียนตามแนวการศึกษาตลอดชีวิต อาจจำแนกเป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ คือ เรียนรู้ด้านวิชาการทั่วไป (General) กับการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะแขนง (Professional) ทั้งสององค์ประกอบนี้ไม่ได้แยกขาดออกจากกัน หากแต่มีความผูกพันและเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน (Interrelated and Interactive)

15. การศึกษาตลอดชีวิตก่อให้เกิดการปรับตัวและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งส่วนบุคคลและสังคมโดยรวม

16. เป้าประสงค์สูงสุดของการศึกษาตลอดชีวิตคือ มุ่งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of Life)

17. เงื่อนไขหลัก (Prerequisites) สามประการที่ก่อให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิต ได้แก่ โอกาสในการศึกษา (Opportunity) แรงจูงใจที่จะศึกษา (Motivation) และความสามารถที่จะศึกษา (Educability)

18. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นแม่บท (Organizing Principle) สำหรับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ

พิสมัย ศรีอำไพ และอนันต์ ศรีอำไพ (2549) ได้กล่าวถึง หลักการของการศึกษาตลอดชีวิตว่าประกอบด้วยหลักการที่สำคัญดังนี้

1. หลักการบูรณาการและความเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องของการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกกระบวนโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

2. หลักความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาโดยส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเลือกศึกษาหาความรู้ตามศักยภาพและความต้องการของตนการศึกษาควรเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน

3. หลักการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญโดยจัดเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานและความสนใจของผู้เรียนของตนเองได้

4. หลักการศึกษาเพื่อชีวิตโดยเน้นการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนและสภาพชุมชนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของตนเองเป็นการจัดการศึกษาที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

5. หลักการเรียนรู้เพื่อการคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยส่งเสริมกระบวนการวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล

6. หลักการกระจายอำนาจโดยให้ผู้เรียนชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมเน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับชุมชนท้องถิ่น

7. หลักการความยืดหยุ่นและความหลากหลายเพื่อมุ่งให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการด้านการเรียนรู้ของประชาชนอย่างกว้างขวาง

สนองโลหิตพิเศษ(2544) ได้กล่าวถึงหลักการศึกษาดลอดชีวิตว่ามีลักษณะดังนี้

1. สามารถสนองความต้องการของบุคคลและสังคม
2. สร้างความสมดุลระหว่างโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและความต้องการการศึกษา
3. ให้โอกาสและเสรีภาพแก่บุคคลที่จะได้รับการตอบสนองในด้านเป้าหมายช่วงเวลาสถานที่และอื่นๆ ในการแสวงหาการศึกษาดลอดชีวิต
4. ชำรงและหล่อเลี้ยงความอยากรู้อยากเห็นและความพยายามส่วนบุคคล
5. กระตุ้นและสนับสนุนผู้เรียนให้เรียกร้องการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพสูง
6. ส่งเสริมให้มีความเสมอภาคและยุติธรรมในโอกาสเข้าเรียนด้วยการจัดการในด้านเวลาสถานที่วิธีการและอื่นๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551)กล่าวถึง เป้าหมายและแนวคิดสำคัญของการศึกษาดลอดชีวิต ดังนี้

1. เพื่อให้บุคคลพัฒนาเต็มตามขีดความสามารถของตนเองและเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมที่ตนอาศัยอยู่
2. เป็นการศึกษาทั้งชีวิตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย
3. บุคคลมีอิสรภาพที่จะเลือกเรียนรู้จากการศึกษารูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับตนเอง
4. มุ่งพัฒนาให้บุคคลได้พัฒนาตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข
5. การศึกษาที่จัดให้แก่ทุกกลุ่มอายุตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ
6. การจัดการศึกษาที่บริการให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกคนในแต่ละช่วงวัยตลอดชีวิต

7. การจัดกิจกรรมการศึกษาที่ต่อเนื่องสอดคล้องกับชีวิตจริง

8. การจัดกิจกรรมการศึกษาที่กลุ่มเป้าหมายสามารถนำความรู้ที่ได้รับนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการดำเนินชีวิตและการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต จึงมีลักษณะที่บูรณาการ โดยมีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งเทคนิค วิธีการ สถานที่ รูปแบบ รวมถึงกลุ่มผู้ที่เข้ารับการศึกษตลอดชีวิต ซึ่งการศึกษาในระบบ โรงเรียน สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ช่วงหนึ่งในวัยเล่าเรียน หลังจากนั้น การศึกษาหาความรู้ไปจนตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุขก็ต้องอาศัย การศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น การศึกษานอกระบบ โรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น

2.3 องค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต

การที่จะให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิตหรือได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องนั้นจะอาศัยเพียงการศึกษาในระบบ โรงเรียนเท่านั้นไม่เพียงพอเพราะบุคคลไม่สามารถศึกษาอยู่ในโรงเรียนได้จนตลอดชีวิตเพราะฉะนั้นต้องมีการศึกษาในรูปแบบอื่นๆที่เอื้อต่อสภาพการณ์นอกโรงเรียนเอื้อต่อเวลาและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในแต่ละช่วงชีวิต โดยองค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต มีรายละเอียด ดังนี้

Coombs (1973) ได้กล่าวว่าการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วยการศึกษาทุกประเภท ได้แก่

1. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) หมายถึง การได้รับความรู้ ทักษะ เจตคติ จากประสบการณ์ประจำวันในครอบครัว ชุมชน จากการทำงาน การเล่น ห้อยสมุด สื่อมวลชน และอื่นๆ ในสิ่งแวดล้อมของบุคคล

2. การศึกษาในระบบ (Formal Education) หมายถึง ระบบการศึกษาซึ่งจัดโครงสร้างอย่างมีลำดับ แบ่งชั้นเรียนตามอายุ จัดสอนตามลำดับตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูง ครอบคลุมวิชาสามัญ วิชาเฉพาะต่างๆ และการฝึกอบรมแบบเต็มเวลาในด้านเทคนิคและวิชาชีพ

3. การศึกษานอกโรงเรียน หรือการศึกษานอกระบบ (Nonformal Education) หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาซึ่งจัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะดำเนินการโดยเอกเทศหรือเป็นส่วนประกอบสำคัญของกิจกรรมอื่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้บริการแก่กลุ่มผู้เรียนทุกเพศทุกวัย

สอดคล้องกับ สุมาลีสังข์ศรี (2545) ที่ได้โดยแบ่งประเภทของการศึกษาตลอดชีวิต ออกเป็น 3 ประเภท เช่นกัน ได้แก่

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) หมายถึงการศึกษาที่จัดขึ้นโดยมีโครงสร้างกฎระเบียบต่างๆค่อนข้างตายตัวการศึกษาในระบบโรงเรียนจะจัดให้แก่บุคคลในช่วงที่

อายุที่กำหนดเท่านั้น การเรียนจะต้องเรียนต่อเนื่องจนจบหลักสูตรการเรียนการสอนเกิดขึ้นในสถานที่หรือสถาบันที่จัดขึ้น โดยเฉพาะได้แก่โรงเรียนวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย

2. การศึกษานอกระบบหรือการศึกษานอกโรงเรียน (Non-formal Education) หมายถึง ประสบการณ์และกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ทั้งหมดซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ประชากรก่อนวัยเรียนประชากรที่อยู่ในวัยเรียนแต่พลาดโอกาสเข้าศึกษาในระดับต่างๆ และประชากรที่มีอายุพ้นวัยเรียนในระบบโรงเรียนไปแล้ว ประชากรวัยแรงงาน และวัยอื่นๆ โดยไม่จำกัดวัยเพศพื้นฐานการศึกษาอาชีพประสบการณ์ความสนใจ ฯลฯ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งในด้านความรู้ที่เป็นพื้นฐานแก่การดำรงชีวิต การอ่าน การเขียน ความรู้ทางด้านทักษะอาชีพ และข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในเรื่องต่างๆ การศึกษาประเภทนี้มีความยืดหยุ่นในเรื่องระบบระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ไม่ว่าจะในด้านอายุของผู้เรียนระยะเวลาเรียนหลักสูตรวิธีการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล สถานที่เรียน ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้เมื่อมีความพร้อมหยุดเรียนได้เมื่อมีภาระความจำเป็น และกลับมาเรียนใหม่ได้ตามต้องการ เป็นการศึกษที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของสังคม

3. การศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ (Informal Education) หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการศึกษาที่บุคคลได้รับความรู้ ประสบการณ์ ได้เสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม และทักษะต่างๆ จากครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อม และจากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตประจำวัน การได้รับความรู้ อาจจะได้จากการพูดคุยสนทนา การสังเกต การเข้าร่วมในกิจกรรมการประกอบอาชีพ การงาน โดยที่กิจกรรมเหล่านั้น ไม่ได้เกิดขึ้นหรือมีการจัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งทางการศึกษา แต่จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่น แต่กลับทำให้บุคคลได้รับความรู้ โดยบังเอิญ หรือโดยไม่ตั้งใจ

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ (2550) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตมี 3 รูปแบบดังนี้

1. การศึกษาพื้นฐาน ให้มีความรู้ความสามารถตามที่สังคมคาดหวัง
2. การศึกษาด้านวิชาชีพเพื่อมีทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถดำรงชีวิตในสังคม
3. การศึกษาตามอัธยาศัยจากประสบการณ์บุคคลแหล่งเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และพัฒนาคุณภาพชีวิต

บุคคลจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการบูรณาการการเรียนรู้อย่างศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นั่นคือ การเรียนรู้จากครอบครัว ผู้การ เรียนรู้จากสถาบันการศึกษา ชุมชน และสังคม เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

องค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต จึงประกอบด้วยการศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เมื่อพิจารณารายละเอียดการศึกษาทั้งสามประเภทแล้วจะพบว่าการศึกษาทั้งสามประเภทมีความเชื่อมโยงกันจะแยกจากกันโดยอิสระได้ยาก การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นแบบที่มีระบบแบบแผนมากที่สุด การศึกษาตามอัธยาศัยไม่ค่อยจะมีแบบแผนไม่ได้ตั้งใจจัดให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งส่วนการศึกษานอกระบบอยู่ระหว่างกลางจะจัดให้มีแบบแผนอย่างการศึกษาในระบบบ้างก็ได้ หรือจะให้ยืดหยุ่นมากที่สุดแบบการศึกษาตามอัธยาศัยก็ได้ อย่างไรก็ตามการศึกษาทั้งสามรูปแบบมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันมากมีรูปแบบที่หลากหลายทั้งเทคนิค วิธีการ สถานที่ รูปแบบ ซึ่งผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องมีความสามารถ เข้าใจในเทคนิค รูปแบบของการศึกษาแต่ละประเภท และสามารถประสานการพัฒนา ร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีนีโอฮิวแมนนิส

การพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดเทคนิค และวิธีการให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อจะนำไปใช้กับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้

เนื่องด้วยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้หลากหลายแนวคิดใน ส่วนนี้ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมาะสมในการเลือกนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ รายละเอียดดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 การพัฒนาการเรียนสอนตามแนวทฤษฎีต่างๆ

แนวคิด/ทฤษฎี การเรียนรู้	หลักการ	เทคนิค/วิธีการ	ความเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย
1. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส	การเรียนรู้ในภาวะที่จิตปลอดโปร่งเป็นอิสระจะเป็นจิตที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด มีความจำที่ดีที่สุด	การฝึกโยคะ การเดินเกาซิกิ และกิจกรรมจูงใจเข้าสู่สภาวะที่ผ่อนคลายด้วยเสียงเพลง ประกอบกับใช้คำพูดด้านบวก เน้นการปฏิบัติซ้ำๆ	ทุกกลุ่ม

ตารางที่ 2.3 การพัฒนาการเรียนสอนตามแนวทฤษฎีต่างๆ (ต่อ)

แนวคิด/ทฤษฎี การเรียนรู้	หลักการ	เทคนิค/วิธีการ	ความเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย
2. แนวคิด ทางการศึกษา แบบ Waldorf	การพัฒนาแต่ละส่วนประกอบ ต่างๆ ตามวัยของมนุษย์ ยึด หลักเอาจริตของเด็กแต่ละคน เป็นสำคัญ (Childe Centre)	ใช้เทคนิคและวิธีการที่มุ่งการ พัฒนาด้านสมอง ร่างกาย และ จิตวิญญาณ อธิบายถึงความรู้ที่ เกี่ยวกับมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ	เด็กและเยาวชน
3. แนวคิดของ Montessori	อธิบายถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ มนุษย์ในแง่มุมต่างๆ	พัฒนาการสอนให้สัมพันธ์กับ พัฒนาการความต้องการของเด็ก ที่ต้องการจะเป็นอิสระใน ขอบเขตที่กำหนดไว้ให้ ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อม อย่างสมบูรณ์ และพิถีพิถัน	เด็กและเยาวชน
4. รูปแบบการ สอนของ Freire	การเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้เลือกสิ่งที่จะเรียนรู้ ซึ่งมีคุณค่าและมีความหมาย ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ของเขา	เน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการ ตระหนักรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกฝน การคิด การพูด การแสดงความ คิดเห็น โดยเสรี รวมทั้งใช้ กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการ จัดการความรู้ โดยผ่าน กระบวนการสนทนา	ทุกกลุ่ม

ที่มา: ผู้วิจัยวิเคราะห์ และพัฒนาจากแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส Waldorf, Montessori และFreire

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีความเหมาะสมที่จะนำมาปรับ
ใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นมากกว่าแนวคิดอื่นๆ เนื่องจากลักษณะของวิธีการ หรือการจัดกิจกรรมที่เน้นการสร้าง
การเรียนรู้ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีแนวทางการฝึกการคิดวิเคราะห์ด้วยเทคนิคที่มีความ
สอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความสามารถของ
ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ดี จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อ
เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย
การเสริมสร้างภาพจน์ที่ดีตนเอง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนทั้งในส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม
การจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

3.2 สารสำคัญของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มนุษย์นิยมแนวใหม่ ได้รับแนวความคิดจากปรัชญากลุ่มมนุษยนิยมที่ให้ความสำคัญแก่มนุษย์ มีความเชื่อว่ามนุษย์เท่านั้นที่มีจุดเริ่มต้นมาจากสิ่งเดียวกัน และมีลักษณะจิตใจที่กว้างขวางและงดงาม มีความรู้สึกรักเมตตา ผูกพันต่อมนุษยชาติทั่วไป (Humanist Sentiment) โดยไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นวรรณะ สีผิวชาติ ศาสนา เป็นต้น (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2542) นีโอฮิวแมนนิสจึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดปัญญาอันบริสุทธ์ที่เรียกว่า Intuition ขึ้น โดยจะสอนให้ผู้เรียนมีการฝึกภาวนาแบบโยคะ และใช้หลักจิตวิทยาตะวันตกมาอธิบายกลไกของจิตว่าจะเข้าสู่ความสงบจนเกิดปัญญาอันบริสุทธ์นี้ได้อย่างไร แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสสามารถนำหลักโยคะที่ลึกซึ้งมาอธิบายธรรมชาติของมนุษย์และกระบวนการต่างๆ ที่จะทำให้นักเรียนรู้จักตนเองดีขึ้น เป้าหมายของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสไม่ใช่เป็นการวิเคราะห์ปัญหาของโลกที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่มีเป้าหมายคือการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้หมดไปอย่างรวดเร็ว โดยมีลักษณะดังนี้

1. ทางด้านกายภาพ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเสนอเกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่ถูกต้อง การบริหารกายแบบโยคะและการนวด และการประพฤติตามหลัก 16 ประการ
2. ทางด้านสังคม แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเสนอเกี่ยวกับทฤษฎีเศรษฐกิจและสังคม การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และหลักศีลธรรม ยามะ และนิยาม
3. ทางด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเสนอเกี่ยวกับอภิปรัชญาแบบนีโอฮิวแมนนิส โครงสร้างของสมองมนุษย์ โครงสร้างของจิตมนุษย์ ปัญหาของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน และวิธีการพัฒนาจิตและปัญญา

นอกจากนี้แนวคิดแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ยังได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมและการศึกษาในวัยต่างๆ ของชีวิตว่ามีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่งต่อความเฉลียวฉลาดคุณธรรมและความสุขของคนเราโดยเชื่อว่าความเก่งความฉลาดซึ่งเป็นศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์แต่มนุษย์ดึงศักยภาพดังกล่าวออกมาใช้แค่ 5-10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นทั้งๆ ที่มนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพตัวเองได้สูงสุดมากกว่านี้และเชื่อว่าความเป็นคนที่สมบูรณ์นั้นเกิดจากศักยภาพที่สำคัญ 4 ด้านคือ (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2552)

1. ร่างกาย (Physical) จะต้องแข็งแรง
2. จิตใจ (Mental) ถ้ารูปร่างดีแข็งแรงแต่จิตใจไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเองตัดสินใจด้วยตัวเองไม่ได้ไม่มีความเป็นตัวของตัวเองไม่มีความคิดสร้างสรรค์ก็ไม่มีประโยชน์
3. ความมีน้ำใจ (Spiritual) มีความรักให้กับคนอื่นในวงกว้างช่วยเหลือคนอื่น โดยที่ไม่หวังผลตอบแทนมีความเมตตาที่ยิ่งใหญ่มีใจที่เปิดกว้าง

4. วิชาการ (Academic) ถ้าเราไม่มีวิชาการไม่มีความรู้ก็ไม่มีทางที่เราจะมีอะไรมาบำรุงตัวเองทั้ง 4 ด้านคือหลักการผู้ความเป็นคนที่สมบูรณ์การศึกษาที่ดีจะต้องจัดให้ครบทั้งหมดนี้

3.3 กระบวนการ

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ด้วยว่า ในภาวะที่จิตปลอดโปร่งเป็นอิสระจะเป็นจิตที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด มีความจำที่ดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาเป็นอย่างมากด้วย (อุไรวรรณ ขมวัฒนา, 2539) ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีความเกี่ยวข้องกับคลื่นสมอง โดยนักวิทยาศาสตร์ได้ค้นพบเกี่ยวกับคลื่นต่างๆ ในตัวมนุษย์ว่า สมองของมนุษย์ประกอบด้วยเซลล์สมองนับล้านๆ เซลล์ที่สร้างกระแสไฟฟ้าเล็กๆ ขึ้น ซึ่งเมื่อรวมกันทำให้เกิดคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าหรือคลื่นสมอง โดยจะเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึก ดังนั้นเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายความเป็นคนที่สมบูรณ์ กิจกรรมแบบนี้โอฮิวแมนนิสจะต้องสอดคล้องกับหลัก 4 ข้อ คือ คลื่นสมองต่ำ การประสานของเซลล์สมอง ภาพพจน์ต่อตัวเอง และการให้ความรัก ซึ่งต้องไปด้วยกัน เด็กจึงจะไปในทิศทางที่ดีดังนี้ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2552)

1. คลื่นสมองต่ำ ประสิทธิภาพการทำงานของคนเราจะแปรเปลี่ยนไปตามคลื่นสมองที่เราส่ง ยิ่งต่ำลงมากเท่าไรจะยิ่งมีประสิทธิภาพดีมากขึ้นเท่านั้น เพราะเราจะมี ความสงบทางจิตใจ อารมณ์ดี ใจเย็น มีความคิดสร้างสรรค์สูง เกิดสมาธิ จิตใจเป็นหนึ่งเดียว ไม่ฟุ้งซ่านไม่วอกแวก กิจกรรมจึงต้องสร้างให้เด็กเกิดภาวะคลื่นสมองต่ำมากที่สุด เช่น ก่อนเข้าห้องเรียน เด็กๆ ได้ฝึกทำโยคะ นั่งสมาธิ การเล่านิทาน การกอด เสียงเพลง และทำที่ คำพูดจากคนรอบข้าง ก็มีมีส่วนทำให้คลื่นสมองต่ำได้เช่นเดียวกัน ถ้าเด็กอยู่ใกล้คนคลื่นสมองต่ำ เขาก็จะต่ำด้วย แต่ถ้าใกล้คนที่คลื่นสมองสูง อารมณ์เขาก็พลอยรุนแรงสูงตามไปด้วย ดังนั้นบทบาทของครูจึงเป็นเรื่องสำคัญ ครูต้องอารมณ์เย็น ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจาไพเราะ พูดให้กำลังใจ และไม่พูดในแง่ลบ

2. การประสานของเซลล์สมอง แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเชื่อว่าความฉลาดสามารถฝึกฝนกันได้ ไม่ขึ้นอยู่กับกรรมพันธุ์ แต่ขึ้นกับสิ่งแวดล้อมมากกว่า ว่าได้มีส่วนช่วยทำให้เซลล์สมองประสานกันมากน้อยแค่ไหน นีโอฮิวแมนนิสจะไม่เชื่อเรื่องให้เด็กเรียนอย่างเดียว หรือเล่นอย่างเดียว เพราะในช่วง 3-6 ปี จะเป็นช่วงที่สมองของคนเราเจริญเติบโตมากที่สุด ถ้าไม่ให้เรียนเสียเลย แล้วมาเรียนตอน 7-8 ขวบจะยิ่งช้าไป ดังนั้นจึงต้องเรียนบ้าง โดยกระจายให้เหมาะสม และใช้วิธีการที่จูงใจให้เด็กเรียนรู้ด้วยคลื่นอัลฟาหรือคลื่นสมองต่ำมากที่สุด

3. ภาพพจน์ของตัวเองความรู้สึกที่คนเรามีต่อตัวเรา ตามหลักจิตวิทยาสมัยใหม่พบว่า ความรู้สึกที่มีต่อตัวเราจะส่งผลไปถึงความรู้สึกที่เรามีต่อคนอื่นด้วย ถ้าเรารู้สึกว่าตัวเองไม่ได้เรื่องเราก็จะไม่เชื่อมั่นคนอื่น ความรู้สึกที่มาจากตัวเรามันมาจากประสาทสัมผัสทั้งห้าที่เป็นตัวบันทึก โดยเฉพาะทางตากับทางหู เป็นเรื่องของจิตใต้สำนึก ซึ่งวัยเด็กเป็นวัยที่รับรู้สูงที่สุด ถ้าจิตใต้สำนึก

บันทึกไว้แต่เรื่องด้านลบ ได้ยินคนรอบข้างพูดเรื่อยๆ ว่าไม่เก่ง ชน เด็กเติบโตขึ้นก็จะกลายเป็นคนที่ไม่เก่ง ชน ชุ่มช้ำม เมื่อภาพพจน์ที่มีต่อตัวเองเป็นลบ พฤติกรรมที่ออกมา ก็จะเป็นลบด้วย

4. การให้ความรัก เปรียบเสมือนกับแก้วน้ำ ถ้าความรักของเด็กคนนั้นเต็ม มันย่อมไหลเพื่อแผ่ไปถึงผู้อื่น ตรงกันข้ามถ้าความรักของเขามีเพียงก้อนแก้ว เขาย่อมเรียกร้องต้องการการ แสดงออกซึ่งความรักแก่เด็กที่จะทำให้เขาได้รับความรักคืนเต็ม

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสม์ลักษณะการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีตนเอง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนทั้งใน ส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม การตั้งใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งหลักการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีขั้นตอน เช่น การฝึกโยคะ การเดินเกาจิ และตามด้วยการนอนตาย เพื่อตั้งใจเข้าสู่สภาวะที่ผ่อนคลายด้วยเสียงเพลง ประกอบกับใช้คำพูดด้านบวก เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง โดยเน้นการปฏิบัติซ้ำๆ จะสามารถทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองและเห็นคุณค่าของบุคคลอื่น มากยิ่งขึ้นแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีความสุข โดยกระตุ้นให้ใช้ความคิดให้มาก ขณะทำกิจกรรมผู้จัดเป็นเพียงผู้นำทางเป็นผู้ชี้ประเด็นและมุมมองที่น่าคิด ผู้ร่วมกิจกรรมทุกคน จะต้องได้รับการเอาใจใส่ ได้รับคำชมเชยและรอยยิ้ม การให้ความสำคัญและการให้กำลังใจจากผู้จัดกิจกรรม

ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัยและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศในอนาคต และเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี เป็นช่วงระยะเวลาที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาในด้านต่างๆ ถือเป็นหน้าที่หลักของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ในการส่งเสริมและพัฒนาการต่างๆ ด้านอย่างเต็มที่เต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นภารกิจสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องบริหารจัดการ และดำเนินงานพัฒนาเด็กในท้องถิ่นชุมชนให้เป็นอย่างดีมีคุณภาพ และเหมาะสมตามวัย ตลอดจนเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองและเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาระดับขั้นสูงต่อไป

4.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบเป็นช่วงที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิตที่สมองมีการเจริญเติบโตมากกว่าทุกๆ ช่วงอายุและ

เป็นช่วงเวลาที่เหมาะที่สุดสำหรับการปูพื้นฐานทักษะต่างๆให้แก่เด็กเพื่อมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาในระดับต่อไป (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2551) ความสำคัญของเด็กเล็กสะท้อนให้เห็นในเจตจำนงขององค์การสหประชาชาติที่ได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในปีพ.ศ. 2533 (Convention on the Rights of the Child) และประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารรับอนุสัญญาเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 ที่ได้แสดงเจตนารมณ์ว่าจะปกป้องและส่งเสริมสิทธิเด็กด้วยความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของเด็กร่วมกันภายใต้อนุสัญญาสิทธิเด็กอันประกอบด้วยสาระรวมทั้งสิ้น 54 มาตราจะผูกพันให้ประเทศที่ลงนามในอนุสัญญาจะต้องมีการดำเนินงานเพื่อปกป้องและส่งเสริมสิทธิเด็กพื้นฐาน 4 ประการคือ

1. สิทธิในชีวิต (Right to Life) เช่น สิทธิที่จะได้รับการทางด้านสาธารณสุขสิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียนและมีชื่อทันทีนับแต่การแรกเกิด ฯลฯ
2. สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง (Right to be Protected) เช่น ได้รับจากการคุ้มครองจากการทำร้ายทารุณกรรมทอดทิ้งการแสวงหาผลประโยชน์การค้า ฯลฯ
3. สิทธิที่จะมีการพัฒนา (Right to be Developed) เช่นการพัฒนาทางร่างกายสมองจิตใจและอารมณ์
4. สิทธิที่จะมีส่วนร่วม (Right to Participate) เช่นการแสดงความคิดเห็นการได้รับข้อมูลข่าวสารการแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อของตนรวมถึงการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่หนังสือหรือสิ่งอื่นๆ เพื่อเด็กอีกด้วย

แนวคิดการพัฒนารเด็กเล็กมีแนวคิดสำคัญที่วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนารเด็ก (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2551) พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิตครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมสติปัญญาและลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้านเด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนารแตกต่างกันไปตามวัยซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ขวบ พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็กเช่นทฤษฎีพัฒนารทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนารของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้นเด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อนเช่นทฤษฎีพัฒนารทางสติปัญญา อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุประสบการณ์ค่านิยมทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นต้นดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนารเด็กจึงเป็นเสมือนเป็นแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจเด็กสามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย

และความแตกต่างของแต่ละบุคคลเพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2551) การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้นและเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติตั้งแต่เกิดก่อนจะเข้าสถานศึกษาการจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคนเด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินได้สังเกตมีโอกาสทดลองสร้างสรรค์ แก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเองซึ่งมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโตช่วยพัฒนาร่างกายอารมณ์สังคมสติปัญญาและลักษณะนิสัยเด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่นสร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นรวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจึงถือการเล่นอย่างมีจุดหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็กทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อม ตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบเพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างมีความสุข แนวคิดพื้นฐานดังกล่าวในการจัดการศึกษาปฐมวัยครูผู้ดูแลเด็กต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจเพราะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบจะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคนทั้งเด็กปกติเด็กที่มีความสามารถพิเศษและเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายอารมณ์จิตใจสังคม สติปัญญารวมทั้งการสื่อสารและการเรียนรู้หรือเด็กที่มีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสเพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านทั้งทางร่างกายอารมณ์จิตใจสังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยอย่างสมดุลโดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายบูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าเหมาะสมกับวัยและความแตกต่าง

ระหว่างบุคคลด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขเป็นคนดีและคนเก่งของสังคม สอดคล้องกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาสภาพเศรษฐกิจสังคม โดยความร่วมมือจากบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรเอกชน ฯลฯ

5. หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ขวบนั้นเป็นหลักการที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมเพื่อโอกาสในการพัฒนาเด็กทุกด้านตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยยังเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาครอบคลุมเด็กทุกประเภททั้งเด็กปกติเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเน้นเด็กเป็นสำคัญการจัดการศึกษาจัดหลักการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสังคมวัฒนธรรมตามความเป็นอยู่จริงของเด็ก โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ ให้แก่เด็กทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาอย่างเป็นองค์รวมโดยผ่านการเล่นซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กและผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กเล็ก โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีของการเรียนรู้การจัดประสบการณ์ต่างๆ ในการเรียนรู้ที่สามารถดำรงในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขซึ่งต้องได้รับการประสานความร่วมมือจากครอบครัวชุมชนและสถานศึกษา

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนภารกิจงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากสำนักงานพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เนื้อหาในส่วนนี้จึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และนำเสนอ ดังนี้

4.2.1 หลักการบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก

นักปฏิรูปการศึกษาและนักจิตวิทยาได้สนใจศึกษาพฤติกรรมพัฒนาการของเด็กเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาและเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวมทั้งความก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ได้ทำให้เกิดโรงเรียนอนุบาลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนในรูปแบบต่างๆ ขึ้น โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นมากมายอันเป็นผลมาจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม แนวความคิดของโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนได้แพร่เข้ามาในประเทศไทยทางเอเชียการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่จัดในรูปแบบต่างๆจะมีจุดประสงค์กว้างๆ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาสติปัญญาตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ
2. เพื่อพัฒนาอารมณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

3. เพื่อเป็นการช่วยมารดาในการอบรมเลี้ยงดู
4. เพื่อช่วยพัฒนาทางด้านภาษา
5. เพื่อเป็นการเตรียมเด็กที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียน
6. เพื่ออบรมคุณธรรมและศีลธรรม

การบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็กมีมิติที่เกี่ยวข้องหลากหลาย ดังเช่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2551) ได้ให้ความเห็นว่าการจัดสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดีและความปลอดภัยของเด็กและครูผู้ดูแลเด็กเองควรดูแลสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคือ

1. จัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร

สภาพแวดล้อมที่ดีมีผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเด็กจึงควรมีการดูแลในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1.1 ดูแลสภาพแวดล้อมรอบอาคารและบริเวณให้สะอาดและร่มรื่นปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาและช่วยกรองฝุ่นละอองดูแลสวนหย่อมให้สวยงามเสมอ นอกจากนี้บริเวณที่เป็นพื้นดินควรปลูกหญ้าคลุมดินเพื่อป้องกันฝุ่นฟุ้งกระจายในช่วงฤดูแล้ง

1.2 ท่อและรางระบายน้ำหรือแหล่งน้ำเช่นบ่อน้ำในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีฝาปิดหรือมีรั้วกั้นมิให้เด็กพลัดตกได้

1.3 บริเวณที่พักขยะหรือที่ทิ้งขยะภายนอกอาคารควรจัดเก็บให้เป็นสัดส่วนภาชนะรองรับขยะมีฝาปิดมิดชิดพ้นจากแมลงและสัตว์พาหะนำโรคต่างๆ

2. การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร

เด็กๆใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในอาคารครูผู้ดูแลเด็กจึงควรดูแลสิ่งแวดล้อมในอาคารให้สะอาดและปลอดภัยเสมอ ดังนี้

2.1 หมั่นตรวจสอบสภาพอาคารประตูหน้าต่างอุปกรณ์โต๊ะเก้าอี้ให้อยู่ในสภาพดี หากมีส่วนชำรุดควรรีบแจ้งให้ผู้รับผิดชอบซ่อมแซมโดยเร็วเพราะอาจเป็นอันตรายกับเด็ก

2.2 จัดวางสิ่งของของเล่นเด็กและเครื่องใช้สอยต่างๆให้เป็นระเบียบและเช็ดทำความสะอาดสม่ำเสมอโดยใช้ผ้าเปียกไม่แนะนำให้ใช้ไม้ขนไก่ปัดฝุ่นเนื่องจากทำให้ฝุ่นฟุ้งกระจาย

2.3 ไม่วางสิ่งของกีดขวางทางเดินหรือประตูเข้าออกเพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายเด็กในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินเช่นไฟไหม้แก๊สรั่ว เป็นต้น

2.4 จัดพื้นที่ใช้สอยให้เป็นสัดส่วนตามการใช้งานเช่นห้องรับประทานอาหารห้องทำกิจกรรมและห้องนอนหากใช้บริเวณเดียวกันควรทำความสะอาดทุกครั้งเมื่อเสร็จสิ้นแต่ละกิจกรรม

2.5 ทำความสะอาดเพดานฝ้าผนังและพื้นห้องสม่ำเสมอโดยเริ่มจากบนลงล่างและแนะนำให้ใช้ผ้าเปียกเช็ดแทนการปิดฝุ่นสำหรับพื้นห้องควรเช็ดทุกวันและดูแลไม่ให้พื้นเปียก

2.6 จัดให้มีการระบายอากาศและแสงสว่างเพียงพอโดยเปิดช่องระบายอากาศหน้าต่างให้มีแสงสว่างธรรมชาติเข้าถึงและอากาศถ่ายเทได้ดีเพื่อลดการเจริญเติบโตของเชื้อโรคในอากาศและลดการใช้ไฟฟ้า

3. การดูแลวัสดุอุปกรณ์ต่างๆและของเล่นเด็ก

การจัดวางวัสดุอุปกรณ์ต่างๆไว้อย่างเป็นระบบจะช่วยเสริมในเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยให้แก่เด็กดังนั้นครูผู้ดูแลเด็กควรดำเนินการดูแลวัสดุอุปกรณ์ต่างๆดังนี้

3.1 จัดให้มีแก้วดื่มน้ำประจำตัวเด็กแต่ละคนและล้างทำความสะอาดทุกครั้ง

3.2 จัดให้มีที่เก็บแปรงสีฟันที่ถูกสุขลักษณะคือแยกเก็บของเด็กแต่ละคนและอยู่ในที่อากาศถ่ายเทดี

3.3 ทำความสะอาดที่นอนหมอนผ้าห่มเด็กอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้งโดยครูผู้ดูแลเด็กหรือให้ผู้ปกครองนำกลับไปซักที่บ้านทุกเย็นวันศุกร์

3.4 เลือกของเล่นเด็กที่ปลอดภัยได้แก่พื้นผิวเรียบทำความสะอาดง่ายเคลื่อนที่ที่ปลอดภัยหลีกเลี่ยงของเล่นที่ประหลาดแฉกง่ายแหลมคมหรือมีชิ้นส่วนเล็กๆหลุดง่าย

3.5 ทำความสะอาดของเล่นต่างๆอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

3.6 ควรจัดให้มีของเล่นเด็กจากวัสดุธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เครื่องเล่นไม้เครื่องจักสานเครื่องปั้นดินเผาฯ

3.7 ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาชนะพลาสติกที่ไม่ได้มาตรฐานเพราะจะทำให้เกิดการสะสมสารพิษเป็นอันตรายต่อร่างกายได้

4. การดูแลห้องน้ำห้องส้วม

ห้องน้ำห้องส้วมที่ดีควรแยกจากกันสะอาดถูกสุขลักษณะตลอดจนมีสุขภัณฑ์ที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็กเพราะจะช่วยให้เด็กมีสุขนิสัยการขับถ่ายที่ดีและปลอดภัยจากการลื่นพลัดตกและการติดเชื้อโรคต่างๆได้ซึ่งผู้ดูแลเด็กเล็กควรดูแลดังนี้

4.1 ทำความสะอาดพื้นผนังห้องน้ำทุกวันและหมั่นเช็ดพื้นให้แห้งอยู่เสมอ

4.2 จัดให้มีแสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอจะช่วยลดกลิ่นความอับชื้นและการเจริญเติบโตของเชื้อโรคเชื้อราได้ดี

4.3 กรณีใช้สุขภัณฑ์เป็นขนาดใหญ่ควรจัดหาอุปกรณ์ช่วยเสริมการใช้งานให้เด็กใช้ได้อย่างปลอดภัยเช่นมีราวจับขนาดเหมาะกับมือเด็กมีเก้าอี้หรือโตะเตี้ยๆให้เด็กก้าวขึ้นไปนั่งโถส้วมหรือใช้อ่างล้างมือได้อย่างสะดวก

4.4 จัดให้มีน้ำใช้เพียงพอและมีสายฉีดน้ำหรือขันน้ำสำหรับใช้ในการทำความสะอาดหลังการขับถ่าย

4.5 ภายในห้องส้วมหรือด้านหน้าห้องส้วมควรมีอ่างล้างมือพร้อมสบู่ผ้าเช็ดมือเพื่อฝึกให้เด็กได้ทำความสะอาดมือหลังการขับถ่ายทุกครั้ง

4.6 เก็บน้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำห้องส้วมให้มีฉลากปิดพ้นจากมือเด็ก

4.7 อุปกรณ์และแปรงขัดห้องน้ำควรเก็บในที่อากาศถ่ายเทสะดวกและนำผึ่งแดดเป็นครั้งคราวเพื่อลดการสะสมเชื้อโรค

4.8 ฝึกให้เด็กมีพฤติกรรมการใช้ห้องน้ำห้องส้วมที่ถูกต้องได้แก่ราดน้ำหรือกดชักโครกทุกครั้งหลังการใช้ส้วมทิ้งกระดาษหรือเศษขยะลงในถังขยะที่จัดให้ไม่ทิ้งสิ่งอื่นใดลงในโถส้วมเด็ดขาด

5. การจัดการขยะและน้ำเสีย

ขยะและน้ำเสียมักมีผลกระทบต่อสุขภาพดังนั้นจึงควรจัดวางระบบในการดูแลสิ่งนี้ควรปฏิบัติดังนี้

5.1 จัดให้มีที่รองรับขยะที่มีสภาพดีมีฝาปิดมิดชิดวางตามจุดต่างๆในศูนย์ฯอย่างเพียงพอเช่นภายในห้องบริเวณสนามเด็กเล่นห้องครัวและห้องส้วม เป็นต้น

5.2 แยกภาชนะเก็บขยะอย่างน้อย 4 ประเภทคือ 1) ขยะแห้งทั่วไป 2) ขยะที่สามารถนำกลับไปใช้ได้ใหม่ 3) ขยะเปียกที่เป็นเศษอาหารหรือขยะจากห้องครัวและ 4) ขยะอันตรายเช่นถ่านไฟฉายหลอดไฟกระป๋องสารเคมีน้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม เป็นต้น

5.3 รวบรวมขยะออกจากตัวอาคารทุกวันเพื่อไม่ให้มีขยะตกค้างภายในอาคารและนำไปรวมไว้ในที่พักขยะนอกอาคารขยะที่รอการนำไปกำจัดต้องเก็บอย่างมิดชิดพ้นจากการคุ้ยเขี่ยของสัตว์และพาหะนำโรค

5.4 คูเลรางระบายน้ำจากห้องน้ำห้องส้วมห้องครัวให้ระบายได้ดี ไม่มีขยะตกค้างอุดตันหรือมีน้ำนิ่งขังและควรมีฝาปิดที่ระบายน้ำให้ปลอดภัยจากการพลัดตกของเด็ก

5.5 น้ำทิ้งจากครัวหรือห้องอาหารซึ่งมีคราบไขมันควรปล่อยผ่านบ่อดักไขมันก่อนทิ้งลงท่อระบายหรือแหล่งน้ำสาธารณะ

6. การควบคุมและป้องกันแมลงและพาหะนำโรค

เด็กๆอาจเจ็บป่วยจากเชื้อโรคที่มากับแมลงและสัตว์พาหะนำโรคต่างๆได้เช่นแมลงวันแมลงสาบทำให้เกิดอาการอุจจาระร่วงหรือุงทำให้เกิดโรคไข้เลือดออกใช้สมองอักเสบ เป็นต้นการควบคุมและป้องกันควรทำดังนี้

6.1 กำจัดแหล่งที่มีน้ำขังเพื่อป้องกันการแพร่พันธุ์ยุงโดยทำลายภาชนะที่มีน้ำขังหรือแหล่งน้ำนิ่งอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

6.2 ดูแลสภาพแวดล้อมในศูนย์ฯ ให้สะอาดอยู่เสมอป้องกันแมลงวันแมลงสาบและหนูโดยจัดเก็บขยะอย่างถูกวิธี

6.3 ล้างทำความสะอาดถังขยะและบริเวณที่พักขยะเพื่อลดการหมักหมมสิ่งสกปรกต่างๆ

6.4 ให้เด็กได้นอนในมุ้งลวดหรือถ้าไม่มีควรจัดให้ห้องนอนมีแสงสว่างและการระบายอากาศดี

7. การป้องกันอุบัติเหตุและอุบัติภัย

อุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้จากสิ่งแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีได้หลายประการตั้งแต่อุบัติเหตุจากสนามเด็กเล่นสารเคมีและไฟฟ้า

7.1 สนามเด็กเล่นเป็นสิ่งหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กมัดใหญ่ การประสานงานการตัดสินใจและพัฒนาการแต่ละขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดอันตรายได้ง่ายถ้าไม่ได้มาตรฐานและขาดการดูแล

7.1.1 พื้นสนามเด็กเล่นควรทำด้วยวัสดุที่ปลอดภัยเช่นทรายไม้วัสดุที่ลดการกระแทก

7.1.2 จัดหาเครื่องเล่นสนามที่ได้รับการออกแบบที่ดีและติดตั้งอย่างถูกวิธี

7.1.3 บำรุงรักษาทำความสะอาดและตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องเล่นทุกวันให้สะอาดและอยู่ในสภาพดีเสมอ

7.1.4 ควรมีครูผู้ดูแลเด็กขณะเล่นในสนามเด็กเล่นในสัดส่วนต่อเด็กที่เหมาะสมคือ 1 : 20

7.2 อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าสายไฟปลั๊กไฟหมันตรวจสอบให้อยู่ในสภาพดีเก็บสายไฟให้เรียบร้อยปลั๊กไฟที่อยู่ต่ำกว่า 1.5 เมตรควรหาฝาครอบปลั๊กไฟเพื่อป้องกันเด็ก

7.3 จัดให้มีผู้ยาสามัญประจำบ้านที่มียาและเวชภัณฑ์ตามจำเป็นและติดตั้งให้พื้นมือเด็กตรวจสอบวันหมดอายุของยาสม่ำเสมอ

7.4 เก็บสารเคมีอันตรายในที่มิดชิดพื้นมือเด็กและอยู่บรรจุในภาชนะที่มีฉลากชัดเจนภาชนะใส่สารเคมีที่ใช้หมดแล้วควรเก็บทิ้งอย่างถูกวิธี

7.5 จัดเตรียมเครื่องดับเพลิงที่มีมาตรฐานไว้ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กติดตั้งในที่หยิบใช้สะดวกอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานและมีผู้ที่สามารถใช้ได้ถูกต้องหรือถ้าไม่มีเครื่องดับเพลิงควรมีภาชนะเก็บน้ำรวมทั้งสายยางที่พร้อมใช้เมื่อเกิดเพลิงไหม้

การจัดสิ่งแวดล้อมในศูนย์ฯ ให้สะอาดและปลอดภัยส่วนใหญ่สามารถทำได้โดยผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างไรก็ตามบางเรื่องที่ครูผู้ดูแลเด็กเล็กไม่สามารถดำเนินการได้เองควรประสานความร่วมมือกับผู้บริหารและผู้ปกครองเด็กเพื่อดำเนินการให้เกิดความปลอดภัยกับเด็กทุกคนรวมถึงครูผู้ดูแลเด็กเองด้วย

4.2.2 แนวคิดศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่

ศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่หมายถึง ศูนย์เด็กเล็กที่มีการจัดการ ควบคุม ส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยเอื้อและขจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความน่ายุ่ของศูนย์เด็กเล็กให้ลดน้อยลงหรือหมดไป โดยมุ่งหวังให้เด็กเล็ก ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะในขณะเดียวกันผู้ดูแลเด็กก็ได้รับการส่งเสริมให้สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข สบายกาย สบายใจ ในศูนย์นั้นๆ และมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ตลอดจนสามารถประสานความร่วมมือของชุมชน โดยรอบเพื่อการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของศูนย์เด็กเล็กและท้องถิ่น คุณลักษณะสำคัญของศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่ ตามแนวคิดเมื่อน่ายุ่ชุมชนน่ายุ่ครอบคลุม และผสมผสานระหว่างปัจจัยแวดล้อม 5 ด้าน คือ ด้านสังคม เศรษฐกิจ กายภาพ สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการ ดังนี้ (กระทรวงสาธารณสุข, 2547)

1. ด้านสังคม ควรเป็นศูนย์เด็กเล็ก ที่มีลักษณะ ดังนี้

1.1 กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องได้แก่ เจ้าหน้าที่ทุกระดับ ผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่อยู่ในศูนย์เด็กเล็ก ได้รับการปลูกฝังการศึกษา การถ่ายทอดความรู้อย่างกว้างขวาง รวดเร็วและทันเหตุการณ์

1.2 มีบริการด้านสุขภาพแก่เด็ก และเจ้าหน้าที่อย่างเพียงพอ

1.3 มีความปลอดภัยในการอยู่อาศัยเรียนรู้ และการทำงานของเจ้าหน้าที่

1.4 ภาวการณ์พัฒนาทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

1.5 สิทธิของเด็กและเจ้าหน้าที่ในศูนย์เด็กเล็กทุกคนได้รับการคุ้มครอง

2. ด้านเศรษฐกิจ

2.1 มีบรรยากาศที่ดีของการระดมทุนจากแหล่งทุนต่างๆ ในชุมชน

2.2 เจ้าหน้าที่ศูนย์เด็กเล็กมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

3. ด้านกายภาพ

3.1 การคมนาคมสะดวก และสาธารณูปโภคเข้าถึง

3.2 ตัวอาคารมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย

3.3 บริเวณภายนอก และในศูนย์ฯ มีการจัดระเบียบ และใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

3.4 มีการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นและทันต่อความต้องการ เช่น มีห้องน้ำ ห้องส้วม ที่รองรับขยะ ถูกสุขลักษณะ และเพียงพอ

3.5 มีพื้นที่และอาณาบริเวณที่เป็นพื้นที่สีเขียว หรือที่ว่างโล่งให้เด็กได้วิ่งเล่นออกกำลังกาย หรือเป็นสนามเด็กเล่น

3.6 มีสื่อ อุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการ เหมาะสมและเพียงพอ

3.7 มีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็น เหมาะสมและเพียงพอ

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

4.1 ศูนย์เด็กเล็กอยู่ห่างจากแหล่งมลพิษต่างๆ เช่น เสียงดัง แหล่งที่ก่อให้เกิดฝุ่นละอองมาก

4.2 บริเวณภายใน และภายนอกอาคารมีความสะอาดและเป็นระเบียบไม่มีแหล่งที่อาจก่อให้เกิดอันตรายกับเด็ก

4.3 ภายในอาคารมีแสงสว่างเพียงพอ และมีการระบายอากาศดี

4.4 มีการจัดการด้านสุขาภิบาลอาหาร และน้ำ อย่างถูกสุขลักษณะ

4.5 มีการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างถูกสุขลักษณะ

5. ด้านการบริหารและจัดการ

5.1 มีความโปร่งใส และยุติธรรม

5.2 มีประสิทธิภาพ และมุ่งให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุด

5.3 ผู้ที่เกี่ยวข้อง และชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน

4.2.3 มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบมาตรฐานการศึกษาตามข้อเสนอของสถานศึกษาเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2546 โดยกำหนดให้หน่วยงานการศึกษาทุกระดับนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการบริหารจัดการและสามารถให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 ที่กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาโดยได้กำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนา

เด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรฐานขั้นพื้นฐาน) ขึ้นมา มาตรฐานนี้กำหนดขึ้นมาตามกรอบมาตรฐานการศึกษาท้องถิ่นเดิม (มถ.) มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) มีทั้งหมด 12 มาตรฐาน 43 ตัวบ่งชี้โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2550)

1. มาตรฐานด้านบุคลากร (มี 4 มาตรฐานคือมาตรฐานที่ 1-4)

1.1 มาตรฐานที่ 1 ผู้ดูแลเด็กมีคุณธรรมจริยธรรมมีวุฒิ/ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบหมั่นพัฒนาตนเองเข้ากับชุมชนได้ดี โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.1.1 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนผู้ปกครองและชุมชน

1.1.2 มีความรักเด็กขยันอดทน

1.1.3 มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน

1.1.4 กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาปฐมวัย / การศึกษาอนุบาลหรือจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาปฐมวัย / การศึกษาอนุบาลหรือเทียบเท่าขึ้นไป

1.1.5 หมั่นพัฒนาตนเองหรือแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

1.2 มาตรฐานที่ 2 ผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.2.1 มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.2.2 มีความรู้ความเข้าใจจิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก

1.2.3 มีความสามารถในการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2.4 มีการประเมินพัฒนาการที่สอดคล้องกับสภาพจริงเหมาะสมตามวัย

1.3 มาตรฐานที่ 3 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณธรรมจริยธรรมมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.3.1 มีคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพ

1.3.2 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กผู้ดูแลผู้ปกครองและชุมชน

1.3.3 มีวิสัยทัศน์และภาวะความเป็นผู้นำ

1.4 มาตรฐานที่ 4 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้ดูแลเด็กและผู้เรียนมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน โดยมีตัวบ่งชี้ คือ

1.4.1 ผู้ปกครองและชุมชนในพื้นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพึงพอใจคุณภาพของผู้เรียน

1.4.2 ผู้ปกครองและชุมชนในพื้นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพึงพอใจผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กในการให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนการช่วยเหลือด้านอื่นๆแก่ชุมชนและส่วนรวม

2. มาตรฐานด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมี 4 มาตรฐานคือ

2.1 มาตรฐานที่ 5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีตัวบ่งชี้ดังนี้

2.1.1 ส่งเสริมให้ผู้ดูแลเด็กจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.2 ส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2.2 มาตรฐานที่ 6 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

2.2.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางสมองตอบสนองความสนใจและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

2.2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม

2.2.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถด้านดนตรีศิลปะและการเคลื่อนไหว

2.2.4 จัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาไทย

2.2.5 จัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

2.3 มาตรฐานที่ 7 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดสภาพแวดล้อมและบริการที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียนมีตัวบ่งชี้ดังนี้

2.3.1 จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน

2.3.2 มีการให้บริการที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

2.3.3 จัดห้องเรียนพื้นที่สีเขียวสนามเด็กเล่นและสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอให้อยู่ในสภาพใ้การใช้การได้ดี

2.4 มาตรฐานที่ 8 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรศาสนา สถาบันทางวิชาการ องค์กรภาครัฐ และเอกชนเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

2.4.1 ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในความสะดวกความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการให้บริการด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์วิชาการและอื่นๆของสถานศึกษาแก่ชุมชน

2.4.2 เป็นแหล่งวิทยากรในการให้ความรู้และบริการชุมชน

2.4.3 มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. มาตรฐานด้านผู้เรียน

3.1 มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์มี ตัวบ่งชี้ดังนี้

เบื้องต้น

3.1.1 มีวินัยความซื่อสัตย์ความรับผิดชอบและปฏิบัติตามข้อตกลง

3.1.2 มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.1.3 ประหยัดใช้สิ่งของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

3.1.4 มีมารยาทปฏิบัติตามวัฒนธรรม

ตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.2 มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรมี

3.2.1 มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่กล้ามเนื้อเล็ก

3.2.2 มีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5

3.2.3 มีทักษะในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย

3.2.4 มีทักษะในการสังเกตและสำรวจ

3.2.5 มีความรู้ในเรื่องตนเองบุคคลที่เกี่ยวข้องธรรมชาติและสิ่งต่างๆ

รอบตัว

ตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.3 มาตรฐานที่ 11 ผู้เรียนมีสุขนิสัยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีมี

ต่อตนเองและผู้อื่น

3.3.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ

3.3.2 มีน้ำหนักส่วนสูงและมีสมรรถภาพทางการตามเกณฑ์

3.3.3 มีความมั่นใจกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

3.3.4 ร่าเริงแจ่มใสมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนผู้ดูแลเด็กและผู้อื่น

3.4 มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและการเคลื่อนไหวมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.4.1 สนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ

3.4.2 สนใจและร่วมกิจกรรมด้านดนตรีและการเคลื่อนไหว

3.4.3 สนใจและร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย

สรุปได้ว่าการที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดมาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรฐานขั้นพื้นฐาน) ขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ถือปฏิบัติตามแนวทางที่มาตรฐานกำหนดเพื่อให้เกิดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพโดยเท่าเทียมกันและให้ประชาชนยอมรับในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น

จากการศึกษาแนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาเป็นตัวแปรสำหรับพัฒนาความรู้ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านบริการ อาหารสะอาด ปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ด้านบุคลากร และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ในปัจจุบันสื่อการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ โดยมีการพัฒนาเทคนิค วิธีการ วิถีระบบ เพื่อการออกแบบการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กเล็กให้สามารถพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ได้เหมาะสมกับวัย ในขณะที่เดียวกันผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีทักษะในการใช้สื่อการเรียนการสอนชนิดต่างๆ รวมถึงหากสามารถสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนได้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ หรือสิ่งที่อยู่รอบตัว จะสามารถช่วยให้การพัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

5.1 ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

จินตนา ไบกาซูยี (2544) กล่าวถึง ความหมายของสื่อการเรียนการสอน (Instructional Materials) หมายถึง วัสดุหรือเครื่องมือที่จัดทำขึ้นซึ่งมีข้อมูลเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนของครูและนักเรียนให้

เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดสื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเนื้อหาเกิดทักษะกระบวนการและความรู้สึกรู้สีกิตต่าง ๆ อันจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร

กิดานันท์ มลิทอง (2544) แสดงความคิดเห็นว่าสื่อ คือ สิ่งที่บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการฝึกอบรมในรูปแบบของวัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิควิธีการ โดยอาจเป็นหนังสือ แผนภูมิ รูปภาพ สไลด์ แถบวีดิทัศน์ แผ่นโปร่งใส เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องวิซวลไลเซอร์ เครื่องเล่นวีซีดี ลำโพง ไมโครโฟน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบเครือข่ายมาใช้ในการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและได้ประสิทธิผลเพิ่มพูนยิ่งขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนว่าหมายถึง ระบบการนำวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการมาเป็นตัวกลางในการศึกษาแก่ผู้เรียน โดยสื่อการศึกษามี 3 ประเภท ได้แก่

1. ประเภทวัสดุ ได้แก่ สิ่งของทั้งหลาย เช่น รูปภาพ สัญลักษณ์
2. ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ วิดีทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์
3. ประเภทวิธีการจัดการ ได้แก่ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนต่างๆ การสาธิต การทดลอง นิทรรศการ

สำหรับสมชาย ลีลานิตย์กุล (2553) มีความเห็นว่าสื่อการเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละคาบทั้งนี้เพราะสื่อการเรียนการสอนมีคุณค่าและประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในหลายๆด้านด้วยกันคือ

1. ช่วยให้ผู้ครุกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการตอบสนองตามที่คาดหวังจะให้เกิดในตัวนักเรียน
2. ช่วยให้ผู้ครูจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้หลายรูปแบบเช่นใช้เทปเสียงวีดิทัศน์การสาธิตหรือคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นต้น
3. ช่วยครูในการเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ให้แก่นักเรียนเช่นทำรายการโทรทัศน์ รายการวิทยุสไลด์มาให้เด็กชม
4. ช่วยครูจำลองของแทนของจริงที่ไม่สามารถนำมาให้ดูได้เช่นการเดินทางของดวงจันทร์หมุนรอบโลกด้วยลูกโลก
5. ช่วยครูสื่อความหมายกับนักเรียนได้ดีขึ้น

สื่อการสอนจึงหมายถึง วัสดุอุปกรณ์ วิธีการต่างๆ ที่ใช้เป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ในการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสื่อการสอนไม่ว่าจะเป็นสื่อชนิดใดรูปแบบใดก็ยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และทักษะต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสภาพสังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารการใช้สื่อการสอนในรูปแบบที่เหมาะสมจึงมีความจำเป็นมากขึ้น เพราะสื่อจะช่วยให้การรับรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นแต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสื่อและวิธีการเสนอสื่อเหล่านั้นๆ ด้วยสื่อธรรมดาที่สุด เช่น ชอล์กและกระดานดำหรือไวท์บอร์ดหากมีการออกแบบการใช้ที่ดีก็อาจมีประสิทธิภาพในการสื่อความหมายมากกว่าการใช้สื่อที่ซับซ้อนและมีราคาแพงกว่าก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามสื่อแต่ละประเภทย่อมมีข้อดีและข้อจำกัดในตัวเอง

5.2 ลักษณะของสื่อการเรียนการสอน

Dale (1969) ได้จำแนกสื่ออย่างเป็นขั้นตอนตามประสบการณ์การเรียนรู้ในแต่ละประเภทกระบวนการเรียนรู้จากรูปธรรมเรียงลำดับไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรมเรียกว่ากรวยประสบการณ์ (The Cone of Experience) แบ่งไว้ 11 ชั้น ดังนี้

1. ประสบการณ์ตรง (Direct Purposeful Experiences) เป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดโดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงจากของจริง สถานการณ์จริงหรือด้วยการทำด้วยตนเอง เช่น การจับต้อง และการเห็น เป็นต้น
2. ประสบการณ์รอง (Contrived Experiences) เป็นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนจากสิ่งที่ใกล้เคียงความจริงที่สุดซึ่งอาจเป็นของจำลอง หรือสถานการณ์จำลองก็ได้
3. ประสบการณ์นาฏกรรมหรือการแสดง (Dramatized Experiences) เป็นการแสดงบทบาทสมมติหรือการแสดงละครเพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนในเรื่องที่มีข้อจำกัดด้วยยุคสมัยเวลาและสถานที่ เช่น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวที่เป็นนามธรรม เป็นต้น
4. การสาธิต (Eemonstrations) เป็นการแสดงหรือการกระทำประกอบคำอธิบายเพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนการกระทำนั้น
5. การศึกษานอกสถานที่ (Field Trips) เป็นการให้ผู้เรียนได้รับและเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ภายนอกสถานที่เรียนอาจเป็นการเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ การสัมภาษณ์บุคคล เป็นต้น
6. นิทรรศการ (Exhibits) เป็นการจัดแสดงสิ่งต่างๆ การจัดป้ายนิเทศเพื่อให้สาระประโยชน์ความรู้แก่ผู้ชมเป็นการให้ประสบการณ์แก่ผู้ชมโดยการนำประสบการณ์หลายอย่างผสมผสานกันมากที่สุด

7. โทรทัศน์ (Television) โดยใช้ทั้งโทรทัศน์การศึกษา และโทรทัศน์เพื่อการสอนให้ ข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียน หรือผู้ชมที่อยู่ในห้องเรียน หรืออยู่ทางบ้าน และใช้ส่งได้ทั้งโทรทัศน์ทั้งใน ระบบวงจรเปิดและวงจรปิดการสอนอาจจะเป็นการสอนสดหรือบันทึกกลวงทัศน์ก็ได้

8. ภาพยนตร์ (Motion pictures) เป็นภาพที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ลงบนฟิล์ม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งภาพและเสียง โดยการเรียนรู้ผ่านระบบประสาทตาและจากการ ได้ยิน ประสบการณ์เรียนรู้ทางหู

9. การบันทึกเสียง วิทยุ ภาพนิ่ง (Recording, Radio, Still Pictures) การบันทึกเสียง อาจเป็นทั้งในรูปของแผ่นเสียง หรือเทปบันทึกเสียงวิทยุเป็นสื่อที่ให้เฉพาะเสียง ส่วนภาพนิ่งอาจ เป็นรูปภาพ สไลด์ เป็นภาพวาด ภาพถ่ายหรือภาพเหมือนจริงก็ได้ข้อมูลที่อยู่ในสื่อขั้นนี้จะให้ ประสบการณ์แก่ผู้เรียนที่ถึงแม้ผู้เรียนอ่านหนังสือไม่ออกแต่ก็สามารถจะเข้าใจเนื้อหา เรื่องราวที่ สอนได้เนื่องจากการฟังหรือดูภาพเท่านั้นไม่จำเป็นต้องอ่าน

10. ทัศนสัญลักษณ์ (Visual Symbols) เช่น แผนที่ แผนภูมิ แผนสถิติ หรือเครื่องหมาย ต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ เป็นสัญลักษณ์แทนความจริงของสิ่งต่างๆหรือข้อมูลที่ต้องการให้เรียนรู้

11. วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbols) เป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นนามธรรมมากที่สุด ได้แก่ตัวหนังสือในภาษาเขียนและเสียงของคำพูดในภาษาพูด

สำหรับ Erickson (1968) ได้ให้หลักการเลือกสื่อการสอนโดยมีหลักเกณฑ์ในพิจารณา ในรูปแบบคำถามไว้ ดังนี้

1. สื่อการสอนนั้นเป็นประโยชน์ต่อหน่วยการสอนและเป็นกิจกรรมในการแก้ปัญหา หรือประสบการณ์เฉพาะหรือไม่
2. เนื้อหาที่มีการถ่ายทอดนั้นผ่านทางสื่อการสอนที่เป็นประโยชน์และสำคัญแก่นักเรียน ชุมชน และสังคม หรือไม่
3. สื่อการสอนนั้นมีความเหมาะสมกับนักเรียนและวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการสอนของหรือไม่
4. การตรวจสอบระดับความยากของวัตถุประสงค์ของการสอนเกี่ยวกับความเข้าใจ ความสามารถทัศนคติ และความนิยมหรือไม่
5. สื่อการสอนจะช่วยในการส่งเสริมประสบการณ์การทางความคิด การโต้แย้ง การหาเหตุผลและการเรียนรู้หรือไม่
6. เนื้อหาในบทเรียนมีการนำเสนอในช่วงที่นักเรียนมีปัญหาและกิจกรรมต่างๆหรือไม่
7. ผู้สอนรู้จักวิธีการใช้สื่อการสอนนั้นดีหรือไม่

8. สื่อการสอนนั้นให้แนวคิดที่มีความสัมพันธ์หรือไม่
9. สื่อการสอนนั้นให้เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับขนาดอนุภูมิภาค น้ำหนัก ความลึก ระยะทางการกระทำ กลิ่น สี เสียง ความมีชีวิต และอารมณ์หรือไม่
10. สื่อการสอนนั้นให้ความเที่ยงตรงและทันสมัยหรือไม่
11. สื่อการสอนนั้นปรับให้เข้ากับวัตถุประสงค์ของการสอนได้หรือไม่
12. สื่อการสอนนั้นใช้ในห้องเรียนธรรมดาได้หรือไม่
13. สื่อการสอนนั้นมีรสนิยมน่าดูหรือไม่
14. เนื้อหาความรู้ของสื่อการสอนมีตัวอย่างให้มากหรือไม่
15. สื่อการสอนที่มีการสำเนาเนื้อหาจากต้นฉบับดีกว่าต้นฉบับหรือไม่

ส่วน Gerlach และ Ely (1980) เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการเลือกสื่อโดยพิจารณาจากคุณลักษณะของสื่อภายหลังจากที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนแล้ว โดยพิจารณาสื่อการเรียนการสอนจากเกณฑ์ ดังนี้

1. สื่อนั้นควรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสอน
2. ควรคำนึงถึงระดับของความยากง่ายของสื่อกับพื้นฐานความรู้ให้เหมาะกับวัยของผู้เรียนในการทำความเข้าใจได้
3. ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของราคากับประโยชน์ที่จะได้
4. สื่อนั้นสามารถจัดหาได้ง่ายหรือมีอยู่แล้ว
5. ความมีคุณภาพทางด้านเทคนิคของสื่อ

กล่าวโดยสรุป สื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกและช่วยในการจัดสภาพการเรียนรู้ เอื้อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยช่วยทำให้สิ่งที่ยากต่อการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ใช้เวลาน้อยลง หรือสามารถเรียนรู้ได้ในกลุ่มขนาดใหญ่ ช่วยลดช่องว่างทางการเรียนรู้ ทั้งด้านระยะเวลา ระยะทาง งบประมาณ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ช่วยขจัดหรือลดอุปสรรคทางการเรียนรู้ลงนั่นเอง ดังนั้น สื่อการสอนเป็นเครื่องมือหนึ่ง ในการถ่ายทอดสารจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนซึ่งกระบวนการสื่อความหมายนั้น เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้นการถ่ายทอดความรู้ในการเรียนการสอนระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจึงจำเป็นต้องดำเนินไปตามกระบวนการสื่อความหมายด้วยเช่นกัน

5.3 บทบาทของเทคโนโลยีกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีสมัยใหม่มีบทบาทอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของ

การทำงานทุกด้าน นับตั้งแต่ทางด้านการศึกษาพาณิชยกรรม เกษตรกรรม อุตสาหกรรม สาธารณสุข การวิจัยและพัฒนาตลอดจนด้านการเมืองและราชการอื่นที่จริงแล้วจะเห็นว่าไม่มีงานด้านใดที่ไม่มีผู้คิดประยุกต์หรือนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปช่วยให้การทำงานนั้นๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นบทบาทและความสำคัญของเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัยสามารถสรุปได้ดังนี้ (สำนักพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550)

1. บทบาทในฐานะองค์ความรู้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ของการศึกษาทุกระบบ
2. บทบาทในฐานะเครื่องมือทางวิชาการ เช่น เป็นสื่อต่างๆ ของการเรียนรู้
3. บทบาทในฐานะเครื่องมือบริการทางวิชาการช่วยเผยแพร่ความรู้ให้นักเรียนประชาชนไม่ว่าจะอยู่ในระบบการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย
4. บทบาทในฐานะทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ เช่น ข้อเสนอแนะ/ ข่าวสาร บุคคลวัสดุเทคนิค และอาคารสถานที่
5. บทบาทในฐานะเครื่องมือพัฒนาบุคลากร
6. บทบาทในฐานะเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น จัดหาเครื่องมือกระตุ้นการเรียนรู้ สร้างชุมชนวิชาการนำหลักสูตรซึ่งตั้งพื้นฐานที่เร้าใจ เป็นต้น
7. บทบาทในฐานะสนับสนุนการสอนเช่นการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในรูปแบบของการปฏิบัติ การใช้โปรแกรมทำงานประหนึ่งเป็นติวเตอร์ เป็นต้น

การประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการบริหารการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายว่าด้วยการศึกษาของชาติฉบับแรกของประเทศไทยมีสาระสำคัญที่ใช้เป็นหลักในการปฏิรูปการศึกษาของชาติทั้งในส่วนที่เป็นความมุ่งหมายหลักการของการจัดการศึกษา สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษาแนวทางจัดการศึกษาการบริหารและจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) สำหรับการกำหนดรูปแบบของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 ได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่มีแน่นอนในจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษาหลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษาการวัดและประเมินผล รวมทั้งมีการกำหนดเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
2. การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษาระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล รวมทั้งเงื่อนไข

ของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง ตามความสนใจ ศักยภาพความพร้อมและโอกาสโดยสามารถศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

นอกจากนั้นสาระในหมวด 9 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) ยังได้กำหนดถึงบทบาทหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการจัดการด้าน เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยกำหนดขอบเขตครอบคลุมไปถึงการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาบุคลากรการจัดตั้งกองทุนและหน่วยงานกลางเพื่อวางนโยบายและบริหารงานเกี่ยวกับ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในยุคของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้และความต้องการในการศึกษาในอนาคตสื่อและอุปกรณ์การศึกษารูปแบบใหม่เข้ามาแทนที่สื่อแบบเก่ามีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลายจะเป็นสิ่งที่ช่วย สนับสนุนการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาแบบใหม่การปฏิรูปการศึกษาจะเป็นการ ปรับปรุงโครงสร้างทั้งระบบใหม่โดยเฉพาะการบริหารและการจัดการศึกษาซึ่งจากเดิมโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบเปลี่ยนมาเป็นสังคมและชุมชนร่วมกันรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น ฉะนั้นการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจะเชื่อมโยงและเข้าหากันมากขึ้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้ การจัดการเรียนการสอนผสมผสานกันและเอื้อประโยชน์ในทุกกลุ่มเป้าหมายการนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ให้สอดคล้องกับยุคปฏิรูปการศึกษาดำเนินการศึกษาดำเนินการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

สำหรับ ฟาฏีนา วงศ์เลขา (2552) ได้สรุปผลดีของการนำการนำเทคโนโลยี สารสนเทศ ดังนี้

1. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดกิจกรรมและพัฒนารับเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยฝึก การคิดวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุผลเพื่อนำความรู้และองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ในการพัฒนาตนเอง และสังคมได้

2. การจัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ทำให้มีแหล่งความรู้ที่หลากหลายสำหรับการ ค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ ด้านที่ผู้เรียนต้องการและเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น สื่อมวลชนทุกแขนง เครือข่ายสารสนเทศทรัพยากรท้องถิ่น ชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้านและหน่วยงานต่างๆจะทำให้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองและพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างกว้างขวาง

3. การปรับกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นให้ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก และชี้แนะให้ผู้เรียนทำการศึกษา ค้นคว้า คิด และ ตัดสินใจด้วยตนเอง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบเครือข่ายการเรียนรู้เป็นเครื่องมือ ขณะเดียวกันครูต้องเป็นต้นแบบด้านคุณธรรม และ จริยธรรมด้วย ซึ่งต้องปลูกฝังทั้งในชั่วโมงเรียน และ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติ

4. ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยการประสานกับชุมชน และ ท้องถิ่น ในการ พัฒนาการเรียนการสอนตามอัธยาศัย เน้นการค้นคว้า และ ทักษะการสืบค้นสารสนเทศให้ผู้เรียนใช้ ระบบคอมพิวเตอร์ในการสื่อสารข้อมูลทางไกลผ่านระบบเครือข่าย ได้รวมทั้งประเมินผลจากการ นำมาใช้มากกว่าการจดจำเนื้อหา

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเด็กเล็ก ซึ่งถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นตัวกลางในการนำส่งหรือถ่ายทอด ความรู้ ทักษะ และ เจตคติ จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียนช่วยให้การเรียนการสอนดำเนิน ไปอย่างสะดวก และมีประสิทธิภาพ และ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียน การสอนที่ตั้งไว้ ในปัจจุบันสื่อการเรียนการสอนได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งทำให้ การศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย จะไร้ขีดพรมแดนข้อจำกัดในด้านสถานที่ เวลา และด้านอื่นๆ จะไม่เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ อีกต่อไป โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีสิทธิ และส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางจัดการศึกษา โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน โดยระดมทรัพยากร และทุนทางสังคมเข้ามาเป็นปัจจัยในการจัดกิจกรรมชุมชน จะ ได้มี ส่วนร่วมในการบูรณาการภูมิปัญญาชาวบ้านจารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น เข้า กับการจัดการศึกษาในชุมชน

ตอนที่ 6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

6.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

อาร์ รังสินันท์ (2545) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า หมายถึง ความคิด จินตนาการ ประยุกต์ที่สามารถนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ หรือสิ่งเดิมผสมกับสิ่งใหม่ ซึ่ง รวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎี หลักการ ได้สำเร็จเป็นความคิด หลายหลาก กว้างไกล มีทั้งปริมาณและคุณภาพ และได้อธิบายเพิ่มเติมว่าความคิดสร้างสรรค์เป็น กระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัยอันนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิด คัดแปลง ประยุกต์จากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้นี้ มิใช่เพียงแต่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้หรือสิ่งที่เห็นเหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิด จินตนาการก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่แต่ต้องควบคู่กันไปกับความพยายามที่

จะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการให้เป็นไปได้หรือที่เรียกว่าเป็นจินตนาการประยุกต์นั่นเองจึงจะทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

Wallace และ Kogan(1965) อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์หมายถึง ความสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์กล่าวคือเมื่อระลึกถึงสิ่งหนึ่งได้ก็จะเป็นสะพานช่วยให้ระลึกถึงสิ่งอื่นที่มีความสัมพันธ์กันได้ต่อไปอีก เช่น เมื่อเห็นคำว่าปากกาก็นึกถึงกระดาษ ดินสอ ยางลบ เป็นต้น ยิ่งคิดได้มากเท่าไรยิ่งแสดงถึงศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์มากเท่านั้น

Anderson (1959) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์คือความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดอย่างลึกซึ้งที่นอกเหนือไปจากการคิดอย่างปกติธรรมดาเป็นลักษณะภายในตัวบุคคลที่สามารถจะคิดได้หลายแง่หลายมุมผสมผสานจนได้ผลิตผลใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์กว่า ซึ่งความคิดสร้างสรรค์เป็นความรู้สึกที่ไวต่อปัญหาและสามารถรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมาเพื่อสร้างรูปแบบอย่างใหม่ความคิดใหม่ๆหรือผลิตผลใหม่ๆได้

Torrance (1971) ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นการรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบอย่างใหม่ ความคิดใหม่ ๆ หรือผลผลิตใหม่ ๆ

Guilford (1971) กล่าวไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องของความคล่อง (Fluency) ความยืดหยุ่น (Flexibility) และความแปลกใหม่ (Originality)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์หมายถึงการขยายขอบเขตความคิดออกไปจากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่สู่ความคิดใหม่ๆที่ไม่เคยมีมาก่อนเพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น

สุวิทย์ มูลคำ (2547) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์หมายถึง กระบวนการทางปัญญาที่สามารถขยายขอบเขตความคิดที่มีอยู่เดิมสู่ความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดเดิมและเป็นความคิดที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

กรมวิชาการ (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์หมายถึงความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆโดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้ความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไปและความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วยความคล่องในการคิดความคิดยืดหยุ่นและความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะหรือความคิดริเริ่ม

ชัยศักดิ์ ลีลาจรัสกุล (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่าความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถบุคคลในการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดอย่างลึกซึ้งที่นอกเหนือไปจากการคิดอย่างปกติธรรมดาเป็นลักษณะภายในตัวบุคคล

จากแนวความคิดต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นการผสมผสานความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ มาใช้ในการแก้ปัญหาหรือคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ซึ่งอยู่ในรูปของกระบวนการคิดหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมา

6.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

โดยทั่วไปเมื่อก้าวถึงความคิดสร้างสรรค์มักเข้าใจและมุ่งไปที่ความคิดริเริ่มซึ่งแท้ที่จริงแล้วความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะความคิดอื่นๆ ด้วยมิใช่ความคิดริเริ่มเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามความคิดริเริ่มเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิดการเริ่มต้นขึ้นแต่ความสำเร็จของการสร้างสรรค์จำเป็นต้องอาศัยลักษณะความคิดอื่นๆ ประกอบด้วย (อารี พันธุ์ณี, 2545)

จากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของ Guilford (1971) ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทางหรือเรียกว่าลักษณะการคิดออกนอกรายหรือการคิดแบบกระจาย (Divergent thinking) ซึ่งประกอบด้วย

1. ความคิดริเริ่ม (Originality)
2. ความคิดคล่องตัว (Fluency)
3. ความคิดยืดหยุ่นหรือความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility)
4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

จากการศึกษาของ Dalton (1988) ทำให้ได้ข้อสรุปเพิ่มเติมคือความคิดสร้างสรรค์ควรมีองค์ประกอบ 8 ประการ โดย 4 องค์ประกอบแรกเป็นความสามารถทางสติปัญญาและ 4 องค์ประกอบหลังเป็นความสามารถทางด้านจิตใจและความรู้สึกดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality)
2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)
3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
4. ความประณีตหรือความละเอียดลออ (Elaboration)
5. ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity)
6. ความสลับซับซ้อน (Complexity)
7. ความกล้าเสี่ยง (Risk-taking)
8. ความคิดคำนึงหรือจินตนาการ (Imagination)

อย่างไรก็ตามในที่นี้จะขอนำเสนอรายละเอียดขององค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เพียง 4 องค์ประกอบย่อยเท่านั้นคือความคิดริเริ่มความคิดคล่องแคล่วความคิดยืดหยุ่นและความคิดละเอียดลออเพราะองค์ประกอบทั้งสี่นี้มีการพูดถึงและถูกนำมาใช้มากที่สุดซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (อารีพันธุ์ณี, 2545)

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึงลักษณะความคิดแปลกใหม่แตกต่างจากความคิดธรรมดาหรือความคิดง่าย ๆ (Wild Idea) เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ เช่น การคิดประดิษฐ์เครื่องบินได้สำเร็จก็ได้ แนวคิดจากการทำเครื่องร่อนมาก่อน เป็นต้น ความคิดริเริ่มเป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเป็นความคิดที่แปลกแตกต่างจากความคิดเดิมและอาจไม่เคยมีใครนึกหรือคิดถึงมาก่อนความคิดริเริ่มจำเป็นต้องอาศัยความกล้าคิดกล้าลองและบ่อยครั้งความคิดริเริ่มต้องอาศัยความคิดจินตนาการหรือที่เรียกว่า “ความคิดจินตนาการประยุกต์” (Applied Imagination) คือ ความคิดที่เกิดขึ้นแล้วผู้คิดก็พยายามคิดสร้างและหาทางทำให้เกิดผลงานตามความคิดนั้น สำหรับ Barlett (1958) กล่าวว่าความคิดริเริ่มเป็นความคิดที่น่าตื่นเต้น (Adventurous Thinking) ซึ่งเป็นความคิดที่แตกออกไปจากความคิดเก่าหรือความคิดเดิมหรือจากแบบพิมพ์และนำไปสู่ความคิดใหม่โดยอาศัยความไม่มีอคติหรือไม่มีปิดบังและสกัดกั้นความคิดแต่ยอมเปิดรับความคิดและประสบการณ์ใหม่ๆซึ่งจะนำไปสู่ความคิดที่ไม่ซ้ำกับความคิดเดิมบุคคลที่มีความคิดริเริ่มมักมีลักษณะไม่ชอบความซ้ำซากจำเจแต่จะชอบการเปลี่ยนแปลงและพยายามปรับปรุงงานและการดำเนินชีวิตให้มีชีวิตชีวาอยู่เสมอเป็นบุคคลมีความมุ่งมั่นและศรัทธาที่จะทำงานที่ยากซับซ้อนให้ประสบความสำเร็จได้โดยไม่เห็นแก่สินจ้างและรางวัลแต่เป็นการทำงานที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน พฤติกรรมของบุคคลที่มีความคิดริเริ่มจึงมักเป็นบุคคลที่กล้าคิดกล้าแสดงออกกล้าเสี่ยงและเล่นกับความคิดของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเองไม่ขาดกลัวต่อสิ่งที่ลึกลับประหลาดหรือคลุมเครือแต่กลับช่วยๆและท้าทายให้อยากลองและรู้สึกพอใจที่จะเผชิญกับสิ่งเหล่านั้น

2. ความคิดคล่องตัวหรือความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึงความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็วและสามารถสร้างคำตอบได้ในปริมาณมากในเวลาที่ยากัดซึ่งแบ่งออกเป็น

2.1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่วนั่นเอง

2.2 ความคิดคล่องแคล่วทางการโยงความสัมพันธ์ (Associational fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยคกล่าวคือสามารถที่จะนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด เช่น ให้คิดหาประโยชน์ของหนังสือพิมพ์มาให้ได้มากที่สุดภายในเวลา 5 นาที เป็นต้น

ความคล่องแคล่วในการคิดมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาเพราะในการแก้ปัญหาจะต้องแสวงหาคำตอบหรือวิธีแก้ไขหลายวิธีและต้องนำวิธีการเหล่านั้นมาทดลองจนกว่าจะพบวิธีการที่ถูกต้องตามที่ต้องการ ความคิดคล่องตัวหรือความคิดคล่องแคล่วนับว่าเป็นความสามารถอันดับแรกในการที่จะพยายามเลือกเฟ้นให้ได้ความคิดที่ดีและเหมาะสมที่สุดก่อนอื่นจึงจำเป็นต้องคิดคิดออกมาให้ได้มากหลายอย่างและแตกต่างกันแล้วจึงนำเอาความคิดที่ได้ทั้งหมดมาพิจารณาแต่ละอย่างเปรียบเทียบกับกันว่าความคิดอันใดจะเป็นความคิดที่ดีที่สุดและให้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุด โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเช่นประโยชน์ที่ใช้เวลาการลงทุนความยากง่ายและบุคลากร เป็นต้น จึงนับได้ว่าความคิดคล่องตัวหรือความคิดคล่องแคล่วเป็นความสามารถเบื้องต้นที่จะนำไปสู่ความคิดที่มีคุณภาพหรือความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึงความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึงประเภทหรือแบบของความคิดที่พยายามคิดได้หลายอย่างต่าง ๆ กัน กล่าวคือ เป็นความสามารถของบุคคลที่จะพยายามคิดให้ได้หลายประเภทอย่างอิสระซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาทุกตัวอย่างเช่น ถ้ามว่า “ท่านสามารถใช้หว่านทำอะไรได้บ้าง” บุคคลที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ว่าประโยชน์ของหว่านมีอะไรบ้าง และเมื่อนำมาจัดประเภทก็จะได้หลายประเภทในขณะที่บุคคลที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดได้เพียงหนึ่งหรือสองประเภทเท่านั้น

4. ความคิดละเอียดลออเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่เป็นพิเศษให้สำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น ในการวาดรูปดอกไม้บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะมีความคิดละเอียดลออจะวาดรูปดอกไม้พร้อมใส่รายละเอียดส่วนต่างๆ ของดอกไม้ เช่น เกสรกลีบดอก และก้านดอกได้สวยงามมากกว่าบุคคลที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ โดยทั่วไปเด็กที่มีอายุมากจะมีความคิดละเอียดลออมากกว่าเด็กที่มีอายุน้อยและเด็กผู้หญิงจะมีความคิดด้านนี้มากกว่าเด็กผู้ชาย

จากองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องมีความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้หลายทิศทางหลายแง่หลายมุมแตกต่างกันไป (Divergent thinking) ที่ควรประกอบด้วยความคิดริเริ่มความคิดคล่องแคล่วความคิดยืดหยุ่นและความคิดละเอียดลออการศึกษาในครั้งนี้นำผู้วิจัยทำการวัดความคิดสร้างสรรค์ต่อการเรียนการสอนของครู 3 ด้านได้แก่ความคิดริเริ่มความคิดคล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่น

6.3 ลักษณะของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์

ผลการศึกษาของ Guilford (1971) พบว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่มีความอดทนต่อสิ่งที่ยังไม่แน่ชัด และเป็นผู้ที่เต็มใจที่จะทำงานหนัก และอุทิศเวลาเพื่องาน ทั้งยังเป็นบุคคลที่มีความยืดหยุ่น พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงจากการยึดวิธีการเก่าๆ มาสู่นวัตกรรมใหม่ๆ และจากบทสรุปของสมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ (2544) ซึ่งสรุปได้ว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวเอง มีหลักปฏิบัติค่านิยมของตนเอง มีหลักปฏิบัติค่านิยมของตนเองที่ใช้ในการตัดสินใจหรือชี้ผิดถูก เป็นนายของตนเองและเป็นผู้ชี้ชะตาของตนเอง ทนความสับสน ยุ่งเหยิงได้ดี มีความมุ่งมั่น มีความคิดอิสระไม่ขึ้นต่อกลุ่ม มีอารมณ์ขัน มีความยืดหยุ่น ใช้สามัญสำนึกมากกว่าใช้เหตุผล และมักถูกมองว่า เป็นคนไม่มีระเบียบ โดยทั่วไปมีบุคลิกเป็นคนใจเล่น เป็นคนแปลกสายตาของสังคม ไม่ชอบประเพณี ไม่ชอบผู้มีอำนาจเหนือกว่า ไม่ชอบงานที่มีระเบียบและซ้ำซาก มีความมั่นใจในตนเองและผลงานของตนอย่างสูง แม้จะมีปัญหาคนเหล่านี้ ก็จะไม่ยอมให้ปัญหานั้นๆ มาเป็นอุปสรรคต่อผลงานของตน

นอกจากนี้ อารี พันธมณี (2545) ได้กล่าวว่า เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะมีบุคลิกภาพประจำตนแตกต่างจากเด็กทั่วไป พฤติกรรมของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีดังนี้

1. อยากรู้อยากเห็น มีความหายใคร่รู้เป็นนิจ
2. ชอบเสาะแสวงหา ตำรวจ ศึกษา ค้นคว้า และทดลอง
3. ชอบซักถาม และถามคำถามแปลก ๆ
4. ช่างสงสัย เป็นเด็กที่มีความรู้สึกแปลกประหลาดใจในสิ่งที่พบเห็นเสมอ
5. ช่างสังเกต มองเห็นลักษณะที่แปลก ผิดปกติ หรือช่องว่างที่ขาดหายไปได้ง่ายและ

รวดเร็ว

6. ชอบแสดงออกมากกว่าจะเก็บกด ถ้าสงสัยสิ่งใดก็จะถามหรือพยายามหาคำตอบโดยไม่รีรอ

7. อารมณ์ มองสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมที่แปลก และสร้างอารมณ์ขันอยู่เสมอ
8. มีสมาธิในสิ่งที่ตนสนใจ
9. สนุกสนานกับการใช้ความคิด
10. สนใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง
11. มีความเป็นตัวของตัวเอง

ความคิดสร้างสรรค์จัดว่าเป็นทักษะระดับสูง (High-Level Skill) ของความสามารถทางสติปัญญาความสามารถเหล่านี้ ได้แก่ (ศิริขวัญ จันทาศรี, 2551)

1. ความสามารถในการกำหนดขอบเขตของปัญหา ผู้มีความคิดสร้างสรรค์จะไม่มองปัญหาเดิมๆ ด้วยสายตารวม แต่มองด้วยมุมมองแบบใหม่เอาทำให้เห็นทางแก้ปัญหาใหม่ๆ ที่เหมาะสมว่า โดยเริ่มต้นด้วยการให้นิยามหรือกำหนดขอบเขตของปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้อย่างชัดเจนจากนั้นจึงตั้งเป้าหมายเพื่อหาทางแก้ปัญหาในแนวทางที่สร้างสรรค์กว่าเดิม

2. ความสามารถในการใช้จินตนาการในการพิจารณาปัญหาเพื่อนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์การวาดภาพจากการจินตนาการช่วยให้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เกิดได้ง่ายขึ้น เช่น การที่อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) สามารถพัฒนาทฤษฎีสัมพัทธภาพได้ส่วนหนึ่งเกิดจากการวาดภาพว่าตนเองกำลังท่องเที่ยวไปบนลำแสงที่ยาวไกลลำแสงหนึ่ง

3. ความสามารถในการคัดเลือกอย่างมียุทธศาสตร์ เช่น ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองความสามารถในการมุ่งสู่หนทางแก้ปัญหาที่มีศักยภาพความสามารถในการทิ้งทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องความสามารถในการรู้ว่าเวลาใดจะต้องใช้การคิดแบบใดเป็นต้น

4. ความสามารถในการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ การที่เราจะได้ความคิดสร้างสรรค์ที่ดีที่สุดนั้น เราควรมีความสามารถในการแยกแยะและคัดเลือกความคิดที่ดีและเหมาะสมท่ามกลางแนวคิดที่เป็นไปได้มากมายโดยคัดเลือกเฉพาะความคิดที่มีความสอดคล้องกันและนำความคิดนั้นมาพิจารณาประเมินคุณค่าในลำดับต่อไป ความสามารถในการประเมินทำให้เกิดความก้าวหน้าในการแก้ปัญหาอันเป็นสิ่งใหม่และมีความเหมาะสม

6.4 กระบวนการความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ เกิดขึ้นได้กับทุกคนโดยที่ลักษณะความคิดริเริ่มในวัยเด็กจะมีพัฒนาการสูงกว่าวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากจะมีความคล่องตัว กล้าคิด และกล้าแสดงออกมากกว่าความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเจริญสูงสุดในช่วงแรกของชีวิตเมื่อตอนอายุ 4 ½ ปี และจะเริ่มลดลงเมื่อเด็กเริ่มเข้าเรียนอนุบาล หลังเด็กมีการปรับตัวเข้ากับสภาพ บรรยากาศ และวิธีสอนของโรงเรียนแล้ว ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจึงจะค่อยพัฒนาขึ้น ดังแนวคิดที่ว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมพัฒนาได้ ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรรักษาความสนใจศึกษาเข้าใจ ลักษณะธรรมชาติ พฤติกรรมและกระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละวัย ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจ สามารถให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมเด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อเด็กจะได้พัฒนาศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่และต่อเนื่องกัน ทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ของเด็กพัฒนาสูงขึ้น และเพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ (2544) ได้กล่าวถึงกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

1. ขั้นการเตรียมตัว (Preparation) เป็นขั้นของการเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่มีต่อโลกอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์ความคิดหรือสิ่งของที่มีความแตกต่างกันอย่างมากเข้าด้วยกันความสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์นั้นเสนอขึ้นมา ซึ่งลักษณะเฉพาะตัวของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์

2. ขั้นฟักตัว (Incubation) เป็นขั้นของการพยายามลืมเรื่องที่ต้องการคิดเสียให้หมดสิ้น กล่าวคือ หลังจากที่เราได้ผ่านขั้นการเตรียมตัวแล้วบางครั้งต้องอาศัยระยะเวลาในการฟักตัวเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ นักสร้างสรรค์หลายคน เมื่อให้เขานึกถึงระยะเวลาที่สำคัญของการผลิตผลงานสร้างสรรค์ เขามักอ้างถึงระยะฟักตัวเสมอ

3. ขั้นการรู้แจ้ง (Illumination) เป็นขั้นที่เกิดขึ้นหลักจากที่บุคคลลืมเรื่องที่ต้องการคิดคำตอบระยะหนึ่ง จากนั้นจะเกิดการหยั่งเห็น (Insight) ขึ้นเหมือนแสงสว่างที่พลันฉายแวบขึ้นมา ในสมอง ทันใดนั้นคำตอบที่ต้องการก็แจ่มชัดขึ้นมาในความคิดโดยไม่ต้องใช้ความพยายามใดๆ

4. ขั้นการตรวจสอบ (Verification) เป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการของการคิดสร้างสรรค์ คือ หลังจากนี้ได้แล้วก็จะทบทวน ตรวจสอบผลงานทั้งหมดจนเป็นที่พอใจ

นอกจากนี้ สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ (2544) ได้เสนอกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเห็นซึ่งปัญหา (Perceiving Problem) คนที่มีความคิดสร้างสรรค์และเห็นปัญหาอย่างที่คนทั่วไปไม่เห็น เช่น จากสิ่งที่มีธรรมดาในชีวิตประจำวัน เขาอาจมองเห็นปัญหาที่ดูแปลกประหลาด เขามองสิ่งเหล่านี้โดยปราศจากสิ่งจำกัดที่คนทั่วไปมี โดยมองไปอีกแบบหนึ่ง เห็นความสัมพันธ์ที่เราดูว่าไม่น่าจะสัมพันธ์กันได้ ลงเล่นกับปัญหาอย่างสนุกสนาน หรือแม้แต่เล่นแบบเด็กเล็ก ๆ ลักษณะเหล่านี้ล้วนเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตงานสร้างสรรค์

ขั้นที่ 2 การขยายปัญหา (Modifying the Problem) คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้มองเห็นปัญหาแง่เดียวแต่มองดูปัญหาในแง่ต่าง ๆ กล่าวคือ เขาอาจขยายขอบเขตมองปัญหาให้กว้างไกลออกไปจากที่เห็นจริง (Expanding) อาจดูปัญหาในตรงกันข้าม (Reversing) เช่น มองจากข้างในออกมาข้างนอก มองจากด้านตรงกันข้าม ดูสาเหตุและผลที่เกิดในหลาย ๆ แง่มุม เขาอาจทำปัญหาให้เล็กลงเปลี่ยนปัญหาให้อยู่ในรูปอื่น ๆ หรือเน้นไปในทางจุดอื่น (Transforming) หรือเพิ่มเติมรายละเอียดให้มากขึ้นในแต่ละปัญหา (Elaborating) การขยายปัญหาในแบบดังกล่าวทำให้บุคคล มีทัศนคติกว้างไกลต่อปัญหา เห็นหนทางต่างๆ ซึ่งอาจไม่ปรากฏ ถ้าไม่มีกระบวนการคิดในขั้นนี้

ขั้นที่ 3 การประวิงคำตัดสิน (Suspending Judgment) คือ การประวิงคำตัดสิน ความถูกต้องเหมาะสม โดยการเปิดใจยอมรับในทุกสิ่ง การประวิงคำตัดสินทำได้ยาก อย่างไรก็ตาม กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์บ่งว่า บุคคลต้องทิ้งเสียซึ่งกฎข้อบังคับ ข้อจำกัดต่างๆ ทาง สังคมและนำความคิดใหม่ๆ มาทดลอง ซึ่งความคิดนี้อาจเป็นประโยชน์ได้ในที่สุด คนที่มีความคิด สร้างสรรค์ต้องเปิดใจให้กว้าง และขนาดเดียวกันต้องมีอารมณ์ขันและสามารถจินตนาการออกมา ในรูปที่สนุกสนานและจินตนาการนั้นต้องเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ด้วย

ขั้นที่ 4 ผลที่เกิดจากการฟักตัว (Incubating Effect) หมายถึง ผลก้าวหน้าที่เกิดขึ้น ในขณะที่บุคคลไม่ได้ใส่ใจอยู่กับเรื่องนั้น นั่นคือ เมื่อบุคคลยังแก้ปัญหาไม่ได้เขาจะหยุดคิดหรือ ลืมเลิกความคิด จนกระทั่งหลายวันต่อมาเกิดนึกขึ้นมาได้อย่างที่ไม่ได้นึกถึงมาก่อน นั่นคือ ปัญหา นั้นไปแอบซ่อนตัวหรือฟักตัวอยู่ในหัวสมองอย่างเงียบจนสุกงอม และแวบออกมาโดยตรงเอง ไม่รู้ตัวในระยะต่อมา แม้ว่าการฟักตัวนี้จะเป็นการยากศึกษาเพื่อหาข้อสนับสนุน อย่างไรก็ตาม นักคิดสร้างสรรค์มักมีช่วงเวลานี้ขณะพยายามแก้ปัญหาได้ปัญหานั้น

ขั้นที่ 5 ความแน่วแน่ในการคิด (Sticking with an Idea) หรืออาจเรียกว่าความคือ ดึง คนที่มีความคิดสร้างสรรค์มักใช้แนวทางแก้ปัญหาที่คนทั้งหลายสละทิ้งกันทั้งหมดแล้ว แต่คนที่ มีความคิดสร้างสรรค์นั้นยังคงไม่ยอมสละจนกระทั่งสามารถแก้ปัญหาได้เป็นผลสำเร็จ

ขั้นที่ 6 การมองเห็นภาพพจน์ในผลงาน (Envisioning Results) ในระยะแรกๆ ของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ บุคคลควรจะสามารถมองเห็นภาพพจน์ของงานประดิษฐ์ของตนได้ อาจอยู่ในรูปภาพฝันซึ่งไม่จำเป็นว่าภาพที่บุคคลเห็นจะต้องเป็นเรื่องจริง แต่สิ่งที่สำคัญคือ บุคคล ต้องสามารถสร้างจินตนาการได้ถึงสิ่งที่อาจเป็นจริง

ขั้นที่ 7 สามารถเลือกข้อสรุปที่ดีที่สุด (Selecting the Best Conclusion) สิ่งสำคัญที่ มักมองข้ามก็คือ ความสามารถทางสมองของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการเลือกทางที่ดีที่สุด ใน หลาย ๆ ทางที่มีอยู่ ความสามารถนี้อาจคล้ายคลึงกับความสามารถในการประเมินผลและตัดสินใจ ในงานที่ต้องการวิเคราะห์ต่าง ๆ แต่ความแตกต่างอยู่ที่ว่าในกระบวนการคิดสร้างสรรค์นั้น การ ตัดสินใจต้องได้รับการประวิงไว้จนกว่าจะได้สำรวจหนทางอื่นๆ ที่แปลกๆ และแตกต่างกันออกไป นั่นคือจะตัดสินใจได้ก็ต่อเมื่อได้เปิดใจกว้างรับเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันจนหมดสิ้นแล้ว คนที่มี ความคิดสร้างสรรค์จึงต้องสามารถทนได้กับความไม่กระจ่างความไม่แน่นอน ความสับสนที่เกิดขึ้น จนกว่าจะถึงเวลาตัดสินใจ

ขั้นที่ 8 เต็มใจในสิ่งที่คนตัดสินใจ (Willingness to Facilitate a Decision) จินตนาการจะสะดวกหรือมีคุณค่าเพียงไรอาจจะเปล่าประโยชน์ได้ ถ้าผู้สร้างจินตนาการนั้น ไม่ พยายามทำให้เป็นจริง คนที่มีความคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริงต้องมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่

จะเปลี่ยนแปลงฝันให้เป็นจริง แม้มีอุปสรรคหรือมีการคัดค้านต่อต้านจากคนอื่น ก็ตาม แม้จะผิดหวังคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ก็ไม่ย่อท้อ และสามารถทนได้กับความผิดหวังแล้วครั้งเล่า จึงดูประหนึ่งว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความสุขอยู่กับการทำงานเพื่อให้ฝันของเขาให้เป็นความจริงเท่านั้น

ขั้นที่ 9 การยอมรับในความไม่แน่นอน (Acceptance of Uncertainty) ลักษณะที่สำคัญของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ คือ ไม่มีความลำบากใจในการเผชิญกับความสับสน ความไม่กระจ่าง เขาเหล่านี้จะไม่สามารถทนต่อความไม่แน่นอน ได้ตลอดระยะเวลาของการผลิตงานสร้างสรรค์แล้วโดยแท้จริงแล้วสถานการณ์ที่มีโครงสร้างกระจ่างชัดเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจและไม่สนุกสำหรับคนที่มีความคิดสร้างสรรค์

ขั้นที่ 10 ความยากลำบากในการจัดระบบของสิ่งที่ไม่มีระบบ (Hazards of Systematizing the Unsystematic) ไม่น่าจะเป็นไปได้ว่าจะเปลี่ยนแปลงกระบวนการสร้างให้อยู่ในรูปแบบของทฤษฎีที่แน่ชัดมีระบบระเบียบ เพราะธรรมชาติของงานสร้างสรรค์จะมีลักษณะเฉพาะตาม มีความคิดแปลกพิสดารและไม่เหมาะสมกับความเป็นระเบียบตายตัว อย่างไรก็ตาม นักสร้างสรรค์เด่น ๆ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าเขาจัดระบบความคิดได้อย่างไร แต่เขารู้ว่าเขาไม่สามารถให้คำตอบคำอธิบายที่แจ่มชัดมีระบบระเบียบได้ ดังนั้น คำแนะนำที่ดีสำหรับครูที่ต้องการกฎเกณฑ์สำหรับความคิดสร้างสรรค์ก็คือ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวสำหรับความคิดสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่เป็นเรื่องของการจำกัดขอบเขตแต่เป็นการค้นพบที่ไม่มีวันสิ้นสุด

6.5 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้น ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรหาแนวทางวิธีการ และเทคนิคต่างๆ มาใช้ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กเรียน ซึ่งการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

1. การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในทางตรง (Davis, 1983)

แนวคิดของนักการศึกษาและนักจิตวิทยากล่าวถึง เทคนิคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นมาตรฐาน เพื่อใช้ในการฝึกฝนบุคคลทั่วไปให้เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์สูงซึ่งเทคนิคเหล่านี้ ได้แก่

1.1 การระดมพลังสมอง (Brainstorming) หลักสำคัญของการระดมพลังสมองคือการให้โอกาสคิดอย่างอิสระที่สุดโดยเลื่อนการประเมินความคิดออกไปไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ในระหว่างที่มีการคิดการวิจารณ์หรือการประเมินผลใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นในระหว่างการคิดจะเป็นสิ่งขัดขวางความคิดสร้างสรรค์จุดประสงค์ของการระดมพลังสมองเพื่อจะนำไปสู่การที่สามารถแก้ปัญหาได้โดยแบ่งขั้นตอนการระดมพลังสมองออกเป็น 4 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 ตัดการวิจารณ์ออกไปช่วยทำให้เกิดการรับรู้โดยมีสถานการณ์ที่สร้างสรรค์ซึ่งจำเป็นต่อการเกิดจินตนาการ

ขั้นที่ 2 ให้อิสระยังมีความคิดที่กว้างไกลมากเท่าใดก็ยิ่งดีเพราะเป็นไปได้ที่ความคิดที่ดูจะไร้สาระอาจนำไปสู่บางสิ่งที่มีจินตนาการได้

ขั้นที่ 3 ต้องการปริมาณขั้นนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงจุดหมายของการระดมพลังสมองอย่างมากความคิดก็จะได้มีโอกาสที่จะพบกับความคิดดีๆ มากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 การผสมผสานและปรับปรุงความคิดคือการขยายความคิดให้กว้างไกลออกไปในระหว่างการอภิปรายนักเรียนจะพิจารณาความคิดของตนเองและของเพื่อนตามลำดับ

1.2 Attribute Listing เทคนิคนี้มีลักษณะเป็นการสร้างแนวคิดใหม่โดยอาศัยแนวคิดเดิมวิธีการใช้แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ วิธี Attribute Modifying คือ การปรับเปลี่ยนลักษณะบางประการของแนวคิดหรือผลงานเดิมเช่นสีพื้นผนังห้องแล้วปรับเปลี่ยนแต่ละส่วนเมื่อนำมารวมกันก็จะได้รูปแบบของห้องในแนวใหม่เกิดขึ้นมากมาย และวิธี Attribute Transferring คือการคิดถ่ายโยงลักษณะบางประการจากสถานการณ์หนึ่งมาใช้ในอีกสถานการณ์หนึ่ง เช่น การถ่ายโยงลักษณะของงานคาร์นิวัลมาใช้เป็นแนวคิดในการจัดงานปีใหม่ของโรงเรียน เป็นต้น

1.3 Morphological Synthesis เป็นเทคนิคที่ใช้ในการสร้างความคิดใหม่โดยใช้วิธีการแยกแยะองค์ประกอบของความคิดหรือปัญหาให้องค์ประกอบหนึ่งอยู่บนแกนตั้งของตารางซึ่งเรียกว่าตารางเมทริกซ์และอีกองค์ประกอบหนึ่งอยู่บนแกนนอนเมื่อองค์ประกอบบนแกนตั้งมาสัมพันธ์กับองค์ประกอบบนแกนนอนในช่วงตารางก็จะเกิดความคิดใหม่ขึ้น

1.4 Idea Checklist เป็นเทคนิคที่ใช้ในการค้นหาความคิดหรือแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วโดยอาศัยกระบวนการตรวจสอบความคิดที่มีผู้ทำไว้แล้ว เช่นอาจใช้สมุดโทรศัพท์หน้าเหลืองเป็นรายการตรวจสอบความคิดในการค้นหาอาชีพต่างๆได้

1.5 Synectics Methods โดยรากศัพท์ Synectics หมายความว่า การเชื่อมเข้ากันของสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกันวิลเลียมส์ เจ.เจ. กอร์ดอน เป็นผู้คิดขึ้น โดยการสร้างความคุ้นเคยที่แปลกใหม่ (Strange Familiar) และความแปลกใหม่ที่เป็นที่คุ้นเคย (Familiar Strange) จากนั้นจึงสรุปเป็นแนวคิดใหม่ซึ่งกระบวนการของการคิดแบ่งออกเป็น 4 ประการคือ

1.5.1 การสร้างจินตนาการขึ้นในจิตใจของเราหรือการพิจารณาความคิดใหม่

1.5.2 การประยุกต์เอาความรู้ในสาขาวิชาหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

1.5.3 การประยุกต์ใช้การเปรียบเทียบหรืออุปมาในการแก้ปัญหา

1.5.4 การประยุกต์เอาความคิดใดๆก็ตามที่เกิดจากจินตนาการมาใช้แก้ปัญหา

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในทางอ้อมมีดังนี้ (Torrance, 1971)

- 1) ขอมรับคุณค่าและความสามารถของบุคคลอย่างไม่มีเงื่อนไข
- 2) แสดงและเน้นให้เห็นว่าความคิดของเขามีคุณค่าและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์
- 3) ให้ความเข้าใจและเห็นใจในตัวของเขาและความรู้สึกของเขา
- 4) อย่าพยายามกำหนดแบบเพื่อให้ทุกคนมีความคิดและบุคลิกภาพเดียวกัน
- 5) อย่าสนับสนุนหรือให้รางวัลเฉพาะผลงานที่มีผู้ทดลองทำเป็นที่ยอมรับกันแล้วควรให้ผลงานแปลกใหม่มีโอกาสได้รับรางวัลและคำชมเชยบ้าง
- 6) ส่งเสริมให้ใช้จินตนาการของตนเองโดยยกย่องชมเชยเมื่อมีจินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า
- 7) กระตุ้นและส่งเสริมให้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ
- 8) ส่งเสริมให้ถามและให้ความสนใจต่อคำถามรวมทั้งชี้แนะแหล่งคำตอบ
- 9) ตั้งใจและเอาใจใส่ความคิดแปลกๆของเขาด้วยใจเป็นกลาง(10) พึงระลึกเสมอว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องใช้เวลาและค่อยเป็นค่อยไป

นอกจากนี้ Torrance (1971) ยังกล่าวว่า บรรยากาศที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นบรรยากาศที่เต็มไปด้วยการยอมรับและการกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระจะช่วยให้นักเรียนได้พบความคิดใหม่ๆ และสามารถพัฒนาศักยภาพทางด้านความคิดสร้างสรรค์ให้เจริญก้าวหน้าตามขีดความสามารถของนักเรียนแต่ละคนแต่ครูก็ไม่สามารถคอยให้เขาเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นเองจำเป็นต้องกระตุ้นและส่งเสริมด้วยวิธีการและเทคนิคต่างๆ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วยให้การจัดกิจกรรมมีรูปแบบที่น่าสนใจ มีความคิดแปลกใหม่ ไม่ซ้ำกับคนอื่นๆ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นการสอนและฝึกฝนโดยเน้นกระบวนการสอน เทคนิควิธี มากกว่าสอนเนื้อหาสาระของวิชา โดยมุ่งหวังให้ให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกิดความคิดความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องตัว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) เข้าใจในกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ และเรียนรู้วิธีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 7 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหาการแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การประสานความร่วมมือการติดตามตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการดังนั้นการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานก่อให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้บรรลุตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ

7.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

สิริพัฒน์ ลากิจิตร (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์การในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่ม และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

WHO and UNICEF (1978) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในด้านการจัดการหมายถึงการที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม

สำหรับ สิริพัฒน์ ลากิจิตร(2550) ได้ให้ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นกระบวนการของการให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ (Participative Management) เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของบุคคลใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้เข้ากับผู้ได้บังคับบัญชา

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามีความหมายในลักษณะของกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน

ส่วน นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมคือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆหรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้นเป็นไปอย่างมีอิสรภาพเสมอภาคมิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของ โครงการและยังได้ให้หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมไว้ 8 ประการดังนี้

1. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้เพราะถ้ามนุษย์ไม่มาร่วมคิดร่วมรับรู้หรือเข้าใจเพียงพอก็อาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควรหรืออาจใช้เพื่อทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองและสิ่งแวดล้อมได้

2. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน

3. เชื่อว่าทุกคนไม่ได้ชั่วตั้งแต่เกิด โดยเหตุที่เขายากจนอยู่นั้นมิใช่จากกรรมเก่า

4. เชื่อว่าชาวชุมชนต่างๆมักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในระดับหนึ่งบางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงต้องค่อยๆให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก

5. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อยและชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง

6. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนให้ดีขึ้นได้ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิดร่วมเข้าใจและร่วมจัดการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

7. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบโดยตรงคือ มีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลและแต่ละบุคคล หรือประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือให้มีตัวแทนมีส่วนร่วมโดยอ้อมซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่

8. การมีส่วนร่วมยังมีเพิ่มขึ้นเมื่อมีสภาพที่เหมาะสมคือประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้สึกว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเองมีอิสรภาพได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้มีส่วนร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมด้วยได้มีการสื่อสาร 2 ทางเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับรู้ข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับทราบร่วมคิดมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการมากยิ่งขึ้นเมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงานหรือทางสังคมให้ลดน้อยลงไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไป ผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับและต้องมีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้เสียเป็นอย่างดี

ในขณะที่ จินตนา สุจจันท์(2549) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการดำเนินงานรวมถึงประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผนปฏิบัติและประเมินงานเพื่อ

แก้ปัญหาของชุมชนและยังให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมและประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้คือ

1. ช่วยให้ประชาชนยอมรับ โครงการมากขึ้นเนื่องจากเป็น โครงการที่ตรงกับปัญหา และความต้องการของประชาชน
2. ประชาชนมีความรู้สึกผูกพันรู้สึกเป็นเจ้าของ โครงการมากขึ้น
3. การดำเนินงานของโครงการได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น
4. โครงการให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้นและมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนา มากขึ้น
5. ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชนหรือ สังคมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนให้เกิดกระบวนการอย่างสร้างสรรค์เป็นการที่ ประชาชนมีโอกาสอย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซง ครอบงำ บังคับให้ได้การพัฒนาขีด ความสามารถของคนในการจัดแจง ให้ควบคุม ระดมทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน มาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีพตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคมเป็น กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจที่จะกำหนดวิถี ชีวิตของตนเองอย่างเชื่อมั่น

7.2 รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหลักการในหมวด 14 การปกครองท้องถิ่นดังนี้

1. ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 282)
2. มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 287)

ศิริพัฒน์ ลากิจิตร (2550) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตาม มิติระดับการมีส่วนร่วมใน 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจาก ความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่ามีทรัพยากรหรือความรู้ ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นต้น
2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจาก การกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้จักความต้องการของประชาชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียง ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่ายจัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชนเมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของการพัฒนาชุมชนว่าต้องประกอบไปด้วย

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางดำเนินงาน และทรัพยากรที่ใช้
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา
5. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันที

พิทยาภรณ์ มานะจตุติ (2549) ได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษา ดังนี้

1. การให้ชุมชนเข้ามาเยี่ยมชมโรงเรียน โดยทางโรงเรียนทำหน้าที่สื่อเชิญชวนและแบบตารางแสดงวันเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆของเด็กแต่ละชั้นเรียน หรือแสดงตารางเวลาดำเนินการของครูหรือผู้บริหารไว้ด้วย เพื่อกำหนดวันเวลาที่เหมาะสม สร้างความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมของโรงเรียนให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น
2. การร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา บทบาทของคณะกรรมการนั้นมีบทบาทในการร่วมตัดสินใจกำหนดนโยบายให้มีความเห็นชอบการตัดสินใจสำคัญของสถานศึกษาและกำกับให้ผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายหลักเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับต่างๆของสถานศึกษา แต่ผู้บริหารมีหน้าที่บริหารและรับผิดชอบตัดสินใจดำเนินงานของตนหรืออาจร่วมกันจัดตั้งสมาคมครูผู้ปกครองหรือชมรมผู้ปกครองทำหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา
3. การร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาเป็นการเชิญชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้น เช่น กีฬา กีฬา งานวันพ่อ วันแม่ กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ งานประจำปี กิจกรรมวันปิดภาคเรียน พิธีมอบประกาศนียบัตร งานวันเกิดของโรงเรียน เป็นต้น ลักษณะของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดงานหรือจำหน่ายและบริการอาหาร เป็นต้น

4. การร่วมดำเนินงานสถานศึกษากิจการของสถานศึกษาครอบคลุมงานบริการ 6 งาน ซึ่งชุมชนอาจเข้ามาร่วมดำเนินงานด้วยตามความความถนัดหรือตาม โอกาสที่เหมาะสม เช่น เป็น อาสาสมัคร ผู้ช่วยครู งานการเงิน และงบประมาณ งานธุรการ งานสุขภาพอนามัย งานสวัสดิภาพ และความปลอดภัย เป็นต้น

5. การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ชุมชนอาจเข้ามาร่วม สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก โดยมอบวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติให้เช่นเครื่องมือทดลอง อุปกรณ์ทดลองจากธรรมชาติพืชผักผลไม้วัตถุคืบจากงานหัตถกรรมของชุมชน เช่น ดอกเสี้ยวไม้จาก งานแกะสลัก เศษฝ้ายจากศูนย์ถักทอ ดินสำหรับงานปั้นประเภทเซรามิก เป็นต้น นอกจากนี้สนับสนุน วัสดุคืบแล้ว อาจหมายรวมถึงการสนับสนุนครูจากชุมชนเพื่อทำการฝึกสอนถ่ายทอดงานภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้แก่เด็กในลักษณะกิจกรรมเสริมหลักสูตรกรณีที่โรงเรียนจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น ทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ใน และนอกชุมชน หรือจัดแสดงดนตรี เชิดหุ่น ลัทธิชุมชน อาจเข้ามาเป็น อาสาสมัครช่วยเหลือเด็ก หรืออำนวยความสะดวกด้านสถานที่ให้การต้อนรับดูแลวิทยากรบริการ เครื่องดื่มหรือร่วมแสดงด้วยตามความประสงค์

สำหรับ อภิญญา เวชยชัย (2544) กล่าวว่าพ่อแม่ผู้ปกครองมีบทบาทในการร่วมมือกับ ทางโรงเรียนเพื่อพัฒนาการศึกษาลูกหลายระดับคือการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการมีส่วนร่วมใน ระดับนโยบายหรือด้านการบริหารและการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิสิขรรูปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติได้แก่บทบาทในการเป็นครูร่วมสอนการร่วมให้ ข้อมูลเสริมบทเรียนต่างๆการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจให้แก่เด็กหรือกลุ่มพ่อแม่ด้วยกันการเยี่ยมบ้าน การช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษการช่วยงานหรือสนับสนุนงานในห้องสมุด

2. การมีส่วนร่วมในระดับนโยบายและการบริหารได้แก่เป็นคณะกรรมการด้านต่างๆ ในโรงเรียนเช่นเป็นคณะกรรมการศึกษาวางแผนและพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลด้านต่างๆที่เหมาะสมและจำเป็น

3. การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในฐานะผู้พิทักษ์สิทธิคือการที่พ่อแม่เข้าร่วมในการ ตรวจสอบมีหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้แก่กลุ่มเด็กนักเรียนกลุ่มพ่อแม่ด้วยกันหรือกลุ่มครูใน โรงเรียน

7.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

Reader (1978) ได้สรุปปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการ ดังนี้

1. การปฏิบัติตนให้คล้ายตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะเลือกวิธีปฏิบัติซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง
2. มาตรฐานคุณค่า บุคคล และกลุ่มบุคคล ดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง
3. เป้าหมายบุคคลและกลุ่มบุคคลเหมือนจะส่งเสริมปกป้อง และรักษาเป้าหมายของตนเอง
4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
5. ความคาดหวัง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่า จะต้องประพฤติในสถานการณ์นั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วยเช่นกัน
6. การมองแต่ตัวเอง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งคิดว่าตัวเองควรต้องกระทำเช่นนั้น
7. การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับให้ทำ
8. นิสัยและประเพณี บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งเรานิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้นๆ
9. โอกาสบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาสซึ่งโครงสร้างของสังคม
10. ความสามารถ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติงานเมื่อเรารู้สึกว่าเรามีความสามารถ
11. การสนับสนุนบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติงานเมื่อเรารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุน

7.4 ชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐที่ให้ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยการกระจายอำนาจการกำหนดนโยบายและการบริหารให้ผู้ปกครองนักเรียนชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ซึ่งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ว่า ผู้ปกครองครอบครัวประชาชนและสถาบันจัดการศึกษาต้องมีบทบาทในการจัดการศึกษาดังนี้

1. ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานตนเช่นเลือกสถานศึกษาให้บุตรหลานร่วมตัดสินใจทิศทางการศึกษาของบุตรหลาน
2. ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรพัฒนาการของบุตรหลานและการเรียนการสอนประจำวัน
3. ร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผลการศึกษาเช่นร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาและครูให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
4. ร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษาผู้ปกครองอาจร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนหรือร่วมกิจกรรมอื่นที่สถานศึกษาจัดซึ่งหากสถานศึกษามีแนวทางสนับสนุนที่ดีก็จะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
5. ร่วมสนับสนุนกิจการการศึกษาโดยสนับสนุนด้านความคิดการเป็นผู้นำการเป็นกรรมการการร่วมประชุมการให้คำปรึกษาแนะนำการให้ข้อมูลความคิดเห็นการปกป้องดูแลการสนับสนุนทรัพยากรการเงินวัสดุอุปกรณ์การร่วมดำเนินโครงการการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนต่อโรงเรียนในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องตัดสินใจอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ คือมีข้อมูลต่างๆ อย่างมาก ละเอียดและกว้างขวางพอโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลในชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ การที่จะได้ข้อมูลอย่างมาละเอียดและกว้างขวางพอนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกของชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นจริง แต่การที่โรงเรียนจะได้ข้อมูลมาอย่างมาเพียงพอ และกว้างขวางนั้นจำเป็นที่จะต้องจัดเตรียมแบบสอบถาม หรือแนวทางในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลที่กระชับรัดกุมพอ ตรงตามประเด็นที่ต้องการ และสะดวกแก่การที่สมาชิกของชุมชนจะให้ข้อมูลด้วย
2. การมีส่วนร่วมในการตีความข้อมูลและเสนอแนะทางเลือกเมื่อได้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการรวบรวมวิเคราะห์และตีความข้อมูลพร้อมทั้งให้ข้อเสนอต่อข้อมูลนั้น กิจกรรมในขั้นนี้โรงเรียนจะดำเนินการเองก็ได้แต่จะไม่ได้ผลที่สมบูรณ์เพียงพอเท่ากับให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย แต่สมาชิกของชุมชนทุกคนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตีความคงเป็นไปได้ ควรให้สมาชิกเพียงบางกลุ่ม บางคนที่มีความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาที่โรงเรียนต้องการเท่านั้นมาเป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ตีความข้อมูลให้
3. การกำหนดทางเลือกและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงานในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียนถือเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่าโรงเรียนจะดำเนินการ ไปในรูปไหน

อย่างไร เป็นการตัดสินใจในระดับนโยบาย เพื่อจะเป็นแนวปฏิบัติแก่ครูและผู้บริหารต่อไป โดยทั่วไปมักจะมีตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วม หรืออาจจะส่งแนวคิดผ่านสมาคม องค์กรที่มีอยู่ในชุมชนไปสู่วิทยาลัย การตัดสินใจเลือกทางขั้นสุดท้ายเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนจะต้องรับรู้ รับทราบ และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เมื่อมีการตัดสินใจเรื่องใดไปแล้ว ควรมีการประชาสัมพันธ์ (Communicating) ให้ชุมชนได้รับรู้ รับทราบทั่วกัน โดยใช้เครื่องมือและวิธีการทุกรูปแบบ เช่น จดหมายข่าวของโรงเรียน สมาคมครูผู้ปกครอง แจ้งผ่านนักเรียน ออกข่าวในสื่อมวลชนท้องถิ่น และยื่นคำปราศรัยของครูใหญ่ หรือบุคลากรต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นก็จะได้แก้ปัญหาร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับนโยบายของโรงเรียนการที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินนโยบายของโรงเรียนนั้นอาจจะแยกได้เป็น 2 ลักษณะคือลักษณะเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4.1 การมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการหมายถึงการให้ข้อมูลการพูดคุยการเสนอแนวคิดต่างๆ ไปเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนซึ่งสมาชิกของชุมชนอาจจะเสนอผ่านสื่อมวลชนในท้องถิ่นเสนอผ่านครูหรือผู้บริหารของโรงเรียนเสนอผ่านทางสมาชิกของสมาคมครูผู้ปกครองหรือพูดในการประชุมของสมาคมครูผู้ปกครองโดยตรง

4.2 การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการคือการที่ชุมชนมีตัวแทนของตนเข้าไปนั่งเป็นกรรมการบริหารของโรงเรียนหรือเป็นกรรมการในระดับต่างๆ ของโรงเรียนกรรมการที่เป็นตัวแทนของชุมชนจะให้ข้อมูลตีความข้อมูลและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติต่อโรงเรียนโดยตรง

ชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่กล่าวมาอาจจะสรุปการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาได้ว่าชุมชนกับโรงเรียนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยภารกิจที่สำคัญของโรงเรียนคือการพัฒนาบุคลากรผู้เรียนให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชนภารกิจนี้ทำให้โรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนโดยตรงและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับทางโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนนอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนเด็กที่บ้านแล้วยังสามารถเป็นผู้สังเกตการณ์

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการดำเนินงานพัฒนาใด ๆ ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการดำเนินการที่ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะเจ้าของชุมชนหรือทรัพยากรได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรรทรัพยากรและมีส่วนร่วมตามกระบวนการในทุกขั้นตอนหรือมากขึ้นตอนให้มากที่สุดมิใช่มีส่วนร่วมเพียงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ก็จะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานพัฒนาไปในทางที่ตีประสบผลสำเร็จได้และเกิดผลดีต่อชุมชนทั้งนี้

กระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลสาเหตุของปัญหา การพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทาง การวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหาคำเนินการหรือปฏิบัติงาน และสิ้นสุดที่การติดตามประเมินผล

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการศึกษา

งานวิจัยในประเทศ

ศิริมา กิตติบัณฑิต (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดของบอยเอลด์ ในสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหญิง บ้านปรานี ที่มีอายุ 10-15 ปี โดยศึกษาความต้องการของผู้เรียนหญิงและเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง และจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเรื่องเพศศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้เรียนและเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องมีความต้องการจัดโปรแกรมการศึกษาเรื่องเพศอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะความต้องการการเรียนรู้โรคที่ติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ 2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการประเมินผลการจัด โปรแกรมเรื่องเพศศึกษาของผู้เรียนหญิง ด้านกิจกรรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนด้านความเหมาะสมด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรม เวลา สื่อการสอน ความเหมาะสมของผู้ดำเนินการ และวิทยากร ในระดับมาก

ไพฑูริย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของเปาโลแฟร์ และแพทริก จี บอยเอลด์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะคิด และมโนธรรมสำนึกเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของผู้ออกเสียงเลือกตั้งชาวไทยกระเหรี่ยง ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีขั้นตอนที่สังเคราะห์ขึ้นจากแนวความคิดในการพัฒนาโปรแกรมของเปาโลแฟร์ และแพทริก จี บอยเอลด์ 15 ขั้นตอน โดยโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นทำให้ผู้เรียนมีระดับความรู้ ทักษะคิด และมโนธรรมสำนึก ด้านการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน อาทิ โปรแกรมสามารถตอบสนองความต้องการและปัญหาของชุมชนด้านการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับภูมิหลังของผู้เรียน ในขณะที่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัญหาของโปรแกรม อาทิ ครูผู้สอนไม่คุ้นเคยกับเทคนิควิธีการสอนตามแนวคิดของเปาโลแฟร์ และแพทริก จี บอยเอลด์แบบเข้ารหัสและถอดรหัสที่โปรแกรมใช้

นันทภา ชมพูนุตร (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้ทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัด นนทบุรี จำนวน 44 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมฯ และกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมนี้ กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรม เป็นเวลา 10 ชั่วโมง กระบวนการของโปรแกรม ได้แก่ (1) การกำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษา (2) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (4) การประเมินผลการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมไม่มีความแตกต่างกันทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าระดับการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วน ผลการประเมิน โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กชายบ้านปากเกร็ด พบว่ากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับมาก

ชาลินี เอี่ยมศรี (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลที่ปฏิบัติงานอยู่ใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง การวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก ศึกษาความต้องการการเรียนรู้โดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลจำนวน 107 คน ขั้นตอนที่สอง พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและความต้องการการเรียนรู้ได้ในขั้นตอนที่หนึ่ง ขั้นตอนที่สาม ทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลจำนวน 40 คน เป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน ขั้นตอนที่สี่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องของการนำไปใช้ ผลการศึกษา ความต้องการการเรียนรู้ (1) เนื้อหาความรู้ที่ต้องการได้รับในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพแบบไทยสปาและเรื่องการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกในคนอยู่ในระดับมาก (2) ทักษะที่จะได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบในเรื่อง การคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

Thurston (2002) ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับเยาวชนชนบทในรัฐเทนเนสซี และรัฐมิสซูรี จำนวน 114 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้มีพื้นฐานทักษะในการจัดการกับตนเอง รู้จักการเอาตัวรอด และไม่ก่อปัญหาให้แก่สังคม ผลการวิจัยพบว่า หลังจากให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันความภูมิใจในตนเอง และทักษะทางสังคมไปแล้ว พบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนมีความรู้ความเข้าใจและการนำไปประยุกต์ใช้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Hodkinson, Ford, Hodkinson, และ Hawthorn (2008) ศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อการเตรียมตัวเกษียณของผู้สูงอายุในประเทศอังกฤษผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการเกษียณและการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับขั้นตอนการดำเนินชีวิตและยังพบว่าผู้สูงอายุมีระดับความต้องการในการรับบริการการศึกษาอกระบบโรงเรียนมากขึ้นหลังจากเกษียณอายุงาน

กล่าวโดยสรุปโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนได้มีการพัฒนาและนำมาใช้ในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และทัศนคติ ซึ่งผลการวิจัยในหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนสามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างได้

8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต

งานวิจัยในประเทศ

มิถุนานุแสน (2545) วิจัยเรื่องความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษาอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของครุสภกัตถกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดนนทบุรีพบว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นการเตรียมกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษาชุมชนขั้นการจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษาชุมชนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษาชุมชนด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาชุมชนแหล่งการเรียนรู้การหาแหล่งเรียนรู้อะไรและการวัดประเมินผลแหล่งเรียนรู้มีความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษาอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 อยู่ในระดับสามารถทำได้แต่ยังไม่ใช่ในขณะนี้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนเริ่มจะเข้าใจการปฏิรูปการศึกษาจากการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานของรัฐด้านการศึกษาและเพื่อให้การเรียนการสอน

ดำเนินการให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดไว้แต่ ครูผู้สอนยังมีความต้องการให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านการจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์งบประมาณและ ตลอดจนต้องการรับรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สุพัทธา ภูมิผักแว่น (2545) วิจัยเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการ โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียนที่มีความเห็นด้วยกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ใน ระดับปานกลางทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวก็มีภาระงานการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน อย่างเต็มเวลาและยังไม่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้เรื่องการศึกษาและการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นเรื่อง ใหม่ยังไม่มีสถานศึกษาใดดำเนินการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ด้านผลของการศึกษาสภาพความ พร้อมของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าสถานศึกษาโดยรวมมีความพร้อมอยู่ใน ระดับน้อยในด้านการจัดองค์กรเพื่อรองรับการดำเนินงานด้านการศึกษานอกระบบเช่นการ เตรียมการด้านบุคลากรการวางแผนการจัดการศึกษาการวางแผนการนิเทศติดตามและประเมินผล การวางแผนการประชาสัมพันธ์เผยแพร่การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาความต้องการของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น

อัมพรพงษ์ กังสนานันท์ (2550) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอก ระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัด การศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบดังนี้ 1) ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาเป็นการผสมผสานความเชื่อ และความคิดของปรัชญาเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษานอก ระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) หลักสูตรมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพปัญหาผู้เรียนเน้น คุณธรรมจริยธรรม 3) การจัดการเรียนรู้โดยในด้านการจัดวิธีการเรียนรู้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี ความพร้อมในการจัดแบบชั้นเรียนมากกว่าวิธีอื่นๆ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ประเมินทั้งด้าน ความรู้ทักษะประสบการณ์คุณธรรมจริยธรรมและผู้เรียนต้องได้รับการทดสอบทางการศึกษา แห่งชาติขั้นพื้นฐาน 5) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษาให้ ผู้เรียนนำความรู้ประสบการณ์ที่สะสมไว้มาเทียบโอนเพื่อศึกษาต่อในระดับเดียวกันหรือระดับที่ สูงขึ้น 6) การบริหารและการจัดการศึกษาต้องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เอื้อต่อการจัดการศึกษานอกระบบ 7) กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เรียนในวัยเรียนที่มีปัญหาในด้านต่างๆผู้ที่ออกจากโรงเรียนกลางคันด้วยเหตุใดก็ตาม 8) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนต้องให้การสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานร่วมกิจกรรมและสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนส่วนปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนให้การจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำเร็จหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนต้องร่วมกันกำหนดนโยบายให้ความรู้ความเข้าใจจัดทำหลักเกณฑ์และคู่มือการปฏิบัติ

สุภาวดี วาทิกทินกร (2553) ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตผลการศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย

1. ขั้นตอนการเรียนรู้ 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ปรับวิธีคิด (เรียนรู้ชีวิต) ขั้นที่ 2 สาธิตวิธีทำ (เปิดโลกทัศน์ เรียนรู้ชุมชนอื่น) ขั้นที่ 3 นำมาปฏิบัติ (เข้าถึงตนเอง ประเมินตนเอง) ขั้นที่ 4 พัฒนาต่อยอด (วางแผนการเรียนรู้ต่อเนื่อง)

2. เนื้อหาการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้เรื่องชีวิต โดยการเรียนรู้การปรับกระบวนการคิด 2) การเปิดโลกทัศน์โดยการเรียนรู้จากการศึกษาข้อมูลชุมชนอื่น 3) การเข้าถึงตนเองเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนรู้จักตนเอง เรียนรู้ทางเลือกเพื่อนำไปสู่การเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับศักยภาพและทุนของตนเอง 4) การวางแผนการเรียนรู้ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความรู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตหรือพัฒนาต่อยอดได้

3. วิธีการจัดการเรียนรู้ มีรูปแบบการเรียนรู้เป็นไปตามอรรถศาสตร์ ชวนกันมาคิด ชวนกันมาคุย ชวนกันมาค้นหาความรู้เดิมและสร้างความรู้ใหม่ มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการเรียนแบบชั้นเรียนบ้างเป็นบางครั้ง มีครู กศน. เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้(1)เรียนรู้บนฐานวิถีชีวิตของชุมชน ผู้เรียน คือ คนทุกคนในชุมชน(2)มีเครือข่ายการเรียนรู้ พัฒนาต่อยอดความรู้ให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง

งานวิจัยต่างประเทศ

Hancock (1993) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้นอกระบบในกระบวนการเรียนการสอน การรู้สารสนเทศโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบใช้ทรัพยากรเป็นฐานพบว่าการเรียนรู้แบบใช้ทรัพยากรเป็นฐานนั้นเป็นวิธีการที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อผู้เรียนในทุกระดับเพราะว่าผลลัพธ์สุดท้ายสำหรับผู้เรียนการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยกระบวนการสอนแบบใช้ทรัพยากรเป็นฐานคือรายงานหรือ

การนำเสนอผลงานหรือรูปแบบอื่นๆที่มีประสิทธิภาพที่แสดงให้เห็นถึงการแก้ปัญหาด้วยการใช้สารสนเทศหากผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องแหล่งข้อมูลที่เพียงพอแล้วก็สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเองโดยอาจมีผู้สอนให้คำปรึกษาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

สรุปได้ว่าจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต พบว่า ได้มีการนำการศึกษาตลอดชีวิตไปพัฒนากับองค์ความรู้ต่างๆ และกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งพบว่ายังไม่มีงานวิจัยที่นำการศึกษาตลอดชีวิต มาพัฒนาใช้กับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

8.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ปวีณา ฐูปทอง (2546) ได้ศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่พบว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่แน่ใจต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่เนื่องจากศักยภาพในการดำเนินนโยบายหรือแผนงานด้านการจัดการศึกษาระดับต่ำอีกทั้งยังขาดความรู้ของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยที่สำคัญคือ นโยบายหรือแผนงานด้านการจัดการศึกษายังไม่ชัดเจนส่งผลต่อกระบวนการดำเนินงานที่ไร้ทิศทาง จึงทำให้ไม่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่

สมศักดิ์ วงสาวาส และคณะ (2546) ได้ศึกษาเรื่องการเสริมสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชนบท ผลการศึกษาพบว่าเนื่องจากในระยะก่อนที่ จะดำเนินการศูนย์พัฒนาการเด็กเล็กได้ขึ้นอยู่กับกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทยดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงไม่ให้ความสำคัญมากนักเพราะคิดว่าไม่ใช่บทบาทและหน้าที่ของตนเองต่อมาในระยะดำเนินโครงการรัฐบาลได้มีนโยบายในการถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาขึ้นตรงต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีการตื่นตัวและกระตือรือร้นของคนในชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการมากขึ้นดังนั้นทุกคนในชุมชนจึงร่วมแรงและร่วมใจร่วมคิดร่วมทำให้โครงการที่เสนอต่อสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียนสำเร็จไปได้ด้วยดีโดยการเข้ามีส่วนร่วมของหลายๆภาคีรวมทั้งมีพันธะสัญญาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะให้การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กต่อไป

อำพร พันธุ์งาม (2553) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเปรียบเทียบกับสภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเพื่อศึกษา

ข้อเสนอแนะหรือแนวทางการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผลการวิจัยพบว่าปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านบุคลากรและการบริหารจัดการบุคลากรมีวุฒิความรู้ไม่ตรงกับสายงานบริหารงานแบบอุปถัมภ์ ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยอาคารไม่ได้มาตรฐาน และตั้งในพื้นที่หน่วยงานอื่น ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรมีปัญหาด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สื่อ วัสดุและหลักสูตรไม่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนขาดการประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในการจัดหาทุนสนับสนุน ด้านธุรการ การเงินและพัสดุบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการจัดหาพัสดุและระเบียบการบริหารงานการเงินและพัสดุไม่ชัดเจน

สรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานในระดับหนึ่ง แต่ยังมีจุดด้อยบางประการ เช่น เรื่องของการบริหารจัดการ เรื่องของบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชน เป็นต้น

8.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

งานวิจัยในประเทศ

เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ (2542) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสต์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนที่เรียนโดยจัดทำกิจกรรมตามแนวคิดของนีโอฮิวแมนนิสต์ กับนักเรียนที่เรียนตามแผนการสอนปรกติ ในวิชาศิลปศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการสอนเนื้อหา บรรยากาศการเรียนและการสอนและการประเมินผล ผลวิจัยพบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนศิลปศึกษาโดยใช้แผนการสอนที่จัดกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสต์ สรุปคือ ด้านบทบาทของครูผู้สอนเห็นว่าครูสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ ด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าอิสระทางความคิดได้เป็นอย่างดี ด้านเนื้อหาวิชานักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า เกม นิทาน ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพและขัดเกลาจิตใจให้มีความเมตตากรุณา ด้านบรรยากาศการเรียนการสอนเห็นว่า การเรียนการสอนมีความสนุกสนาน สบาย เวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนพอดีกับเนื้อหาในแต่ละชั่วโมง และในด้านการประเมินผลนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าหลังจากการเรียนที่เรียนศิลปศึกษานักเรียนมีความคิดริเริ่ม ความคิดคล่อง ความคิดละเอียดลออ มากขึ้น

สุนันทา นิลวรรณ (2543) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า หลังจากใช้ชุดฝึกกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยเฉลี่ยสูงขึ้นทุกด้าน คือ ด้านความละเอียดลออ ด้านความคิดคล่อง ด้านความยืดหยุ่น ด้านความคิดริเริ่ม และหลังจากได้รับการฝึกด้วย

พิรุณ เตจ๊ะแก้ว (2543) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์โดยเฉลี่ยสูงขึ้นทุกด้าน คือ ด้านความคิดคล่อง ด้านความยืดหยุ่น ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความละเอียดลออ และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมวิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมทางวิทยาศาสตร์ โดยไม่ได้ใช้ชุดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

เอกราช ดินาง (2549) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพระดัดกับความคิดสร้างสรรค์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระระดับครู ได้แก่ เจตคติต่อวิชาชีพครู ความพึงพอใจในการทำงาน การรับรู้ภาระงานครู ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อวิชาชีพครู และการรับรู้ภาระงานครู มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของความคิดสร้างสรรค์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่เจตคติต่อวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในทางเพิ่มพูนขึ้น ส่วนการรับรู้ภาระงานครูมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในทางลดลงกับความคิดสร้างสรรค์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครู และบรรยากาศโรงเรียนและพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในทางเพิ่มพูนขึ้นกับความคิดสร้างสรรค์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ

งานวิจัยต่างประเทศ

Clover (1980) ได้ใช้กิจกรรมฝึกความคิดสร้างสรรค์กับนักศึกษาระดับวิทยาลัยจำนวน 44 คน โดยการฝึกฝนและให้การเสริมแรงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ 3 ด้านคือ ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดริเริ่ม (Originality) ทั้งในด้านการนำสิ่งของมาใช้ให้เกิดประโยชน์และด้านการแก้ปัญหาในแบบฝึกหัดพบว่าหลังจากการฝึกกลุ่มตัวอย่างสามารถทำคะแนนในแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ได้สูงขึ้นเป็น

อย่างมากและเมื่อมีการติดตามผลในระยะ 11 เดือนต่อมาพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังคงทำคะแนนได้สูงขึ้นเหมือนเดิม

Rustom (1987) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนวิชาจิตกรรมกับนักเรียนที่เรียนวิชาออกแบบกราฟิกเพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มที่เริ่มต้นเรียนกับกลุ่มที่เรียนชั้นสูง โดยใช้แบบทดสอบแนวความคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาที่เรียนชั้นสูงทั้ง 2 วิชา มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าที่เรียนในชั้นต่ำกว่า แสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาที่สูงขึ้นมีความสัมพันธ์กับการศึกษาในเชิงบวก

Phillips (1989) ได้ศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ด้านความละเอียดลออของนักศึกษาวิชาออกแบบในระดับมหาวิทยาลัย โดยใช้แบบทดสอบแนวความคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีความละเอียดลออสูง และกลุ่มตัวอย่างที่มีความละเอียดลออต่ำ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความละเอียดลออสูง จะมีความละเอียดลออในการสร้างสรรค์ผลงานและมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความละเอียดลออต่ำกว่า และพบว่าหากให้ระยะเวลาานออกไป กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 จะมีความละเอียดลออใกล้เคียงกัน

Feidhusen (1995) ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องการวัดและประเมินความคิดสร้างสรรค์ จากการรวบรวมทำให้ได้ข้อสรุปการฝึกและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผู้ฝึกต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ฐานความรู้เดิม หมายถึงผู้ฝึกจะต้องมีฐานความรู้เดิมในเรื่องที่จะฝึก เช่น ศิลปะหรือวิทยาศาสตร์
2. ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในการคิด หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจความสามารถในการคิด กระบวนการคิดและการสร้างผลผลิต
3. แรงจูงใจ ทศนคติ
4. สภาพแวดล้อม และลักษณะของบุคคล

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์สรุปได้ว่ามีวิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์หลายวิธีไม่ว่าจะเป็นการใช้รูปแบบการสอนกิจกรรมและเทคนิควิธีการต่างๆที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจะนำวิธีการใดมาใช้ซึ่งความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถสอนและฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้

8.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

งานวิจัยในประเทศ

อาภาพร สิงหาราช (2552) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน ขั้นตอนที่ 2 การใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานที่พัฒนาขึ้น และขั้นตอนที่ 3 การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานผลการวิจัย สรุปได้ว่า

1. รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประกอบด้วย (1) การกำหนดหลักการ (2) การกำหนดวัตถุประสงค์ (3) การกำหนดโครงสร้างเนื้อหา (4) การดำเนินการ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การสร้างความตระหนักในตนเอง การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ การเสริมสร้างให้ได้แสดงออกถึงความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และ (5) การประเมินผล

2. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และมีความพึงพอใจเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในระดับมาก

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ได้พัฒนาขึ้น ได้แก่ กลุ่มผู้เรียน วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2548) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์ วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความ เป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนา รูปแบบกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อ

เสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์ ผู้วิจัยได้สร้างโปรแกรมและคู่มือการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

งานวิจัยต่างประเทศ

Kuhn (2007) ได้ศึกษาการฝึกโยคะตามหลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ผู้ใหญ่ที่มีครอบครัวแล้ว โดยจัดให้มีการฝึกโยคะในโบสถ์ของชุมชน ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 7 ปี ผลการทดลองพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น และสามารถลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของลูกลงได้

Schure (2008) ได้นำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มาใช้ในการทดลองเชิงปริมาณ โดยการฝึกโยคะ ฝึกสมาธิแก่ผู้ใหญ่เพื่อเสริมสร้างสุขภาพทางจิตและคลายเครียด โดยใช้ระยะเวลา 15 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ แข็งแรง มีสัมพันธภาพที่ดีขึ้นกับคนรอบข้าง มีทักษะในการให้คำปรึกษาและบำบัดผู้อื่น และผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมส่วนใหญ่แสดงความตั้งใจในการเรียนรู้ฝึกฝนเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในงานวิจัยหลายชิ้นได้พบว่า แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีประโยชน์ และสามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

8.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

งานวิจัยในประเทศ

วรรณเนตร สวนพันธ์ (2545) ศึกษาเรื่อง สภาพ ปัญหาและความต้องการการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษาอำเภอเมืองลพบุรีจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดหาสื่อการสอนควรดำเนินการโดยโรงเรียนโรงเรียนต้องการให้ครูผู้สอนผลิตสื่อขึ้นใช้เองเพราะจะได้ตรงกับความต้องการในการสอนและสามารถติดตามและประเมินผลการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนสื่อการสอนแต่ละชนิดส่วนมากอยู่ในสภาพใช้การได้ดีสำหรับความถี่ในการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 50 สื่อการสอนที่มีจำนวนมาก ได้แก่ กระดานขาว ชุดเครื่องขยายเสียงเคลื่อนที่รองลงมาได้แก่ รูปภาพ รูปถ่าย แผนภูมิ ลูกโลก สิ่งที่มีจำนวนน้อย ได้แก่ เครื่องฉายวัสดุทึบแสง ส่วนเครื่องฉายภาพยนตร์ไม่มีใช้ในทุกโรงเรียนครูโสตทัศนศึกษา มีความต้องการสื่อการสอนในระดับมาก ได้แก่ แผนภูมิของจริงของตัวอย่าง กระดานขาว ป้ายนิเทศ เครื่องฉายภาพยนตร์ เป็นต้นส่วนครูกลุ่มประสบการณ์

มีความต้องการสื่อการสอนในระดับมาก ได้แก่ รูปภาพ รูปถ่ายของจริง ของตัวอย่าง ป้ายนิเทศ บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น ด้านปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอนของครูโสตทัศนศึกษา และครูกลุ่มประสบการณ์อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่การขาดแคลนครูโสตทัศนศึกษาที่มีคุณภาพ และมีความรู้ด้านสื่อการสอนที่แท้จริงขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการสอนจึงทำให้ได้สื่อการสอนที่ไม่มีคุณภาพ และขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาและซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอน

อังสนา จันแดง และพัชรินทร์ เศรษฐวิชัยชนะ (2546) ได้วิเคราะห์งานวิจัยในปีพ.ศ. 2540 – 2549 พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นจำนวน 102 เรื่องโดยที่ส่วนใหญ่กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อ “พัฒนาบทเรียนและเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการใช้และหลังการใช้เครื่องมือ” และผลของการวิจัยจำนวน 100 เรื่อง มีข้อสรุปว่าบทเรียนที่พัฒนามีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนดและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนหลังการใช้เครื่องมือดีกว่าก่อนการใช้เครื่องมือลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 รูปแบบคือเป็นเครื่องมือที่นักเรียนสามารถใช้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองจำนวน 94 เรื่องและใช้เป็น เครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอนของครูจำนวน 8 เรื่องเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยส่วนมากอยู่ในสาระ “จำนวนและการดำเนินการ” ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งข้อมูลที่วิเคราะห์นี้ทำให้เกิดคำถาม ว่า “การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามีผลต่อผลการเรียนของนักเรียนจริงหรือไม่”

งานวิจัยต่างประเทศ

Modaress (1986) ทำการวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสอนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของ กลุ่มประเทศโอเปค (OPEC countries) ในตะวันออกกลาง ผลการวิจัยสรุปได้ว่าเทคโนโลยีทางการ สอนต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยมีอยู่ส่วนมากเป็นของเก่ามากกว่าของใหม่สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นหนังสือ วารสาร และแผนที่ส่วนเทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง สไลด์ บทเรียน โปรแกรมมีการให้บริการ จากศูนย์สื่อเป็นส่วนน้อย ยังพบอีกว่างบประมาณด้านสื่อของมหาวิทยาลัยยังมีไม่เพียงพอ ขาด แคลนบุคลากรด้านสื่อผู้บริหารงานต้องรับผิดชอบงานด้านอื่นด้วย จึงไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ บุคลากรในส่วนต่าง ๆ ยังมีน้อยการบริการด้านสื่อยังไม่มีประสิทธิภาพสภาพห้องเรียนยังไม่ เหมาะสมกับการใช้สื่อขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การบริการจัดการอบรมด้านสื่อยังมีน้อยเพราะ มหาวิทยาลัยยึดมั่นการสอนในรูปแบบเก่า

Dunham (1988) ศึกษาเรื่อง การใช้สื่อการสอนและสื่อที่ครูใช้มากที่สุดโดยศึกษาจาก กลุ่มครูโรงเรียนในรัฐโอคลาโฮมา สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัย พบว่าครูชอบใช้สไลด์และแผ่นใสใน การเรียนการสอนและได้จัดลำดับความนิยมในการใช้สื่อการสอนของครูดังนี้

1. สื่อการสอนที่ใช้มากที่สุด ได้แก่ แผ่นใส फिल्मสตริป ภาพยนตร์ วิดิทัศน์สไลด์
วิธีการสอนต่าง ๆ
2. สื่อการสอนที่ใช้ปานกลาง ได้แก่ คอมพิวเตอร์
3. สื่อการสอนที่ใช้น้อย ได้แก่ วิทยุเครื่องฉายภาพทึบแสง

Assuzu (1984) ศึกษาเรื่องสถานะของสื่อการสอนในระบบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ของรัฐ ในประเทศไนจีเรียผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ขาดวัสดุที่หาได้ง่ายขาด
แคลนสื่อการสอน การผลิตและที่เก็บสื่อการสอนไม่สะดวกและไม่เพียงพอผู้บริหารร้อยละ 95 ครู
ร้อยละ 88 ต่างก็หวังที่จะให้มีการอบรมและฝึกหัดเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนในช่วงปิดภาคเรียน
ผู้บริหาร ร้อยละ 37 และครู ร้อยละ 67 มีประสบการณ์ ในการใช้สื่อการสอนมาแล้วนอกจากนี้
นักเรียนยังมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการสอนบางอย่างด้วย

สรุปได้ว่าสื่อได้มีการศึกษาและวิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนหลากหลาย
ที่รูปแบบของสื่ออย่างง่าย รวมถึงสื่อสมัยใหม่เช่นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา
อาจกล่าวได้ว่าสื่อการเรียนการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในยุคใหม่

8.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

งานวิจัยในประเทศ

วรวรรณ ตัณฑเสน (2546) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
ตำบลบ่อแก้วอำเภอสะเมิงจังหวัดเชียงใหม่พบว่าผู้บริหารครูกรรมการสถานศึกษาและเจ้าหน้าที่
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมน้อยในด้านการวางแผนด้านการจัดแสงหาทรัพยากร
ด้านการประสานงานและด้านการประเมินผลเพราะโดยทั่วไปชุมชนไม่มีความเข้าใจในแนวคิด
นโยบายแผนกิจกรรมโครงการและความต้องการของโรงเรียนทั้งโรงเรียนยังเปิดโอกาสให้ชุมชน
เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนค่อนข้างน้อยไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้คณะกรรมการ
หรือชุมชนได้รับทราบในกิจกรรมหรือโครงการที่ต้องการจัดทำอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะ
คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีความรู้ในการกำกับตรวจสอบติดตามแผนอย่างมีระบบและ
ต่อเนื่องแต่กรรมการส่วนใหญ่ที่มาจากชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการ
บริหารงานการเงินจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาและเสนอแนะได้

สิริณัฐ ปิยะมิ่ง (2547) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนา
การศึกษาของโรงเรียนสหศึกษาอำเภอสารภีจังหวัดเชียงใหม่พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดขึ้น
โดยการจัดตั้งจากองค์ประกอบของผู้ปกครองที่มาจากต่างพื้นที่ต่างเชื้อชาติปัจจุบันมีมูลนิธิซึ่งเป็น

องค์กรนิเทศบุคคลเป็นผู้ถือใบอนุญาตโรงเรียนสหศึกษาซึ่งไม่ใช่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นเจ้าของแต่มีคณะบุคคลที่มาจากชุมชนศิษย์เก่าโรงเรียนจีนในอดีตซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนชุมชนปัจจุบันมีชุมชนศิษย์เก่าทำหน้าที่และบทบาทเพียงกลุ่มเดียวแต่ไม่ใช่เจ้าของโรงเรียนสหศึกษาโดยตรงหรือเป็นเจ้าของที่แท้จริงโรงเรียนสหศึกษาเป็นมรดกของชุมชนสังคมเชียงใหม่ทั่วไปที่ยังคงสืบสานความต้องการของบรรพชนชาวจีน โดยการอนุรักษ์การเรียนการสอนภาษาจีนในเชียงใหม่และสนับสนุนการศึกษาให้ชาวไทยได้เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ความเป็นมาและเป็นไปซึ่งเป็นจุดเด่นและโอกาสที่จะพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองให้เป็นพลังเสริมระดมสรรพทรัพยากรทุกรูปแบบแก่โรงเรียนสหศึกษาได้มากขึ้นแต่สิ่งที่เป็น “จุดอ่อน” ในการส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมคือเรื่องทัศนคติของชุมชนศิษย์เก่าที่มีบทบาทในการบริหารจัดการและการกำหนดปรัชญาจุดมุ่งหมายนโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนสหศึกษา

สิริพัฒน์ ลากจิตร(2550) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์กรบริหารส่วนตำบลอำเภอวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านบุคคลปัจจัยด้านชุมชนและปัจจัยด้านองค์กร (อบต.) มีความสัมพันธ์และมีผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงาน อบต. ซึ่งหากระดับการมีส่วนร่วมกิจกรรมใดสูงก็จะพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกิจกรรมอื่นสูงตามกันด้วย

ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยพบว่าการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนค่อนข้างน้อยไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบในกิจกรรม ทั้งนี้ปัจจัยด้านบุคคล ชุมชนและองค์กรมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ปัจจัยนำเข้า

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหา/จุดด้อย/ข้อจำกัด/ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลและได้นำประเด็นที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ประกอบปัจจัยการนำเข้าได้แก่

1.1 แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดของ Coombs (1973) และ สุมาลี สังข์ศรี (2543) ที่กำหนดรูปแบบการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วยการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาดำเนินชีวิต

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย พัฒนาจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในปีพ.ศ. 2533 (Convention on the Rights of the Child)

1.3 แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแนวคิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกระบบของกระทรวงสาธารณสุข (2547) และมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2551)

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน พัฒนาจากแนวคิดของ Dale (1969)

1.5 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยพัฒนาจากแนวคิดของ Guilford (1971)

1.6 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Reader (1978)

2. กระบวนการ

เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการนำปัจจัยนำเข้าทั้งหมดมากำหนดเป็นการพัฒนา โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

2.1 นำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาของ Boyle (1981) มาปรับใช้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการศึกษาแนวคิดโปรแกรมการศึกษาของ Boyle ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโปรแกรมที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ควรเป็นโปรแกรมเชิงสถาบัน (Institution Program) เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่มุ่งหมายให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่น การคิด การสื่อสาร เป็นต้น โปรแกรมเชิงสถาบันเน้นการสอนเนื้อหาของวิทยาการเพื่อการพัฒนาของบุคคลให้ก้าวหน้าจึงมีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยนี้มากกว่าโปรแกรมผู้วิจัยได้สรุปลักษณะสำคัญของการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) ที่นำมาใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยองค์ประกอบการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดผู้รับบริการ การระบุเนื้อหาวิชาการ กำหนดการเรียนการสอน การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ และการประเมินผล

2.2 นำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากลักษณะของวิธีการ หรือการจัดกิจกรรม ที่เน้นการสร้างการเรียนรู้ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีแนวทางการฝึกการคิดวิเคราะห์ด้วยเทคนิคที่มีความสอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความสามารถของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ดี จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพจน์ที่ดีตนเอง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนทั้งในส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม การ

จูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากกว่าแนวคิดอื่นๆ

2.3 นำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มาใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้โดยแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดหลักที่โปรแกรมจะต้องพัฒนาให้ผู้ฝึกอบรมเข้าใจในแนวคิดดังกล่าวและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน

2.4 แผนการจัดการเรียนรู้เป็นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยนำปัจจัยนำเข้าทั้งหมดตามข้อ 2.1-2.3 มาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 12 ประการคือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ผู้เข้าร่วมโปรแกรม 4) วิทยากร 5) ระยะเวลา 6) สถานที่ 7) ผู้รับผิดชอบ 8) เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ 9) สภาพแวดล้อม 10) การประเมินผล 11) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 12) แผนการจัดกิจกรรมดังนี้

2.4.1 หลักการและเหตุผล เป็นการอธิบายถึงความสำคัญของการจัดทำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมาจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีแนวคิดที่พยายามมองการศึกษาในภาพรวม ซึ่งได้รวมเอาการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ให้มีการประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านของความต่อเนื่องของเวลา (ชั่วชีวิตคน) และเนื้อหา สาระที่ต้องนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเด็กเล็ก

2.4.2 วัตถุประสงค์เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือผลสำเร็จที่ต้องการของการจัดทำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยโปรแกรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาโปรแกรมการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง

2.4.3 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเป็นการระบุถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้มีการพัฒนาด้วยโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.4.4 วิทยากรเป็นการระบุถึงผู้ถ่ายทอดความรู้ตามเนื้อหาการเรียนการสอน

2.4.5 ระยะเวลา เป็นการกำหนดระยะเวลาในการฝึกอบรม โดยการวิจัยครั้งนี้กำหนดจัดการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 3-9 พฤษภาคม 2555 ระยะเวลาการฝึกอบรม จำนวน 100 ชั่วโมง

2.4.6 สถานที่ เป็นการระบุสถานที่ฝึกอบรม

2.4.7 ผู้รับผิดชอบ เป็นการระบุถึงผู้จัดอบรมและเจ้าหน้าที่ในการจัดอบรม

2.4.8 เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการระบุเนื้อหาสาระของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งประกอบด้วย

1) นำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) มาปรับใช้เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะ บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) นำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพจน์ที่ดีตนเอง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนทั้งในส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม การจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากกว่าแนวคิดอื่นๆ

3) นำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มาใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้โดยแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดหลักที่โปรแกรมจะต้องพัฒนาให้ผู้ฝึกอบรมเข้าใจในแนวคิดดังกล่าวและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน

โดยมีเนื้อและกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยเนื้อหา 10 ส่วน ได้แก่

3.1) ผู้เรียนพบวิทยากร เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เนื้อหาของการฝึกอบรม และกำหนดการฝึกอบรม และจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม

3.2) การนำแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต โดยสาระของการเรียนรู้ ได้แก่การอธิบายแนวคิดและหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส การปูพื้นฐานของทฤษฎี จิตวิทยานีโอฮิวแมนนิสการทดลองทำ และปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดของนีโอฮิวแมนนิส เช่น กิจกรรมเกาซิกิ และโยคะ เป็นต้น

3.3) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต สาระของการเรียนรู้ ได้แก่หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3.4) การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้ ได้แก่ การเสริมสร้างความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยเน้นให้เห็นว่าสามารถนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการพัฒนาความรู้ดังกล่าวได้ตลอดทั้งช่วงชีวิต

3.5) การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย สาระการเรียนรู้ ได้แก่ การเชื่อมโยงการศึกษาตลอดชีวิต กับการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก การพัฒนาอารมณ์ของเด็กการพัฒนาทางด้านภาษา การเตรียมเด็กที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียน และการอบรมคุณธรรมและศีลธรรม

3.6) การนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สาระการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย จัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคารการดูแลวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และของเล่นเด็กการดูแลห้องน้ำ ห้องส้วม การจัดการขยะและน้ำเสียการควบคุมและป้องกันแมลงและพาหะนำโรค และการป้องกันอุบัติเหตุและอุบัติภัย

3.7) การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนางานด้านการศึกษาด้านเด็กเล็ก สาระการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และเทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.8) การศึกษาตลอดชีวิตกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สาระการเรียนรู้ ได้แก่ (1)การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่ม (2)การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดคล่องแคล่ว(3)การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดยืดหยุ่น (4)การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดละเอียดลออ

3.9) ศึกษาคุณภาพในหน่วยงานที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมที่ TK Park และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC))

3.10) ผู้ฝึกอบรมพบวิทยากรหลังการฝึกอบรม เพื่อสรุปผลการฝึกอบรม องค์ความรู้ การจัดกิจกรรมต่างๆ และสอบถามความพึงพอใจในการฝึกอบรมที่ผ่านมา รวมถึงการทดสอบเพื่อประเมินผลการฝึกอบรม

2.8.9 สภาพแวดล้อม เป็นการระบุสภาพแวดล้อมที่ใช้ในการฝึกอบรมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งสภาพห้องเรียนที่ใช้ในการจัดอบรมที่เน้นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ตามแนวคิดนิวโอฮีแมนนิส ห้องเรียนมีสภาพโปร่ง ไม่มีคัด จัดโต๊ะที่นั่งแบบรูปตัว U เพื่อให้รู้สึกผ่อนคลายและเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม จัดโต๊ะเก้าอี้ที่เบาและเคลื่อนย้ายง่ายเพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรม จัดเครื่องฉายสไลด์ เครื่องเล่น DVD และโทรทัศน์ สำหรับการนำเสนอองค์ความรู้ต่างๆ มีการจัดมุมหนังสือและสื่อการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีการจัดคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต มุมสารสนเทศสำหรับการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

2.8.10 การประเมินผลเป็นการระบุถึงรูปแบบการประเมินผลซึ่งใช้การประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรมผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) ประเมินผลจาก (1)แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (2)แบบสอบถามความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตโดยการเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองด้วย การทดสอบค่าที (t-test)

2) ประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม

3) ประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรม

4) ประเมินผลจากการจัดทำโมเดล โปรแกรมการจัดการกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) ประเมินผลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วม โปรแกรมกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

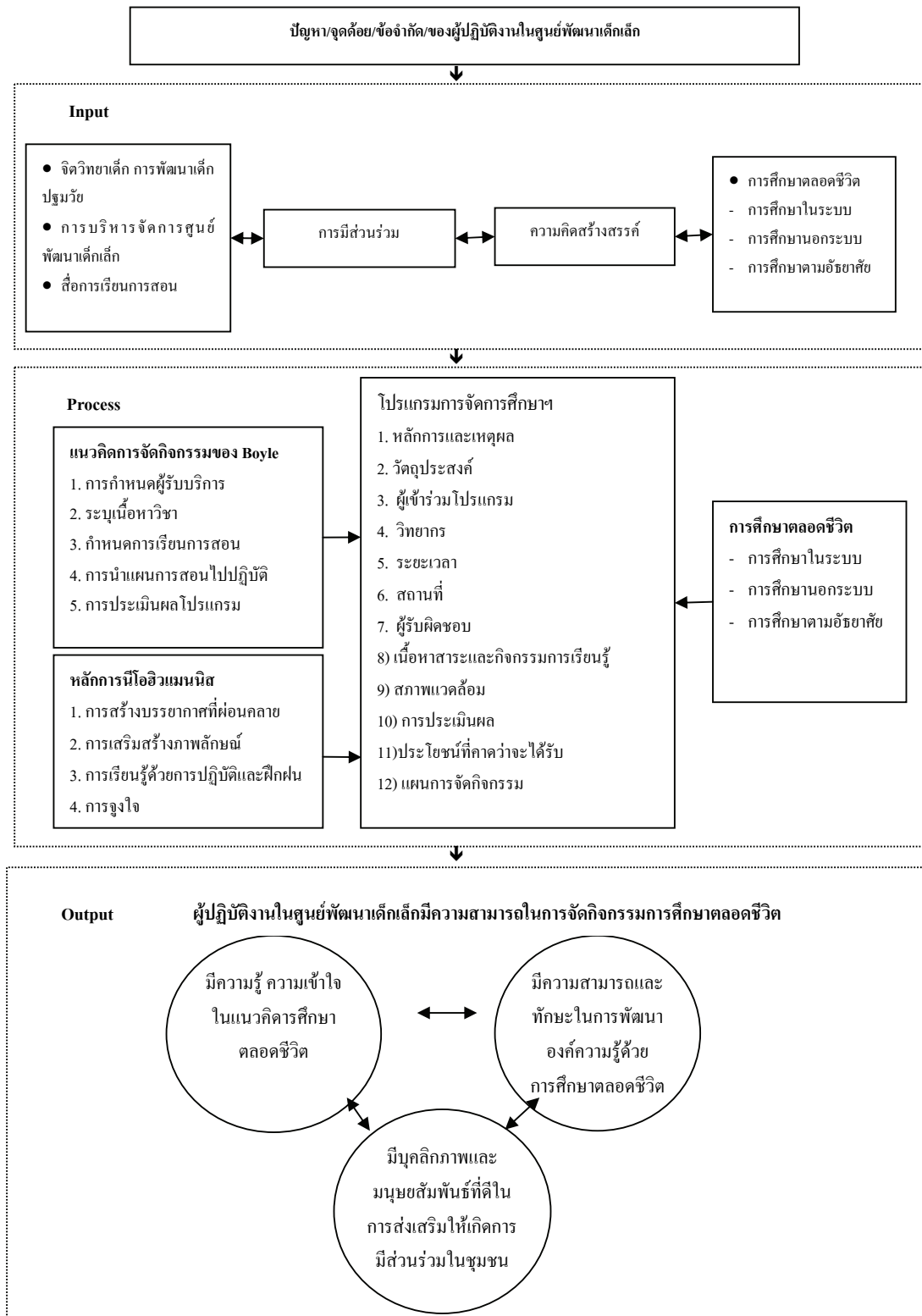
2.4.11 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเป็นการอธิบายถึงประโยชน์ของโปรแกรมในการนำไปพัฒนางานที่เกี่ยวข้อง

2.4.12 แผนการจัดกิจกรรมเป็นการอธิบายถึงแผนการจัดกิจกรรมในระยะเวลา 100 ชั่วโมง โดยการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามขั้นตอนที่กล่าวมา

3. ผลลัพธ์

หลังจากการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาใช้ในการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะสามารถนำการศึกษาตลอดชีวิตและองค์ ความรู้ที่จำเป็นในการทำงาน ไปใช้ในการพัฒนาตนเองซึ่งวัดได้จาก (1)แบบสอบถามเกี่ยวกับ ความรู้ ความเข้าใจในปรัชญา หลักการ แนวคิด และกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต (2)แบบสอบถาม เกี่ยวกับทักษะ ความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตซึ่งผู้ปฏิบัติในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมี ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองทั้งในด้าน 1) ความรู้ความเข้าใจ (2) ทักษะ และความสามารถ (3) บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์และท้ายที่สุด สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป โดยผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) เพื่อทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi- Experiment) ประกอบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในรูปแบบการวิจัยแผนการทดลองกลุ่มประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง (Pre Test-Post Test Design) (ศิริชัยกาญจนวาตี, 2540) ผู้วิจัยได้แบ่งระยะการวิจัยเป็น 3 ระยะซึ่งสรุปไว้ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ระยะที่ 3 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก

สำหรับรายละเอียดของขั้นตอนการวิจัย วิธีวิจัย กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือในการวิจัย มีรายละเอียดตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ขั้นตอนการวิจัย วิธีวิจัย กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย	วิธีการวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
<p>ระยะที่ 1</p> <p>การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p>	<p>1. การศึกษาทฤษฎีเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ</p> <p>2. การจัดประชุม Focus Group</p> <p>3. พัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p>	<p>1. ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 11คน</p>	<p>1. แบบสัมภาษณ์</p> <p>2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)</p>
<p>ระยะที่ 2</p> <p>การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p>	<p>1. การจัดอบรมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p> <p>2. แบบแผนการทดลองกลุ่มประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง (Pre Test-Post Test Design) (ศิริชัยกาญจนวาสี, 2540)</p>	<p>1. ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 46คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 23 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 23คน</p>	<p>1. แบบประเมินผลโปรแกรมฯ</p> <p>2. ใช้สถิติทดสอบ(t-test)เพื่อเปรียบเทียบกลุ่มทดลอง ก่อน-หลังการทดลอง</p> <p>3. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)</p>
<p>ระยะที่ 3</p> <p>การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p>	<p>1. การสัมภาษณ์</p>	<p>1. ภาคที่ีเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก</p>	<p>1. แบบสัมภาษณ์</p> <p>2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)</p>

สำหรับรายละเอียดในการดำเนินการของแต่ละระยะนั้นมีดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ในขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย3ขั้นตอนได้แก่ 1) การ ร่าง โปรแกรม 2)การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก3) การ สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดทำร่างโปรแกรม

ในการร่าง โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่องต่อไปนี้แล้ว นำมาสังเคราะห์ร่างรูปแบบ ได้แก่

1.1 การศึกษาทฤษฎีเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ

1.2 วิเคราะห์เนื้อหาและองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต การพัฒนา โปรแกรมการศึกษา การพัฒนาการเรียนรู้ จิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย การบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดการมีส่วนร่วม

1.3 ศึกษาการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก

ผู้วิจัยได้นำร่าง โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไปศึกษาการศึกษาความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก จำนวน12คนเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนา กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการจัดประชุม Focus Group โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก เล็กการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พัฒนาการ ของเด็กเล็ก เป็นต้นจำนวน 11คนโดยการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (PurposiveSampling)การสุ่ม ตัวอย่างผู้วิจัยคัดเลือกกรายชื่อผู้เชี่ยวชาญโดยผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ผู้วิจัยคัดเลือกได้พิจารณาแล้วว่า

ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถมีลักษณะสอดคล้องหรือเป็นตัวแทนที่จะศึกษาได้ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านได้ตอบรับในการเข้าร่วมการพัฒนาโปรแกรม (รายละเอียดของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในภาคผนวก และ ค)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อประกอบการจัดประชุม Focus Group โดยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดพร้อมด้วยเทปบันทึกเสียงและแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยชื่ออายุ ระดับการศึกษาตำแหน่งทางวิชาการและประสบการณ์ในการทำงานและตอนที่ 2 เป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้มาจากขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นร่างรูปแบบกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตโดยนำข้อมูลมาจัดทำเป็นเนื้อหาสาระ โดยมีรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ 3 ส่วน ได้แก่

1. รูปแบบของการจัดกิจกรรม

- 1.1 ในด้านปรัชญาและหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต
- 1.2 ในด้านของหลักสูตรการพัฒนากิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 1.3 กิจกรรมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ควรมีหรือจำเป็นต้องมีทั้งในปัจจุบันและในอนาคตควรเป็นอย่างไร
- 1.4 องค์ความรู้ที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมี และต้องได้รับการพัฒนา

2. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

- 2.1 การที่จะดำเนินการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความเป็นไปได้ ควรมีหน่วยงานใดบ้างที่ต้องเข้ามาสนับสนุน และควรดำเนินการอย่างไร
- 2.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลจะมีความสามารถในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตได้มากน้อยเพียงใด มีผลดีหรือผลเสียอย่างไรบ้าง
- 2.3 ข้อเสนอแนะอื่นใดที่จะนำไปสู่การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพ
- 2.4 การบริหารและการจัดการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ควรมีลักษณะเช่นไร

3. ความเห็นต่อภาพรวมของร่าง โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยประกอบการจัดประชุม Focus Group มีขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อเชิญเข้าร่วมประชุม Focus Group
2. กำหนดวันเวลาและสถานที่ในการจัดประชุม Focus Group
3. จัดการประชุม FocusGroupเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2554ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนนดุสิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ประเด็นสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์ในตอนต้นที่ 1 ซึ่งเป็นข้อความเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญผู้วิจัยใช้ค่าสถิติและร้อยละสำหรับข้อมูลที่ได้รับการจัดประชุม Focus Groupนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (ContentAnalysis) และจัดทำเป็นโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จาก 1) การร่างโปรแกรม 2)การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก มาพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
2. การจัดทำเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสร้างแบบประเมินผลโปรแกรม และกำหนดแนวทางการตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น
3. การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา(Content validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านพิจารณาตัดสินใจ โดยอิสระแต่ละคน แล้วผู้วิจัยขอคำแนะนำเพิ่มเติมภายหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบเรียบร้อยแล้วโดยใช้ค่าดัชนี IOC มีเกณฑ์ที่ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าแบบประเมินการเรียนรู้นั้นมีความเหมาะสม (วรรณิ์ แกมเกตุ, 2549) จากการวิเคราะห์ได้ผลค่าความสอดคล้องผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60 – 1.00จึงถือว่าเนื้อหามีความเหมาะสม

4. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการทดสอบตามข้อ 1 นำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 25 ชุด ซึ่งผลการทดสอบความเชื่อมั่นต้องได้ค่ามากกว่า 0.75 จึงถือว่าแบบวัดมีความเชื่อมั่น (กัลยาพานิชย์บัญชา, 2543) โดยผู้วิจัยได้นำแบบวัดการเรียนรู้ไปทดสอบพบว่าแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต มีค่าความเชื่อมั่น = 0.89 จึงถือว่าแบบประเมินดังกล่าวมีความเหมาะสม

การดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1-3 ผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

เครื่องมือชุดที่ 1 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อประกอบการจัดประชุม Focus Group โดยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดพร้อมด้วยเทปบันทึกเสียงและแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 เป็นข้อความเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยชื่ออายุระดับการศึกษาตำแหน่งทางวิชาการและประสบการณ์ในการทำงานและตอนที่ 2 เป็นข้อความเกี่ยวกับ 1)รูปแบบของการจัดกิจกรรม 2)การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต 3)ความเห็นต่อภาพรวมของร่างโปรแกรมการจัดการกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ลักษณะของข้อความประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะของข้อความเป็นแบบเลือกตอบเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน ประสบการณ์ในการฝึกอบรม

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ลักษณะแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ (พวงรัตน์ทวีรัตน์, 2540) คือ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = เห็นด้วยน้อย 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุดการแปลความหมายของคะแนนเพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต โดยใช้สูตรคำนวณค่าพิสัย ดังนี้ (กัลยาพานิชย์บัญชา, 2543)

$$\frac{\text{ค่าพิสัย}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{5} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

ดังนั้น จึงสามารถแบ่งคะแนนค่าเฉลี่ยได้ 5 ระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ ความเข้าใจ

4.21-5.00 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในระดับดีที่สุด

3.41-4.20 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในระดับดี

2.61-3.40 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลาง

1.81-2.60 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในระดับแย

1.00-1.80 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในระดับแยที่สุด

เครื่องมือชุดที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต ลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ (พวงรัตน์ทวีรัตน์, 2540) คือ 5 = มีความรู้และทักษะดีมาก 4 = มีความรู้และทักษะดี 3 = มีความรู้และทักษะปานกลาง 2 = มีความรู้และทักษะไม่ดี 1 = มีความรู้และทักษะแย่มาก การแปลความหมายของคะแนนเพื่อวัดระดับความรู้ และทักษะ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต โดยใช้สูตรคำนวณค่าพิสัย ดังนี้ (กัลยาพานิชย์ บัญชา, 2543)

$$\frac{\text{ค่าพิสัย}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{5} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

ดังนั้น จึงสามารถแบ่งคะแนนค่าเฉลี่ยได้ 5 ระดับดังนี้

4.21-5.00 หมายถึง มีความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในระดับที่ดีมาก

3.41-4.20 หมายถึง มีความรู้และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในระดับที่ดี

2.61-3.40 หมายถึง มีความรู้และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในระดับปานกลาง

1.81-2.60 หมายถึง มีความรู้และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในระดับที่ไม่ดี

1.00-1.80 หมายถึง มีความรู้และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในระดับที่แย่มาก

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พวงรัตน์ทวีรัตน์, 2540) คือ 5 = พึงพอใจมากที่สุด 4 = พึงพอใจมาก 3 = พึงพอใจปานกลาง 2 = พึงพอใจน้อย 1 = พึงพอใจน้อยที่สุดเพื่อวัดระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยใช้สูตรคำนวณ ค่าพิสัย ดังนี้ (กัลยาวันชัยบัญชา, 2543)

$$\frac{\text{ค่าพิสัย}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{5} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

ดังนั้น จึงสามารถแบ่งคะแนนค่าเฉลี่ยได้ 5 ระดับดังนี้

4.21-5.00	หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.41-4.20	หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.61-3.40	หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00-1.80	หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

เมื่อเตรียมเครื่องมือพร้อมแล้วผู้วิจัยได้ทำตามกรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาตามกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเชิงสถาบันของ Boyle(1981)โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสำรวจข้อมูลและนำมาเป็นกรอบแนวคิดประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก การพัฒนาเด็กปฐมวัย การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศการศึกษาเอกสารทั้งหมดที่ได้ศึกษากำหนดเป็นขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรมโดยผู้วิจัยดำเนินการบนพื้นฐานของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเชิงสถาบันของ Boyle (1981)ที่กำหนด 5 ขั้นตอน

1. การกำหนดผู้รับบริการ
2. ระบุเนื้อหาวิชา
3. กำหนดการเรียนการสอน

4. การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

5. การประเมินผลโปรแกรม

จากขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนที่คุณวิจัยได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมโดยขั้นตอนที่ 1-3 คือขั้นตอนที่ดำเนินการในระยะที่ 1 กล่าวคือ การพัฒนากิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนขั้นตอนที่ 4-5 คือขั้นตอนที่ดำเนินการในระยะที่ 2 คือ การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ

1. กำหนดว่าใครจะเป็นกลุ่มผู้รับบริการ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มผู้รับบริการคือ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบล

2. ศึกษาวิเคราะห์ภูมิหลังของกลุ่มผู้รับบริการว่ามีความต้องการ คุณลักษณะ ความสามารถ ปัญหา อะไรบ้างสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้กำหนดเนื้อหาในการวิจัยได้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้รับบริการ

ขั้นตอนที่ 2 ระบุเนื้อหา

ในขั้นตอนนี้จะเป็นการกำหนดเนื้อหาที่จะสอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาและองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ได้แก่ ปรัชญา หลักการ และกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต ครอบคลุมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมโดยการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศึกษาหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว

2. ข้อมูลจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 11 คน โดยการจัดประชุม Focus Group

3. นำข้อมูลจากทั้ง 2 ส่วนข้างต้นมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลและจัดทำโปรแกรมการจัดการกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดการเรียนการสอน

ขั้นตอนนี้เป็นการพิจารณาเลือกวิธีการ เทคนิคของกิจกรรมกำหนดอุปกรณ์ เครื่องมือตามความเหมาะสมและกำหนดบทบาทของเจ้าหน้าที่และวิทยากรตามแผนการสอน ดังนั้นการสร้างแผนการเรียนการสอนจึงมีองค์ประกอบดังนี้

1. หลักการและเหตุผล เป็นการอธิบายถึงความสำคัญของการจัดทำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมาจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีแนวคิดที่พยายามมองการศึกษาในภาพรวม ซึ่งได้รวมเอาการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-Formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ให้มีการประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านของความต่อเนื่องของเวลา (ชั่วชีวิตคน) และเนื้อหาสาระที่ต้องนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเด็กเล็ก

2. วัตถุประสงค์เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือผลสำเร็จที่ต้องการของการจัดทำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยโปรแกรมห่างกล่าวมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) เพื่อพัฒนา กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาโปรแกรมการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และท้องถิ่นของตนเอง

3. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเป็นการระบุถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้มีการพัฒนาด้วยโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์การบริหารส่วนตำบล

4. วิทยากรเป็นการระบุถึงผู้ถ่ายทอดความรู้ตามเนื้อหาการเรียนการสอน

5. ระยะเวลา เป็นการกำหนดระยะเวลาในการฝึกอบรม โดยการวิจัยครั้งนี้กำหนดจัดการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 3-9 พฤษภาคม 2555 ระยะเวลาการฝึกอบรม จำนวน 100 ชั่วโมง

6. สถานที่ เป็นการระบุสถานที่ฝึกอบรม

7. ผู้รับผิดชอบ เป็นการระบุถึงผู้จัดอบรมและเจ้าหน้าที่ในการจัดอบรม

8. เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการระบุเนื้อหาสาระของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งประกอบด้วย

1) นำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) มาปรับใช้เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะ บุคลิกภาพและมนุษย์สัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการศึกษาแนวคิดโปรแกรมการศึกษาของ Boyle ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโปรแกรมที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ควรเป็นโปรแกรมเชิงสถาบัน (Institution Program) เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่มุ่งหมายให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่น การคิด การสื่อสาร เป็นต้น โปรแกรมเชิงสถาบันเน้นการสอนเนื้อหาของวิทยากรเพื่อการพัฒนาของบุคคลให้ก้าวหน้าจึงมีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยนี้มากกว่าโปรแกรมอื่นๆ ที่มุ่งเน้นการศึกษาในเชิงพัฒนามากกว่า

2) นำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากลักษณะของวิธีการ หรือการจัดกิจกรรม ที่เน้นการสร้างการเรียนรู้ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีแนวทางการฝึกการคิดวิเคราะห์ด้วยเทคนิคที่มีความสอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความสามารถของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ดี จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพจน์ที่ดีตนเอง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนทั้งในส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม การจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากกว่าแนวคิดอื่นๆ

3) นำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มาใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้โดยแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดหลักที่โปรแกรมจะต้องพัฒนาให้ผู้ฝึกอบรมเข้าใจในแนวคิดดังกล่าวและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน

โดยมีเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยเนื้อหา 10 ส่วน ได้แก่

1) ผู้เรียนพบวิทยากร เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เนื้อหาของการฝึกอบรม และกำหนดการฝึกอบรม และจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม

2) การนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต โดยสาระของการเรียนรู้ ได้แก่ การอธิบายแนวคิดและหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส การปูพื้นฐานของทฤษฎี จิตวิทยา นีโอฮิวแมนนิส การทดลองทำ และปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดของนีโอฮิวแมนนิส เช่น กิจกรรม เกาซิกิ และโยคะ เป็นต้น

3) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต สาระของการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ครอบคลุมการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

4) การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้ ได้แก่ การเสริมสร้างความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยเน้นให้เห็นว่าสามารถนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการพัฒนาความรู้ดังกล่าวได้ตลอดทั้งช่วงชีวิต

5) การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย สาระการเรียนรู้ ได้แก่ การเชื่อมโยงการศึกษาตลอดชีวิต กับการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก การพัฒนาอารมณ์ของเด็ก การพัฒนาทางด้านภาษาการเตรียมเด็กที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียน และการอบรมคุณธรรมและศีลธรรม

6) การนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สาระการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย จัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร การดูแลวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และของเล่นเด็ก การดูแลห้องน้ำ ห้องส้วม การจัดการขยะและน้ำเสีย การควบคุมและป้องกันแมลงและพาหะนำโรค และการป้องกันอุบัติเหตุ และอุบัติภัย

7) การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนางานด้านการศึกษา เด็กเล็ก สาระการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และเทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

8) การศึกษาตลอดชีวิตกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สาระการเรียนรู้ ได้แก่ (1)การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่ม (2)การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดคล่องแคล่ว(3)การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดยืดหยุ่น (4)การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดละเอียดลออ

9) ศึกษาดูงานในหน่วยงานที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมที่อุทยานการเรียนรู้ ทีเคพาร์ค (TK Park) และ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC)

10) ผู้ฝึกอบรมพบวิทยากรหลังการฝึกอบรม เพื่อสรุปผลการฝึกอบรม องค์ความรู้ การจัดกิจกรรมต่างๆ และสอบถามความพึงพอใจในการฝึกอบรมที่ผ่านมา รวมถึงการ ทดสอบเพื่อประเมินผลการฝึกอบรม

9. สภาพแวดล้อม เป็นการระบุสภาพแวดล้อมที่ใช้ในการฝึกอบรม โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งสภาพห้องเรียนที่ใช้ในการจัดอบรมที่เน้นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ตามแนวคิดนิว โอฮีแมนนิสห้องเรียนมีสภาพโปร่ง ไม่อึดอัด จัดโต๊ะที่นั่งแบบรูปตัว B เพื่อให้รู้สึก ผ่อนคลายและเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม จัดโต๊ะ เก้าอี้ที่เบาและ เคลื่อนย้ายง่ายเพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรม จัดเครื่องฉายสไลด์ เครื่องเล่น DVD และ โทรทัศน์ สำหรับการนำเสนอองค์ความรู้ต่างๆ มีการจัดมุมหนังสือและสื่อการเรียนการสอน สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีการจัดคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต มุมสารสนเทศ สำหรับการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

10. การประเมินผลเป็นการระบุถึงรูปแบบการประเมินผลซึ่งใช้การประเมินผล ก่อนและหลังการฝึกอบรมผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) ประเมินผลจาก (1)แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจใน หลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (2)แบบสอบถามความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษา ตลอดชีวิต โดยการเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองด้วย การทดสอบ ค่าที (t-test)

2) ประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม

3) ประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรม

4) ประเมินผลจากการจัดทำโมเดล โปรแกรมการจัดการจัดการเรียนการสอน ตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) ประเมินผลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วม โปรแกรม กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเป็นการอธิบายถึงประโยชน์ของโปรแกรมในการ นำไปใช้พัฒนางานที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

1) ทราบถึงระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และได้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

2) เป็นแนวทางให้ครูศึกษานิเทศก์ผู้ที่สนใจหรือนักวิจัยคนอื่นๆ ที่สนใจ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของตนเอง โดยใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา ประยุกต์ใช้กับสาระการเรียนรู้อื่นต่อไป

3) ทราบถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพและกระบวนการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4) สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาในกลุ่มต่างๆ สามารถนำไปทดลองใช้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนการทำงานของ ผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

12. แผนการจัดกิจกรรมเป็นการอธิบายถึงแผนการจัดกิจกรรมในระยะเวลา 100 ชั่วโมง โดยการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามขั้นตอนที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้พัฒนา เป็นแผนการดำเนินการฝึกอบรม ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนระยะเวลาการฝึกอบรมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก

กิจกรรมที่จัด	จำนวน ชั่วโมง	วันที่จัดกิจกรรม
1. ผู้เรียนพบวิทยากร เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เนื้อหาของการฝึกอบรม และกำหนดการฝึกอบรม และจัด กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และสร้างความคุ้นเคย ระหว่างผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม	3	3 พฤษภาคม 2555
2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส	10	3 พฤษภาคม 2555

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนระยะเวลาการฝึกอบรมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนา
เด็กเล็ก (ต่อ)

กิจกรรมที่จัด	จำนวน ชั่วโมง	วันที่จัดกิจกรรม
3. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต	10	4 พฤษภาคม 2555
4. การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และ พัฒนาความรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน	10	4 พฤษภาคม 2555
5. การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็ก ปฐมวัย	20	5 พฤษภาคม 2555
6. การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	10	6 พฤษภาคม 2555
7. การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนางานด้าน การศึกษาเด็กเล็ก	10	6 พฤษภาคม 2555
8. การศึกษาตลอดชีวิตกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	10	7 พฤษภาคม 2555
9. ศึกษาฐานที่ อุทยานการเรียนรู้ ทีเคพาร์ค (TK Park) และ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC)	10	8 พฤษภาคม 2555
10. ผู้ฝึกอบรมพบวิทยากรหลังการฝึกอบรม เพื่อสรุปผลการ ฝึกอบรม องค์ความรู้ การจัดกิจกรรมต่างๆ และสอบถาม ความพึงพอใจในการฝึกอบรมที่ผ่านมา รวมถึงการทดสอบ เพื่อประเมินผลการฝึกอบรม	7	9 พฤษภาคม 2555
รวม	100	

**ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถ
ในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก**

ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติและขั้นตอนที่ 5 การ
ประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอด
ชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังนี้

ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

ขั้นตอนนี้เป็น การเลือกกิจกรรมที่จะดำเนินการฝึกอบรม โดยนำกำหนดการเรียนการสอนในขั้นตอนที่ 3 มาทดลองใช้โปรแกรมกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 46 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่ามีจำนวน 35,158 คน (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2552)

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 46 คน เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 23 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 23 คน

3) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Stratified Random Sampling) โดยในขั้นแรกจะเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ ระยะเวลา และระยะทาง และลักษณะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่ง ไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยในกลุ่มทดลองผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะการทำงาน เพื่อลดข้อจำกัดในการต้องการความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้อง โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ประสบการณ์ในการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. จบการศึกษาในระดับปวส. หรือปริญญาตรีขึ้นไป
3. เคยผ่านการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเลือกผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบจำนวน 23 คน

สำหรับกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เช่นกัน โดยใช้ช่วงเวลาที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาอบรมที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของผู้วิจัย จากนั้นจึงสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย เพื่อเลือกผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบจำนวน 23 คน

2. การออกแบบทดลอง

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง (Pre Test-Post Test Design) (ศิริชัยกาญจนวาสี, 2540)

ภาพที่ 3.1 รูปแบบการทดลอง

E-Group	O_{1E}	X	O_{2E}
C-Group	O_{1C}		O_{2C}

โดยที่	E-group	หมายถึงกลุ่มทดลอง
	C-group	หมายถึงกลุ่มควบคุม
	X	หมายถึง การจัดการทำตามโปรแกรมทดลอง
	O_1	หมายถึงการประเมินผลก่อนการทดลอง
	O_2	หมายถึงการประเมินผลหลังการทดลอง

ดังนั้นการทดลองใช้โปรแกรม และการศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรม ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการนำแผนการเรียนรู้ไปลงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นเตรียมการ

3.1.1 ผู้วิจัยประสานขออนุมัติจัดอบรม โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และแนบเค้าโครงวิจัยฉบับย่อถึงผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อขอรับการสนับสนุนบุคลากรในการทดลอง และดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

3.1.2 ผู้วิจัย ประชาสัมพันธ์ การรับสมัครผู้สนใจและเต็มใจเข้าร่วม โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กล่วงหน้า 1 เดือน

3.1.3 จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ ในการดำเนินวิจัย

3.1.4 เตรียมผู้ช่วยวิจัย จำนวน 3 ท่าน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ลักษณะ กลุ่มตัวอย่าง เทคนิคและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม เป็นพี่เลี้ยงในกระบวนการกลุ่ม ฝึกทักษะ ให้แก่กลุ่ม

3.1.4 ประสานและเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา

3.1.5 จัดเตรียมเอกสาร ใบงาน แหล่งความรู้และสื่อประกอบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการฝึกอบรมตาม โปรแกรมการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก

3.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

3.2.1 การจัดกิจกรรมกับกลุ่มควบคุม ในช่วงระหว่างวันที่ 25 มีนาคม-1 พฤษภาคม 2555 ผู้วิจัยได้ได้บรรยายเนื้อหาการพัฒนาการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เหมือนกับกลุ่มทดลองทุกประการแต่จะมีวิธีการให้ความรู้ที่แตกต่างกับกลุ่มทดลองโดยจะ ไม่มี การกระตุ้นการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาแต่อย่างใดซึ่ง กลุ่มควบคุมจะได้รับความรู้จากการฟังบรรยายและศึกษาจากเอกสารที่แจกให้เท่านั้น

3.2.2 จัดกิจกรรมกับกลุ่มทดลอง โดยจัดการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 3-9 พฤษภาคม 2555 ณ วิเทรอนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮาส์กรุงเทพมหานคร

3.3 จัดการทดสอบหลังการจัดกิจกรรม

3.3.1 ทดสอบก่อน (Pre-test) โดยใช้ 1) แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับ ความเข้าใจในปรัชญา หลักการ แนวคิดและกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต 2) แบบทดสอบทักษะ ความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตแล้วตรวจผลการทดสอบและจัดเรียงคะแนนจากมากไปหาน้อยจับคู่คะแนนคู่เหมือนกันเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 23 คน

3.3.2 ทดสอบหลังการจัดกิจกรรม (Post-test) โดยใช้ 1) แบบทดสอบวัด ความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต 2) แบบทดสอบทักษะ ความรู้ ที่ พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต 4) แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วม โปรแกรมการจัด กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

การประเมินผลโปรแกรมในแง่มุมต่างๆมีประโยชน์ต่อกระบวนการ พัฒนาโปรแกรมตั้งแต่ต้นจนจบโปรแกรมผู้วิจัยได้จัดให้มีการประเมินในทุกขั้นตอน โดยกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การประเมินผลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

1.1 การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมใช้การทดสอบค่าที (t-test)

1.2 การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองทักษะความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมใช้การทดสอบค่าที (t-test)

2. การประเมินผลการโปรแกรมการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1 การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ใช้การทดสอบค่าที (t-test)

2.2 การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองทักษะความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตใช้การทดสอบค่าที (t-test)

2.3 ประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม

2.4 ประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรม

2.5 ประเมินผลจากการจัดทำโมเดลโปรแกรมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.6 ประเมินผลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ระยะที่ 3 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อทราบถึงปัจจัยปัญหาที่เกี่ยวข้องพร้อมข้อเสนอแนะ รายละเอียดดำเนินการดังนี้

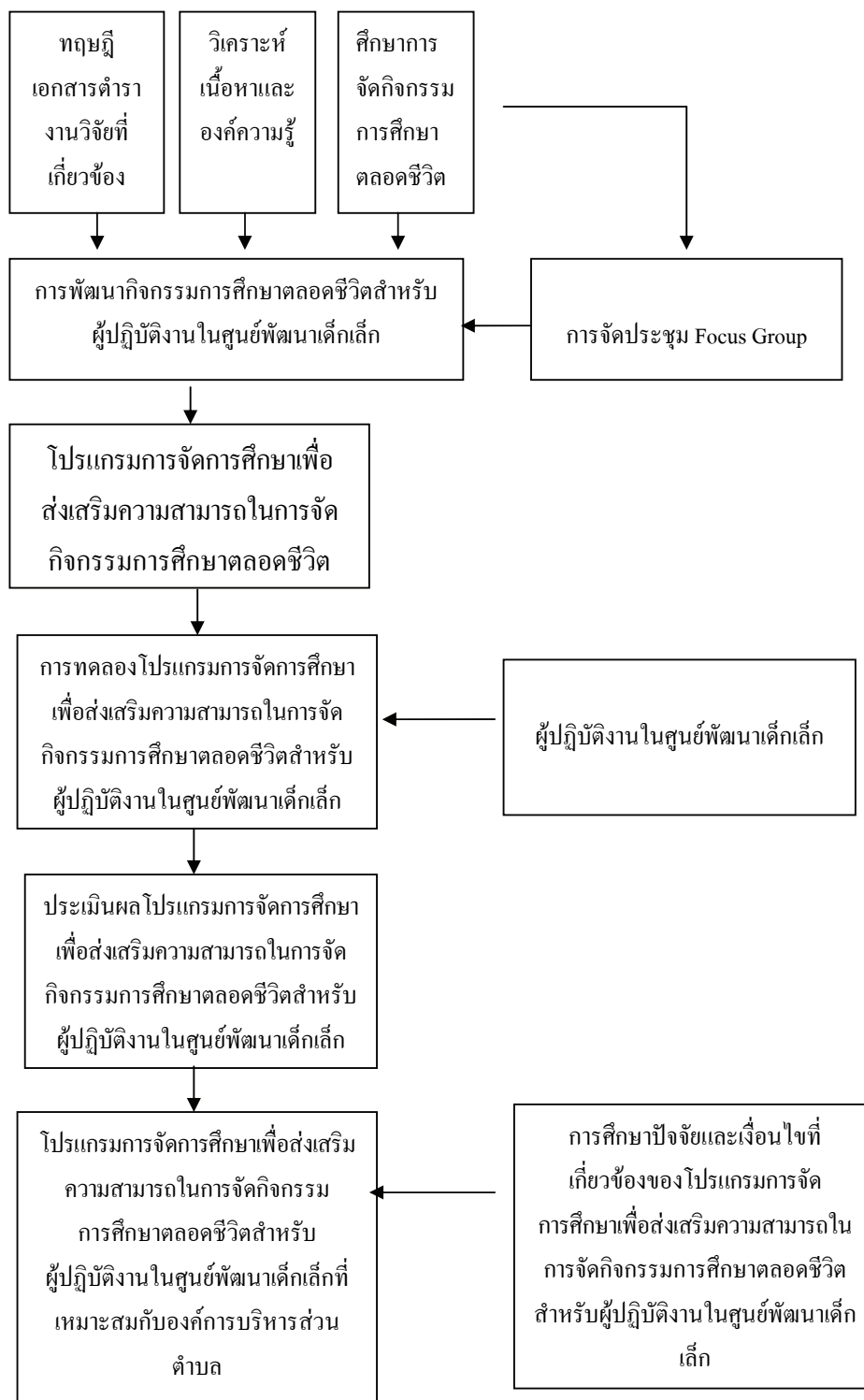
1. ผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์ ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบบปลายเปิดพร้อมด้วยเทปบันทึกเสียงและแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของภาคีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ชื่ออายุระดับการศึกษาและอาชีพและตอนที่ 2 เป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ได้แก่ 1)การพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัจจัยและเงื่อนไขอย่างไรบ้าง 2)การนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงานปัจจัยและเงื่อนไขอย่างไรบ้าง 3)การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่าการศึกษาคือชีวิตมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็กมีปัจจัยและเงื่อนไขอย่างไรบ้าง

2. ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไปตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (รายละเอียดในภาคผนวก ง) โดยใช้ค่าดัชนี IOC มีเกณฑ์ว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าแบบประเมินการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม พิจารณาตัดสินใจ โดยอิสระแต่ละคน แล้วผู้วิจัยขอคำแนะนำเพิ่มเติมภายหลังจากที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว จากการวิเคราะห์ได้ผลค่าความสอดคล้องผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นสอดคล้องกัน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) = 1.00 จึงถือว่าเนื้อหามีความเหมาะสม

3. การสัมภาษณ์ภาคีที่เกี่ยวข้องในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยคัดเลือกจากองค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าร่วมการฝึกอบรม มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างภาคีที่เกี่ยวข้องจำนวน 15คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน 2) ผู้ปกครองเด็กเล็ก จำนวน 8 คน 3) ผู้นำชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องอื่นๆ จำนวน 4คน

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)เพื่อสรุปปัจจัยและเงื่อนไขในการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในพื้นทีจริง

ภาพที่ 3.2 กระบวนการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตอนที่ 2 การศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตอนที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตอนที่ 4 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้ศึกษาจากทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจากกระบวนการดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหา/ จุดด้อย/ ข้อจำกัด/ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล และได้้นำประเด็นที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ประกอบปัจจัยการนำเข้า ได้แก่ แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ที่พัฒนาจากแนวคิดของ Coombs (1973) และสุมาลี สังข์ศรี (2543) แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พัฒนามาจากแนวคิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกระบบของกระทรวงสาธารณสุข (2547) และมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (2551) การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน พัฒนามาจากแนวคิดของ Dale (1969) ความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยพัฒนาจากแนวคิดของ Guilford (1971) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Reader (1978) จากนั้นผู้วิจัยได้จัดประชุม Focus Group และพัฒนาเป็นกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อนำไปทดลองใช้ใน

กระบวนการต่อไป ซึ่งนำเสนอผลการวิจัยในตอนนี้ออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ผลการจัดประชุม Focus Group และ (2) โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการจัดประชุม Focus Group

ผู้วิจัยได้นำร่างโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่พัฒนาจากการศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาจัดประชุม Focus Group โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบาย และแผนการจัด การศึกษา ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการพัฒนาเด็กเล็ก และด้านการศึกษาตลอดชีวิตจำนวน 12 คน ซึ่งได้จัดประชุม Focus Group เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2554 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาเด็กเล็กเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดพร้อมด้วยเทปบันทึกเสียง และแบบสัมภาษณ์จากนั้นจึง นำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดการวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 รูปแบบของการจัดกิจกรรม

1.1 ในด้านปรัชญาและหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต

ปรัชญาและหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตโดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความเห็น ว่าปรัชญาและหลักการการศึกษาตลอดชีวิตมีหลักการที่ตายตัวอยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญคือ การนำ หลักการดังกล่าวมาใช้ในกระบวนการพัฒนาความรู้ รวมถึงองค์ความรู้ที่ต้องมีความชัดเจนว่า สามารถประสานกับหลักการการศึกษาตลอดชีวิตได้ ดังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนา โปรแกรมการศึกษา กล่าวว่า “ในด้านปรัชญาของการศึกษาตลอดชีวิตนั้นมีอยู่แล้วควรนำมาบูรณา การกับการศึกษาปฐมวัย และเนื้อหา ในส่วนอื่นๆ ของหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาโดยเพิ่มการต่อ ยอดความรู้เข้าไป ซึ่งส่วนนี้สำคัญมาก ถ้าเปลี่ยนแนวคิดของผู้อบรมได้สุดท้ายเขาจะรู้ว่าองค์ความรู้ แต่ละส่วนจะสอดคล้องกับการศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างไร”

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน มีความเห็นว่า “สิ่งแรกที่ต้อง พิจารณา คือ นิยามให้ ชัดว่าการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตคืออะไร เป้าหมายคืออะไร นอกจากนี้ ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “หลักหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิตคือสามารถพัฒนาศักยภาพ ของเด็ก ปรัชญาหลักๆ คือสามารถพัฒนาเด็กตามศักยภาพ และตามความสามารถ ซึ่งต้อง ผสมผสานกัน เราจะจัดการอย่างไรเมื่อเปลี่ยนวิธีคิด ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่

ไม่ได้ด้อยในเรื่ององค์ความรู้เลย แต่ต้องเน้นให้เขาไว้ใน Concept ใหญ่ ว่าการศึกษาตลอดชีวิต คืออะไร เขาเข้าใจแค่ไหนแล้ว ต้องให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเรียนรู้การศึกษาตลอดชีวิต”

ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาตลอดชีวิตให้ความเห็นว่า “การศึกษาตลอดชีวิตเป็นอะไรที่ได้เปรียบกว่าการศึกษาทั่วไป ที่ไม่สามารถหาได้จากการศึกษาในโรงเรียน และสามารถศึกษาได้ตามศักยภาพของเค้า แต่ต้องมีการผสมผสานกัน” ส่วนวารุณี สกฤตภักษ์ มองในเรื่องของปรัชญา หลักการ เสนอแนะให้ “การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ร่วมกันเรียนรู้ร่วมกัน สร้างสรรค์สังคม”

กล่าวโดยสรุป ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในส่วนของปรัชญาและหลักการการศึกษาตลอดชีวิต ว่าต้องพัฒนาให้สามารถเชื่อมโยงกับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้จึงจะมีประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดังนั้นจึงต้องถามกลุ่มเป้าหมายว่าจะพัฒนาอย่างไร สำคัญที่สุดในหลักการพัฒนา คือต้องเข้าถึงผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปรัชญาและหลักการเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้ว เป็นสิ่งที่ตายตัว ประเด็นสำคัญคือการจะนำหลักการและปรัชญาของการศึกษาตลอดชีวิตไปปรับใช้กับเนื้อแต่ละเรื่องได้อย่างไร

1.2 ในด้านของหลักสูตรการพัฒนากิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ในภาพรวมของความเห็นในข้อนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาต้องอยู่ในบริบทเดียวกับสังคม และชุมชน จึงจะทำให้กระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนมีความเห็นว่า “ควรพัฒนาเฉพาะในส่วนของโปรแกรม การพัฒนาการเรียนการสอนในระบบไม่ควรละ แต่ต้องให้รู้ว่าเอาการศึกษาในระบบมาผนวกกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างไร” นอกจากนี้ยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า “การพัฒนาโปรแกรมฯ สามารถนำไปใช้ได้กับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วทั้งประเทศหรือไม่ หรือโรงเรียนรัฐบาล-เอกชน สามารถนำไปใช้มีความแตกต่างกันหรือไม่ถ้ารูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้อุทิศชีวิตมีบริบทต่างกัน มีรายละเอียดตามวัฒนธรรม อาจจะแตกต่างกัน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ควรมีลักษณะที่เป็นโมเดล สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกภาคส่วนของสังคม”

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย และการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา ให้ความเห็นว่า “ต้องเข้าใจความหมายและลักษณะของคำว่าโปรแกรมก่อนว่า (1) เป็นเรื่องของหลักสูตร แยกเป็น 2 กรณีหลักสูตรระยะสั้น หมายถึงจัดอบรมเฉพาะด้าน แต่ถ้าหลักสูตรจะยาวก็เป็นอีกกรณีหนึ่ง

(2) โปรแกรมสำเร็จรูป ต้องอธิบายให้ชัดเจนว่าโปรแกรมที่ใช้การวิจัยมีลักษณะเช่นไร” สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ให้ความเห็นว่า “การจัดหลักสูตรให้ตอบโจทย์ต้องมองสองด้านคือ (1) ในเรื่องของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (2) การจัดการเรียนรู้ประเด็นสำคัญคือในเรื่องของหลักสูตร แผน กิจกรรม เพื่อตอบสนองการศึกษาตลอดชีวิต รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กมีโอกาสเข้าถึง นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงการให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้และไปสอนผู้ปกครอง ให้สามารถจัดสภาพภายในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้” สำหรับในประเด็นนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “สิ่งสำคัญที่สุดในหลักการพัฒนาหลักสูตร ควรมีการรวบรวมข้อมูลว่าผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (1) อยากพัฒนาอะไร (2) การศึกษาตลอดชีวิตหมายถึงอะไร เป็นอย่างไร หมายความว่าอย่างไร ต้องผนวกองค์ความรู้และกิจกรรม สามารถพัฒนาเป็นรูปแบบได้ องค์ความรู้ที่ขาด องค์ประกอบการพัฒนาปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น Concept ของการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาวิธีการคิดของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น” ซึ่งการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย และจิตวิทยาเด็กเล็กเห็นว่า “ในเรื่องของหลักสูตรสามารถนำแนวคิด PEDTA มาใช้ในการวิจัยได้เลย”

ดังนั้นสิ่งที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันคือ ต้องการเห็นโปรแกรมมีการผสมผสานทั้ง 2 ด้านคือ พัฒนาผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและความรู้ควรแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ (1) พัฒนาแนวคิดผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาตลอดชีวิต (2) การนำการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้โดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน

1.3 กิจกรรมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ควรมีหรือจำเป็นต้องมีทั้งในปัจจุบันและในอนาคตควรเป็นอย่างไร

สำหรับในประเด็นนี้ผู้เชี่ยวชาญได้เห็นตรงกันในแง่ของความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตที่จะทวีความสำคัญยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างไรก็ตามกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชน ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

1.4 องค์ความรู้ที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมี และต้องได้รับการพัฒนา

องค์ความรู้ที่จำเป็นที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมี และต้องได้รับการพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าในร่างโปรแกรมการจัดการกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผู้วิจัยเสนอนี้เนื้อหาค่อนข้างครบถ้วนแล้ว ทั้งองค์ความรู้แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย การบริหารจัดการศูนย์

พัฒนา เด็กเล็ก สื่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมในการศึกษา ความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แต่ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาคือทำอย่างไรให้องค์ความรู้ต่างๆ เหล่านี้สามารถศึกษาและพัฒนาได้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นโจทย์สำคัญสำหรับผู้วิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนมีความเห็นว่า“องค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการวิเคราะห์ว่าจำเป็นต้องรู้ด้านไหนบ้าง อย่างไร โดยในเบื้องต้นคิดว่าปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กประถมวัยแล้ว เพราะฉะนั้นองค์ความรู้ที่ควรมีได้แก่ 3 ตัว คือ พุทธพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย การพัฒนาต้องเป็น 3 อย่างคือ พุทธพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย คนทั่วไปคิดว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องนามธรรม สำหรับการบริหารจัดการอาจใช้การจัดการแบบมีส่วนร่วมได้”

ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาดูตลอดชีวิต เห็นว่า “ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องได้รับการพัฒนาแนวคิดก่อน โดยเฉพาะเรื่องการดูแลเด็ก การเรียนรู้กับชุมชน การมีความสัมพันธ์กับชุมชน และศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในขั้นตอนต่อไปคือการพัฒนากิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็ก เช่น ศิลปะ หรือดนตรี เป็นต้น”

กล่าวโดยสรุป องค์ความรู้ที่ผู้วิจัยประมวลและรวบรวมมา ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าค่อนข้างครบถ้วนและสมบูรณ์แล้ว เนื่องจากเป็นองค์ความรู้ที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องใช้ในการทำงาน

ประเด็นที่ 2 การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาดูตลอดชีวิต

2.1 การที่จะดำเนินการจัดการศึกษาดูตลอดชีวิตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความเป็นไปได้ ควรมีหน่วยงานใดบ้างที่ต้องเข้ามาสนับสนุนและควรดำเนินการอย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นร่วมกันว่าการที่จะดำเนินการจัดการศึกษาดูตลอดชีวิตในชุมชน ท้องถิ่น มีความเกี่ยวข้องกับทุกภาคี ไม่สามารถที่จะกระทำโดยละเลยภาคีใดภาคหนึ่งไปได้ ในส่วนของภาครัฐมีบทบาทสำคัญในด้านนโยบาย การสนับสนุนเงินทุน งบประมาณ ในส่วนของประชาชน ผู้ปกครอง ก็มีความสำคัญในแง่ของการเป็นเสมือนหน่วยสนับสนุน เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เห็นได้จากความเห็นของธีรเดช ชื่นประภานุสรณ์ ที่กล่าวว่า การใช้การศึกษาดูตลอดชีวิตเข้าไปเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กเล็ก หลักสูตรต่างๆ ไม่สามารถพัฒนาได้คนเดียวแล้ว ต้องมี (1) นักพัฒนาหลักสูตร (2) นักการศึกษาปฐมวัย (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาดูตลอดชีวิตทั้ง 3 ส่วนจะต้องประสานรวมกัน

สอดคล้องกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก “ในเรื่องการบริหารจัดการสิ่งสำคัญคือต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกันการปฏิบัติงานก็สามารถเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ เป็นเหมือนกับการ สร้างเครือข่ายที่ดีเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ในขณะที่ด้วยกันครูก็จะเรียนรู้เรื่องต่างๆ จากชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน สร้างเครือข่ายให้มีผลประโยชน์ร่วมกัน”

กล่าวโดยสรุปผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าดำเนินการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหลายส่วนทั้งในส่วนของครู ผู้ปกครองเด็ก ผู้บริหาร ส่วนท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นที่จะต้องมีการบูรณาการและประสานการพัฒนาให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลจะมีความสามารถในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตได้มากน้อยเพียงใดมีผลดีหรือผลเสียอย่างไรบ้าง

ในเบื้องต้นที่ประชุมได้มีความเห็นว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในหลายๆ ด้าน และมีมาตรฐานที่ไม่ดีนัก โดยเฉพาะปัญหาสำคัญที่ผู้วิจัย ได้นำเสนอ เช่น ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในด้านการจัดการศึกษา ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ไม่ได้มีคุณวุฒิในด้านการสอน การพัฒนาการของเด็ก จึงขาดความรู้ ความเข้าใจ และจากการที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่เป็นเพียงครูอัตราจ้าง จึงขาดความมั่นคงในการทำงานไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากต้องอยู่ภายใต้การบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล การขาดแผนพัฒนาครูและบุคลากรที่ชัดเจน ขาดการแนะนำ นิเทศ ช่วยเหลือและติดตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการ สอดคล้องกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่กล่าวว่า “ปัญหาในการสอนเด็กองค์การบริหารส่วนตำบลคือ ครูไม่รู้อะไรจะพัฒนาตรงไหน เนื่องจากเวลาน้อย ไม่รู้อะไรจะใช้ทรัพยากรอย่างไร คนน้อย อุปกรณ์น้อย แรงจูงใจน้อย ปัจจัยสำคัญคือ การประยุกต์ใช้ ถ้าประยุกต์ใช้ไม่ได้ ก็จะไม่มีความยุ่งยากในงานงานยุ่งทั้งกับเด็กและอบต. ยุ่งยากในเรื่องของการตอบคำถามผู้ปกครอง งานจากส่วนกลาง และการยากที่จะให้เขาเข้าใจในความรู้ สิ่งสำคัญคือโปรแกรมที่จะทำ คือ กระบวนการที่ตามลงใช้ และการประเมินผลตามหลักสูตรต้องให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น”

แต่ในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ความเห็นว่า “ข้อมูลในภาพรวมปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการพัฒนาค่อนข้างไกล จากไม่เคยมีแผน มีหลักสูตร เป็นมีการจัดทำแผนและหลักสูตรแล้ว และมีการพัฒนาคุณภาพของผู้สอน ซึ่งปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลเน้นในเรื่องการพัฒนาครูก่อนเป็นลำดับแรกโดยให้ทุนในการเรียนใน

ระดับปฐมวัย จัดการเรียนการสอนให้ตรงกับพันธกิจ หน้าที่ ปัจจุบันครูเหล่านี้มีจำนวนมากเกือบ 20,000 ศูนย์ คิดว่าในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรและองค์ความรู้เป็นไปตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก” สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรม การศึกษาที่เห็นว่า “ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ได้ ค่อยกว่าครูทั่วไปแต่ได้เปรียบด้วย แต่ ต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเฉพาะถ้าพูดถึงเรื่องการศึกษา ตลอดชีวิตต้องมุ่งให้เขาเห็นว่าเมื่อศึกษาแล้วจะได้อะไรบ้าง”

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังมีความเห็นร่วมกันว่าการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีผลดีต่อการพัฒนาเด็กเล็กในภาพรวม เพราะรูปแบบการบริหารปัจจุบันได้ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ในด้านต่างๆ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตระหนักใน ความสำคัญของการพัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น แต่ยังมีจำกัดในเรื่องของกำลังคน เวลา และงบประมาณ ซึ่งอาจทำให้การพัฒนาเด็กเล็กยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2.3 ข้อเสนอแนะอื่นใดที่จะนำไปสู่การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพ

ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่าจะต้องให้ความสำคัญกับความตระหนัก และ วิธีการแสวงหาความรู้ บางครั้งผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจไม่ทราบ หรือทราบแต่ยังไม่ใช้ ไม่เป็น สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการวิเคราะห์สังเคราะห์ว่าผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมี ความเข้าใจในประเด็นต่างๆ มากน้อยแค่ไหน และการสร้างเครือข่ายจริงๆ แล้วเครือข่ายการเรียนรู้ มีอยู่แล้ว แต่มีหลายส่วน สิ่งสำคัญคือสามารถที่จะวิเคราะห์และประเมินตัวเองได้ การประเมิน ตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญว่าองค์ความรู้ที่ได้เพียงพอหรือไม่ ในเรื่องการบริหารจัดการสิ่งสำคัญคือต้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานก็สามารถเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ เป็น เหมือนกับการสร้างเครือข่ายที่ดี เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กก็จะเรียนรู้เรื่องต่างๆ จากชุมชน สะท้อนให้เห็นในความคิดของผู้เชี่ยวชาญด้านการ พัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ว่า “โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้นี้จะมีผลสำคัญต่อการเปลี่ยนวิถีคิด ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก ซึ่งสิ่งที่จะเสริมเข้ามาเพื่อให้การจัดการศึกษาตลอดชีวิต ได้ดี ยิ่งขึ้นได้แก่การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการการทำงานร่วมภาคี การนำภาคีที่เกี่ยวข้องมาเป็น วิทยากรร่วม”

2.4 การบริหารและการจัดการศึกษาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองชุมชนและสังคมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ควรมีลักษณะเช่นไร

สำหรับในส่วนนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นร่วมกันว่าการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองชุมชนและสังคม เป็นประเด็นที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นร่วมกันว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึง แต่ต้องอยู่ในบริบทของสังคม ชุมชน นั้นๆ ซึ่งเป็นประเด็นที่ท้าทายให้นักพัฒนาหลักสูตรต้องพยายามสร้างหลักสูตรที่สามารถดึงความสามารถของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้อย่างแท้จริง

3. ความเห็นต่อภาพรวมของร่างโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สำหรับภาพรวมของร่างโปรแกรมฯ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าร่าง โปรแกรมฯ ค่อนข้างมีความสมบูรณ์แล้วแต่ต้องปรับเนื้อหาบางส่วนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และต้องแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของการศึกษาตลอดชีวิตกับองค์ความรู้ต่างๆ ดังความเห็นของเชี่ยวชาญ ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย และจิตวิทยาเด็กเล็ก ให้ความเห็นที่เห็นว่า “ผู้วิจัยต้องไปดูว่าแนวโน้มปัจจุบันเขาเน้นอะไรจริงๆ แล้วปัจจุบันเน้นเรื่องของสื่อพื้นบ้าน สื่อสมัยใหม่ จะทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจได้อย่างไรเพื่อสอดแทรกความรู้แก่เด็กให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างไร”

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนมีความเห็นว่า “งานวิจัยมีลักษณะเป็นองค์รวม แต่ตัวโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมายังไม่สามารถสร้างมูลค่าให้กับครู ซึ่งกรอบการพัฒนาไม่สอดคล้องกับเนื้อหาโดยเฉพาะการนำการศึกษาตลอดชีวิต มาผนวกกับเนื้อหาในส่วนอื่นๆ ได้อย่างไร เป็นประเด็นที่ท้าทาย”

สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาเด็กเล็ก ที่ให้ความเห็นว่า “ต้องนิยามให้ชัดเจนว่าสุดท้ายเป้าหมายคืออะไร น่าจะเป็นการที่ทำให้ครูเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งกรอบตัวทฤษฎีมีความครอบคลุมแล้ว แต่สิ่งที่ยังขาดอยู่คือ กระบวนการซึ่งในแต่ละเรื่องจะมีกระบวนการในแต่ละตัวที่จะมีส่วนในการพัฒนา ซึ่งกรอบแนวคิดที่ได้จัดทำร่างขึ้นมาผลสรุปของกระบวนการยังขาดหายไป ทำให้การถ่ายทอดแนวคิดของบอยเออร์ ที่มีกระบวนการและขั้นตอน ไม่ได้มีการนำการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้ในการพัฒนา”

สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาตลอดชีวิต “ภาพรวมของโปรแกรมฯ ค่อนข้างดีแล้ว แต่ควรให้ความสำคัญกับความตระหนักกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และวิธีการแสวงหาความรู้ บางที่

เขาไม่ทราบ หรือทราบแต่ยังไม่เป็น โปรแกรมฯ ต้องสามารถทำให้เข้าใจได้ว่าจะนำการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้ได้อย่างไร”

กล่าวโดยสรุปจากการประชุม Focus Group ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโปรแกรม ดังนี้

1. ปรัชญาและหลักการการศึกษาตลอดชีวิตตัวโปรแกรมมีความชัดเจนอยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญคือ การนำหลักการดังกล่าวมาใช้ในกระบวนการ รวมถึงองค์ความรู้ที่ต้องสามารถประสานกับหลักการศึกษาดูตลอดชีวิตได้อย่างกลมกลืน

2. ในภาพรวมของเนื้อหา และองค์ความรู้ที่ต้องการพัฒนาให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความครบถ้วนแล้ว และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งในร่างโปรแกรมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ผู้วิจัยเสนอมีความครบถ้วนเหมาะสมแล้ว ทั้งองค์ความรู้แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สื่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมในการศึกษา ความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

3. โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมาต้องให้สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยต้องอยู่ในบริบทเดียวกับสังคม และชุมชน จึงจะทำให้กระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้

4. ตัวโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมายังไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง โดยเฉพาะในส่วนของกระบวนการ ซึ่งต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตกับองค์ความรู้ที่ต้องการพัฒนา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเข้าใจในกระบวนการและสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดชีวิต และสามารถจัดการองค์ความรู้ และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้

5. ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงกระบวนการของโปรแกรมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมุ่งเน้นความสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในองค์ความรู้แต่ละด้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ และมนุษยสัมพันธ์

กล่าวโดยสรุปผลจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการจัดประชุม Focus Group ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาเป็นโปรแกรมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังรายละเอียดในตอนท้ายที่ 3

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผลการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอด ชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์ประกอบของ โปรแกรม	รายละเอียด
<p>1. หลักการและ เหตุผล</p>	<p>โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถในการ จัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของ ตนเองให้มีแนวคิดที่พยายามมองการศึกษาในภาพรวม ซึ่งได้รวมเอา การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ โรงเรียน (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ให้มี การประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านของความต่อเนื่องของเวลา (ชั่วชีวิตคน) และ เนื้อหา สาระที่ต้องนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งการศึกษาตลอด ชีวิตต้องมีความยืดหยุ่นในด้านเวลา สถานที่ เนื้อหา และเทคนิคการเรียนการ สอนซึ่งมีลักษณะคล้ายการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) มี เป้าหมายแน่นอนมีวิธีการที่ถูกต้องมีอุปกรณ์ในการดำเนินงานครบถ้วน มี หลักสูตรที่เจาะตรงเป้าหมายและยืดหยุ่นได้ตามสภาพการณ์ในช่วงเวลาและ ท้องถิ่นและสามารถนำแนวคิดดังกล่าวถ่ายทอดสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องกระตุ้น พัฒนาการของเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ สามารถวางแผน สร้าง สภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆ ได้เหมาะสม ต่อไป</p>
<p>2. วัตถุประสงค์</p>	<p>1) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาโปรแกรมการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับ บริบทของชุมชน และท้องถิ่นของตนเอง</p>

ตารางที่ 4.1 โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

องค์ประกอบของ โปรแกรม	รายละเอียด
<p>3. แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้</p>	<p>1) แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเชิงสถาบันของ Boyle (1981) ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดผู้รับบริการ การระบุเนื้อหาวิชา การกำหนดการเรียนการสอน การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ และการประเมินผล</p> <p>2) แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพจน์ที่ดีตนเอง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนทั้งในส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม การจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม เกาซิกิ และ โยคะ เป็นต้น</p> <p>3) นำแนวทางการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มาใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้</p>
<p>4. กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้</p>	<p>1. หลักการและเหตุผล</p> <p>การศึกษาตลอดชีวิตอาศัยหลักสำคัญ 4 ประการคือ การเรียนเพื่อรู้ การเรียนเพื่อปฏิบัติได้จริง การเรียนเพื่อจะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถนำการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้ในการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ บุคลิกภาพและมนุษย์สัมพันธ์ โดยเฉพาะความรู้หลักที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องมี ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม</p>

ตารางที่ 4.1 โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

องค์ประกอบของ โปรแกรม	รายละเอียด
	<p>2. วัตถุประสงค์</p> <p>1) เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาโปรแกรมการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และท้องถิ่นของตนเอง</p> <p>3. ผู้เข้าร่วมโปรแกรม</p> <p>ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล จำนวน 23 คน</p> <p>4. วิทยากร</p> <p>1) นาวาอากาศโทหญิง ดร.อุษา โพนทอง เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (วิทยากรในหัวข้อนีโอฮิวแมนนิส)</p> <p>2) อ.ณัฐวุฒิ ประทุมชาติ เชี่ยวชาญในด้านการผลิตสื่อนวัตกรรม (วิทยากรในหัวข้อการศึกษาตลอดชีวิต และเทคโนโลยีทางการศึกษา)</p> <p>3) อ.จินดา น้ำเจริญ เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย (วิทยากรในหัวข้อจิตวิทยาเด็กเล็ก การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศูนย์เด็กเล็ก และการมีส่วนร่วม)</p> <p>4) ดร. อภิชา แดงจำรูญ เชี่ยวชาญด้านสื่อ นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ (วิทยากรในหัวข้อความคิดสร้างสรรค์)</p> <p>5) นางสาวธนิยา กิตติสิทธิโร (ผู้ช่วยวิทยากร)</p> <p>6) นางสาวประพิมพ์พรรณ สุวรรณภู (ผู้ช่วยวิทยากร)</p> <p>7) นางสาว สุดา เขิดเกียรติกุล (ผู้ประสานงาน-ดูแลโครงการ)</p>

ตารางที่ 4.1 โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

องค์ประกอบของ โปรแกรม	รายละเอียด
	<p>5. ระยะเวลา จัดการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 3-9 พฤษภาคม 2555 ระยะเวลาการฝึกอบรม จำนวน 100 ชั่วโมง</p> <p>6. สถานที่ ณ วิเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮาส์กรุงเทพมหานคร</p> <p>7. ผู้รับผิดชอบ นางสาวสุดา เชิดเกียรติกุล</p> <p>8. เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยเนื้อหา 10 ส่วน ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ผู้เรียนพบวิทยากร เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เนื้อหาของการฝึกอบรม และกำหนดการฝึกอบรม และจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม 2) การนำเสนอความคิดนี้โอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต โดยสาระของการเรียนรู้ ได้แก่ การอธิบายแนวคิดและหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส การปูพื้นฐานของทฤษฎี จิตวิทยานีโอฮิวแมนนิส การทดลองทำ และปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดของนีโอฮิวแมนนิส เช่น กิจกรรม เกาซิกิ และ โยคะ เป็นต้น 3) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต สาระของการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ครอบคลุมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 4) การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านสื่อการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้ ได้แก่ การเสริมสร้างความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยเน้นให้เห็นว่าสามารถนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการพัฒนาความรู้ดังกล่าวได้ตลอดทั้งช่วงชีวิต

ตารางที่ 4.1 โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

องค์ประกอบของโปรแกรม	รายละเอียด
	<p>5) การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย สารการเรียนรู้ ได้แก่ การเชื่อมโยงการศึกษาตลอดชีวิต กับการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก การพัฒนาอารมณ์ของเด็ก การพัฒนาทางด้านภาษา การเตรียมเด็กที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียน และการอบรมคุณธรรมและศีลธรรม</p> <p>6) การนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สารการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย จัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร การดูแลวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และของเล่นเด็ก การดูแลห้องน้ำ ห้องส้วม การจัดการขยะและน้ำเสีย การควบคุมและป้องกันแมลงและพาหะนำโรค และการป้องกันอุบัติเหตุ และอุบัติภัย</p> <p>7) การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนางานด้านการศึกษาเด็กเล็ก สารการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และเทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม</p> <p>8) การศึกษาตลอดชีวิตกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สารการเรียนรู้ ได้แก่ (1) การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่ม (2) การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดคล่องแคล่ว (3) การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดยืดหยุ่น (4) การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดละเอียดลออ</p> <p>9) ศึกษาดูงานในหน่วยงานที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมที่ อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park) และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC))</p>

ตารางที่ 4.1 โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

องค์ประกอบของโปรแกรม	รายละเอียด
	<p>10) ผู้ฝึกอบรมพบวิทยากรหลังการฝึกอบรม เพื่อสรุปผลการฝึกอบรม องค์ความรู้ การจัดกิจกรรมต่างๆ และสอบถามความพึงพอใจในการฝึกอบรม ที่ผ่านมา รวมถึงการทดสอบเพื่อประเมินผลการฝึกอบรม</p>
	<p>9. สภาพแวดล้อม</p> <p>สภาพแวดล้อมที่ใช้ในการจัดอบรมที่เน้นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ตามแนวคิดนิวโอสแมนนิส ห้องเรียนมีสภาพโปร่ง ไม่อึดอัด จัดโต๊ะที่นั่งแบบรูปตัว U เพื่อให้รู้สึกผ่อนคลายและเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม จัดโต๊ะ เก้าอี้ที่เบาและเคลื่อนย้ายง่ายเพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรม จัดเครื่องฉายสไลด์ เครื่องเล่น DVD และโทรทัศน์ สำหรับการนำเสนอองค์ความรู้ต่างๆ มีการจัดมุมหนังสือและสื่อการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีการจัดคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต มุมสารสนเทศ สำหรับการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม</p> <p>10. การประเมินผล</p> <p>1) ประเมินผลจาก (1) แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (2) แบบสอบถามความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต โดยการเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองด้วยการทดสอบค่าที (t-test)</p> <p>2) ประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม</p> <p>3) ประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรม</p> <p>4) ประเมินผลจากการจัดทำโมเดล โปรแกรมการจัดการกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p> <p>5) ประเมินผลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p>

ตารางที่ 4.1 โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

องค์ประกอบของ โปรแกรม	รายละเอียด
	<p>11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทราบถึงระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และได้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย 2. เป็นแนวทางให้ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้ที่สนใจหรือนักวิจัยคนอื่นๆ ที่สนใจการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของตนเอง โดยใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา ประยุกต์ใช้กับสาระการเรียนรู้ต่อไป 3. ทราบถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพและกระบวนการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4. สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาในกลุ่มต่างๆ สามารถนำไปทดลองใช้ปฏิบัติงานในหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	<p>12. แผนการจัดกิจกรรม</p> <p>กำหนดจัดกิจกรรมใน ระหว่างวันที่ 3- 9 พฤษภาคม 2555 ระยะเวลาการฝึกอบรม จำนวน 100 ชั่วโมง สถานที่จัดกิจกรรม ณ วิเทรอนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮาส์กรุงเทพมหานคร</p>

ตารางที่ 4.1 โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

องค์ประกอบของโปรแกรม	รายละเอียด
<p>5. การประเมินผลโปรแกรม</p>	<p>ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การประเมินผลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม <ol style="list-style-type: none"> 1.1) การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้การทดสอบค่าที (t-test) 1.2) การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองทักษะ ความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้การทดสอบค่าที (t-test) 2) การประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก <ol style="list-style-type: none"> 2.1) การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ใช้การทดสอบค่าที (t-test) 2.2) การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองทักษะ ความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต ใช้การทดสอบค่าที (t-test) 2.3) ประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม 2.4) ประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรม 2.5) ประเมินผลจากการจัดทำโมเดลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2.6) ประเมินผลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตอนที่ 2 การศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การวิจัยในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 46 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกับที่ใช้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในการวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตแม้จะเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับมานานแล้วแต่สำหรับประเทศไทยแนวคิดดังกล่าวเพิ่งจะมีการกล่าวถึงในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา การวิจัยในส่วนนี้จึงช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทราบถึงระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีรายละเอียดของการศึกษา 3 ส่วน คือ (1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (2) ความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (3) ความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต

1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 46 คน โดยมีรายละเอียดข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=46)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	0	0.00
หญิง	46	100.00
รวม	46	100.00
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	0	0.00
20 – 30 ปี	3	6.50
31 – 40 ปี	19	41.30
41 – 50 ปี	24	52.20
ตั้งแต่ 51 ปี ขึ้นไป	0	0.00
รวม	46	100.00

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=46) (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ปวส./ปวช./อนุปริญญา	0	0.00
ปริญญาตรี	42	91.30
ปริญญาโท	3	6.50
สูงกว่าปริญญาโท	1	2.20
รวม	46	100.00
สาขาวิชาที่จบการศึกษา		
การศึกษาปฐมวัย	35	76.10
ศึกษาศาสตร์	6	13.10
สังคมศาสตร์	3	6.50
จิตวิทยา	2	4.40
รวม	46	100.00
ประสบการณ์ในการทำงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		
0 – 1ปี	3	6.50
2 – 5 ปี	15	32.60
10 ปีขึ้นไป	28	60.90
รวม	46	100.00
ประสบการณ์ในการฝึกอบรม (เลือกตอบได้หลายคำตอบ)		
การฝึกอบรมเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กเล็ก	28	60.90
การฝึกอบรมเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย	40	80.00
การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	32	69.60
การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอน	42	91.30
การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน	30	65.20
เช่น คอมพิวเตอร์ งบประมาณ เป็นต้น		

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 100.00)

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 52.20) รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31 – 40 ปี (ร้อยละ 41.30) อายุ 20 – 30 ปี (ร้อยละ 6.50) ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 91.30) รองลงมาคือ การศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 6.50) และสูงกว่าปริญญาโท (ร้อยละ 2.20) ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จบการศึกษาในสาขาปฐมวัย (ร้อยละ 76.10) รองลงมาคือ จบการศึกษาศาสตรบัณฑิต (ร้อยละ 13.10) และสาขาสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 6.50) และสาขาจิตวิทยา (ร้อยละ 4.40) ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 10 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 60.90) รองลงมาคือ มีประสบการณ์ 2-5 ปี (ร้อยละ 32.60) และมีประสบการณ์ 0-1 ปี (ร้อยละ 6.50) ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างทุกคนเคยผ่านการฝึกอบรมในสาขาต่างๆ มาแล้ว โดยเคยผ่านการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอน (ร้อยละ 91.30) รองลงมาคือ การฝึกอบรมเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย (ร้อยละ 87.00) การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ร้อยละ 69.90) และการฝึกอบรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน (ร้อยละ 65.20) ตามลำดับ

จากข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนเป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จบการศึกษาระดับปริญญาโทเป็นส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากกว่า 10 ปี และทุกคนมีประสบการณ์ในการฝึกอบรม โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอน ข้อมูลดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็กในระดับที่ค่อนข้างดี เนื่องจากมีประสบการณ์ในการทำงานค่อนข้างสูง รวมถึงการผ่านการฝึกอบรมความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และพบว่าทุกคนยังไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต

2) ระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต

การวิจัยในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือในการวิจัย ลักษณะแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ คือ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = เห็นด้วยน้อย 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด การแปลความหมายของคะแนนเพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต พิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ ความเข้าใจ

4.21-5.00 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในระดับดีมาก

3.41-4.20 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในระดับดี

2.61-3.40 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลาง

1.81-2.60 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในระดับไม่ดี

1.00-1.80 หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจในระดับต่ำมาก

มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (n = 46)

ข้อความ	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ท่านสามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่เกิดจนตาย	3.87	.78	ระดับดี
2. ท่านสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่	3.59	.73	ระดับดี
3. ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาควรสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลในแต่ละช่วงชีวิต	4.27	.62	ระดับดีมาก
4. ท่านสนใจและให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบ	4.50	.72	ระดับดีมาก
5. ท่านสนใจให้ความสำคัญกับการศึกษานอกระบบ	4.23	.62	ระดับดีมาก
6. ท่านสนใจให้ความสำคัญกับการศึกษาตามอัธยาศัย	4.18	.69	ระดับดี
7. ท่านส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.18	.87	ระดับดี
8. ในการสอนท่านเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ปฏิบัติจริงและแก้ปัญหาได้	3.82	.79	ระดับดี
9. ท่านศึกษา ค้นคว้าวิธีการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละบุคคล	3.71	.61	ระดับดี

ตารางที่ 4.3 ความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (n = 46) (ต่อ)

ข้อความ	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
10. ท่านคิดว่าการสอนของท่านมีความยืดหยุ่นหลากหลายทั้งสาระเวลาสถานที่	3.95	.62	ระดับดี
11. ถ้ามีเวลา และความพร้อม ท่านอยากนำเด็กเล็กไปทัศนศึกษานอกสถานที่	3.84	.73	ระดับดี
12. ท่านได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	3.91	.69	ระดับดี
13. ถ้ามีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีท่านจะส่งเสริมการเรียนการสอน โดยวิธี e-Learning	3.30	.79	ระดับปานกลาง
15. สื่อการเรียนการสอนที่บ้านสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เช่นเดียวกับสื่อสมัยใหม่	4.02	.72	ระดับดี
16. ท่านให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกระดับทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองชุมชนและเครือข่ายการเรียนรู้อื่นๆ	4.21	.72	ระดับดีมาก
17. ท่านเห็นด้วยที่จะให้ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหลักสูตรกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้	4.11	.87	ระดับดี
14. ท่านมีความรู้ ทักษะในการถ่ายทอดเนื้อหาการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อาทิ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซีดีรอม ทัศนูปกรณ์ โทรทัศน์หรือดาวเทียม เป็นต้น	4.21	.66	ระดับดีมาก
18. การศึกษาในระบบโรงเรียนนอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยมีลักษณะที่เชื่อมโยงกัน	4.09	.90	ระดับดี
19. การศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานของ ท่าน	4.05	.61	ระดับดี

ตารางที่ 4.3 ความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (n = 46) (ต่อ)

ข้อความ	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
20. ชุมชนบ้านศาสนสถานสามารถช่วยพัฒนาความรู้ของท่านได้	4.11	.56	ระดับดี
21. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะประสบการณ์การทำงานกับคนในชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่ท่านใช้ในการพัฒนาความรู้ของท่าน	3.75	.626	ระดับดี
22. หากมีเวลาว่างท่านมักแสวงหาความรู้โดยการอ่านหนังสือหรือหาข้อมูลจาก Internet	3.95	.93	ระดับดี
รวม	4.00	.75	ระดับดี

ผลการศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้วยข้อคำถามจำนวน 22 ข้อ พบว่า ในภาพรวมผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้ ความเข้าใจในระดับดี ($\bar{X} = 4.00$) โดยข้อคำถาม “ท่านสนใจและให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบ” มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมาคือ “ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาควรสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลในแต่ละช่วงชีวิต” ($\bar{X} = 4.27$) “ท่านสนใจให้ความสำคัญกับการศึกษานอกระบบ” ($\bar{X} = 4.23$) “ท่านมีความรู้ ทักษะในการถ่ายทอดเนื้อหาการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อาทิ เครื่องข่ายอินเทอร์เน็ต ซีดีรอม สัญญาณโทรทัศน์ หรือดาวเทียมเป็นต้น” และ “ท่านให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกระดับทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชนและเครือข่ายการเรียนรู้อื่น” ($\bar{X} = 4.23$) ตามลำดับ สำหรับข้อคำถามที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ “ถ้ามีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีท่านจะส่งเสริมการเรียนการสอนโดยวิธี e-Learning” ซึ่งมีระดับความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลาง

3) ความรู้และทักษะ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต

การวิจัยในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต เป็นเครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต ลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับคือ 5 = มีความรู้และทักษะดีมาก 4 = มีความรู้และทักษะดี 3 = มีความรู้และทักษะปานกลาง 2 = มีความรู้และทักษะไม่ดี 1 = มีความรู้และทักษะแย่มาก การแปลความหมายของคะแนนเพื่อวัดระดับความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต โดยพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต
- 4.21-5.00 หมายถึง มีความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในระดับดีมาก
- 3.41-4.20 หมายถึง มีความรู้และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในระดับดี
- 2.61-3.40 หมายถึง มีความรู้และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในระดับปานกลาง
- 1.81-2.60 หมายถึง มีความรู้และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในระดับไม่ดี
- 1.00-1.80 หมายถึง มีความรู้และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในระดับต่ำมาก

รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ความรู้และทักษะ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต (n = 46)

ความรู้ และทักษะ	\bar{X}	SD.	การแปลผล
การศึกษาตลอดชีวิต			
1. การศึกษาในระบบ	4.11	.48	ดี
2. การศึกษานอกระบบ	3.85	.51	ดี
3. การศึกษาตามอัธยาศัย	3.52	.59	ดี
4. กระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต	3.09	.55	ปานกลาง
รวม	3.64	.30	ดี
จิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย			
5. ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย	3.91	.55	ดี
6. การสื่อสารและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเด็กเล็ก	3.96	.47	ดี
7. การจัดกิจกรรมนันทนาการให้แก่เด็กเล็ก	3.87	.49	ดี
8. ความสามารถในการศึกษา เรียนรู้ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย	3.89	.53	ดี

ตารางที่ 4.4 ความรู้และทักษะ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต (n = 46) (ต่อ)

ความรู้และทักษะ	\bar{X}	SD.	การแปลผล
9. การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย	3.85	.42	ดี
10. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหา สาระ	3.83	.53	ดี
รวม	3.88	.18	ดี
การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก			
11. ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3.85	.56	ดี
12. ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ มาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.02	.58	ดี
13. ความสามารถในการศึกษา เรียนรู้ สืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3.74	.77	ดี
14. ความรู้ทั่วไปที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3.87	.58	ดี
15. การจัดบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้	3.70	.59	ดี
16. การจัดทำหลักสูตร เนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่น	3.00	.76	ปานกลาง
17. การนำภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	2.83	.74	ปานกลาง
รวม	3.57	.23	ดี
สื่อการเรียนการสอน			
18. การผลิตสื่อการเรียนการสอนจากวัสดุธรรมชาติ	4.00	.59	ดี
19. การผลิตสื่อการเรียนการสอนจากวัสดุเหลือใช้	3.96	.56	ดี
20. การสืบค้นข้อมูลทาง Internet	3.96	.69	ดี
21. E-Learning	3.02	.80	ปานกลาง
22. คอมพิวเตอร์และโปรแกรมพื้นฐาน	3.50	.72	ดี
23. ความสามารถในการใช้สารสนเทศทางเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก	3.30	.73	ปานกลาง

ตารางที่ 4.4 ความรู้และทักษะ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต (n = 46) (ต่อ)

ความรู้ และทักษะ	\bar{X}	SD.	การแปลผล
24. การผลิตสารสนเทศจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น	2.11	.67	ไม่ดี
รวม	3.40	.27	ปานกลาง
ความคิดสร้างสรรค์			
25. ความรู้เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์	3.15	.67	ปานกลาง
26. การคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ	3.28	.66	ปานกลาง
27. ความสามารถในการศึกษา สืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์	3.04	.63	ปานกลาง
28. การพัฒนาระบบงาน ระบบจัดเก็บข้อมูล	3.17	.64	ปานกลาง
29. ความสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์	3.46	.69	ดี
รวม	3.22	.29	ปานกลาง
การมีส่วนร่วม			
30. การพูดในที่ชุมชน	3.93	.61	ดี
31. การเป็นผู้นำการประชุม	3.48	.72	ดี
32. การสื่อสารสองทางระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์การในการดำเนินกิจกรรม	4.15	.67	ดี
33. การจัดกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน	3.74	.65	ดี
34. เทคนิคการจัดประชุม	3.11	.61	ปานกลาง
35. เทคนิคหรือวิธีการ เช่น การสาธิต การอภิปราย กลุ่ม การฝึกปฏิบัติ การฝึกงาน การจัดนิทรรศการ และสถานการณ์จำลอง	3.37	.77	ปานกลาง
รวม	3.63	.24	ดี

การศึกษาความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตใน 6 ด้าน ผลการศึกษาพบว่า

1. ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.67$) โดยพบว่า “มีความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้อง

กับการศึกษาในระบบ” มากที่สุด ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมาคือ “มีความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบ” ($\bar{X} = 3.85$) และ “มีความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามอัธยาศัย” ($\bar{X} = 3.52$) ตามลำดับ โดยความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับ “กระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะ” ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างแม้จะมีความเข้าใจในการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในระดับที่ดี ซึ่งเป็นองค์ความรู้พื้นฐานของการศึกษาตลอดชีวิต แต่ยังมี ความเข้าใจในกระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในระดับที่ค่อนข้างน้อยซึ่งจะมีผลต่อการนำกระบวนการของศึกษาดูตลอดชีวิตไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในกระบวนการซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.67$) โดยมีความรู้ และทักษะในระดับดีทุกๆ ด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ “การสื่อสารและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเด็กเล็ก” ($\bar{X} = 3.96$) “ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย” ($\bar{X} = 3.91$) “ความสามารถในการศึกษา เรียนรู้ สืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย” ($\bar{X} = 3.89$) “การจัดกิจกรรมนันทนาการให้แก่เด็กเล็ก” ($\bar{X} = 3.87$) “การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย” ($\bar{X} = 3.85$) “ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหา สาร” ($\bar{X} = 3.83$) ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย รวมถึงเคยผ่านการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับดี

3. ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะในภาพรวมในระดับดี ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่ามีความรู้ในระดับดีในข้อ “ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ มาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” ($\bar{X} = 4.02$) มากที่สุด รองลงมาคือ “ความรู้ทั่วไปที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” ($\bar{X} = 3.87$) “ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” ($\bar{X} = 3.85$) “ความสามารถในการศึกษา เรียนรู้ สืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” ($\bar{X} = 3.74$) และ “การจัดบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้” ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ และมีความรู้และทักษะในระดับปานกลางในข้อ “มีการจัดทำหลักสูตร เนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่น” ($\bar{X} = 3.00$) “การนำภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” ($\bar{X} = 2.83$) ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในระดับดี เนื่องจากส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมานาน รวมถึง

ประสบการณ์ในการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างไรก็ตามยังพบว่าในการบริหารจัดการยังไม่เปิดโอกาสให้ภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากนัก รวมถึงการจัดหลักสูตรที่ยังไม่ได้นำองค์ความรู้ของชุมชน ท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

4. ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะในภาพรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีความรู้ และทักษะในระดับดีในข้อ “การผลิตสื่อการเรียนการสอนจากวัสดุธรรมชาติ” ($\bar{X} = 4.00$) รองลงมาคือ “การผลิตสื่อการเรียนการสอนจากวัสดุเหลือใช้” ($\bar{X} = 3.96$) “การสืบค้นข้อมูลทาง Internet” ($\bar{X} = 3.96$) “คอมพิวเตอร์และโปรแกรมพื้นฐาน” ($\bar{X} = 3.50$) ตามลำดับ มีความรู้ และทักษะในระดับปานกลางในข้อ “ความสามารถในการใช้สารสนเทศทางเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก” ($\bar{X} = 3.30$) “E-Learning” ($\bar{X} = 3.02$) และมีความรู้และทักษะไม่ดีในข้อ “การผลิตสารสนเทศจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น” ($\bar{X} = 2.11$)

5. ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะในภาพรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีความรู้ และทักษะในระดับดีในข้อ “ความสามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์” ($\bar{X} = 3.46$) สำหรับข้ออื่นๆ มีความรู้และทักษะในระดับปานกลางในรายข้อ “การคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ” ($\bar{X} = 3.28$) การพัฒนาระบบงาน ระบบจัดเก็บข้อมูล ($\bar{X} = 3.17$) ความรู้เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.15$) ความสามารถในการศึกษา สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.04$) ตามลำดับ

6. ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะในภาพรวมในระดับดี ($\bar{X} = 3.63$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความรู้และทักษะในระดับดีในข้อ “การสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์กร ในการดำเนินกิจกรรม” ($\bar{X} = 4.15$) “การพูดในที่ชุมชน” ($\bar{X} = 3.93$) “การจัดกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน” ($\bar{X} = 3.74$) “การเป็นผู้ประกอบการประชุม” ($\bar{X} = 3.48$) ตามลำดับ มีความรู้และทักษะในระดับปานกลางในข้อ “เทคนิคหรือวิธีการ เช่น การสาธิต การอภิปรายกลุ่ม การฝึกปฏิบัติ การฝึกงาน การจัดนิทรรศการ และสถานการณ์จำลอง” ($\bar{X} = 3.37$) “เทคนิคการจัดประชุม” ($\bar{X} = 3.11$)

กล่าวโดยสรุปพบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในระดับดี โดยพบว่าความสามารถทั้งในด้านขององค์ความรู้ (พิจารณาจากระดับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต) และในด้านของการนำไปใช้ (พิจารณาจากความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต) ผู้ปฏิบัติงานใน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับความสามารถส่วนใหญ่ในระดับดี เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าในบางประเด็นผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนา ดังนี้

1. ในกระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตค่อนข้างดี แต่ยังคงกระบวนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการทำงานจริง

2. สำหรับความรู้และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในประเด็นอื่นพบว่าผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีความสามารถในระดับปานกลางในประเด็น (1) การจัดทำหลักสูตร (2) เนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่น (3) การนำภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (4) e-Learning (5) ความสามารถในการใช้สารสนเทศทางเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก (6) ความรู้เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ (7) การคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (8) ความสามารถในการศึกษา สืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ (9) การพัฒนาระบบงาน ระบบจัดเก็บข้อมูล (10) เทคนิคการจัดประชุม (11) เทคนิคหรือวิธีการ ได้แก่ การสาธิต การอภิปรายกลุ่ม การฝึกปฏิบัติ การฝึกงาน การจัดนิทรรศการ และสถานการณ์จำลอง สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถของรายละเอียด ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้การศึกษาตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการพัฒนา

ตอนที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.1 การทดลองใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การดำเนินการทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอผลการทดลองใช้โปรแกรมในกลุ่มทดลอง มีระยะเวลาในการทดลองเป็นเวลา 100 ชั่วโมง จัดการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 3-9 พฤษภาคม 2555 ณ วิเทรอนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮาส์ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 23 คน สำหรับการประเมินผลโปรแกรม ผู้วิจัยใช้วิธีการประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม และประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรมโดยมีรายละเอียดของผลการวิจัย ดังนี้

1) หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

หลักการ และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต เป็นแนวคิดหลักในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งในกระบวนการฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความรู้ในหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต (2) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมทราบเทคนิค และวิธีการในการส่งเสริมศึกษาตลอดชีวิตโดยการฝึกอบรมเน้นการบรรยายหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมเนื้อหาการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

การฝึกอบรมได้ให้ความสำคัญกับการปูพื้นฐานของหลักการ และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต โดยการบรรยาย และมอบหมายไปงานกระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งผลการฝึกอบรม ผู้วิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความเข้าใจในปรัชญา หลักการและแนวทางการศึกษาตลอดชีวิตเพิ่มขึ้น ดังรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากไปงานในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การจัดการเรียนที่ยืดหยุ่นมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นอยู่แล้ว แต่ติดด้วยปัจจัยหลายอย่าง เช่น งบประมาณ และเวลา จึงทำให้ไม่สามารถจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก สำหรับความเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนที่ยืดหยุ่น เช่น บุญนำ โพธิศิริ เห็นว่า “การจัดการเรียนการสอนต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของบุคคล โดยยืดหยุ่นทั้งเวลาและสถานที่” นอกจากนี้ยังมีความเห็นเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมที่ยืดหยุ่น ดังเช่น คานูรัตน์ นามนิล มลิวลัย พิมพ์สิงห์ และจินตภา ทราษทอง ที่แสดงความเห็นทิศทางเดียวกันว่า “จัดกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามความต้องการของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ทดลองแก้ไขปัญหาของตนเอง เพื่อสร้างจินตนาการ” สอดคล้องกับ ภรณ์ อ่วมสอาด และสำรวย วงษ์สา ที่กล่าวว่า “จัดให้มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยการเล่นปนเรียน และเรียนปนเล่น” และ “จัดการสอนโดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียน ให้ออกไปเรียนนอกห้อง ให้เรียนท่ามกลางธรรมชาติ และฝึกทำด้วยตนเอง หรือการการนำเด็กไปศึกษานอกสถานที่” ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้อบรมมีความเข้าใจในการนำความรู้จากการอบรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น

2. การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ให้ความเห็นว่าจัดการเรียนการสอนควรต้องมีรูปแบบหลากหลายและบูรณาการในเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกัน รวมถึงต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ดวงจันทร์ สวนพรหม ที่กล่าวว่า “จัดกิจกรรมแบบบูรณาการ สอดแทรกเนื้อหาเรื่อง

เดียวกันในหลายวิชา” หรือ “จัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยการนำสื่อในท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น ใช้ทางมะพร้าวมาสานเป็นตระกร้อ ทำเป็นตุ๊กเตน เป็นต้น” (ชัยสมร แพงสุด) หรือ “มีการนำผู้นำชุมชนหรือคนในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่เด็ก ๆ เช่น การจักสาน การทำขนมไทย การสอนธรรมะ” (กรณี อ่วมสอาด) จะเห็นได้ว่าแนวคิดของผู้อบรมจะใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายมีความสอดคล้องกับท้องถิ่น และชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. การจัดการเรียนการสอนจากศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมทุกคนเห็นว่าคนทุกคนมีศักยภาพอยู่ในตัวเอง แต่การที่จะดึงศักยภาพที่อยู่ออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มลิวลีย์ พิมพ์สิงห์ ที่กล่าวว่า “ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องคอยสังเกต เพื่อดูศักยภาพของเด็กแต่ละคนว่ามีมากน้อยแค่ไหน เช่น บางคนที่มีความสามารถพิเศษก็ต้องมีแนวทางการส่งเสริมเพื่อให้เด็กสามารถนำศักยภาพที่มีในตัวแสดงออกมา” สอดคล้องกับชัยสมร แพงสุด ที่กล่าวว่า “การพัฒนาต้องคำนึงถึงวัยด้วย ศักยภาพของเด็กต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับวัยของเขา” และกุลธินี สมบัติมีที่ให้ความเห็นว่า “ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนว่ามีพื้นฐานที่ดีมากน้อยแค่ไหน เพื่อจะได้จัดทำแผนแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมแก่แต่ละบุคคล”

ส่วนอุทัยวรรณ ศาสตร์เวช ได้พูดถึงกิจกรรมที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนดังเช่น “เด็กบางคนมีความสามารถในการเล่น สูลาฮูป หรือการต่อ เลโก้ เป็นต้น ครูก็ต้องส่งเสริมให้เด็กได้ไปแสดงความสามารถในการแข่งขัน” สอดคล้องกับแนวคิดของดานุรัตน์ นามนิล ที่กล่าวว่า “การพัฒนาการเรียนการสอนต้องเริ่มจากการพัฒนาทักษะทางสังคม เช่น การอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือตนเอง การทำกิจวัตรประจำวันของตนเอง การใช้ทักษะทางภาษา เช่น การขีดเขียน การวาดภาพศิลปะ การฟัง”

จากการฝึกอบรมดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่าผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความเข้าใจศักยภาพที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล และการที่จะพัฒนาให้สามารถนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ต้องเริ่มที่การสังเกต วิเคราะห์ ศักยภาพในแต่ละบุคคลจากนั้นจึงต้องมีการวางแผนในการพัฒนาศักยภาพและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละคน

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขีดสภาพที่แท้จริงอยู่ในสังคมรอบตัวมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่าชุมชน และสังคมมีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมการศึกษา ดังเช่น บุญนำ โพธิศิริ และสุพัฒตา โอสธพรมมา ได้กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนรู้ต้อง “ยึดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้นแบบให้เด็กได้เรียนรู้”

สอดคล้องกับดาวรุ่ง มนตรี มีความเห็นว่า “การจัดการเรียนการสอนตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และบริบทของสังคม เช่น ถ้าเป็นชนบทต้องให้เด็กได้เรียนรู้การปลูกผัก การเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่” แนวทางดังกล่าวยังเห็นได้จากข้อเสนอของเพ็ญรติ อยู่แสง “การจัดการศึกษาโดยยึดสภาพแวดล้อม ต้องไปศึกษาในสภาพแวดล้อมจริง เช่น วัด ในสวนผลไม้ ป่าต้นน้ำ” หรือความเห็นของนางนิตยา พ่วงพูล ที่ให้ความเห็นในภาพกว้างๆ ว่า “มีการนำการศึกษานอกระบบมาใช้ในการจัดกิจกรรมการศึกษา”

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความเข้าใจในแนวทางทางการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสังคมนรอบตัว โดยเน้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่างในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความเห็นว่าในปัจจุบันมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการอยู่แล้ว แต่ยังมีรูปแบบที่ไม่ชัดเจน โดยเฉพาะการศึกษาตามอัธยาศัยที่พบว่าในสังคมยังไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก โดยภายหลังจากการฝึกอบรมผู้อบรมได้เสนอความเห็นการบูรณาการการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบไว้ดังนี้

“มีการจัดการศึกษา และกิจกรรมร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับครูของการศึกษานอกระบบโรงเรียน” (หทัยรัตน์ ชัยพรภัทร) หรือความเห็นของศิริมา ทองเอี่ยม สะท้อนความคิดของผู้อบรมได้ดี ดังที่กล่าวว่า “จัดกิจกรรมต่างๆ โดยอาศัยความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก เช่น การจัดกิจกรรมแบบโครงการ โดยเชิญผู้ปกครองมาให้ความรู้ในเนื้อหาของโครงการที่เด็กอยากู้ออยากทำ เช่น การทำอาหาร การประดิษฐ์สื่อจากวัสดุธรรมชาติ” และในความเห็นของบุญนา โปธิศิริ กล่าวว่า “ต้องมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เห็นความสำคัญ เห็นคุณค่าของการเรียนรู้และผู้เรียน มีสมรรถภาพในการเรียนรู้ มีแรงจูงใจ และมีบุคลิกภาพที่เป็นผู้นำ”

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความเข้าใจในแนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิต โดยพิจารณาจากการนำเสนอในประเด็นต่างๆ ของผู้รับการฝึกอบรมที่สะท้อนการจัดกิจกรรมการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ตามหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต นอกจากนี้ความเข้าใจดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นจากการวัดผลการประเมินการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือในการวิจัย พบว่า ก่อนการฝึกอบรมผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความเข้าใจในหลักการ และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย = 3.97) และภายหลังจากการฝึกอบรมพบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความ

เข้าใจในปรัชญา หลักการ และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ในระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ย = 4.29) โดยพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 22 คน จากทั้งหมด 23 คน มีความเข้าใจในปรัชญา หลักการ และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตดีขึ้น รายละเอียดในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การประเมินผล หลักการ และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (n=23)

คนที่ (23 คน)	คะแนน ก่อนการฝึกอบรม	คะแนน ภายหลังการ ฝึกอบรม	การเปลี่ยนแปลง ของคะแนน	การแปลผล
1	4.00	4.41	+0.41	เพิ่มขึ้น
2	3.27	4.00	+0.73	เพิ่มขึ้น
3	4.27	4.86	+0.59	เพิ่มขึ้น
4	4.68	4.68	0.00	คงที่
5	4.41	4.82	+0.41	เพิ่มขึ้น
6	3.91	4.23	+0.32	เพิ่มขึ้น
7	4.00	4.27	+0.27	เพิ่มขึ้น
8	3.64	4.32	+0.68	เพิ่มขึ้น
9	3.77	4.09	+0.32	เพิ่มขึ้น
10	3.95	4.05	+0.10	เพิ่มขึ้น
11	3.82	3.86	+0.04	เพิ่มขึ้น
12	3.95	4.41	+0.46	เพิ่มขึ้น
1	4.00	4.41	+0.41	เพิ่มขึ้น
2	3.27	4.00	+0.73	เพิ่มขึ้น
3	4.27	4.86	+0.59	เพิ่มขึ้น
4	4.68	4.68	0.00	คงที่
5	4.41	4.82	+0.41	เพิ่มขึ้น
6	3.91	4.23	+0.32	เพิ่มขึ้น
7	4.00	4.27	+0.27	เพิ่มขึ้น
8	3.64	4.32	+0.68	เพิ่มขึ้น
9	3.77	4.09	+0.32	เพิ่มขึ้น
10	3.95	4.05	+0.10	เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4.5 การประเมินผล หลักการ และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (n=23) (ต่อ)

คนที่ (23 คน)	คะแนน ก่อนการฝึกอบรม	คะแนน ภายหลังการ ฝึกอบรม	การเปลี่ยนแปลง ของคะแนน	การแปลผล
11	3.82	3.86	+0.04	เพิ่มขึ้น
12	3.95	4.41	+0.46	เพิ่มขึ้น
13	3.00	3.73	+0.73	เพิ่มขึ้น
14	4.18	4.50	+0.32	เพิ่มขึ้น
15	3.95	4.23	+0.28	เพิ่มขึ้น
16	4.00	4.27	+0.27	เพิ่มขึ้น
17	4.27	4.32	+0.05	เพิ่มขึ้น
18	4.05	4.14	+0.09	เพิ่มขึ้น
19	4.09	4.32	+0.23	เพิ่มขึ้น
20	3.95	4.00	+0.05	เพิ่มขึ้น
21	3.82	4.09	+0.27	เพิ่มขึ้น
22	3.95	4.50	+0.55	เพิ่มขึ้น
23	4.23	4.64	+0.41	เพิ่มขึ้น
รวม	3.97	4.29	+0.32	เพิ่มขึ้น

3) การนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดเทคนิค และวิธีการให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิสมาเป็นเนื้อหาหนึ่งในการฝึกอบรมเพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้เนื่องจากแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ว่า ในภาวะที่จิตปลอดโปร่งเป็นอิสระจะเป็นจิตที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด มีความจำที่ดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก

การนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต วิทยากร (นาวาอากาศโทหญิง ดร. อุษา โพนทอง) ได้อธิบายแนวคิดและหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส ปูพื้นฐานของทฤษฎี จิตวิทยานีโอฮิวแมนนิส และได้มีการทดลองทำ และปฏิบัติ

กิจกรรมตามแนวคิดของนีโอฮิวแมนนิส เช่น กิจกรรมเกาซิงกิ ท่านอนตาย (อาสนะ) เป็นต้น เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองปฏิบัติว่าในภาวะที่จิตปลอดโปร่งเป็นอิสระจะเป็นจิตที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด มีความจำที่ดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก

การประเมินผลโดยการสังเกต ผู้วิจัยพบว่า ในช่วงแรกของการนำเสนอผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมยังไม่ค่อยเข้าใจในประโยชน์ของการทฤษฎีการเรียนรู้แบบนี้โอฮิวแมนนิสมากนัก เห็นว่าเป็นเพียงแค่เกมส์หรือการสร้างการผ่อนคลายเท่านั้น แต่ภายหลังจากการได้ฝึกทดลองจริงและการอธิบายเชื่อมโยงของวิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสนใจในการเรียนรู่มากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมเกาซิงกิ และ โยคะ ซึ่งผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมพยายามซักถามถึงรูปแบบและท่าทางที่ถูกต้อง พร้อมทดลองทำตาม เพื่อจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ด้วยเทคนิคของการกระตุ้นให้หัดคิดในเชิงบวก สามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกล้าที่จะแสดงออก และมีส่วนร่วมในการแสดงและเล่นเกมส์ตามที่วิทยากรนำเสนอ

สำหรับการประเมินการเรียนรู้จากการสอบถาม และให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมทุกคนเข้าใจในทฤษฎีการเรียนรู้แบบนี้โอฮิวแมนนิส ดังเช่น อุทัยวรรณ ศาสตร์เวช ได้กล่าวว่า “การอบรมได้เข้าใจเรื่องของคลื่นสมองแกมบ้า เบต้า แอลฟา ซึ่งเป็นคลื่นสมองต่ำที่ช่วยให้มีสมาธิในการทำงานมากขึ้น” สำหรับ ดาวรุ่ง มนตรี ได้ให้ความเห็นว่า “การอบรมทำให้มีความเข้าใจและรู้จักใช้จิตใต้สำนึกที่เกิดจากตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง” สอดคล้องกับมลิวัลย์ พิมพ์สิงห์ จินตภา ทราษทอง และกัญญาพัชร ลิ้มกุล ที่ได้กล่าวในทิศทางเดียวกันว่า “การอบรมทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการฝึกทำโยคะ การเดินเกาซิงกิ การฝึกผ่อนคลายจิตใจ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำงานต่อไปในอนาคตได้”

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบนี้โอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม ซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองปฏิบัติจริงและมีความเข้าใจในทฤษฎีการเรียนรู้แบบนี้โอฮิวแมนนิสได้ดียิ่งขึ้น

4) การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน

การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน วิทยากร (นายณัฐวุฒิ ประทุมชาติ) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสื่ออย่างง่ายที่สามารถใช้วัสดุ อุปกรณ์ภายในท้องถิ่นมาใช้ผลิตเป็นสื่อการเรียนการสอนได้ จากนั้นได้มอบหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทดลองผลิตสื่ออย่างง่ายจากสื่อที่มีอยู่ และอธิบายถึงแนวทางในการนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อีก เพื่อให้ผู้อบรมสามารถเข้าถึงสื่อชนิดต่างๆ ได้ทุกที่ทุกเวลา

สามารถเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและนำไปสู่การพัฒนาตนเอง และสังคมให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งโดย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

การประเมินผลการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความสนใจในการ เรียนรู้อย่างมากมีการพูดคุย ซักถามกับวิทยากรในประเด็นที่สนใจ ในการอบรมในช่วงหลังวิทยากร ได้ให้แบ่งกลุ่มเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนจากวัสดุอย่างง่าย พบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความ กระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม สามารถผลิตสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถนำสื่อ ดังกล่าวมาเชื่อมโยงกับการส่งเสริมการเรียนรู้ ตัวอย่างของสื่อที่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ผลิต เช่น การนำใบไม้มาผลิตเป็นรูปปลา การนำกล่องนมและกระดาษมาผลิตเป็นรูปธงต่างๆ การนำกระดาษ และขวดพลาสติกมาผลิตเป็นรูปสัตว์ การนำก้อนหินและใบไม้มาผลิตเป็นรูปสัตว์ ซึ่งผลงานของ ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมที่น่าเสนอ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นการประยุกต์ของเล่นชนิดง่ายๆ แต่สิ่งเห็น การพัฒนาของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมคือการสามารถเชื่อมโยงและสร้างเรื่องราวของสื่อที่ผลิตกับ กิจกรรมอื่นๆ เช่น ใบไม้มาผลิตเป็นรูปสัตว์ก็เชื่อมโยงกับการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน การผลิตธงชาติก็เชื่อมโยงกับธงชาติไทย เป็นต้น สอดคล้องกับความเห็นของคานูรัตน์ นามนิล ที่ กล่าวว่า “โดยปกติจะใช้การผลิตสื่ออย่างง่ายในการสอนเด็กอยู่แล้ว แต่การอบรมได้เปิดมุมมองของ ความคิดในการเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวไปใช้ในการเรียนรู้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการ เรียนการสอน ได้อย่างมาก สำหรับคุณธนิ สมบัติมิ ได้ให้ความเห็นว่า “ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนา เด็กเล็กมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี ในฐานะผู้ผลิตให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการ ประสาน เชื่อมโยง และขยายภาพอนาคตให้ภาคีที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจ” ส่วนจินตภา ทราชทอง และ กัญญาพัชร ลิมกุล มีความเห็นสอดคล้องกันว่า “นวัตกรรมทางการศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะ สื่อออนไลน์ ทำให้สามารถที่จะศึกษาการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนได้ตลอดชีวิต”

การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านสื่อการเรียน การสอน ทำให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ มีลักษณะความคิดที่ยืดหยุ่น (Flexibility) และมีความหลากหลาย (Diversity) ในด้านเนื้อหาสาระ ด้านเครื่องมือ แหล่งการเรียนรู้ ด้านเทคนิค และการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสาระสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตที่แฝงอยู่ในการ พัฒนาพัฒนาความรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอนในการศึกษาที่ผู้วิจัยค้นพบภายหลังจากการฝึกอบรม

5) การนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้าน จิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย

วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในส่วนนี้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตลอดจนสามารถนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็ก

ปฐมวัย สามารถเข้าใจถึงวิธีการศึกษารูปแบบต่างๆ ที่นอกเหนือจากการศึกษาในระบบมาใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม การฝึกอบรมใช้วิธีการบรรยาย การระดมสมอง และใช้ใบงานสรุปบทเรียนที่ได้จากการศึกษาจิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นเครื่องมือในการอบรม

ผลการฝึกอบรม ผู้วิจัยประเมินผลจากการสังเกต การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมพบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความสนใจในเนื้อหาเป็นอย่างมาก เนื่องจากส่วนใหญ่มีความความรู้ในเรื่องของจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับดี ทำให้เข้าใจในเนื้อหาที่วิทยากรนำเสนอ (วิทยากร จินดา น้ำเจริญ) บรรยายภาคในการอบรมเป็นไปอย่างผ่อนคลาย และมีการมีส่วนร่วมสูง มีการซักถามและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรและผู้อบรม เช่น การพัฒนาสติปัญญาตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ การพัฒนาอารมณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กในด้านภาษาการเตรียมเด็กที่จะเข้าเรียนในระบบ โรงเรียน และการอบรมคุณธรรมและศีลธรรม ซึ่งผลจากการเก็บรวบรวมใบงานที่ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้อบรมเป็น 3 กลุ่ม เพื่อระดมความคิดเห็น มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาสติปัญญาตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ

ความเห็นของกลุ่มที่ 1 มีความเห็นว่า “พัฒนาทักษะการคิด ผ่านการฝึกอบรมและลงมือปฏิบัติจริง โดยการสนทนา การเล่นเกมและปฏิสัมพันธ์ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยเน้นสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก” สำหรับกลุ่มที่ 2 เห็นว่า “ต้องเน้นการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายผ่านสื่อชนิดต่างๆ ให้เด็กรู้จักคิด สังเกต แก้ไขปัญหา โดยผู้ปกครองและชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่านิทาน การเล่นเกม และบทบาทสมมติ” ส่วนกลุ่มที่ 3 เห็นว่า “ใช้สื่อที่หลากหลายรวมถึงสื่อพื้นบ้าน สื่อที่ให้เด็กได้ร่วมคิดและร่วมพัฒนา และต้องนำภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนในการพัฒนาสื่อ ต้องมีกระบวนการสร้างความเข้าใจแก่ภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น การอบรม การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเด็กเล็ก เพื่อจะได้พัฒนาสติปัญญาตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กได้ทุกที่เวลา”

2. การพัฒนาอารมณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

ความเห็นของกลุ่มที่ 1 มีความเห็นว่า “ต้องเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมแสดงออก โดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออก และทำกิจกรรมต่างๆ เช่น มุมประสบการณ์ มุมธรรมชาติ มุมจินตนาการ พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผ่านการเล่นเกม การสำรวจ การทัศนศึกษา” สอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มที่ 2 ที่เห็นว่า “ต้องให้เด็กเรียนรู้การเล่นอย่างมีความสุข มีความสนุกสนานเพลิดเพลินผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การร้องเพลง กิจกรรมที่สร้างสรรค์ การเล่นเกมตามประสบการณ์ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ” สำหรับกลุ่มที่ 3 เห็นว่า “การพัฒนาอารมณ์ต้องพัฒนาทั้งที่บ้านและ

ที่โรงเรียน ผู้ปกครองต้องเข้าใจพื้นฐานของอารมณ์เด็ก ต้องมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียน”

3. การพัฒนาทางด้านภาษา

ความเห็นของกลุ่มที่ 1 มีความเห็นว่า “เน้นการใช้ภาษาในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รอยข้าง (เพื่อน, ผู้ปกครอง) การขีดเขียน การวาดรูป การสื่อความหมาย การเล่านิทาน โดยผ่านสื่อที่ พัฒนาขึ้น เช่น การ์ตูน สื่อธรรมชาติ สื่อจากวัสดุเหลือใช้ รวมถึงการใช้ภาษาถิ่น การร้องเพลง และการพูดคุยเรื่องต่างๆ ให้ฟัง” สอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มที่ 2 “เน้นการพัฒนาภาษาผ่านการจัด กิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่านิทาน การท่องคำคล้องจอง การร้องเพลง การสนทนาโต้ตอบ เป็นต้น” สำหรับกลุ่มที่ 3 เห็นว่า “พัฒนาการด้านภาษาของเด็กต้องเป็นไปโดยธรรมชาติ เด็กพร้อมที่จะ เรียนรู้และจดจำ ดังนั้นการพัฒนาต้องเริ่มต้นพร้อมกันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยใช้สื่อต่างๆ ที่มี อยู่ในชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กเล็ก”

4. การเตรียมเด็กที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียน

ความเห็นของกลุ่มที่ 1 มีความเห็นว่า “ต้องเตรียมความพร้อมในทักษะด้านสังคม ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ความพร้อมในการเรียน ทักษะทางภาษา ทักษะโภชนาการ และทักษะ ด้านความคิด” สอดคล้องกับกลุ่มที่ 2 ที่เห็นสอดคล้องกัน และมีความเห็นเพิ่มเติมว่า “ผู้ปกครอง และชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมของเด็กด้วย เพื่อให้เด็กมีความพร้อมใน การเข้าเรียนในระบบโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ” สำหรับกลุ่มที่ 3 มีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่า “ต้องเตรียมความพร้อมในทักษะด้านสังคม ทักษะการช่วยเหลือตนเอง ความพร้อมในการเรียน ทักษะทางภาษา ทักษะโภชนาการ และทักษะด้านความคิด โดยผู้ปกครอง และชุมชนต้องเข้ามามี ส่วนร่วมในทุกๆ กระบวนการ”

5. การอบรมคุณธรรมและศีลธรรม

ความเห็นของกลุ่มที่ 1 มีความเห็นว่า “อบรมผ่านการเล่นและกิจกรรม สอดแทรก กิจกรรมธรรมเข้าไปในการเรียนการสอน เช่น การฝึกสวดมนต์ นั่งสมาธิ พิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งต้องมีการปรับให้เหมาะกับการรับรู้ของเด็กโดยอาจใช้การ์ตูนเป็นสื่อ เป็นต้น และต้องเชื่อมโยง ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมโดยการจัดทำสมุดความดี เป็นต้น” สอดคล้องกับกลุ่มที่ 2 ที่ “เน้น การพัฒนาสื่อชนิดต่างๆ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ รู้จักการทำความดี การมีจิตใจที่อ่อนโยน รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กในทุก กิจกรรม” สอดคล้องกับกลุ่มที่ 3 ที่เห็นว่า “วัด และศาสนสถานในชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญใน การพัฒนา คุณธรรมและศีลธรรม โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัย หรือให้เด็กเข้าร่วม กิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่างๆ ”

ผลการฝึกอบรมผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความเข้าใจในการนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มความสามารถและพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการ พัฒนาเด็กปฐมวัย ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมรู้จัก การบูรณาการและความเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง ของการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย มีแนวคิดใน การจัดเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานและความสนใจของผู้เรียน ของตนเองได้ เน้นการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนและสภาพชุมชน ซึ่งเป็นหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต (พิศมัย ศรีอำไพ และอนันต์ ศรีอำไพ, 2549)

6) การนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านการ บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความสำคัญต่อการจัดการ ควบคุม ส่งเสริมและ สนับสนุนปัจจัยเอื้อ และขจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความน่าอยู่ของศูนย์เด็กเล็กให้ลดน้อยลงหรือ หดหายไป โดยมุ่งหวังให้เด็กเล็ก ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะใน ขณะเดียวกันผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ได้รับการส่งเสริมให้สามารถทำงานได้อย่างมี ความสุข สบายกาย สบายใจ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นๆ และมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ตลอดจนสามารถประสานความร่วมมือของชุมชนโดยรอบเพื่อการบริหารจัดการ และการใช้ ทรัพยากรอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การเรียนรู้ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเข้าสู่ กรุงเทพมหานคร เป็นเครื่องมือหนึ่งในการเรียนรู้ โดยภายหลังจากวิทยากร (นางจินดา น้ำเจริญ) ได้ให้ความรู้ในเบื้องต้นเกี่ยวกับมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว วิทยากรได้ให้ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมได้ศึกษาจากข้อมูลจริง โดยการเยี่ยมชมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเข้าสู่ กรุงเทพมหานคร และใช้ใบงานตรวจเช็คมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นเครื่องมือ ในการศึกษา โดยให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้พิจารณาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิเทรน อินเตอร์เนชั่นแนลเข้าสู่ อภิปรายเปรียบเทียบกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นอยู่ปัจจุบัน รวมถึงหา แนวทางในการปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ดีขึ้น

การสำรวจศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเข้าสู่ นางวิไลภรณ์ เพียงกระโทก เจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเข้าสู่ ได้ให้ความรู้ และแนะนำศูนย์และ บรรยาย ข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเข้าสู่

ผลการศึกษาดูงานพบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง ตั้งใจเดินชม กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเข้าสู่ สนใจสอบถามรายละเอียดและ

พิจารณาสภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามใบงานตรวจคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้อบรมมีความสนใจรายละเอียดในแต่ละส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงสอบถามประเด็นข้อสงสัยต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจเป็นเพราะผู้อบรมส่วนใหญ่ มีความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับดี ทำให้เข้าใจในเนื้อหาที่วิทยากรสอน สำหรับผลการตรวจสอบ (Checklist) มาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวีเทรอนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮ้าส์ ผู้อบรมมีความเห็นว่ในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี โดยมีประเด็นที่ผู้อบรมเห็นว่าอยู่ในระดับที่ดีมาก ได้แก่ สภาพแวดล้อมมีความร่มรื่น (คะแนนเฉลี่ย = 4.35) และมีที่ทิ้งขยะเป็นสัดส่วน (คะแนนเฉลี่ย = 4.26) สำหรับประเด็นที่ผู้อบรมเห็นว่าอยู่ในระดับที่ดี ได้แก่ ไม่มีสิ่งของกีดขวางทางเดินหรือประตูเข้าออก (คะแนนเฉลี่ย = 4.17) รองลงมาคือ มีผู้ยาสามัญประจำบ้านที่มียา และเวชภัณฑ์ตามจำเป็น และติดตั้งให้พื้นมือเด็ก และน้ำที่ทิ้งจากครัว หรือห้องอาหาร ปล่อยผ่านบ่อดักไขมันก่อนทิ้งลงท่อระบายหรือแหล่งน้ำสาธารณะ (คะแนนเฉลี่ย = 4.09) สภาพอาคารประตูหน้าต่างอุปกรณ์โต๊ะเก้าอี้ และพื้นที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค เช่น ยุง หนู แมลงวันแมลงสาบ (คะแนนเฉลี่ย = 4.04) ตามลำดับ สำหรับประเด็นที่มีคะแนนระดับปานกลางคือ มีที่เก็บแปรงสีฟันที่ถูกสุขลักษณะ (คะแนนเฉลี่ย = 3.35) ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นต่อมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วีเทรอนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮ้าส์

ความคิดเห็น	\bar{X}	SD.	การแปลผล
การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร			
1. สภาพแวดล้อมมีความร่มรื่น	4.35	.49	ดีมาก
2. พื้นดิน ไม่มีฝุ่น หรือมีน้อย	3.65	.57	ดี
3. ท่อและรางระบายน้ำหรือแหล่งน้ำเช่นบ่อน้ำในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีฝาปิดหรือมีรั้วกั้นมิให้เด็กพลัดตกได้	3.96	.71	ดี
4. มีที่ทิ้งขยะเป็นสัดส่วน	4.26	.69	ดีมาก
การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร			
5. สภาพอาคารประตูหน้าต่างอุปกรณ์โต๊ะเก้าอี้	4.04	.56	ดี
6. การจัดวางสิ่งของของเล่นเด็กและเครื่องใช้สอยต่างๆ เป็นระเบียบ	4.00	.60	ดี
7. ไม่มีสิ่งของกีดขวางทางเดินหรือประตูเข้าออก	4.17	.65	ดี
8. จัดพื้นที่ใช้สอยให้เป็นสัดส่วน	4.09	.52	ดี

ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นต่อมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วิเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮ้าส์ (ต่อ)

ความคิดเห็น	\bar{X}	SD.	การแปลผล
9. ความสะอาดของอาคาร	3.91	.42	ดี
10. การระบายอากาศและแสงสว่าง	3.87	.55	ดี
การดูแลวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ และของเล่นเด็ก			
11. การจัดให้มีแก้วคั้นน้ำประจำตัวเด็กแต่ละคน	3.65	.71	ดี
12. มีที่เก็บแปรงสีฟันที่ถูกสุขลักษณะ	3.35	.49	ปานกลาง
13. ความสะอาดที่นอนหมอนผ้าห่มเด็ก	3.96	.56	ดี
14. การจัดให้มีของเล่นเด็กปลอดภัยเช่นพื้นผิวเรียบทำ ความสะอาดง่ายเคลือบสีที่ปลอดภัยหลีกเลี่ยงของ เล่นที่เปราะบางแตกง่ายแหลมคมหรือมีชิ้นส่วน เล็กๆ หลุดง่าย	3.91	.52	ดี
15. มีของเล่นเด็กจากวัสดุธรรมชาติและภูมิปัญญา ท้องถิ่น	3.48	.51	ดี
16. พื้นผนังห้องน้ำสะอาด และแห้ง	3.65	.49	ดี
การดูแลห้องน้ำ ห้องส้วม			
17. แสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอไม่มีกลิ่น ความอับชื้น	3.78	.60	ดี
18. สุขภัณฑ์เหมาะสมกับเด็ก หรือมีอุปกรณ์ช่วยเสริม การใช้งานให้เด็กใช้ได้อย่างปลอดภัย	3.78	.60	ดี
19. การเก็บน้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำห้องส้วมให้ มิดชิดพ้นจากมือเด็ก	3.96	.71	ดี
20. มีอ่างล้างมือพร้อมสบู่ผ้าเช็ดมือ	3.57	.51	ดี
การจัดการขยะและน้ำเสีย			
21. ที่รองรับขยะมีสภาพดีมีฝาปิดมิดชิดวางตามจุดต่างๆ ในศูนย์อย่างเพียงพอ	3.91	.29	ดี
22. แยกภาชนะเก็บขยะ	4.00	.60	ดี
23. รางระบายน้ำจากห้องน้ำห้องส้วมห้องครัวระบาย ได้ ดี ไม่มีขยะตกค้างอุดตันหรือมีน้ำนิ่งขัง	4.00	.67	ดี

ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นต่อมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วิเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮ้าส์ (ต่อ)

ความคิดเห็น	\bar{X}	SD.	การแปลผล
24. นำทิ้งจากครัวหรือห้องอาหารปล่อยผ่านบ่อคักไขมัน ก่อนทิ้งลงท่อระบายหรือแหล่งน้ำสาธารณะ	4.09	.73	ดี
การควบคุมและป้องกันแมลงและพาหะนำโรค			
25. มีการป้องกันการแพร่พันธุ์ยุงเช่นมีการทำลายภาชนะ ที่มีน้ำขังหรือแหล่งน้ำนิ่ง	3.83	.65	ดี
26. พื้นที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีสัตว์ที่เป็นพาหะนำ โรค เช่น ยุง หนู แมลงวันแมลงสาบ	4.04	.48	ดี
27. เด็กได้นอนในมุ้งลวดหรือถ้าไม่มีควรจัดให้ห้องนอน มีแสงสว่างและการระบายอากาศดี	3.91	.29	ดี
การป้องกันอุบัติเหตุ และอุบัติภัย			
28. พื้นสนามเด็กเล่นทำด้วยวัสดุที่ปลอดภัยเช่นทรายไม้ วัตถุที่ลดการกระแทก	4.00	.60	ดี
29. อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าสายไฟปลั๊กไฟอยู่ใน สภาพดี	4.00	.67	ดี
30. มีผู้ยามัญประจำบ้านที่มียาและเวชภัณฑ์ตาม จำเป็นและติดตั้งให้พื้นมือเด็ก	4.09	.73	ดี
31. มีการจัดเตรียมเครื่องดับเพลิงที่มีมาตรฐานไว้ประจำ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กติดตั้งในที่หยิบใช้สะดวกอยู่ใน สภาพพร้อมใช้งาน	4.00	.60	ดี

สำหรับการวัดผลภาคปฏิบัติ (Performance Assessment) ได้ให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมร่วมกันอภิปรายแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดูงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วิเทรนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮ้าส์ มาพิจารณาร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้สรุปประเด็นความเห็นสำคัญเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ศึกษา และได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา เช่น สภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร ซึ่งผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความเห็นว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งมีพื้นที่ไม่เพียงพอ ขนาดเล็กเกินไป บางแห่งยังไม่มีรั้วรอบขอบชิด

การขาดแคลนงบประมาณ และพบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องเล่น ไม่มีคุณภาพ มีปัญหาหน้าต่าง

สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร พบว่าโครงสร้างของอาคารบางแห่งไม่เหมาะสม เช่น ขาดมุ้งลวด ทำให้มีปัญหาเรื่องของยุงและแมลง ขาดอุปกรณ์ในห้องน้ำที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก การถ่ายเทอากาศไม่เพียงพอ พื้นดินไม่เหมาะสม แสงไม่พอเพียง สุขภัณฑ์ยังไม่เหมาะสมกับเด็กเล็ก อ่างล้างหน้าสูงเกินไป มีปัญหาเรื่องของขยะและน้ำเสีย เป็นต้น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนากิจการด้านความคิดจากการร่วมกันอภิปรายผล เช่น การมีแนวคิดที่จะจัดมุมบทบาทสมมติเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็ก การจัดมุมกระดานให้เด็กได้วาดรู้อตามจินตนาการ การปรับเปลี่ยนกิจกรรมในแต่ละวัน กิจกรรมมีการเปลี่ยนแปลงและยืดหยุ่นได้ การมีส่วนร่วมของมูลนิธิองค์กร ชุมชน เข้ามาบริหารจัดการการจัดกิจกรรมร่วมระหว่างชุมชนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดกิจกรรมตามอัธยาศัย กิจกรรมนอกระบบร่วมกับชุมชน และการพัฒนาสภาพแวดล้อมด้วยการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการเรียนรู้นอกระบบ การออกแบบพื้นที่ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การขยายบริการเข้าสู่ชุมชน อยากพัฒนาสื่อให้เข้าถึงชุมชน อยากจะจัดอบรมให้ความรู้กับภาคีที่เกี่ยวข้อง การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อชนิดต่างๆ การให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จริงโดยจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมกับคนในชุมชน พัฒนาแผนร่วมกับคนในชุมชน และให้ผู้ปกครองเข้ามาร่วมสอนเด็กด้วย

7) การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนางานด้านการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหาการแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การประสานความร่วมมือการติดตามตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการ ดังนั้นการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานก่อให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้บรรลุตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ เนื้อหาการอบรมในหัวข้อการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนางานด้านการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวิทยากร (นางจินดา น้ำเจริญ) ได้ให้ความรู้ในเบื้องต้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการนำองค์ความรู้มาใช้ในการพัฒนางานด้านการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเฉพาะเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมด้วยการประชุมแบบต่างๆ และให้จำลองสถานการณ์การประชุมกลุ่มย่อยการประชุมแบบฟอรัมการประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมสมอง การสัมมนา และการสาธิต

การประเมินผลจากการสังเกต และการมีส่วนร่วมในการจำลองสถานการณ์การประชุมในรูปแบบต่างๆ พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถดำเนินการจัดประชุมในรูปแบบต่างๆ ทั้งการประชุมกลุ่มย่อย การประชุมแบบฟอรัม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมสมอง การสัมมนา และการสาธิต ซึ่งสะท้อนในความเห็นของเพ็ญศรี อยู่แสง เห็นว่า “เพิ่งทราบว่า การจัดประชุมแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน และต้องเลือกรูปแบบการประชุมให้เหมาะสมจึงจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ดียิ่งขึ้น” สำหรับจินตภา ทราษทอง มีความเห็นว่า “ในการดำเนินงานจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นผ่านทางเวทีการประชุมต่างๆ และการเขียนข้อคิดเห็นได้ในผู้รับการร้องเรียน ระบบ Internet” ส่วนกัญญาพัชร ลิ้มกุล และสำรวย วงษา มีความเห็นว่า “การสาธิตเป็นรูปแบบที่น่าสนใจในการนำไปใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน” ซึ่งไม่แตกต่างจากความเห็นของศิริมา ทองเอี่ยม และภรณี อ่วมสอาด ที่เห็นว่าต้องใช้รูปแบบที่หลากหลายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับกลุ่มคนที่ควรจะเข้ามามีส่วนร่วม ผู้อบรมมีความเห็นร่วมกันว่าภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้งผู้ปกครอง ผู้บริหาร คนในชุมชน และควรต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการพัฒนาเด็กเล็ก

ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าผู้อบรมสามารถเรียนรู้เทคนิคการประชุมในรูปแบบต่างๆ ที่จะมีผลต่อการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งจะเป็นกระบวนการสำคัญในการนำการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาเด็กเล็ก โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เทคนิคการจัดประชุมต่างๆ จะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กเล็กของภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชน

8) การศึกษาตลอดชีวิตกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้นำผู้อบรมไปศึกษาดูงานที่ อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park) และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC)) เพื่อให้ผู้อบรมได้เรียนรู้รูปแบบของการจัดพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ของ อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park) และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC)) ที่ผู้อบรมสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนากับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ ในระหว่างการศึกษาดูงาน ผู้วิจัยได้อธิบายเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์กับการศึกษาตลอดชีวิต โดยการศึกษาตลอดชีวิต มีลักษณะปรับเปลี่ยนได้เสมอ (Dynamic Approach) จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ ปรับเปลี่ยนอุปกรณ์และสื่อการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอบรมต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ

การประเมินการฝึกอบรมผู้วิจัยได้ประเมินจากความสนใจในการเรียนรู้ และการทดลองปฏิบัติจริง ผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสนใจค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการศึกษาดูงานที่ อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park) และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC) ทำให้ผู้เข้ารับฝึกอบรมได้เห็นภาพของการคิดสร้างสรรค์และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ มาพัฒนาต่อยอดความคิดได้อย่างดี เห็นได้จากการทดลองให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกแบบโปแกรมฯ เปรียบเทียบก่อนและหลังจากการศึกษาดูงานที่ อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park) และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC) พบว่า มุมมองและคุณภาพของงานต่างกัน ดังเช่น สำรวย วงษา มีความเห็นว่า “การจัดมุมต่างๆ มีรูปแบบที่สบายๆ และมีความหลากหลายของสื่อ ก็ให้เกิดความเร้าใจและน่าเรียนรู้” สอดคล้องกับบุญญาโพธิศิริ ที่ให้ความเห็นเช่นเดียวกันในประเด็นความหลากหลายและการสร้างบรรยากาศที่เร้าใจ สำหรับ จันทร์พิมพ์ กัลยาหัตถ์ มีความเห็นว่า “การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายทำให้สถานที่ที่มีความน่าสนใจ” สำหรับ หทัยรัตน์ ชัยพรภัทร มีความเห็นว่า การกล้าคิดที่แตกต่าง ทำให้การนำเสนอของ อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park) และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC) น่าสนใจ สำหรับดาวรุ่ง มนตรี และวิภาวรรณ มั่นยืนยง มีความเห็นในความหลากหลายของการนำเสนอเช่นเดียวกัน โดยเห็นว่า “จุดเด่นคือมีกิจกรรมทั้งด้านการส่งเสริมการอ่าน การเขียนส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรม และการละเล่นพื้นบ้าน และกิจกรรมที่เกี่ยวกับดนตรี เป็นต้น” ส่วน อุทัยวรรณ ศาสตร์เวช และดานุรัตน์ นามนิล มีความเห็นว่า “จุดเด่นของหน่วยงานทั้ง 2 คือการนำสื่อสมัยใหม่และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ได้อย่างน่าสนใจ”

3.2 การประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผล โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง (Pre-Post Test Design) โดยมีรายละเอียดผลการวิจัย ดังนี้

3.2.1 การประเมินผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

การประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ใช้สถิติทดสอบ t-test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมรายละเอียดผลการวิจัยตามตารางที่ 4.7 – 4.9

ตารางที่ 4.7 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตก่อนทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	\bar{X}	SD.	t	p- value
กลุ่มทดลอง	23	3.97	.35	-1.04	.31
กลุ่มควบคุม	23	4.03	.25		

$p \leq 0.05$

จากตารางที่ 4.7 พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตก่อนทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าก่อนการทดลองกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	\bar{X}	SD	t	p- value
ก่อนทดลอง	23	3.97	.34809	-6.619	.000
หลังทดลอง	23	4.29	.29155		

$p \leq 0.05$

จากตารางที่ 4.8 พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตในกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองแสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกลุ่มทดลองหลังเข้ารับการอบรมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตสูงขึ้นซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

ตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	n	\bar{X}	SD	t	p- value
กลุ่มทดลอง	23	4.29	.29	3.73	.001
กลุ่มควบคุม	23	4.06	.19		

$p \leq 0.05$

จากตารางที่ 4.9 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมการอบรมตามโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

3.2.2 การประเมินผลทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต

การประเมินผลทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตใช้สถิติทดสอบ t-test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมรายรายละเอียดผลการวิจัยตามตารางที่ 4.10 – 4.11

ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตก่อนทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	\bar{X}	SD	t	p- value
กลุ่มทดลอง	23	3.58	.56	-.27	.788
กลุ่มควบคุม	23	3.59	.41		

จากตารางที่ 4.10 พบว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตก่อนทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แสดงว่าก่อนการทดลองกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะ และความรู้ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	\bar{X}	SD	t	p- value
ก่อนทดลอง	23	3.58	.56	-6.06	.000
หลังทดลอง	23	3.92	.35		

จากตารางที่ 4.11 พบว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองแสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกลุ่มทดลองหลังเข้ารับการอบรม โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการพัฒนาทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตสูงขึ้นซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะ และความรู้ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

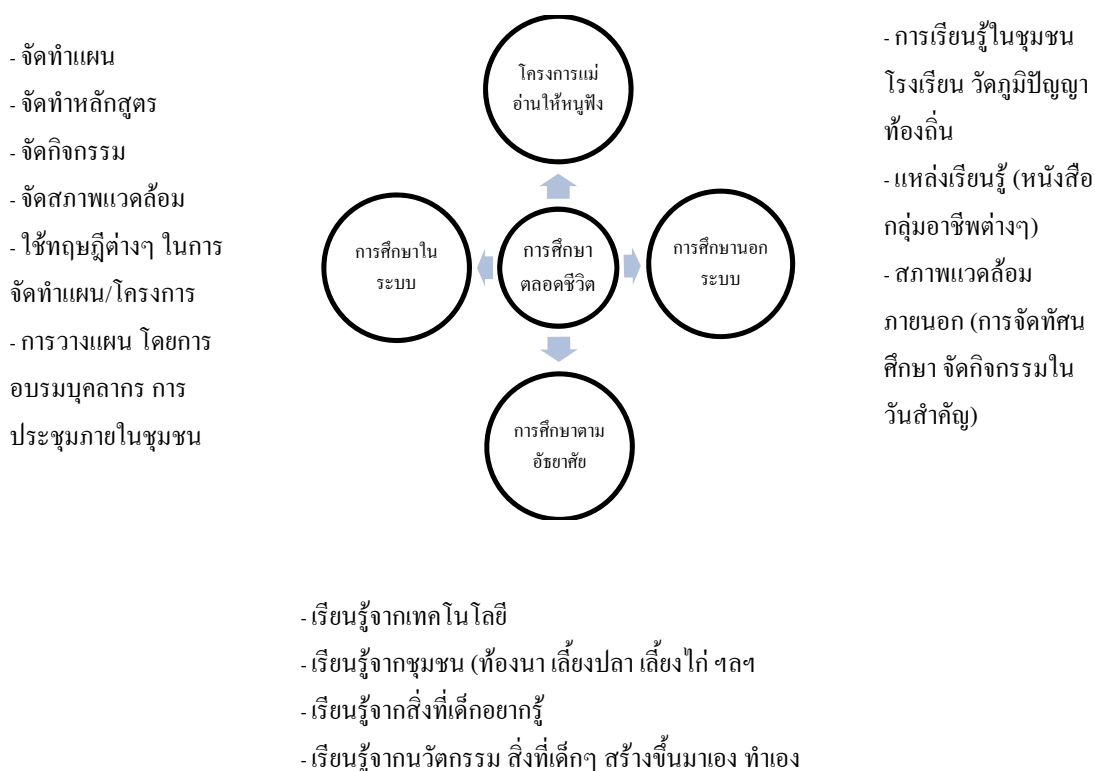
กลุ่มตัวอย่าง	N	\bar{X}	SD	t	p- value
กลุ่มทดลอง	23	3.92	.35	5.98	.000
กลุ่มควบคุม	23	3.62	.40		

จากตารางที่ 4.12 พบว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกลุ่มทดลองหลังเข้ารับการอบรมตามโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีทักษะ และความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

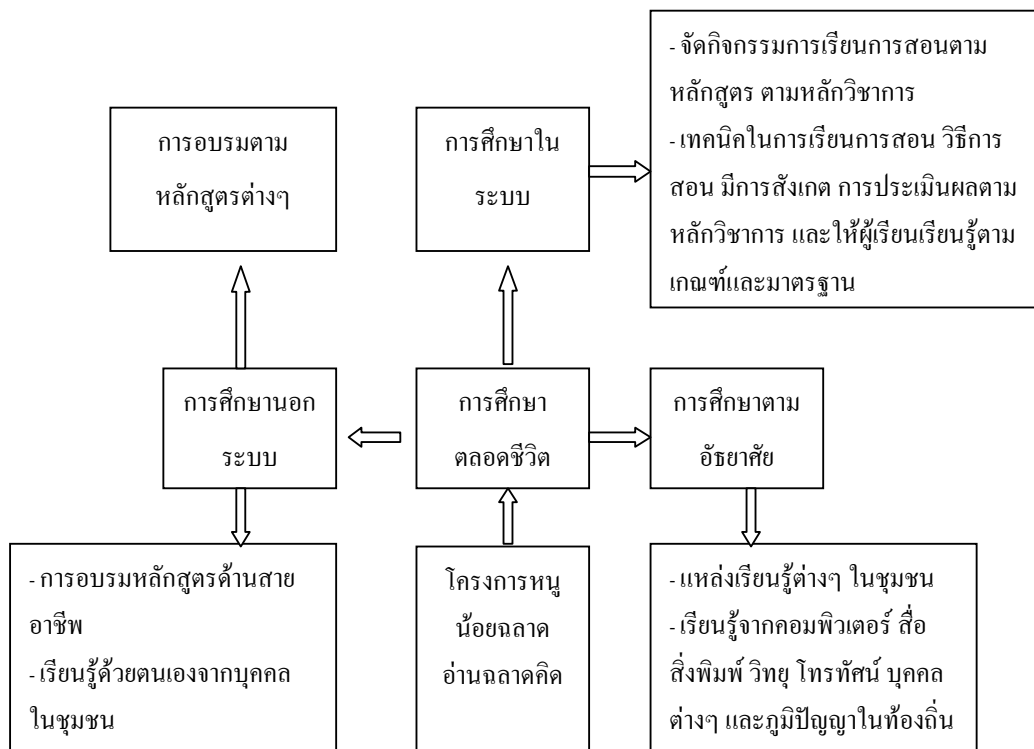
3.2.3 การประเมินผลจากการจัดทำโมเดลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภายหลังจากการฝึกอบรม โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้ทดลองให้ผู้อบรมจัดทำโมเดล โปรแกรมการจัดการกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตซึ่งในส่วนนี้ได้้นำตัวอย่างโมเดลบางส่วนที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองออกแบบโครงการที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

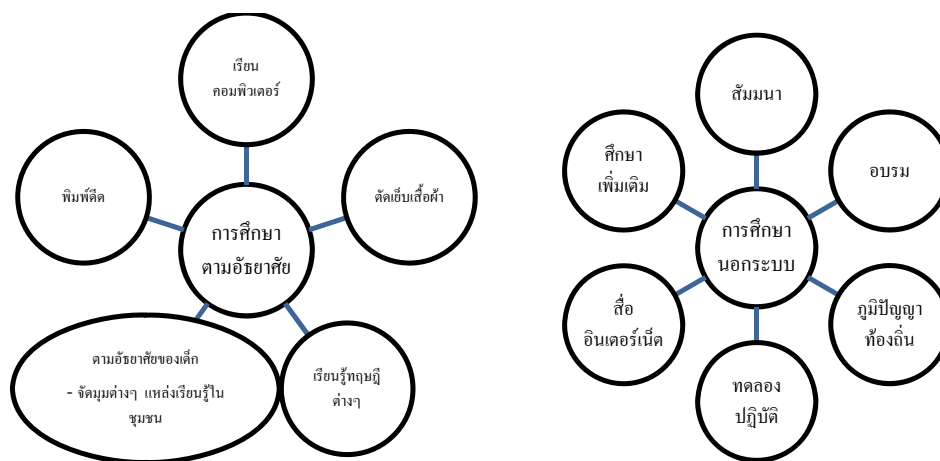
ภาพที่ 4.1 โมเดลการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของหทัยรัตน์ ชัยพรภัทร

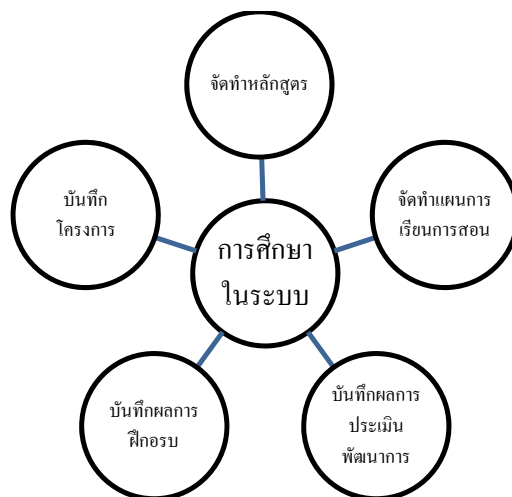
ภาพที่ 4.2 โมเดลการจัดการศึกษาลoadชีวิตของนิตยา พ่วงพูล

ภาพที่ 4.3 โมเดลการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของมลิวส์ พิมพ์สิงห์

การศึกษาตลอดชีวิต

การประเมินผลจากการทดลองให้ผู้อบรมจัดทำโมเดลโปรแกรมการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิต พบว่าผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทุกคนมีความเข้าใจในแนวคิด และหลักการของ การศึกษาตลอดชีวิต และสามารถนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตไปปรับใช้ในการพัฒนา กิจกรรม การศึกษาในชุมชนได้ ซึ่งพิจารณาได้จาก

1. การจัดกิจกรรมการศึกษาของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาทั้งสามประเภทมีความเชื่อมโยงกัน
2. การจัดกิจกรรม 1 กิจกรรม ลักษณะความยืดหยุ่น มีความหลากหลาย ในด้านเนื้อหาสาระ ด้านเครื่องมือและแหล่งการเรียนรู้ ด้านเทคนิค ด้านการเรียนการสอนที่มีรูปแบบที่หลากหลายทั้งเทคนิค วิธีการ สถานที่ และรูปแบบ
3. มีการบูรณาการเรียนรู้อยู่ร่วมกับวิถีชีวิตของผู้เรียนและสภาพชุมชน สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของตน เป็นการจัดการศึกษาที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตของผู้เรียน
4. ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วมกิจกรรม

ตอนที่ 4 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 15 คนโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ข้อ ได้แก่ (1) ปัจจัยและเงื่อนไขของการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (2) ปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน (3) ปัจจัยและเงื่อนไขในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่าการศึกษตลอดชีวิตมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็ก จากนั้นจึงได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) และสรุปปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังนี้

1. ปัจจัยและเงื่อนไขของการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทั้งในส่วนของ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ปกครองเด็กเล็ก ผู้นำชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ภาคีที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเห็นที่แตกต่างกัน ดังนี้

ผู้ปกครองเด็กเล็ก ผู้นำชุมชน และภาคที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเกี่ยวข้องกับตัวของ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น ความสนใจ ความอยากรู้ อยากรู้พัฒนาตนเอง งบประมาณ และเวลา เป็นต้น ดังเช่นความเห็นที่ว่า “ทักษะที่จำเป็นก็เหมือนกับทักษะในการศึกษาทั่วไปที่ครู จำเป็นต้องรู้ เช่น เรื่องของจิตวิทยาเด็กเล็ก การพัฒนาเด็กเล็ก และการสอนพื้นฐานที่เด็กเล็ก จำเป็นต้องเรียนรู้ เพื่อให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทักษะต่างๆ ต้องขึ้นอยู่กับผู้สอนเองว่า อยากรู้พัฒนาหรือไม่ หรือสนใจการพัฒนาตนเองมากน้อยแค่ไหน” (คุณ พิมพา) สอดคล้องกับ ดวงฤทัย รัญโร ที่เห็นว่า “ทักษะที่จำเป็นก็เป็นทักษะต่างๆ ไป ที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องมีความสามารถในการถ่ายทอด มีการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ มีการเรียนรู้อยู่เสมอ ซึ่งผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่จะ มีความรู้เบื้องต้นอยู่แล้ว เนื่องจากจบการศึกษาในด้านที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่เขามีเวลาอบรมหรือ เรียนรู้หรือไม่น่าจะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญมากกว่า” สำหรับวิจิตรา ทิศดำรงศ์ นอกจากจะเห็นใน ทิศทางเดียวกับ คุณ พิมพา และดวงฤทัย รัญโรแล้ว ยังมีความเห็นว่า “งบประมาณมีความสำคัญเลย เพราะการพัฒนาตนเอง การเรียนต่อต้องใช้งบประมาณพอสมควร” ส่วนสุภาภรณ์ บุญผูก มีความเห็นว่า “ความรู้พื้นฐานของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์ความรู้ ไอคิว และอีคิว เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น” สอดคล้องกับ เดือนเพ็ญ น้าตา ก้อง ที่เห็นว่า “หากผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ กระตือรือร้น ไม่สนใจใฝ่รู้ การพัฒนาหรือการอบรมใดๆ ก็ไม่สามารถทำให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กพัฒนาตนเองได้” สอดคล้องกับชวัน บุญกลาง มีความเห็นว่าเงื่อนไขสำคัญของ ความสำเร็จในการพัฒนา คือ “ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีความสนใจ มีความ กระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา สำหรับกุหลาบ สิริพมตระกูล มีความเห็นว่า “จะต้องได้รับ โอกาส และเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีอุปกรณ์พร้อมสำหรับการ เรียนรู้ในทุกที่ทุกเวลา”

สำหรับกุสุมา รักขนาม มีความเห็นว่าการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนา เด็กเล็กมีความจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่อย่างไรก็ตามผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่สามารถพัฒนาทักษะได้อย่างเต็มที่หากไม่ได้รับ การสนับสนุนจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นหัวหน้างานโดยตรง ข้อจำกัดดังกล่าว เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการพัฒนา” สอดคล้องกับชวัน บุญกลาง ที่เห็นว่า “การจะเข้าร่วม การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะของตนเองไม่สามารถทำได้ง่ายนัก เนื่องจากลักษณะของงานที่ต้อง

รับผิดชอบค่อนข้างสูง นอกจากนี้ผู้บริหารยังไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการฝึกอบรม สนใจการพัฒนาวัตถุ การก่อสร้างมากกว่าที่จะพัฒนาองค์ความรู้ของคน”

ในความเห็นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเห็นในเชิงบริหารเป็นส่วนใหญ่ ดังความเห็นของสมคิด มาตราที่เห็นว่า “การที่องค์กรได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อยทำให้มีงบประมาณที่จำกัดในการที่จะส่งผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปอบรมหาความรู้ต่างๆ เพิ่มเติม” สอดคล้องกับขวัญฤทัย ชัยพันธ์ ที่เห็นว่า ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง หากมีโอกาสก็จะส่งเจ้าหน้าที่ไปอบรม เพื่อพัฒนาตนเองตลอด แต่ในบางครั้งองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีงานสำคัญที่ต้องใช้งบประมาณมากกว่าจึงอาจทำให้การพัฒนาขาดความต่อเนื่องไปบ้าง สำหรับละมุด นามมูล เห็นว่า “หากเนื้อหาของโปรแกรมมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ก็จะสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เข้ารับการฝึกอบรม แต่เงื่อนไขสำคัญคือเรื่องของหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ และเรื่องของเวลาที่หลักสูตรการอบรมค่อนข้างนาน ทำให้ไม่สามารถปล่อยให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปเรียนได้เนื่องจากข้อจำกัดของกำลังคน”

สำหรับสายไหม คำแหง มีความเห็นว่า “การพัฒนาทักษะอาจใช้วิธีการศึกษาออนไลน์ หรือ E- Learning ก็ได้ซึ่งน่าจะทำให้สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย และไม่ต้องเสียเวลาในการทำงาน”

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยและเงื่อนไขของการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่
 - 1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ความสนใจ ความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ความอยากรู้ ความต้องการพัฒนาตนเอง ความรู้พื้นฐานของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและงบประมาณ เป็นต้น
 - 1.2 การสนับสนุนของผู้บริหารภายในองค์กรทั้งด้านสถานที่ด้านงบประมาณ และด้านเวลา
2. เงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่
 - 2.1 เนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมต้องมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง
 - 2.2 การได้รับโอกาสจากผู้บริหารในการฝึกอบรม
 - 2.3 การเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย

2. ปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทั้งในส่วนของผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้ปกครองเด็กเล็ก ผู้นำชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเห็นที่สอดคล้องกัน ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นร่วมกันว่าการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน จะต้องเกิดจากการร่วมมือของทุกภาคส่วน ดังความเห็นของสมพิศ จันทร์กูป กล่าวไว้ว่า “โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะสำเร็จไม่ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือทั้งจากผู้ปกครอง ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน” สอดคล้องกับคุณ พิมพา ที่กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมมีความสำคัญที่สุดในการวางแผนการพัฒนาในปัจจุบัน โดยต้องให้เกิดการมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมประเมินผล” สำหรับกุสุมา รักขนาม เห็นว่า “ในขั้นแรกอาจต้องสร้างการรับรู้ ต้องทำให้ทุกคนรู้และเข้าใจใน โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาจเป็นเรื่องยากโดยเฉพาะกับชาวบ้าน หรือผู้ปกครองเด็ก แต่จำเป็นต้องทำเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง” สอดคล้องกับชวน บุญกลาง ที่เห็นว่า “โปรแกรมการจัดการกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นเรื่องใหม่ คงไม่มีใครเข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจก็ไม่รู้ถึงประโยชน์และความจำเป็นของมัน เป็นหน้าที่ของคนที่ต้องการใช้โปรแกรมต้องให้ความรู้ สร้างความเข้าใจให้แก่ทุกๆ คน”

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานดังกล่าวอาจไม่่ง่ายนัก ดังความเห็นของดวงฤทัย รัญรอน ที่กล่าวว่า “ด้วยพื้นฐานของความรู้ที่ไม่เท่ากัน ความพร้อม ความจำเป็น และความสนใจ ที่แตกต่างกันอาจทำให้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ได้รับความสนใจมากนัก หากไม่มีกระบวนการสร้างความเข้าใจที่ดีพอ” สอดคล้องกับความเห็นของเพ็ญศรี วรรณ ที่กล่าวในเรื่องของความรู้อันเหมือนกัน โดยเห็นว่า “ความรู้ของผู้ปกครองบางคนที่เป็นเพียงชาวบ้านธรรมดา สนใจแต่การทำมาหากิน อาจไม่เข้าใจในเนื้อหาที่ต้องการพัฒนามากนัก”

นอกจากนี้ยังพบว่าเรื่องของเวลา งบประมาณ และการสนับสนุนของผู้บริหารก็เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน ดังเช่น กุสุมา รักขนาม กล่าวว่า “ต้องพิจารณาเรื่องของเวลาเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้ปกครองเด็กให้ความสำคัญกับการทำมาหากินมากกว่า” หรือวิจิตรา ทิศดำรงศรี

เห็นว่า “ไม่แน่ใจว่าจะมีงบประมาณมาสนับสนุนการดำเนินงานหรือไม่ เป็นค่า กาแฟ หรือขนมก็ดียังไม่รู้เลยว่างบแค่นี้ผู้บริหารของ อบต. จะให้ได้หรือไม่”

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน ได้แก่

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน

1.1 การมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชน

1.2 การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คนชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต

1.3 การสนับสนุนของผู้บริหารภายในองค์กร ด้านสถานที่ด้านงบประมาณ และด้านเวลา

1.4 ความรู้ ความสามารถ และทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. เงื่อนไขของการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน

2.1 ภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดนโยบายของโปรแกรมการจัดการกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต

2.2 มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่สามารถสร้างความเข้าใจแก่ภาคีที่เกี่ยวข้องได้ และกระตุ้นให้ภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต

2.3 บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงาน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สามารถสร้างความเชื่อถือและความสนใจ

2.4 ต้องพัฒนาโปรแกรมฯ ให้มีความสอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

2.5 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต้องสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินงาน

3. ปัจจัยและเงื่อนไขในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่าการศึกษตลอดชีวิตมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็ก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทั้งในส่วนของ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ปกครองเด็กเล็ก ผู้นำชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเห็นที่สอดคล้องกัน ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นผ่านทางการประชุมต่างๆ สำหรับการ

ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าได้ให้ความร่วมมือกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเต็มที่ในทุกๆ กิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้น ดังเช่น ชวน บุญกลาง ให้ความเห็น “การให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน อาจให้เป็นการเข้าไปช่วยคิด ช่วยทำ หรือการให้การสนับสนุนทั้งในแรงกาย หรือกำลังเงิน จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต” สอดคล้องกับขวัญฤทัย ชัยจันทร์ ให้ความเห็น “การศึกษาตลอดชีวิตคืออะไร ถ้าไม่เข้าใจหรอก แต่ถ้าจะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ก็ต้องให้เค้าเข้าไปมีส่วนร่วม แล้วชาวบ้านก็จะเข้าใจเองว่ามันคืออะไร มันสำคัญอย่างไร และมีประโยชน์อย่างไร” หรือ คุณ พิมพา ให้ความเห็น “ต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้เข้าไปอยู่ในกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต มันจะก่อให้เกิดการกระบวนการเรียนรู้อย่างอัตโนมัติ”

สำหรับการกิจกรรมต่างๆ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องกันดังเช่น กุสุมา รักษาาม เห็นว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน ต้องมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น การจัดประชุม การร่วมกันคิด ร่วมกันอภิปราย การจัดกิจกรรมในสวนสำคัญต่างๆ สอดคล้องกับเดือนเพ็ญ น้าต่าก้อง ที่เห็นว่าการศึกษาตลอดชีวิตต้องมีความสอดคล้องกับชุมชน และสังคม มันเป็นเรื่องที่พบเห็นในชุมชนของเราเองต้องให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมแล้ว สอดแทรกเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตเข้าไปจะทำให้เกิดประสิทธิภาพได้ดีมากขึ้น” สอดคล้องกับสมคิด มาตราที่เห็น “ต้องมีการจัดกิจกรรมที่พัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตหลากหลาย และน่าสนใจ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาเนื้อหา หรือกิจกรรมให้สามารถดึงดูดความสนใจของภาคีที่เกี่ยวข้องให้ได้ สอดคล้องกับสุภาภรณ์ บุญผูก ที่มีความเห็นว่า “กิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมต้องดึงดูดความสนใจของประชาชน”

สำหรับวิจิตรา ทิศดำรงศรี และชวน บุญกลาง ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมที่สอดคล้องกันว่า “การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่าการศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็ก ต้องไม่ลืมเงื่อนไขสำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีความสัมพันธ์ที่ดี” สอดคล้องกับกุสุมา รักษาาม ที่เห็นว่า หากผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง การจะสร้างกิจกรรม หรือสร้างการมีส่วนร่วมไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่าการศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่าการศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็ก

- 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับภาคีที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2 การเปิดโอกาสให้ภาคีที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
 - 1.3 การจัดกิจกรรมที่พัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตที่หลากหลาย และน่าสนใจ
2. เงื่อนไขที่มีผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่าการศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็ก
- 2.1 ต้องมีการพัฒนากระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน
 - 2.2 กิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมต้องดึงดูดความสนใจ
 - 2.3 กิจกรรมที่พัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตต้องมีความสอดคล้องกับชุมชน สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (2) เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (3) เพื่อทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (4) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 46 คน โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experiment) ประกอบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในรูปแบบการทดลองกลุ่มประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง (Pre-Post Test Design) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2540) การวิจัยแบ่งกระบวนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (2) ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (3) ระยะที่ 3 การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.1 การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้พัฒนาจากการศึกษาทฤษฎีเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ได้แก่ ปรัชญา หลักการและกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต ครอบคลุมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กับการพัฒนาการเรียนรู้ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1.2 การจัดประชุม Focus Group ผู้วิจัยได้นำร่าง โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่พัฒนาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาจัดประชุม Focus Group โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ ด้านนโยบายและแผนการจัดการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการพัฒนาเด็กเล็ก และด้านการศึกษาดูชีวิต จำนวน 12 คน โดยจัดประชุม Focus Group เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2554 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ ปลายเปิดพร้อมด้วยเทปบันทึกเสียงและแบบสัมภาษณ์ผลที่ได้จากการประชุมได้นำมาสู่การปรับปรุงกรอบแนวคิดและกระบวนการของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องมาใช้บูรณาการให้เกิดการศึกษาดูชีวิตดังนี้

1.2.1 ปรัชญาและหลักการการศึกษาดูชีวิตต้องสามารถประสานกับหลักการศึกษาดูชีวิตได้อย่างกลมกลืน

1.2.2 ในภาพรวมของเนื้อหา และองค์ความรู้ที่ต้องการพัฒนาให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความครบถ้วนแล้ว และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งองค์ความรู้แนวคิดการศึกษาดูชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สื่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมในการศึกษา ความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1.2.3 โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมาต้องให้สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยต้องอยู่ในบริบทเดียวกับสังคม และชุมชน จึงจะทำให้กระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้

1.2.4 โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมาต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดการศึกษาดูชีวิตกับองค์ความรู้ที่ต้องการพัฒนา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเข้าใจในกระบวนการและเสริมสร้างความสามารถได้ตลอดชีวิต และสามารถจัดการองค์ความรู้ และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้

1.2.5 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงกระบวนการของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาดูชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็ก

เล็กโดยมุ่งเน้นความสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในองค์ความรู้แต่ละด้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะและมนุษยสัมพันธ์

1.3 ผลการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีองค์ประกอบดังนี้

1.3.1 หลักการและเหตุผล โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีแนวคิดที่พยายามมองการศึกษาในภาพรวม ซึ่งได้รวมเอาการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ให้มีการประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านของความต่อเนื่องของเวลา (ชั่วชีวิตคน) และเนื้อหาสาระที่ต้องนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเด็กเล็ก

1.3.2 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาโปรแกรมการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และท้องถิ่นของตนเอง

1.3.3 แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1) นำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) มาปรับใช้เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) นำแนวคิดนิโธอวแมนนิส มาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากลักษณะของวิธีการ หรือการจัดกิจกรรม ที่เน้นการสร้างการเรียนรู้ ด้วยวิถีการที่หลากหลาย มีแนวทางการฝึกการคิด วิเคราะห์ด้วยเทคนิคที่มีความสอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความสามารถของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ดี จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) นำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มาใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้โดยแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดหลักที่โปรแกรมจะต้องพัฒนาให้ผู้ฝึกอบรมเข้าใจในแนวคิดดังกล่าว สามารถพัฒนาความสามารถ และนำไปใช้ในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน

1.3.4 กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้ 12 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ผู้เข้าร่วมโปรแกรม 4) วิทยากร 5)

ระยะเวลา 6) สถานที่ 7) ผู้รับผิดชอบ 8) เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ 9) สภาพแวดล้อม 10) การประเมินผล 11) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 12) แผนการจัดกิจกรรม

1.3.5 การประเมินผลโปรแกรม ประกอบด้วย 1) การประเมินผลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 2) การประเมินผลโปรแกรมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. การศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผลการศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า

1) ในด้านขององค์ความรู้ของการศึกษาตลอดชีวิต ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตในระดับดี

2) ในด้านของความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต พบว่า

2.1) ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้และทักษะอยู่ในระดับดี

2.2) ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้และทักษะอยู่ในระดับดี

2.3) ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้และทักษะในระดับดี

2.4) ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมในการศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้และทักษะในระดับปานกลาง

2.5) ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ ผลการศึกษา พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้และทักษะในระดับปานกลาง

2.6) ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้และทักษะในระดับดี

กล่าวโดยสรุปพบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับดี โดยพบว่า ทั้งในด้านขององค์ความรู้ (พิจารณาจากระดับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษา

ตลอดชีวิต) และในด้านของการนำไปใช้ (พิจารณาจากความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต) ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับความสามารถส่วนใหญ่ในระดับดีทั้ง 2 ด้าน

3. การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาอบรมให้แก่กลุ่มตัวอย่างในระหว่างวันที่ 3- 9 พฤษภาคม 2555 ระยะเวลาการฝึกอบรม จำนวน 100 ชั่วโมง ณ วิเทรอนอินเตอร์เนชั่นแนลเฮาส์ กรุงเทพมหานคร โดยผลการทดลองใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า

1. การทดลองใช้โปรแกรมพบว่า โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้อย่างดี ซึ่งพิจารณาจาก 1) ผู้ที่เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตเพิ่มขึ้นภายหลังจากการได้รับการฝึกอบรมโปรแกรมดังกล่าว 2) การประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมพบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความตั้งใจ 3) ประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรม พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถแสดงความคิดเห็นมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลได้สอดคล้องกับหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต 4) ประเมินผลจากการจัดทำโมเดล โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่าผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาโมเดล การจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตได้ค่อนข้างดี 5) การประเมินผลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วม โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

2. การประเมินผลในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มทดลองมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตมากกว่ากลุ่มควบคุม

4. การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำโปรแกรมดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ ได้แก่

1. ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

1.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

(1) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (2) การสนับสนุนของผู้บริหารภายในองค์กร

1.2 เงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ (1) เนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมต้องมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง (2) การได้รับโอกาสจากผู้บริหารในการฝึกอบรม (3) การเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชน (2) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คนชุมชน (3) การสนับสนุนของผู้บริหารภายในองค์กร (4) ความรู้ ความสามารถ และทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.2 เงื่อนไขของการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน ได้แก่ (1) ภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดนโยบายของโปรแกรม (2) การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ที่สามารถสร้างความเข้าใจแก่ภาคีที่เกี่ยวข้อง (3) บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (4) ต้องพัฒนาโปรแกรมฯ ให้มีความสอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน (5) ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต้องสนับสนุนงบประมาณ และการดำเนินงาน

3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่าการศึกษายตลอดชีวิตมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็ก

3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่า การศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็กได้แก่ (1) ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับภาคีที่เกี่ยวข้อง (2) การเปิดโอกาสให้ภาคีที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม (3) การจัดกิจกรรมที่พัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตที่หลากหลาย และน่าสนใจ

3.2 เงื่อนไขที่มีผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่า การศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็กได้แก่ (1) ต้องมีการพัฒนา กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน (2) กิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ต้องดึงดูดความสนใจ (3) กิจกรรมที่พัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตต้องมีความสอดคล้องกับชุมชน สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัด กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้พบว่าการศึกษา ตลอดชีวิตสามารถนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา และสามารถพัฒนาร่วมกับ องค์ความรู้และแนวคิดที่จำเป็นสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เป็นอย่างดี ซึ่งใน งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต ส่วนใหญ่เป็นการศึกษา ความรู้ เข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษา ตลอดชีวิต ดังเช่น งานวิจัยของ มิถุนา อนุแสน (2545) สุพัทธมา ภูมิพิศแก้ว (2545) อัมพร พงษ์กัณฑ์ สนานันท์ (2550) สุภาวดี วาทิกทินกร (2553) และ Hancock (1993) ยังไม่มีงานวิจัยที่นำ การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา โดยเฉพาะในการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต ส่วนใหญ่จะเป็น การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ ความพร้อม ทักษะ และความพึงพอใจ ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ จึงเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่ยังไม่ได้มีการศึกษาวิจัย และ ผลการวิจัยสามารถต่อยอดองค์ความรู้ของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาตลอดชีวิต ไปใช้ในการ พัฒนาศักยภาพของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน อาจมีการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาใหม่ๆ ขึ้นใน อนาคต

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการค้นพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยพบว่า หลักการ และแนวคิด ของการศึกษาตลอดชีวิต สามารถนำมาพัฒนาการเรียนรู้ ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับ จิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรมในการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเห็นได้จากผลการวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตดีขึ้นหลังจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ทั้งนี้เนื่องจากศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่มีรูปแบบหลากหลาย การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยความรู้หลายสาขามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม โดยเฉพาะปรัชญาเป็นรากฐานความคิดเพื่อให้การดำเนินงานทางการศึกษารัดกุมและชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับอาชัญญา รัตนอุบล (2550) ที่กล่าวว่าการศึกษาตลอดชีวิต เป็นกระบวนการศึกษาที่มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เกิดจนตาย มีลักษณะที่เป็นการบูรณาการการประสานประสมระหว่างกิจกรรมต่างๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตให้ดีขึ้น สอดคล้องกับสุภาวดี วาทิกทินกร (2553) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตนอกจากนี้ผลการพัฒนาโปรแกรมได้แสดงให้เห็นว่ากระบวนการนำการศึกษาตลอดชีวิตมาพัฒนาร่วมกับองค์ความรู้ และทักษะในด้านต่างๆ สามารถพัฒนาให้เกิดความเชื่อมโยงของเนื้อหาร่วมกันดังนี้

1) โปรแกรมการศึกษาเชิงพัฒนาของ Boyle (1981) สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่มุ่งหมายให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่น การคิด การสื่อสาร เป็นต้น เพื่อการพัฒนาของบุคคลให้ก้าวหน้า การนำโปรแกรมการศึกษาเชิงพัฒนาของ Boyle (1981) มาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมจึงควรพิจารณาถึงกลุ่มตัวอย่างที่จะนำไปใช้ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม จึงจะทำให้โปรแกรมหาดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมที่เน้นการสร้างการเรียนรู้ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความสามารถของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ดี มีความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากกว่าแนวคิดอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรัตน์ อภินันท์กุล (2548) และอาภาพร สิงหาราช (2552) ที่รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพบว่ามีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดในกลุ่มนี้เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญในการ

พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งสามารถนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาปรับใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ได้ เนื่องจากการบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็กมีมิติที่เกี่ยวของหลากหลาย (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2551) ขณะเดียวกันมีภาคีที่เกี่ยวข้องหลายส่วน จึงต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ตลอดจนสามารถประสานความร่วมมือของชุมชน โดยรอบเพื่อการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของศูนย์เด็กเล็กและท้องถิ่น ครอบคลุม และผสมผสานระหว่างปัจจัยแวดล้อม 5 ด้าน คือ ด้านสังคม เศรษฐกิจ กายภาพ สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการ (กระทรวงสาธารณสุข, 2547) การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการพัฒนาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกับกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและภาคีที่เกี่ยวข้อง

4) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Ericson (1978) ที่กล่าวว่า การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวก และช่วยในการจัดสภาพการเรียนรู้ เอื้อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยช่วยทำให้สิ่งที่ยากต่อการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ใช้นเวลาน้อยลง หรือสามารถเรียนรู้ได้ในกลุ่มขนาดใหญ่ ช่วยลดช่องว่างทางการเรียนรู้ ทั้งด้านระยะเวลา ระยะเวลางบประมาณ หรืออีกนัยหนึ่งคือช่วยขจัดหรือลดอุปสรรคทางการเรียนรู้ ผลการวิจัยได้ค้นพบว่าสื่อการเรียนการสอนสามารถพัฒนาได้จากสิ่งต่างๆ รอบตัว หากสามารถเข้าใจต่อยอดองค์ความรู้โดยนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาปรับใช้ ก่อสามารถสร้างพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้ ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ ช่วงเวลา และเนื้อหาการเรียนรู้

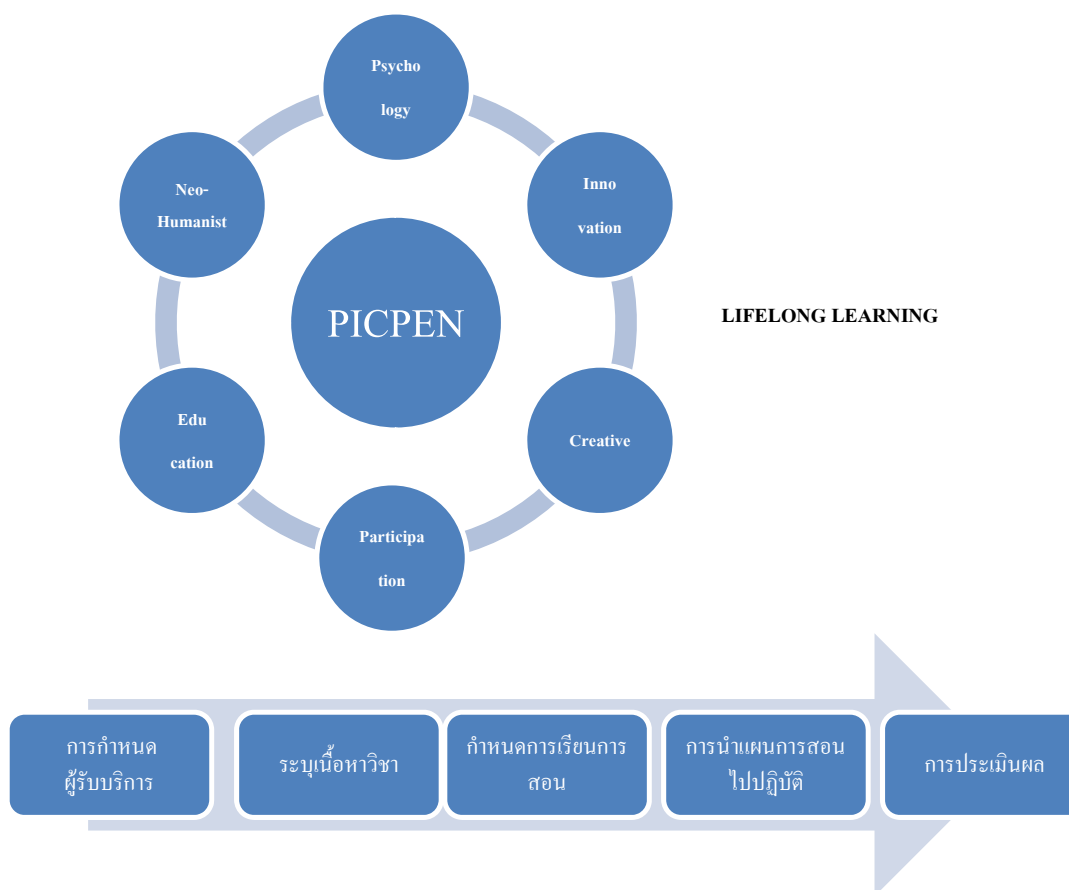
5) แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ เป็นแนวคิดหนึ่งที่สามารถพัฒนาได้ด้วยกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต โดยการศึกษาตลอดชีวิตที่มีลักษณะที่มีความยืดหยุ่นในแง่ของเวลา สถานที่เนื้อหา (Dave, 1976) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Guilford (1971) พบว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่มีความอดทนต่อสิ่งที่ยังไม่แน่ชัด และเป็นผู้ที่เต็มใจที่จะทำงานหนัก และอุทิศเวลาเพื่องาน ทั้งยังเป็นบุคคลที่มีความยืดหยุ่น พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงจากการยึดวิธีการเก่า ๆ มาสู่แนวใหม่ ๆ และ Torrance (1971) ที่ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นการรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบอย่างใหม่ ความคิดใหม่ๆ หรือผลผลิต ใหม่ ๆ ดังนั้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยการศึกษาตลอดชีวิต ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาความรู้ และทักษะของตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

6) แนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์การในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการ

ดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะในส่วนของ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องใช้แนวคิดการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาเด็กเล็กอย่างบูรณาการ สอดคล้องกับ ปฐม นิคมานนท์ (2544) ที่กล่าวว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญยิ่งในกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต นับตั้งแต่เด็กเริ่มสัมผัสและเกี่ยวข้องกับชุมชน ชุมชนจะทำหน้าที่ในการศึกษาไปตลอดชั่วชีวิต

2. โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วยองค์ประกอบและขั้นตอนการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็น โมเดล เพื่อให้เข้าใจกระบวนการของ โปรแกรมได้ง่ายยิ่งขึ้น สามารถเขียนเป็นรูปภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 5.1 โมเดลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตามภาพที่ 5.1 แสดงให้เห็น โมเดลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยใช้ชื่อว่า PICPEN โดยโมเดลดังกล่าวแสดงให้เห็นขั้นตอนและกระบวนการของโมเดล PICPEN ที่มีการพัฒนาโปรแกรม 5 ขั้นตอน โดยเริ่มจากการกำหนดผู้รับบริการ การระบุนื้อหาวิชา การกำหนดการเรียนการสอน การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ และการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของโปรแกรม โดยรายละเอียดของโปรแกรมประกอบด้วยองค์ความรู้สำคัญที่ใช้ในการพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

- 1) P (Psychology) = จิตวิทยาเด็กเล็ก
- 2) I (Innovation) = การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
- 3) C (Creative) = ความคิดสร้างสรรค์
- 4) P (Participation) = การมีส่วนร่วม

5) E (Education) = การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6) N (Neo-Humanist) = แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

โมเดลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นโปรแกรมที่มีความยืดหยุ่นสูง มีการประสานเชื่อมโยง และบูรณาการร่วมกับแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านของความต้องการของเวลา เนื้อหาสาระที่ต้องนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเด็กเล็ก โดยโปรแกรมหากล่าวจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต มีความสามารถและทักษะในการพัฒนาองค์ความรู้ด้วยการศึกษาตลอดชีวิต และมีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน ผู้ที่จะนำโปรแกรมไปใช้สามารถปรับปรุงเนื้อหา เทคนิค และวิธีการได้ตามบริบทของสังคม และชุมชน โปรแกรมมีลักษณะเป็นโปรแกรมเชิงปฏิบัติการที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยมีข้อจำกัดในด้านต่างๆ น้อย ลดข้อจำกัดและอุปสรรคในการนำไปใช้ ทำให้สามารถพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และกระบวนการที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน

2. การศึกษาระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิจัยพบว่าผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในระดับดี โดยพบว่าความสามารถทั้งในด้านขององค์ความรู้ (พิจารณาจากระดับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต) และในด้านของการนำไปใช้ (พิจารณาจากความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิต) ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับความสามารถส่วนใหญ่ในระดับดี ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในระดับที่ดี ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเนื่องจากผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่จบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การพัฒนาเด็กเล็ก หรือจิตวิทยาเด็กเล็ก รวมถึงส่วนใหญ่เคยผ่านการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอน การฝึกอบรมเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการฝึกอบรมเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กเล็ก เป็นต้องจึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในระดับที่ดี สอดคล้องกับวีระชาติ ทศรัตน์ (2555) ที่กล่าวว่าปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเน้นในเรื่องการพัฒนาครูก่อนเป็นลำดับแรกโดยให้ทุนในการเรียนในระดับปฐมวัย จัดการเรียนการสอนให้ตรงกับพันธกิจ หน้าที่

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าในบางประเด็นผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนา ดังนี้

1. ในกระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตค่อนข้างดี แต่ยังคงขาดกระบวนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการทำงานจริง

2. ความรู้และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตในประเด็นอื่นพบว่า ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีความสามารถในระดับปานกลางในประเด็น ได้แก่ (1) การจัดทำหลักสูตร และ (2) เนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่น (3) การนำภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (4) e-Learning (5) ความสามารถในการใช้สารสนเทศทางเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก (6) ความรู้เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ (7) การคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (8) ความสามารถในการศึกษา สืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ (9) การพัฒนาระบบงาน ระบบจัดเก็บข้อมูล (10) เทคนิคการจัดประชุม (11) เทคนิคหรือวิธีการ ได้แก่ การสาธิต การอภิปรายกลุ่ม การฝึกปฏิบัติ การฝึกงาน การจัดนิทรรศการ และสถานการณ์จำลอง

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงระบบการศึกษาที่เน้นการสั่งการกับส่วนกลางทำให้การจัดทำหลักสูตรและเนื้อหาสาระเป็นเรื่องที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีส่วนร่วมน้อย สำหรับการนำภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ภาคีที่เกี่ยวข้องยังมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากปัจจัยหลายปัจจัย เช่น โครงสร้างทางสังคม กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการเปิดโอกาสของผู้บริหาร สำหรับประเด็นอื่นๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้การศึกษาตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการพัฒนาสอดคล้องกับพิศมัย ศรีอำไพ และอนันต์ ศรีอำไพ (2549) ได้กล่าวถึง หลักการของการศึกษาตลอดชีวิตว่าประกอบด้วยหลักการที่สำคัญคือ (1) หลักการบูรณาการและความเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องของการศึกษาในระบบโรงเรียนนอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย (2) หลักการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานและความสนใจของผู้เรียนของตนเองได้ (3) หลักการศึกษาเพื่อชีวิตโดยเน้นการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนและสภาพชุมชนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของตนเป็นการจัดการศึกษาที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตของ

ผู้เรียน (4) หลักการกระจายอำนาจ โดยให้ผู้เรียนชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมเน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับชุมชนท้องถิ่น (5) หลักการความยืดหยุ่นและความหลากหลายเพื่อมุ่งให้การศึกษามีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการด้านการเรียนรู้ของประชาชนอย่างกว้างขวางซึ่งหลักการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการนำการศึกษาตลอดชีวิตไปใช้ในการปฏิบัติงาน

3. การทดลองใช้และประเมินผลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิจัยค้นพบว่าการนำโปรแกรมเชิงพัฒนาของ Boyle (1981) มาใช้ในการพัฒนากระบวนการฝึกอบรมร่วมกับหลักการนีโอฮิวแมนนิส โดยการ (1) การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย (2) การเสริมสร้างภาพลักษณ์ (3) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝน และ (4) การสนใจ สามารถสร้างเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้การสร้างบรรยากาศในการเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้จะมีส่วนต่อความสำเร็จของการฝึกอบรม ทั้งนี้โปรแกรมการศึกษา Boyle (1981) ได้มีการพัฒนาและนำมาใช้ในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และทัศนคติ ซึ่งผลการวิจัยในหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถและทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างได้ ดังเช่น ในงานวิจัยของ ศิริมา กิตติบัณฑิต (2544) ไพบูลย์ โพธิ์ห้วงประสิทธิ์ (2548) ชาลณี เอี่ยมศรี (2549) และ Thurston (2002) สำหรับการนำหลักการนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการวิจัยมีความสอดคล้องกับ เกศราพรธม พันธุ์ศรีเกตุ (2542) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสต์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งได้ผลดีเช่นเดียวกัน

4. การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญในการนำโปรแกรมไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) การมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง 3) แนวนโยบายและการให้ความสำคัญของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสอดคล้องกับสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ว่า ผู้ปกครองครอบครัวประชาชนและสถาบันจัดการศึกษาต้องมีบทบาทในการจัดการศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการ (2545) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนต่อโรงเรียนในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน สำหรับแนวนโยบายและการให้ความสำคัญของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายดังกล่าวถ่ายทอดมาจากแผนในระดับต่างๆ เช่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรฐานขั้นพื้นฐาน) และมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นต้น (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2550)

5. ผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา หรือสนใจนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในทำงาน ข้อค้นพบจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมาที่มีความยืดหยุ่นสูง มีการประสานเชื่อมโยงและบูรณาการร่วมกับแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการออกแบบโปรแกรมโดยนำเอาปัญหา ความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาออกแบบกิจกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความสนใจ และการกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ซึ่งในการที่จะพัฒนาโปรแกรมต่างๆ จึงควรให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้การพัฒนาโปรแกรมสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่างอย่างแท้จริง ทั้งนี้โปรแกรมดังกล่าวใช้ได้ผลดีกับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างไรก็ตามการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ยังคงต้องมีการทดสอบและวิจัยต่อไป

อีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้วิจัยค้นพบว่ามีผลต่อการผลสำเร็จของโปรแกรม คือ การออกแบบกิจกรรมให้มีการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของบรรยากาศในการจัดการฝึกอบรมที่เน้นสร้างบรรยากาศที่สบายมีความเป็นกันเอง อาคารที่จัดอบรมมีสภาพร่มรื่น ตั้งอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน และไม่มีเสียงรบกวนมีบรรยากาศถ่ายเท ร่มรื่นสงบ การจัดห้องเรียนให้โล่งไม่อึดอัด จัดที่นั่งในรูปตัว U ทำให้มีพื้นที่โล่งว่างเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีแสงสว่างที่เพียงพอ สำหรับด้านเนื้อหาการเรียนการสอนได้เน้นให้การจัดกิจกรรมมีความหลากหลาย โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สลับกับการบรรยาย การนำเสนอโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง และการศึกษาเรียนรู้นอกพื้นที่ โดยแบ่งช่วงเวลาในแต่ละส่วนให้เหมาะสม นอกจากนี้มีการจัดมุมหนังสือ และมุมสารสนเทศเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเลือกเรียนศึกษาเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจเพิ่มเติม ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่รู้สึกเบื่อหน่ายและสนใจเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่วิทยากรนำเสนอ

ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือวิทยากร และระยะเวลาในการฝึกอบรมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการจัดการฝึกอบรม การจะนำโปรแกรมไปใช้ผู้ที่สนใจจึงควรให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ในส่วนของคุณรู้ความเชี่ยวชาญแล้ววิทยากรต้องมีกระบวนการนำเสนอที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี สำหรับระยะเวลาใน

การจัดฝึกอบรม ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีช่วงเวลาที่เหมาะสมไม่สั้นเกินไป หรือยาวเกินไป ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดการฝึกอบรมในระยะเวลา 100 ชั่วโมง เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหาการเรียนรู้ ทำให้สามารถพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเหมาะสม และต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผล โดยควรมีการประเมินผลที่หลากหลาย และทุกๆ ช่วงเวลาของการฝึกอบรม เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เทคนิคการประเมินผลที่หลากหลายทั้งการสังเกต การทดสอบ การประเมินผลจากใบงาน เป็นต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถควบคุมสถานการณ์ในการอบรมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสนใจในเนื้อหาการเรียนการสอน และปรับเปลี่ยนเนื้อหาและกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 การวิจัยครั้งนี้ได้มีการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาของ Boyle (1981) ซึ่งผลการวิจัยพบว่าได้ผลดีในการนำไปพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างไรก็ตามโปรแกรมดังกล่าวจำเป็นต้องมีการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ต่อไปเพื่อให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งนักวิจัยและนักวิชาการสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาในกลุ่มต่างๆ สามารถนำไปทดลองใช้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 ผลการวิจัยพบว่าผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตในระดับดี แต่ก็มีขีดความสามารถในบางด้าน เช่น กระบวนการนำองค์ความรู้การศึกษาตลอดชีวิต ไปใช้ในการปฏิบัติงาน การจัดทำหลักสูตร การนำภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก e-Learning ความสามารถในการใช้สารสนเทศทางเครือข่าย ความรู้เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การพัฒนาระบบงาน ระบบจัดเก็บข้อมูล และเทคนิคการจัดประชุม เป็นต้น ซึ่งควรให้ความสำคัญในการพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในประเด็นดังกล่าวมากยิ่งขึ้น โดยการจัดให้มีการฝึกอบรมให้ให้ความรู้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในประเด็นดังกล่าวเพิ่มเติม

1.3 โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่พัฒนาขึ้นแสดงให้เห็นว่าองค์ความรู้ต่างๆ สามารถพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต หากมีความเข้าใจในปรัชญา หลักการ และกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต ก็สามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาส่งเสริมทักษะ ความรู้ และความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตามผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นเพียงการวิจัยในระยะแรกจึงควรมีการทดลองเพื่อปรับจุดด้อยหาจุดเด่นและพัฒนาให้รูปแบบมีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่มากยิ่งขึ้น

1.4 กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้องมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของการศึกษาตลอดชีวิต ดังนั้นการโปรแกรมไปใช้จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคีในทุกกระบวนการของโปรแกรม ตั้งแต่ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหรือดำเนินการ จนถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล รวมถึงต้องมีการประชาสัมพันธ์ และกระบวนการในการสร้างความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนี้ผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบายในเชิงบริหารจัดการใหม่ เปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน มาเป็นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ เปิดโอกาส ให้ใช้พื้นที่ และสนับสนุนงบประมาณให้กับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ใช้การศึกษาตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กเล็กในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

2.1 ผลการวิจัยยังขาดการนำไปทดลองใช้ในพื้นที่จริง ดังนั้นการนำโมเดลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้อาจมีข้อจำกัด หรือจุดอ่อนในบางประการที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโปรแกรม ซึ่งผู้ที่นำโปรแกรมดังกล่าวไปใช้อาจต้องมีการศึกษาและพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้โปรแกรมมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.2 การนำผลการวิจัยไปใช้ในครั้งแรกควรคัดเลือกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชนที่มีความพร้อมในการนำโปรแกรมดังกล่าวไปใช้ เช่น ผู้บริหารองค์กรให้การสนับสนุน มีความพร้อมด้านบุคลากร มีงบประมาณ มีความพร้อมของชุมชน เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้และเกิดผลในทางปฏิบัติได้โดยจัดทำเป็น โครงการทดลองนำร่องเพื่อปรับจุดด้อยหาจุดเด่นและพัฒนาให้รูปแบบมีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน

2.3 โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก่อนข้างมีความยืดหยุ่นทั้งในด้านของเนื้อหาสาระ เทคนิค และวิธีการ ซึ่งนักวิจัยหรือผู้ที่สนใจจะนำโปรแกรมฯ ไปใช้สามารถที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดให้เหมาะสมได้ตามบริบทของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการวิจัยในเชิงปฏิบัติการ โดยการทดลองใช้โปรแกรมการจัดการกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่จริง ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติมโดยการออกแบบการทดลองที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและชุมชน

3.2 ควรมีการวิจัยเชิงทดลองในกลุ่มภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กว่าจะได้ผลเหมือนกับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือไม่

3.3 ควรมีการติดตามและประเมินผลของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เมื่อทราบถึงข้อจำกัดและอุปสรรคในการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ เพื่อจะพัฒนาโปรแกรมฯ ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

3.4 ควรมีกระบวนการในการส่งเสริมและสนับสนุน หรือนิเทศก์โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานต่างๆ ได้รับทราบ และนำโปรแกรมดังกล่าวไปทดลองใช้หรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับองค์กรต่อไป

3.5 การวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการประยุกต์ใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต กับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ที่ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นการพัฒนาโปรแกรมให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงอาจทดลองใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ๆ เช่น การประยุกต์โปรแกรมการพัฒนาการศึกษาอื่นๆ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษณา สวัสดิ์ชัย. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลต้นธงจังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

กัลยา วานิชย์บัญชา. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพมหานคร : ซี เคแอนด์เอสโพลีโต้สตูดิโอ, 2543.

กิดานันท์ มลิทอง. สื่อการสอนและฝึกรวมจากสื่อพื้นฐานถึงสื่อดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2544.

เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ. การจัดการกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสต์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การคิดเชิงสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย, 2549.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. ศาสตร์แห่งการรู้จักตนเอง. กรุงเทพมหานคร : ที.พี.พรินท์, 2542.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. มนุษยนิยมแนวใหม่ ใน สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2552.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2553.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ยุทธศาสตร์กับความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้านศักยภาพ. กรุงเทพมหานคร : พรักหวานกราฟฟิค, 2545.

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร : สยามสปอตซินดิเคท, 2543.

จินตนา สุจางนันท์. การศึกษาและการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮ้าส์, 2549.

จินตนา ไบกาซูยี. การเขียนสื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2544.

- จิระพันธ์ พูลพัฒน์. รายงานการวิจัยการศึกษาวิธีการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กวัยอนุบาลที่มีประสิทธิผลของนิตติฝึกประสบการณ์วิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ชัยศักดิ์ ลีลาจรัสกุล. ชุดกิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาการจัดค่ายคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์, 2542.
- ชาลณี เอี่ยมศรี. การพัฒนาแบบสอบการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- เด็กไทยปีละ 1 ล้านคน พัฒนาการทางสมองช้า. โพสต์ทูเดย์. (12 กรกฎาคม 2553): 7.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง. เชียงใหม่: 598 Print, 2546.
- นันทภา ชมพูนุตร. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- นุชฤดี รุ่ยใหม่. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดัชนิชีวัดคุณภาพชุมชน. มติชน. (17 ธันวาคม 2549): 4.
- เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์. รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตที่ใช้สำหรับพัฒนาครูปฐมวัยสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2551.
- บุญเกื้อ คอรวาเวช. นวัตกรรมการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : SR Printing, 2542
- ปฐม นิคมานนท์. โครงสร้างระบบการศึกษาไทย ใน เอกสารการสอนชุด วิชาการศึกษาตลอดชีวิต และการศึกษานอกระบบโรงเรียน หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2544.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. ชุดฝึกอบรมผู้นำชุมชน. กรุงเทพมหานคร : แอลทีเพรส, 2545.
- ปวีณา รูปทอง. ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
- พิรุณ เตจ๊ะแก้ว. **ผลของการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- พิทยาภรณ์ มานะจตุติ. **รายงานการวิจัย การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในอุดมคติ:กรณีศึกษาศูนย์เด็กเล็ก ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริมจังหวัดเชียงใหม่**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภา ที่ปรึกษา, 2549.
- พิศมัย ศรีอำไพ, และอนันต์ ศรีอำไพ. **การเรียนรู้ตลอดชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549.
- ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์. **การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ เปาโลเพร์ และแพทริก จี บอยเออส์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- ปาณิญา วงศ์เลขา. **การประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการบริหารการศึกษา**. [online]. 2552. แหล่งที่มา : <http://gotoknow.org/file/sukontasun> [15 กุมภาพันธ์ 2552]
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. **ข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปี 2554**. โครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://dusitcenter.dusit.ac.th/schools/?region> [15 กุมภาพันธ์ 2552]
- มิถุนา ออนุแสน. **ความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของครุสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550. **ราชกิจจานุเบกษา**124 (2550) : ตอนที่47 ก.
- รัตนภรณ์ แซ่จุง. **การใช้เทคโนโลยีการศึกษาของครูต้นแบบในระดับประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **การศึกษาสภาพการดำเนินงานเทียบโอนผลการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, 2550.

เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. สำนักพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพ. **ชุดวิชาการจัดองค์ทางการศึกษา เรื่องความรู้พื้นฐานด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี.** กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนา วิชาชีพผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา, 2550.

วรรณเนตร สวนพันธ์. **สภาพ ปัญหาและความต้องการการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง ลพบุรีจังหวัดลพบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.

วรรณณ ตันหาเสน. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตำบลบ่อแก้วอำเภอสะเมิงจังหวัด เชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.

วรรณณี แกมเกตุ. **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาจิตวิทยา การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

วารสารออนไลน์บรรณปัญญา. [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา: <http://www.banprak-nfe.com/webboard/index.php?topic=40.0>. [7 มกราคม 2555]

ศิริขวัญ จันตาศรี. **ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างมีวิจารณญาณความคิดสร้างสรรค์และ ความสามารถในการทำงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบัญชี คณะบัญชี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.

ศิริมา กิตติบัณฑิต. **การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ บอยเออสี่ในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปราณี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. **ความคิดสร้างสรรค์หลักการทฤษฎีการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล.** กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, 2546.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **รายงานการศึกษาผลการดำเนินงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนในการ จัดการศึกษาปฐมวัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2545.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงานกศน. คัมภีร์กศน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนและการศึกษาตาม อักษรศาสตร์, 2551.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพมหานคร : สกยบู้กส์, 2548.

- ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, กรม. การจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนสามปี แผนปฏิบัติการและการประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คุรุสภา, 2547.
- ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, กรม. คู่มือพัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2551.
- ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, กรม. มหกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่น 2550. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2551.
- สนอง โลหิตวิเศษ. ปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบ. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544. (อัดสำเนา)
- สมยศ นาวิการ. การบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, 2545.
- สมชาย ลีลานิตย์กุล. หลักในการเลือกสื่อในการเรียนการสอน. [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: <http://km.cmarea3.go.th/?name=research&file=readresearch&id=8> [7 มกราคม 2555]
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ. เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2544.
- สมศักดิ์ วงสาวาส และคณะ. การเสริมสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชนบท. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา 1, 3 (2546).
- สวัสดี ภูทอง. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎิบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- สิริณัฐ ปิยะมิ่ง. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนสหศึกษาอำเภอสารภีจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- สิริพัฒน์ ลากจิตร. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- สาธารณสุข, กระทรวง. คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน้าอยู่. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข, 2547.
- สุนทร สุนันท์ชัย. การศึกษาตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2548.

- สุภาวดี วาทิกทินกร. การวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553.
- สุพัฒนา ภูมิผักแว่น. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.
- สุมาลี สังข์ศรี. รายงานการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดีการพิมพ์, 2545.
- สุวิทย์ มูลคำ. กลยุทธ์...การสอนคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, 2547.
- อภิญา เวชชัย. รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2544.
- อังสนา จันแดง, และ พัชรินทร์ เศรษฐชัยชนะ. รายงานการวิจัย การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2546.
- อำพร พันธุ์งาม. สภาพและปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุตรศน์ 5, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2553): 63-69.
- อัมพรพงษ์ กังสนานันท์. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาดูตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.
- อาภาพร สิงหาราช. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ประกอบการใช้ห้องเรียนจำลองธรรมชาติกับการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิซึม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.
- อาชญญา รัตนอุบล. การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- อารี พันธุ์มณี. ฝึกให้เป็นคิดให้สร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : โยใหม่, 2545.

- เอกราช ดีนาง. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทุกระดับกับความคิดสร้างสรรค์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.
- อุ้นตา นพคุณ. กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2546.
- อุไรวรรณ ขมวัฒนา.ผลของการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่มีต่อการพัฒนาทักษะนิสิตกัลยาณิวัฒนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ภาษาอังกฤษ

- Anderson, H. H. **Creative and its cultivation.** New York: Harper, 1959.
- Assuzu, C. Status of education media in the federal government secondary school system in Nigeria: An assessment with guidelines for an in-service training program. **Dissertation Abstract International** 45(1), 386-A. (UMI No. 8411724), 1984.
- Barlett, F. **Thinking.** New York : Basic Books, 1958.
- Boone, E. J. **Developing programs in adult education.** Prospect Heights: Waveland, 1992.
- Boyle, P.G. **Planning better programs.** New York : McGraw-Hill, 1981.
- Caffarella, R.S. **Planning programs for adult learners.** San Francisco : Jossey – Bass, 2002.
- Clover, R. **Becoming A more Creative Person.** Englewood Cliffs, New Jersey.: Prentice-Hall, 1980.
- Coombs, P. H. **A hacking rural poverty : How nonformal education can help.**Ballimore : The Johns Hopking University Press, 1971.
- Dale, E. **Audiovisual methods in teaching.** 3rd ed. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1969.
- Dalton, J. **Adventures in thinking.** Melbourne : Thomas, 1988.
- Dave. R. H. **Foundation of lifelong education.** Paris : UNESCO, 1976.
- Dunham, L. G. Media utilization practices preferences of teachers in area vocational-technical school in Oklahoma. **Educational Technology Research and Development** 48, 1(1988): 110-119.

- Erickson, C. W. H. *Administrating instruction media programmers*. New York : The Macmillan, 1968.
- Gerlach, V. S., and Ely, D. P. **Teaching and media: A systematic approach**. 2nd ed. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1980.
- Guilford, J.P. **The analysis of intelligence**. New York : McGraw Hill Book, 1971.
- Hodkinson, P., Ford, G., Hodkinson, H., and Hawthorn, R. **Retirement as a learning process**. *Educational Gerontology* 34, (2008): 167-184.
- Jellen, H.G.; and Urban, K. The TCT-DP (Test for Creative Thinking-Drawing Production): an instrument that can be applied to most age and ability group, **The Creative Child and Adult Quarterly** 11, 3 (1986): 138-155.
- Modareess, M. **Study of instructional technology programs in universities of OPEC countries of the Middle East**. Doctoral disseration, University of Kansas, Kansas. 1986.
- Nadler, D. A. Role of models in organizational assessment. In E. E. Lawler and S. E. Seashore (eds.), **Organizational assessment perspective on the measurement of organizational behavior and the quality of work life**, pp. 72-90. New York: John Wiley & Son. 1980.
- Russel, A.L. The use of media materials in instruction as reported by selected faculty the University of Oregon. **Dissertation Abstracts International** 42,6(1981).
- Thurston, L.P. Practical partnerships: Analysis and results of a cooperative life skills program for at-risk rural youth. **Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR)** 7, 3 (2002): 313-326.
- Torrance, E.P. **Creative learning and teaching**. New York : Mead and Company, 1971.
- Tyler, R. **Basic principles of curriculum and instruction**. Chicago: The University of Chicago Press, 1983.
- UNESCO. **An introduction to lifelong education**. Paris: UNESCO, 1970.
- Wallach M.A., and Kogan, N. **Modes of thinking in young children : A study of the creativity – intelligence distinction**. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1965.
- WHO and UNICEF. **Report of the international conference on primary health care**. NewYork : N.P. Press, 1978.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอด
ชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอด ชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. หลักการและเหตุผล

การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นแนวโน้มการพัฒนาทางการศึกษาที่สำคัญและสามารถนำมาปรับใช้กับการศึกษาในระดับต่างๆ ได้ เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการนำมาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้พัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถใน 3 ส่วนหลัก คือ

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นโดยมีโครงสร้างกฎระเบียบต่างๆค่อนข้างตายตัวการศึกษาในระบบโรงเรียนการเรียนจะต้องเรียนต่อเนื่องจนจบหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งการศึกษาในส่วนนี้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถในเรื่องต่างๆ เช่น จิตวิทยาเด็ก การศึกษาปฐมวัย การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) การศึกษานอกระบบได้แก่ ประสบการณ์และกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนทั้งหมดโดยไม่จำกัดวัย เพศพื้นฐานการศึกษาอาชีพประสบการณ์ความสนใจ ฯลฯ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งในด้านความรู้ที่เป็นพื้นฐานที่เป็นปัจจุบันในเรื่องต่างๆการศึกษาประเภทนี้มีความยืดหยุ่นในเรื่องระบบระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆไม่ว่าจะเป็นด้านอายุของผู้เรียนระยะเวลาเรียนหลักสูตรวิธีการเรียนการสอนการวัดผลประเมินผลสถานที่เรียนผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้เมื่อมีความพร้อมหยุดเรียนได้เมื่อมีภาระความจำเป็นและกลับมาเรียนใหม่ได้ตามต้องการเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของสังคมการศึกษานอกระบบจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ใช้การศึกษานอกระบบพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของตนเอง และการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจในหลักการของพัฒนาการของเด็กในเบื้องต้น

3. การศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ (Informal Education) เป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาที่บุคคลได้รับความรู้ประสบการณ์ได้เสริมสร้างเจตคติค่านิยมและทักษะต่างๆจากครอบครัวสังคมสิ่งแวดล้อมและจากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตประจำวันการได้รับความรู้ อาจจะได้จากการพูดคุยสนทนา การสังเกตการเข้าร่วมในกิจกรรมการประกอบอาชีพการงาน โดยที่

กิจกรรมเหล่านั้นไม่ได้เกิดขึ้นหรือมีการจัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งทางการศึกษาแต่จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่นแต่กลับทำให้บุคคลได้รับความรู้โดยบังเอิญหรือโดยไม่ตั้งใจ ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องใช้เทคนิคต่างๆ ในการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็ก ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง มีแนวคิดที่มองการศึกษาในภาพรวม ซึ่งได้รวมเอาการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) อย่างประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านของความต่อเนื่องของเวลา (ชั่วชีวิตคน) และเนื้อหาสาระ ที่ต้องนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิตต้องมีความยืดหยุ่นในด้านเวลา สถานที่ เนื้อหา เทคนิคการเรียนการสอนซึ่งมีลักษณะคล้ายการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และมีใจกว้างยอมรับว่าการเรียนรู้มีหลายรูปแบบและหลายวิธีการมีเป้าหมายแน่นอนมีวิธีการที่ถูกต้องมีอุปกรณ์ในการดำเนินงานครบถ้วน มีหลักสูตรที่เจาะตรงเป้าหมายและยืดหยุ่นได้ตามสภาพการณ์ในช่วงเวลาและท้องถิ่นและสามารถนำแนวคิดดังกล่าวถ่ายทอดสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องกระตุ้นพัฒนาการของเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ สามารถวางแผน สร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆ ได้เหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 3) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาโปรแกรมการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และท้องถิ่นของตนเอง

3. แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) มาปรับใช้เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการศึกษาแนวคิดโปรแกรมการศึกษาของ Boyle ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโปรแกรมที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ควร

เป็นโปรแกรมเชิงสถาบัน (Institution Program) เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่มุ่งหมายให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่น การคิด การสื่อสาร เป็นต้น โปรแกรมเชิงสถาบันเน้นการสอนเนื้อหาของวิทยาการเพื่อการพัฒนาของบุคคลให้ก้าวหน้า

2. แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากลักษณะของวิธีการ หรือการจัดกิจกรรมที่เน้นการสร้างการเรียนรู้ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีแนวทางการฝึกการคิดวิเคราะห์ด้วยเทคนิคที่มีความสอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความสามารถของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ดี จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพจน์ที่ดีตนเอง การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนทั้งในส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม การจูงใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

3. แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มาใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อยู่โดยแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดหลักที่โปรแกรมจะต้องพัฒนาให้ผู้ฝึกอบรมเข้าใจในแนวคิดดังกล่าวและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน

4. กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้

1. ผู้เข้าร่วมโปรแกรม

ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 23คน

2. วิทยากร

- นางสาวสุดา เชิดเกียรติกุล
- นางสาววิไลภรณ์ เพียงกระโทก
- นาวาอากาศโทหญิง ดร.อุษา โพนทอง
- นายณัฐวุฒิ ประทุมชาติ
- นางสาวจินดา น้ำเจริญ
- ดร.อภิชาติ แดงจำรูญ

3. ระยะเวลาการจัดการฝึกอบรม

จัดการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 3-9 พฤษภาคม 2555 ระยะเวลาการฝึกอบรม จำนวน 100

ชั่วโมง

4. สถานที่

ณ วิเทรณอินเตอร์เนชั่นแนลเฮ้าส์กรุงเทพมหานคร

5. ผู้รับผิดชอบ

นางสาวสุดา เชิดเกียรติกุล

6. เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้

เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยเนื้อหา 10 ส่วน ได้แก่

- 1) ผู้เรียนพบวิทยากร เพื่อสร้างความคุ้นเคย และแจ้งกำหนดการฝึกอบรม
- 2) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส
- 3) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต
- 4) การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านสื่อ

การเรียนการสอน

5) การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย

6) การนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7) การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนางานด้านการศึกษาคณะเล็ก

8) การศึกษาตลอดชีวิตกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

9) ศึกษาฐานที่ อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park) และศูนย์สร้างสรรค์งาน

ออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC))

10) ผู้เรียนพบผู้สอนหลังการฝึกอบรม เพื่อสอบถามถึงความพึงพอใจในการฝึกอบรมที่ผ่านมา รวมถึงการทดสอบเพื่อประเมินผลการฝึกอบรม

7. สภาพแวดล้อม

1) ใช้ห้องประชุมเป็นห้องเรียน

2) จัดที่ให้ผู้เรียนนั่งเป็นรูปตัว U

3) ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส ในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ

การฝึกอบรม

4) มีการจัดให้มีการศึกษาฐานนอกสถานที่

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทราบถึงระดับความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และได้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถใน

การจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

2) เป็นแนวทางให้ครูศึกษานิเทศก์ผู้ที่สนใจหรือนักวิจัยคนอื่นๆที่สนใจการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของตนเองโดยใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา ประยุกต์ใช้กับสาระการเรียนรู้ต่อไป

3) ทราบถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพและกระบวนการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4) สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาในกลุ่มต่างๆ สามารถนำไปทดลองใช้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การประเมินผล

1) การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ใช้การทดสอบค่าที (t-test)

2) การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองทักษะ ความรู้ ที่พัฒนาด้วยการศึกษาตลอดชีวิตใช้การทดสอบค่าที (t-test)

3) ประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม

4) ประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรม

5) ประเมินผลจากการจัดทำโมเดลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6) ประเมินผลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กำหนดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต
สำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ระหว่างวันที่ 3-9 พฤษภาคม 2555
ณ วิเทรอนอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนลเฮ้าส์ กรุงเทพมหานคร

วันที่ 3 พฤษภาคม 2555

08.00 - 09.00 น.	ลงทะเบียน/พิธีเปิด
09.00 - 09.30 น.	ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
09.30 - 10.00 น.	กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
10.00 - 10.15 น.	รับประทานอาหารว่าง
10.15 - 11.00 น.	การประเมินผลก่อนการฝึกอบรม(Pre-test)
11.00 - 12.00 น.	ทัศนศึกษา คูงานวิเทรอนอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนลเฮ้าส์
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 - 15.00 น.	ทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส
15.00 - 15.15 น.	รับประทานอาหารว่าง
15.15 - 16.30 น.	การนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต
16.30 - 17.00 น.	สรุปผลการเรียนรู้
17.00 - 23.00 น.	มอบหมายงาน/ศึกษาด้วยตนเอง

วันที่ 4 พฤษภาคม 2555

08.00 - 08.15 น.	กิจกรรมสร้างบรรยากาศของการเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
08.15 - 09.00 น.	พบปะพูดคุยระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับวิทยากร สรุปบทเรียนจากการฝึกอบรม เรื่อง การนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต
09.00 - 10.30 น.	หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต
10.30 - 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 - 12.00 น.	หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต (ต่อ)

12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 14.30 น.	การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน
14.30 – 14.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.45 – 16.30 น.	การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน (ต่อ)
16.30 – 17.00 น.	สรุปผลการเรียนรู้
17.00 – 23.00 น.	มอบหมายงาน/ศึกษาด้วยตนเอง

วันที่ 5 พฤษภาคม 2555

08.00 - 08.15 น.	กิจกรรมสร้างบรรยากาศของการเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
08.15 - 09.00 น.	พบปะพูดคุยระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับวิทยากร และสรุปบทเรียนจากการฝึกอบรม เรื่อง 1. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต 2. การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านสื่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมในการศึกษา
09.00 – 10.30 น.	หลักการและแนวคิดจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย
10.30 – 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 – 12.00 น.	การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 14.30 น.	การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ต่อ)
14.30 – 14.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.45 – 16.30 น.	การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ต่อ)
16.30 - 17.00น.	สรุปผลการเรียนรู้
17.00 – 23.00 น.	มอบหมายงาน/ศึกษาด้วยตนเอง

วันที่ 6 พฤษภาคม 2555

08.00 - 08.15 น.	กิจกรรมสร้างบรรยากาศของการเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
08.15 - 09.00 น.	พบปะพูดคุยระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับวิทยากร และสรุปบทเรียนจากการฝึกอบรมเรื่องการนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย
09.00 – 10.30 น.	แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
10.30 – 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 – 12.00 น.	แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก(ต่อ)
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 14.30 น.	หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
14.30 – 14.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.45 – 16.30 น.	การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนางานด้านการศึกษาระดับเล็ก
16.30 – 17.00 น.	สรุปผลการเรียนรู้
17.00 – 23.00 น.	มอบหมายงาน/ศึกษาด้วยตนเอง

วันที่ 7 พฤษภาคม 2555

08.00 - 08.15 น.	กิจกรรมสร้างบรรยากาศของการเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
08.15 - 09.00 น.	พบปะพูดคุยระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับวิทยากรและสรุปบทเรียนจากการฝึกอบรม เรื่อง 1. แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2. การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนางานด้านการศึกษาระดับเล็ก
09.00 – 10.30 น.	การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์
10.30 – 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง

10.45 – 12.00 น.	การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะและ พัฒนาความรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์ (ต่อ)
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 15.30 น.	การปฏิบัติการ (Work Shop) การปรับปรุงประสิทธิภาพในการ บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
15.30 – 15.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
15.45 – 17.00 น.	การปฏิบัติการ (Work Shop) การปรับปรุงประสิทธิภาพในการ บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
17.00 – 23.00 น.	มอบหมายงาน/ศึกษาด้วยตนเอง

วันที่ 8 พฤษภาคม 2555

08.00 - 12.00 น.	ศึกษาดูงานที่อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park)
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 16.00 น.	ศึกษาดูงานที่ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC))
16.00 – 17.00 น.	สรุปผลบทเรียนที่ได้จาก
17.00 – 23.00 น.	มอบหมายงาน/ศึกษาด้วยตนเอง

วันที่ 9 พฤษภาคม 2555

08.00 - 08.15 น.	กิจกรรมสร้างบรรยากาศของการเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตาม หลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
08.15 - 09.00 น.	พบปะพูดคุยระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับวิทยากรและสรุป บทเรียน เรื่อง 1. การนำแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และ พัฒนาความรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์ 2. ศึกษาดูงานที่ TK Park และ TCDC
09.00 – 10.30 น.	สรุปผลการฝึกอบรม
10.30 – 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 – 12.00 น.	สรุปผลการฝึกอบรม
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.00 – 14.00 น.	การประเมินผลหลังการฝึกอบรม (Post-test)
14.00 – 15.00 น.	ปิดการฝึกอบรม

.....

รายละเอียดของแผนการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้การสอนที่ 1

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อละลายพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมอบรม

สาระการเรียนรู้

1. การสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยระหว่างผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม
2. การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม
3. ทักษะการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ
4. ทักษะการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยของผู้เข้าร่วมอบรม
2. เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรมข้อปฏิบัติและกฎระเบียบของการฝึกอบรม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

กิจกรรมการเรียนรู้: กลุ่มสัมพันธ์ เพื่อละลายพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมอบรม

องค์ประกอบ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	วิธีการ	อุปกรณ์/ เครื่องมือ
1. ชั้นก่อนการปฏิบัติ	1. วิทยากรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมอบรมและพูดคุยซักถามข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน 2. วิทยากรชี้แจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พร้อมทั้งมอบหมายชิ้นงานให้ผู้เรียน	- อธิบาย	-
2. ชั้นระหว่าง	1. กิจกรรมแนะนำตนเอง	- เกมส์	- กระดาษรูป

องค์ประกอบ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	วิธีการ	อุปกรณ์/ เครื่องมือ
การปฏิบัติ	<p>- วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรม หยิบกระดาษรูป หัวใจ 1 ชิ้น เขียนชื่อ นามสกุล และชื่อเล่น และ นำไปติดไว้ ที่ต้นไม้</p> <p>- ให้แนะนำตนเอง สิ่งที่ชอบ ความสนใจและ ความสามารถพิเศษ</p> <p>- วิทยากรสรุปกิจกรรม และให้ผู้ เข้ารับการ ฝึกอบรมบอกชื่อผู้เข้าร่วม การอบรม</p>		<p>หัวใจขนาด เล็ก</p> <p>- ภาพต้นไม้</p>
	<p>2. กิจกรรมจดจำผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม</p> <p>- วิทยากรแจกใบงานจดจำ ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม</p> <p>- ดำเนินกิจกรรมตามใบงาน</p> <p>- วิทยากรสรุปกิจกรรม</p>	- เกมส์	- ใบงานเกมส์ จดจำผู้เข้าร่วม การฝึกอบรม
3. ชั้นหลังการ ปฏิบัติ	<p>1. แจกรางวัลให้แก่ผู้ชนะในกิจกรรม ต่างๆ</p> <p>2. ให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมกล่าวถึง ความประทับใจต่อเพื่อนๆ</p>	สรุป และอภิปราย ด้วย case study	-

สื่อการสอน

1. กระดาษรูปหัวใจขนาดเล็ก
2. ภาพต้นไม้
3. ใบงานเกมส์จดจำผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม

การประเมินผล

ประเมินผลจากการสังเกตของวิทยากร

ใบงานกิจกรรมแนะนำตนเอง

คำชี้แจง

1. วิทยากรได้จัดทำต้นไม้กระดาษ 1 ต้น และกระดาษรูปหัวใจจำนวนเท่ากับผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหยิบกระดาษรูปหัวใจ 1 ชิ้น เขียนชื่อ นามสกุล และชื่อเล่น และนำไปติดไว้ที่ต้นไม้
3. ให้แนะนำตนเอง สิ่งที่คุณชอบความสนใจและความสามารถพิเศษให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบ
4. ให้ร่วมกันสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือสิ่งที่ต้องการทราบ

ใบงานเกมสัจจำผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม

คำชี้แจง

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสอบถามเพื่อนๆ ในแต่ละข้อหากเพื่อนคนใดตอบข้อคำถามดังกล่าวให้เขียนชื่อลงในใบงานข้อคำถามละ 1 คน

2. ผู้ที่ได้ข้อมูลครบทุกข้อในเวลาที่กำหนดจะเป็นผู้ชนะ

- 1) มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร.....
- 2) จบการศึกษาระดับปริญญาโท.....
- 3) เคยเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....
- 4) ขับรถยี่ห้อฮอนด้า.....
- 5) ยังเป็น โสด.....
- 6) มีพี่น้อง 2 คน.....
- 7) ร้องเพลงเพราะ (ต้องร้องเพลงให้ฟัง).....
- 8) ชอบเดิน (เดินให้ท่านดู).....
- 9) เคยเจอผี (เล่าประสบการณ์เจอผีให้ท่านฟัง).....
- 10) เคยอกหัก (เล่าประสบการณ์ให้ท่านฟัง).....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

การนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต

การพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดเทคนิค และวิธีการให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิสมาเป็นเนื้อหาหนึ่งในการฝึกอบรมเพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้เนื่องจากแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ว่า ในภาวะที่จิตปลอดโปร่งเป็นอิสระจะเป็นจิตที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด มีความจำที่ดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาเป็นอย่างมากด้วย

สาระการเรียนรู้

1. อธิบายแนวคิดและหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส
2. การปูพื้นฐานของทฤษฎี จิตวิทยา นีโอฮิวแมนนิส
3. การทดลองทำ และปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดของนีโอฮิวแมนนิส เช่น กิจกรรมเกาซิกิ

และโยคะเป็นต้น

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้ฝึกอบรมมีความรู้ในแนวคิดและหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส
2. เพื่อให้ผู้ฝึกอบรมมีความรู้การปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดของนีโอฮิวแมนนิส

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองปฏิบัติว่า ในภาวะที่จิตปลอดโปร่งเป็นอิสระจะเป็นจิตที่เรียนรู้ได้ดีที่สุดมีความจำที่ดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษา

กิจกรรมการเรียนรู้ : การนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต

องค์ประกอบ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	วิธีการ	อุปกรณ์/ เครื่องมือ
1. ขั้นก่อน การปฏิบัติ	1. วิทยากรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการ อบรมและพูดคุยซักถามข้อมูลเบื้องต้น ของผู้เรียน	- อธิบาย	-
2. ขั้น ระหว่าง การ ปฏิบัติ	1. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส - วิทยากรบรรยายหลักการและ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบ นีโอฮิวแมนนิส	- การบรรยาย	1. เอกสาร ความรู้เกี่ยวกับ ทฤษฎีการ เรียนรู้แบบ นีโอฮิวแมนนิส
	2. การนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ ในการพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต - วิทยากรบรรยายการนำแนวคิด นีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนา การศึกษาตลอดชีวิต	- การบรรยาย	1. การทดลอง ทำ และปฏิบัติ กิจกรรมตาม แนวคิดของ นีโอฮิวแมนนิส เช่น กิจกรรม เกาซิงกิ และ โยคะ
2. ขั้นหลัง การปฏิบัติ	1. สรุปผลการอบรม โดยให้ผู้อบรม สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้	- การนำเสนอ (Present)	-

สื่อการสอน

1. เอกสารความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส

การประเมินผล

1. ประเมินจากการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรม

หน่วยการเรียนรู้การสอนที่ 3

หลักการ และแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตเป็นกระบวนการศึกษาที่มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมีมูลเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในปัจจุบันการศึกษาประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงอย่างเดียวหรือประเภทเดียวจึงอาจจะไม่เพียงพอต่อการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวการศึกษาตลอดชีวิตจึงมีลักษณะที่เป็นการบูรณาการการประสานประสมระหว่างกิจกรรมต่างๆในสังคมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและกิจกรรมการศึกษิตตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

สาระการเรียนรู้

1. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต
2. การศึกษาในระบบ
3. การศึกษานอกระบบ
4. การศึกษาตามอัธยาศัย

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้ฝึกอบรมมีความรู้ในหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต
2. เพื่อให้ผู้ฝึกอบรมทราบเทคนิค และวิธีการในการส่งเสริมศึกษาตลอดชีวิต

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมเข้าใจในแนวคิดและหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต และสามารถนำไปใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมการเรียนรู้ : การศึกษาตลอดชีวิต

องค์ประกอบ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	วิธีการ	อุปกรณ์/ เครื่องมือ
1. ขั้นก่อน การปฏิบัติ	1. วิทยากรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการ เข้าร่วมอบรมและพูดคุยซักถามข้อมูล เบื้องต้นของผู้เรียน 2. ผู้เรียนทำแบบประเมินก่อนการเข้า ร่วมอบรม	- อธิบาย	แบบประเมิน ก่อนการเข้า ร่วมอบรม การศึกษา ตลอดชีวิต
2. ขั้น ระหว่าง การ ปฏิบัติ	1. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับ การศึกษาตลอดชีวิต - วิทยากรบรรยายหลักการและแนวคิด เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต	- การบรรยาย	1. เอกสาร ความรู้เกี่ยวกับ การศึกษา ตลอดชีวิต
	2. เทคนิค และวิธีการในการส่งเสริม ศึกษาตลอดชีวิต - วิทยากรบรรยายหลักการและแนวคิด เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต (1) การศึกษาในระบบ (2) การศึกษานอกระบบ (3) การศึกษาตามอัธยาศัย	- การบรรยาย	1. เอกสาร ความรู้เกี่ยวกับ เทคนิค และ วิธีการในการ ส่งเสริมศึกษา ตลอดชีวิต
2. ขั้นหลัง การปฏิบัติ	1. สรุปผลการอบรม โดยให้แบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน พิจารณาหาแนวทางในการจัด กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอด ชีวิต	- การระดมสมอง (Brainstorming) - การนำเสนอ (Present)	1. ใบงานองค์ ความรู้ที่ได้จาก การศึกษา ตลอดชีวิต

สื่อการสอน

1. เอกสารความรู้เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต
2. เอกสารความรู้เกี่ยวกับเทคนิค และวิธีการในการส่งเสริมศึกษาตลอดชีวิต
3. แบบประเมินก่อนการเข้าร่วมอบรมการศึกษาตลอดชีวิต
4. ใบงานองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาตลอดชีวิต

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม
2. ประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรม
3. การเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวทางการศึกษาตลอดชีวิต

ใบงานกระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

คำชี้แจง

ให้ผู้เข้ารับการอบรมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดกระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสถานที่ทำงานของท่าน

คำถาม

ให้ท่านแสดงความคิดเห็นแนวทางในการจัดกระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสถานที่ทำงานของท่านดังนี้

1. การจัดการเรียนที่ยืดหยุ่นในปัจจุบันมีหรือการจัดการเรียนการสอนหรือไม่และมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

2. การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบในปัจจุบันมีหรือการจัดการเรียนการสอนหรือไม่และมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

3. การจัดการเรียนการสอนจากศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนในปัจจุบันมีหรือการจัดการเรียนการสอนหรือไม่และมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชีวิตสภาพที่แท้จริงอยู่ในสังคมรอบตัวผู้เรียนเป็นเนื้อหาวิชาในปัจจุบันมีหรือการจัดการเรียนการสอนหรือไม่และมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่างในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบันมีหรือการจัดการเรียนการสอนหรือไม่และมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

การนำการศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน

ในปัจจุบันสื่อการเรียนการสอน ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ โดยมีการพัฒนาเทคนิค วิธีการ วิธีระบบ เพื่อการออกแบบการสอน ด้วยหลักการด้านจิตวิทยา สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ รวมถึงการสื่อสารของมนุษย์มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน ซึ่งการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สาระการเรียนรู้

การเสริมสร้างความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

- การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
- การผลิตสื่อการเรียนการสอน
- การใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน
- การใช้งานอินเทอร์เน็ต
- การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน
2. เพื่อทดลองผลิตสื่อการเรียนการสอนด้วยอุปกรณ์ง่ายๆ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนอย่างง่าย แลนำเทคโนโลยีทางการศึกษสมัยใหม่ มาใช้ในการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนรู้ : สื่อการเรียนการสอน

องค์ประกอบ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	วิธีการ	อุปกรณ์/ เครื่องมือ
1. ขั้นก่อน การปฏิบัติ	1. วิทยากรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการ เข้าร่วมอบรมและพูดคุยซักถามข้อมูล เบื้องต้นของผู้เรียน 2. กิจกรรมโยคะและการบริหารจัดการใจ ด้วยการทำสมาธิ (Meditation)	- การอธิบาย	
2. ขั้น ระหว่าง การปฏิบัติ	1. การศึกษาตลอดชีวิตกับสื่อการเรียน การสอน และนวัตกรรมในการศึกษา	- การบรรยาย	- เอกสาร เกี่ยวกับการ พัฒนาสื่อการ เรียนการสอน
	2. การทดลองผลิตสื่อการเรียนการสอน ด้วยอุปกรณ์ง่ายๆ	- การปฏิบัติการ (Work Shop) - การระดมสมอง (Brainstorming) - การนำเสนอ (Present)	- กระดาษ - สี - ดินน้ำมัน - ก่อ้ง
	3. การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา - การสืบค้นข้อมูลออนไลน์ - E-learning วิทยากรให้ผู้ผู้ฝึกอบรมวิธีสืบค้น ข้อมูลการผลิตสื่อจาก Internet พร้อม ทั้งให้ยืนยันการฝึกฝนใช้คอมพิวเตอร์ โดยวางแผนว่าจะใช้ทำอะไรในแต่ละ วัน 1 สัปดาห์ส่งให้วิทยากรทางอีเมลล์	- การปฏิบัติการ (Work Shop)	- คอมพิวเตอร์ - Internet
3. ขั้นหลัง การปฏิบัติ	การสรุปผลการเรียนรู้ - นำเสนอผลงานการผลิตนวัตกรรม และสื่อการเรียนการสอน	การนำเสนอ (Present)	

สื่อการสอน

1. เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
2. คอมพิวเตอร์
3. Internet
4. กระดาษสีดินน้ำมันกล่อง

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึกลงในกลุ่มระดมสมอง ความร่วมมือในกิจกรรม
2. สังเกตความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโปรแกรมในการทำกิจกรรม
3. การร่วมแสดงความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมโปรแกรมจากกิจกรรมการเรียนรู้
4. ชิ้นงานที่ได้รับมอบหมาย

ใบงานการพัฒนาความรู้
ด้านสื่อการเรียนการสอน

1. ให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม
2. ให้แต่ละกลุ่มจัดทำสื่อการเรียนการสอนอย่างง่ายจากวัสดุที่มีอยู่
3. นำเสนอและจำลองการสอนให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม

หน่วยการเรียนรู้การสอนที่ 5

การนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ใน

การเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบเป็นช่วงที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิตที่สมองมีการเจริญเติบโตมากกว่าทุกช่วงอายุและเป็นช่วงเวลาที่เหมาะที่สุดสำหรับการปูพื้นฐานทักษะต่างๆ ให้แก่เด็กเพื่อมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาในระดับต่อไป ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องรู้และเข้าใจในหลักการของจิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าเหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ

สาระการเรียนรู้

1. การพัฒนาสติปัญญาตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ
2. การพัฒนาอารมณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก
3. การพัฒนาทางด้านภาษา
4. การเตรียมเด็กที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียน
5. การอบรมคุณธรรมและศีลธรรม

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจหลักการ แนวคิด เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของเด็กเล็ก

กิจกรรมการเรียนรู้ : จิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย

องค์ประกอบ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	วิธีการ	อุปกรณ์/เครื่องมือ
1. ขั้นก่อน การปฏิบัติ	1. วิทยากรชี้แจงวัตถุประสงค์ของ การเข้าร่วมอบรมและพูดคุยซักถาม ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน 2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบ ประเมินก่อนการเข้าร่วมอบรม 3. กิจกรรมโยคะและการบริหาร จิตใจด้วยการทำสมาธิ (Meditation)	- อธิบาย	- แบบประเมิน ความรู้เกี่ยวกับ จิตวิทยาเด็กและ การพัฒนาเด็ก ปฐมวัยก่อนการ ฝึกอบรม
2. ขั้น ระหว่างการ ปฏิบัติ	1. หลักการ แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับ จิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็ก ปฐมวัย วิทยากรบรรยายครอบคลุมองค์ ความรู้ ดังนี้ -การพัฒนาสติปัญญาตลอดจนการ อบรมเลี้ยงดูให้ เป็นไปตามที่สังคมต้องการ -การพัฒนาอารมณ์ให้สอดคล้องกับ ความต้องการ ของเด็ก -การพัฒนาทางด้านภาษา -การเตรียมเด็กที่จะเข้าเรียนใน ระบบโรงเรียน -การอบรมคุณธรรมและศีลธรรม	- การบรรยาย	- TV/CD - เอกสารความรู้ เกี่ยวกับ จิตวิทยาเด็กและ การพัฒนาเด็ก ปฐมวัย
2. ขั้นหลัง การปฏิบัติ	1. สรุปผลการฝึกอบรม สรุป บทเรียนที่ได้จากการศึกษาจิตวิทยา เด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย	- การระดมสมอง (Brainstorming) - การนำเสนอ (Present)	- ใบงานองค์ ความรู้ที่ได้จาก การศึกษาจิตวิทยา เด็กและการพัฒนา เด็กปฐมวัย

สื่อการสอน

1. TV/CD
2. เอกสารความรู้เกี่ยวกับเอกสารความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย
3. ใบงานองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาจิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม
2. ประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรม

ใบงานองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาจิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

ให้ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน และให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดเห็นองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาจิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย

คำถาม

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กและการพัฒนาเด็กปฐมวัย ท่านจะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเด็กเล็กในหน่วยงานของท่านได้อย่างไร ในการพัฒนาด้านต่างๆ ดังนี้

1. การพัฒนาสติปัญญาตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ
2. การพัฒนาอารมณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก
3. การพัฒนาทางด้านภาษา
4. การเตรียมเด็กที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียน
5. การอบรมคุณธรรมและศีลธรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

การนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะและพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความสำคัญต่อการจัดการ ควบคุม ส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยเอื้อและขจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความน่าอยู่ของศูนย์เด็กเล็กให้ลดน้อยลงหรือหมดไป โดยมุ่งหวังให้เด็กเล็ก ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะ ในขณะเดียวกันผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ได้รับการส่งเสริมให้สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข สบายกาย สบายใจ ในศูนย์นั้นๆ และมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ตลอดจนสามารถประสานความร่วมมือของชุมชนโดยรอบเพื่อการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สาระการเรียนรู้

ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้แก่

1. จัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร
2. การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร
3. การดูแลวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และของเล่นเด็ก
4. การดูแลห้องน้ำ ห้องส้วม
5. การจัดการขยะและน้ำเสีย
6. การควบคุมและป้องกันแมลงและพาหะนำโรค
7. การป้องกันอุบัติเหตุ และอุบัติภัย

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเล็กที่ถูกต้อง
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการศูนย์

พัฒนาเด็กเล็ก

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และความรู้เกี่ยวกับเด็กเล็ก ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมการเรียนรู้ : การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์ประกอบ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	วิธีการ	อุปกรณ์/ เครื่องมือ
1. ขั้นก่อน การปฏิบัติ	1. วิทยากรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมอบรมและพูดคุยซักถามข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน 2. กิจกรรมโยคะและการบริหารจัดการใจด้วยการทำสมาธิ (Meditation)	- อธิบาย	
2. ขั้น ระหว่าง การปฏิบัติ	1. วิทยากรให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก - จัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร - การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร - การดูแลวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และของเล่นเด็ก - การดูแลห้องน้ำ ห้องส้วม - การจัดการขยะและน้ำเสีย - การควบคุมและป้องกันแมลงและพาหะนำโรค - การป้องกันอุบัติเหตุ และอุบัติภัย	- การบรรยาย	- คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
	2. แนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก - ให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการเล่าประสบการณ์ในการทำงานกับเด็กเล็ก - นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเด็กเล็ก	- การระดมสมอง (Brainstorming) - การนำเสนอ (Present)	- ใบงานแนวทางการพัฒนาเด็กเล็ก

องค์ประกอบ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	วิธีการ	อุปกรณ์/ เครื่องมือ
	3. นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ และพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	- การนำเสนอ (Present)	
3. ชั้นหลัง การปฏิบัติ	สรุปผลการเรียนรู้ - ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมอภิปรายผลจากใบงาน	- การระดมสมอง (Brainstorming) - การนำเสนอ (Present)	- ใบงาน สรุปผลการเรียนรู้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สื่อการสอน

1. เอกสารความรู้เกี่ยวกับเด็กเล็ก
2. คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. ใบงานแนวทางการพัฒนาเด็กเล็ก
4. ใบงานสรุปผลการเรียนรู้

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม
2. ประเมินผลจากใบงานของผู้ฝึกอบรม

ใบงานตรวจเช็คมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คำชี้แจง

ให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่างๆ โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย / ในช่องว่างตามความเห็นของท่าน

ความคิดเห็น	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	แย่	แย่มาก
การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร					
1. สภาพแวดล้อมมีความร่มรื่น					
2. พื้นดินไม่มีฝุ่น หรือมีน้อย					
3. ท่อและรางระบายน้ำหรือแหล่งน้ำ เช่น บ่อน้ำ ในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีฝาปิดหรือมีรั้วกันมิให้เด็กพลัดตกได้					
4. มีที่ทิ้งขยะเป็นสัดส่วน					
การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร					
5. สภาพอาคารประตูหน้าต่างอุปกรณ์ โต๊ะเก้าอี้					
6. การจัดวางสิ่งของของเล่นเด็กและเครื่องใช้สอยต่างๆ เป็นระเบียบ					
7. ไม่มีสิ่งของกีดขวางทางเดินหรือประตูเข้าออก					
8. จัดพื้นที่ใช้สอยให้เป็นสัดส่วน					
9. ความสะอาดของอาคาร					
10. การระบายอากาศและแสงสว่าง					
การดูแลวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และของเล่นเด็ก					
11. การจัดให้มีแก้วคืมน้ำประจำตัวเด็กแต่ละคน					

ความคิดเห็น	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	แย่	แย่มาก
12. มีที่เก็บแปรงสีฟันที่ถูกสุขลักษณะ					
13. ความสะอาดที่นอนหมอนผ้าห่มเด็ก					
14. การจัดให้มีของเล่นเด็กปลอดภัย เช่นพื้นผิวเรียบทำความสะอาดง่าย เคลือบสีที่ปลอดภัยหลีกเลี่ยงของเล่นที่เปราะบางแตกง่ายแหลมคม หรือมีชิ้นส่วนเล็กๆ หลุดง่าย					
15. มีของเล่นเด็กจากวัสดุธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น					
การดูแลห้องน้ำ ห้องส้วม					
16. พื้นผนังห้องน้ำสะอาด และแห้ง					
17. แสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอไม่มีกลิ่นความอับชื้น					
18. สุขภัณฑ์เหมาะสมกับเด็ก หรือมีอุปกรณ์ช่วยเสริมการใช้งานให้เด็กใช้ได้อย่างปลอดภัย					
19. การเก็บน้ำยาทำความสะอาด ห้องน้ำห้องส้วมให้มีฉลากปิดพ้นจากมือเด็ก					
20. มีอ่างล้างมือพร้อมสบู่ผ้าเช็ดมือ					
การจัดการขยะและน้ำเสีย					
21. ที่รองรับขยะมีสภาพดีมีฝาปิด มีฉลากวางตามจุดต่างๆ ในศูนย์ฯ อย่างเพียงพอ					
22. แยกภาชนะเก็บขยะ					
23. รางระบายน้ำจากห้องน้ำห้องส้วม ห้องครัวระบายได้ดี ไม่มีขยะ ตกค้างอุดตันหรือมีน้ำนองขัง					

ความคิดเห็น	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	แย่	แย่มาก
24. น้ำทิ้งจากครัวหรือห้องอาหาร ปล่อยผ่านบ่อดักไขมันก่อนทิ้งลง ท่อระบายหรือแหล่งน้ำสาธารณะ					
การควบคุมและป้องกันแมลงและ พาหะนำโรค					
25. มีการป้องกันการแพร่พันธุ์ยุงเช่นมี การทำลายภาชนะที่มีน้ำขังหรือ แหล่งน้ำนิ่ง					
25. พื้นที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มี สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค เช่น ยุง หนู แมลงวันแมลงสาบ					
26. เด็กได้นอนในมุ้งลวดหรือถ้าไม่มี ควรจัดให้ห้องนอนมีแสงสว่าง และการระบายอากาศดี					
การป้องกันอุบัติเหตุ และอุบัติภัย					
27. พื้นสนามเด็กเล่นทำด้วยวัสดุที่ ปลอดภัยเช่นทรายไม้วัตถุที่ลด การกระแทก					
28. อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าสายไฟ ปลั๊กไฟอยู่ในสภาพดี					
29. มีผู้ยาสัมัญประจำบ้านที่มียาและ เวชภัณฑ์ตามจำเป็นและติดตั้งให้ พื้นมือเด็ก					
30. มีการจัดเตรียมเครื่องดับเพลิงที่มี มาตรฐานไว้ประจำศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กติดตั้งในที่หยิบใช้สะดวกอยู่ ในสภาพพร้อมใช้งาน					

ใบงานแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คำชี้แจง

ให้ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน และให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเด็กเล็กจากประสบการณ์ของแต่ละคน

คำถาม

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบันในด้านต่างๆ ดังนี้
 - จัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร
 - การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร
 - การดูแลวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และของเล่นเด็ก
 - การดูแลห้องน้ำ ห้องส้วม
 - การจัดการขยะและน้ำเสีย
 - การควบคุมและป้องกันแมลงและพาหะนำโรค
 - การป้องกันอุบัติเหตุ และอุบัติภัย
2. จุดอ่อน หรือข้อด้อยของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบันคืออะไร
3. ท่านมีแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างไรในอนาคต

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7

การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนางานด้านการศึกษาเด็กเล็ก

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหาการแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การประสานความร่วมมือการติดตามตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการดังนั้นการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานก่อให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้บรรลุตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ

สาระการเรียนรู้

1. หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. เพื่อปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ใหม่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน

ภาครัฐ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถสร้างเครือข่ายการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนภายในหน่วยงานของรัฐและการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

กิจกรรมการเรียนรู้ : การมีส่วนร่วม

องค์ประกอบ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	วิธีการ	อุปกรณ์/ เครื่องมือ/
1. ขั้นก่อนการปฏิบัติ	1. วิทยากรชี้แจงวัตถุประสงค์ 2. กิจกรรมโยคะ การบริหารจิตใจด้วยการทำสมาธิ (Meditation)	- การอธิบาย	
2. ขั้นระหว่างการปฏิบัติ	1. หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	- การบรรยาย	- เอกสาร หลักการ และ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
	2. เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม - การประชุมกลุ่มย่อย - การประชุมแบบฟอรัม - การประชุมเชิงปฏิบัติการ - การระดมสมอง - การสัมมนา - การสาธิต	- การบรรยาย	- เอกสาร เทคนิคการประชุมเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
	3. กิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกทักษะการมีส่วนร่วม แบ่งกลุ่ม โดยให้หัวข้อการจัดกิจกรรม โดยให้แต่ละกลุ่มทดลองจำลองรูปแบบการประชุมกลุ่มย่อย การประชุมแบบฟอรัม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมสมอง การสัมมนา การสาธิต	- การฝึกทักษะการพูดต่อหน้า สาธารณะ (public speaking) - การระดมสมอง (Brainstorming), - การปฏิบัติการ (Work Shop)	- ใบงาน กิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกทักษะการมีส่วนร่วม
3. ขั้นหลังการปฏิบัติ	1. สรุปผลการฝึกอบรม สรุปบทเรียนที่ได้จากการศึกษา	- การนำเสนอ (Present)	

สื่อการสอน

1. เอกสารหลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. เอกสารเทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. ใบงานกิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกทักษะการมีส่วนร่วม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึกลงในกลุ่มระดมสมอง ความร่วมมือในกิจกรรม
2. สังเกตความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโปรแกรมในการทำกิจกรรม
3. การร่วมแสดงความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมโปรแกรมจากกิจกรรมการเรียนรู้

ใบงานกิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกทักษะการมีส่วนร่วม

1. ให้ผู้ฝึกอบรมแบ่งกลุ่มเป็น 6 กลุ่ม
2. ให้แต่ละกลุ่มคิดหัวข้อที่สนใจเพื่อจะจำลองสถานการณ์การมีส่วนร่วม
3. ให้แต่ละกลุ่มจำลองสถานการณ์ ดังนี้
 - การประชุมกลุ่มย่อย
 - การประชุมแบบฟอรัม
 - การประชุมเชิงปฏิบัติการ
 - การระดมสมอง
 - การสัมมนา
 - การสาธิต

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8
การนำแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตมาใช้ในการเพิ่มทักษะ
และพัฒนาความรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีรูปแบบที่น่าสนใจ มีความคิดแปลกใหม่ ไม่ซ้ำกับคนอื่น ๆ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นการสอนและฝึกฝนโดยเน้นกระบวนการสอน เทคนิควิธี มากกว่าสอนเนื้อหาสาระของวิชา โดยมุ่งหวังให้ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกิดความคิดความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องตัว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

สาระการเรียนรู้

1. การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่ม
2. การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดคล่องแคล่ว
3. การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดยืดหยุ่น
4. การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดละเอียดลออ

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. เพื่อพัฒนาทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความคิดสร้างสรรค์ดียิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระยะเวลาเรียนรู้ 8 ชั่วโมง

กิจกรรมการเรียนรู้ : ความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	วิธีการ	อุปกรณ์/ เครื่องมือ
1. ขั้นก่อนการปฏิบัติ	1. วิทยากรชี้แจงวัตถุประสงค์ 2. กิจกรรมโยคะและการบริหารจิตใจด้วยการทำสมาธิ (Meditation) 3. การทดสอบแบบประเมินผลความคิดสร้างสรรค์	- การอธิบาย	
2. ขั้นระหว่าง การปฏิบัติ	1. วิทยากรให้ความรู้ เรื่อง การศึกษาตลอดชีวิตกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 2. เรียนรู้ประสบการณ์การคิดริเริ่มเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน - วิทยากรเปิด DVD ให้ผู้เข้ารับการอบรม ได้เรียนรู้การค้นพบ การคิดค้น และไอเดีย ของนักคิดคนสำคัญ เช่น นิวตัน ดา วินชี ผู้ก่อตั้ง face book เป็นต้น	- การบรรยาย - การปฏิบัติการ (Work Shop) - การระดมสมอง (Brainstorming) - การนำเสนอ (Present)	- TV/CD
	3. การศึกษาดูงาน ที่ TK Park และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC))	- ศึกษาดูงาน	- ไปงานสรุปผลการศึกษาดูงาน TK Park และ Thailand Creative & DesignCenter (TCDC)
3. ขั้นหลังการปฏิบัติ	1. สรุปผลการฝึกอบรม สรุปบทเรียนที่ได้จากการศึกษา	- การระดมสมอง (Brainstorming) - การนำเสนอ (Present)	- ไปงานสรุปผลการศึกษาดูงาน TK Park และ Thailand Creative & DesignCenter (TCDC)

สื่อการสอน

1. TV/CD
2. ใบงานสรุปผลการศึกษาคูงานศึกษาคูงานที่อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park) และ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC)

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึกลงในกลุ่มระดมสมอง ความร่วมมือในกิจกรรม
2. สังเกตความร่วมมือของผู้เข้าร่วม โปรแกรมในการทำกิจกรรม
3. การร่วมแสดงความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมโปรแกรมจากกิจกรรมการเรียนรู้
4. ใบงานสรุปผลการศึกษาคูงานที่อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park) และ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC)

ใบงานสรุปผลการศึกษาดูงาน
อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค (TK Park) และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center (TCDC))

ให้ท่านแสดงความคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาดูงาน ดังนี้

1. TK Park

1. ความเห็นต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมและบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้
2. ความเห็นต่อรูปแบบการจัดพื้นที่และนิทรรศการ
3. รูปแบบความคิดสร้างสรรค์
4. จุดเด่นของ TK Park ที่ท่านเห็นว่าสามารถนำไปปรับใช้ในการทำงานได้

2. Thailand Creative & Design Center (TCDC)

1. ความเห็นต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมและบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้
2. ความเห็นต่อรูปแบบการจัดพื้นที่และนิทรรศการ
3. รูปแบบความคิดสร้างสรรค์
4. จุดเด่นของ TCDC ที่ท่านเห็นว่าสามารถนำไปปรับใช้ในการทำงานได้เป็นอย่างดี

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกอบรม

เครื่องมือชุดที่ 1

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็กเกี่ยวกับ
โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ
ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก

1. ชื่อ.....นามสกุล
2. ตำแหน่งทางวิชาการ.....
3. ตำแหน่งทางการบริหาร.....
4. วุฒิการศึกษาสูงสุด.....สาขา.....
สถาบันการศึกษาที่จบการศึกษา.....
5. เพศชาย หญิง
6. อายุ.....ปี
7. ประสบการณ์และระยะเวลาการทำงาน..... ปี
8. หน้าที่และความรับผิดชอบในหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา.....
9. ชื่อหน่วยงาน/สถาบันที่ท่านทำงานในปัจจุบัน.....
10. ผลงานด้านวิชาการ.....
.....
.....
.....

ตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ประเด็นที่ 1 : รูปแบบของการจัดกิจกรรม

ท่านคิดว่าการที่จะส่งเสริมการศึกษาของเด็กเล็กให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต มีการสร้างและการจัดการความรู้ในทุกระดับทุกมิติของสังคมควรมีวิธีการดำเนินการอย่างไร ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ในด้านปรัชญาและหลักการการศึกษาตลอดชีวิต
2. ในด้านของหลักสูตรการพัฒนากิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีลักษณะเช่นไร ทั้งในด้านกระบวนการวิธีการจัดการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้
3. องค์ความรู้ที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมี และต้องได้รับการพัฒนาเพื่อสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต
4. การบริหารและการจัดการศึกษาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองชุมชนและสังคมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ควรมีลักษณะเช่นไร

ประเด็นที่ 2 : การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

1. ท่านคิดว่าการที่จะดำเนินการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความเป็นได้ควรมีหน่วยงานใดบ้างที่ต้องเข้ามาสนับสนุนและควรดำเนินการอย่างไร
2. ท่านคิดว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลจะมีความสามารถในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตได้มากน้อยเพียงใดมีผลดีหรือผลเสียอย่างไรบ้าง
3. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่นใดที่จะนำไปสู่การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพ

เครื่องมือชุดที่ 2

แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเท่านั้นมิได้นำไปเผยแพร่เพื่อประโยชน์อื่นใดทั้งสิ้น แบบสอบถามฉบับนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม2ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต

ดังนั้น จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่าน โปรดตอบแบบสอบถามตามความรู้ ความเข้าใจและความคิดเห็น ให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ข้อมูลที่ท่านตอบจะถือเป็นความลับ ผู้ทำการศึกษาวินิจฉัยใคร่ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายถูก ลงในช่อง ลงหน้าข้อที่เป็นคำตอบของท่านเพียงข้อเดียว

1. เพศ แบบสอบถาม

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ

1. น้อยกว่า 20 ปี

2. 20 - 30 ปี

3. 31 - 40 ปี

4. 41 - 50 ปี

4. ตั้งแต่ 51 ปี ขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. ปวส./ปวช./อนุปริญญา

2. ปริญญาตรี

3. ปริญญาโท

4. สูงกว่าปริญญาโท

4. สาขาวิชาที่จบการศึกษา

โปรดระบุ.....

5. ประสบการณ์ในการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. 0-4 ปี 2. 5-10 ปี
 3. 10 ปีขึ้นไป

6. ประสบการณ์ในการฝึกอบรม

1. การฝึกอบรมเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กเล็ก
 2. การฝึกอบรมเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย
 3. การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 4. การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอน
 5. การฝึกอบรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน
 (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาหลักการ แนวคิด และกระบวนการการศึกษาตลอดชีวิต

โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านต่อข้อความต่อไปนี้ โดย 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = เห็นด้วยน้อย 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

ความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ท่านสามารถเรียนรู้ได้ทุกตั้งแต่เกิดจนตาย					
2. ท่านสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่					
3. ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาควรสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลในแต่ละช่วงชีวิต					
4. ท่านสนใจและให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบ					
5. ท่านสนใจให้ความสำคัญกับการศึกษานอกระบบ					
6. ท่านสนใจให้ความสำคัญกับการศึกษาตามอัธยาศัย					
8. ท่านส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
9. ในการสอนท่านเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ปฏิบัติจริงและแก้ปัญหาได้					

ความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวทางการศึกษา ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
10. ท่านศึกษา ค้นคว้าวิธีการเรียนการสอนหลากหลาย รูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของ แต่ละบุคคล					
11. ท่านคิดว่าการสอนของท่านมีความยืดหยุ่น หลากหลายทั้งสาระเวลาสถานที่					
12. ถ้ามีเวลา และความพร้อม ท่านอยากนำเด็กเล็กไป ทัศนศึกษานอกสถานที่					
13. ท่านได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญ กับตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง					
15. ถ้ามีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีท่านจะส่งเสริมการ เรียนการสอนโดยวิธี e-Learning					
16. ท่านมีความรู้ ทักษะในการถ่ายทอดเนื้อหาการเรียนรู้ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซีดีรอมสัญญาณโทรทัศน์หรือดาวเทียมเป็นต้น					
17. สื่อการเรียนการสอนที่บ้านสามารถนำมาใช้ในการ พัฒนาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เช่นเดียวกับ สื่อสมัยใหม่					
18. ท่านให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองชุมชนและเครือข่ายการเรียนรู้อื่นๆ					
19. ท่านเห็นด้วยที่จะให้ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการ กำหนดนโยบายหลักสูตรกิจกรรมการเรียนรู้และ การประเมินผลการเรียนรู้					
20. การศึกษาในระบบโรงเรียนนอกระบบโรงเรียนและ การศึกษาตามอัธยาศัยมีลักษณะที่เชื่อมโยงกัน					
21. การศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ ทำงานของท่าน					
22. ชุมชนบ้านศาสนสถานสามารถช่วยพัฒนาความรู้ของ ท่านได้					

ความรู้ ความเข้าใจในหลักการและแนวทางการศึกษา ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
23. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะประสบการณ์การทำงาน กับคนในชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่ท่านใช้ในการ พัฒนาความรู้ของท่าน					
24. หากมีเวลาว่างท่านมักแสวงหาความรู้โดยการอ่าน หนังสือ หรือหาข้อมูลจาก Internet					

ขอขอบคุณ

เครื่องมือชุดที่ 3

แบบสอบถามความรู้ และทักษะที่พัฒนาด้วยการศึกษาลดชีวิต

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเท่านั้นมิได้นำไปเผยแพร่เพื่อประโยชน์อื่นใดทั้งสิ้น แบบสอบถามฉบับนี้ ดังนั้นจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบแบบสอบถามตามความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ข้อมูลที่ท่านตอบจะถือเป็นความลับผู้ทำการศึกษาวินิจฉัยใคร่ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

แบบสอบถามแบ่งระดับความรู้และทักษะเป็น 5 ระดับ โดยให้ท่านให้ความเห็นเกี่ยวกับความรู้และทักษะของท่านในด้านต่างๆ มีรายละเอียด ดังนี้

- 5 = มีความรู้และทักษะดีมาก
- 4 = มีความรู้และทักษะดี
- 3 = มีความรู้และทักษะปานกลาง
- 2 = มีความรู้และทักษะไม่ดี
- 1 = มีความรู้และทักษะแย่มาก

ทักษะความรู้	ระดับทักษะ และความรู้				
	5	4	3	2	1
การศึกษาลดชีวิต					
1. การศึกษาในระบบ					
2. การศึกษานอกระบบ					
3. การศึกษาตามอัธยาศัย					
4. กระบวนการจัดการศึกษาลดชีวิต					
จิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย					
5. ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย					
6. การสื่อสารและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเด็กเล็ก					

ทักษะความรู้	ระดับทักษะ และความรู้				
	5	4	3	2	1
7. การจัดกิจกรรมนันทนาการให้แก่เด็กเล็ก					
8. ความสามารถในการศึกษา เรียนรู้ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัย					
9. การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย					
10. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาสาระ					
การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
11. ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
12. ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ มาตรฐาน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
13. ความสามารถในการศึกษา เรียนรู้ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
14. ความรู้ทั่วไปที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
15. การจัดบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้					
16. การจัดทำหลักสูตรเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่น					
17. การนำภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
สื่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมในการศึกษา					
18. การผลิตสื่อการเรียนการสอนจากวัสดุธรรมชาติ					
19. การผลิตสื่อการเรียนการสอนด้วยเศษวัสดุ					
20. การสืบค้นข้อมูลทาง Internet					
21. E-Learning					
22. คอมพิวเตอร์และโปรแกรมพื้นฐาน					
23. ความสามารถในการใช้สารสนเทศทางเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก					

ทักษะความรู้	ระดับทักษะ และความรู้				
	5	4	3	2	1
24. การผลิตสารสนเทศจาก สื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ ดนตรี หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น					
ความคิดสร้างสรรค์					
25. ความรู้เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์					
26. การคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ					
27. ความสามารถในการศึกษา สืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์					
28. การพัฒนาระบบงาน ระบบจัดเก็บข้อมูล					
29. ความสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์					
การมีส่วนร่วม					
30. การพูดในที่ชุมชน					
31. การเป็นผู้ประกอบการประชุม					
32. การสื่อสารสองทางระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์กรในการดำเนินกิจกรรม					
33. การจัดกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน					
34. เทคนิคการจัดประชุม					
35. เทคนิคหรือวิธีการได้แก่การสาธิตการอภิปราย กลุ่มการฝึกปฏิบัติการฝึกงานการจัดนิทรรศการ และสถานการณ์จำลอง					

ขอขอบคุณ

เครื่องมือชุดที่ 4

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องของ
โปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ
ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้จัดทำขึ้นมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการ ขั้นตอน และ
รวบรวมข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วน
ตำบล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

เพศ.....อายุ.....

อาชีพ.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องโปรแกรมการจัดการศึกษา
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก

1. ท่านคิดว่าปัจจัยและเงื่อนไขของการพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมี
อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปใช้ในการทำงาน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ปัจจัยและเงื่อนไขในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เห็นว่าการศึกษาดูตลอดชีวิต มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กเล็ก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

เครื่องมือชุดที่ 5

แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คำชี้แจง

โปรดแสดงความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย✓ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาปรับปรุงการจ้ดอบรมต่อไป

- 5 หมายความว่า ความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายความว่า ความพึงพอใจมาก
- 3 หมายความว่า ความพึงพอใจ
- 2 หมายความว่า ความพึงพอใจน้อย
- 1 หมายความว่า ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ลำดับ	ปัจจัยที่ประเมิน	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
ด้านหลักสูตร						
1	เนื้อหาวิชาที่ฝึกอบรมครอบคลุม วัตถุประสงค์ของโครงการ					
2	ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละหัวข้อ					
3	เอกสารประกอบบรรยายมีความ สมบูรณ์และเหมาะสม					
4	ความรู้ต่อหลักสูตรเป็นประโยชน์ต่อ การนำไปใช้					
5	การใช้สื่อมีความสอดคล้องและ เหมาะสมกับเนื้อหา					
6	ความเหมาะสมของกิจกรรมต่างๆใน ภาคปฏิบัติ					
7	การฝึกปฏิบัติก่อให้เกิดการเรียนรู้					

ลำดับ	ปัจจัยที่ประเมิน	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
ด้านการจัดการ						
8	ความเหมาะสมของเวลาที่จัด					
9	ความเหมาะสมของสถานที่และ สิ่งแวดล้อม					
10	ความเหมาะสมของระยะเวลา					
11	ความเหมาะสมอาหารเย็น,อาหารว่าง					
12	การต้อนรับและการให้บริการ					
ด้านวิทยากร						
13	วิทยากรมีความรอบรู้และสามารถใน การถ่ายทอดได้ดี					
14	วิทยากรมีการนำเสนอที่น่าสนใจ					
15	วิทยากรมีการใช้อุปกรณ์ประกอบการ นำเสนอได้อย่างเหมาะสม					
16	วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้อบรมมีส่วน ร่วมในการอบรม					

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมประชุม Focus Group
เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2554 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทูสิต

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมประชุม Focus Group

เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2554

ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง พรหมมูล
 ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายโครงการพิเศษ 1(โครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)
 และผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาทุนมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 (ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)
2. ผู้อำนวยการวิระชาติ ทศรัตน์
 ผู้อำนวยการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและพัฒนากิจกรรมเยาวชนสำนักประสานและ
 พัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย
 (ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์
 อาจารย์ฝ่ายโครงการพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 (ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน)
4. ดร.รุ่งนภา ตั้งจิตเรณูกุล
 อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 ครุศาสตร์คุณวุฒิบัณฑิต (วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา)วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์
 เกษตร) วิทยาศาสตร์บัณฑิต(เกษตรศาสตร์)
 (ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย และการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา)
5. ดร.ปฤถต์ นัจนฤตย์
 อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 (ผู้เชี่ยวชาญด้านความคิดสร้างสรรค์และศิลปะ)
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วารุณี สกฤตภักษ์อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 ค.บ. (การอนุบาล)มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กจ.ค. (การจัดการการศึกษา)มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย และจิตวิทยาเด็กเล็ก)

7. อาจารย์รัชต์วิช วิวังสุ

ผู้ประสานงานเครือข่ายสถาบันการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

(ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาเด็กเล็ก)

8. อาจารย์ชัตติยา ไชโย

อาจารย์ประจำโครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กับ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

(ผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมการศึกษา)

9. อาจารย์อนุพันธ์ พุกษ์พันธ์จี

นักศิลปะบำบัดแนวทางมนุษยปรัชญา

จบการศึกษาจากคณะครุศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ศิลปะบำบัดในแนวทาง

มนุษยปรัชญา (Anthroposophy) ที่สถาบันศิลปะบำบัด Therapeutikum am Kraherwald

ประเทศเยอรมันนี

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาตลอดชีวิต)

10. รองศาสตราจารย์ ดร. โกสุม สายใจ

ผู้อำนวยการสำนักประกันคุณภาพการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

วุฒิกการศึกษา Ed.D. บริหารการศึกษา Technological University of the Phillippins

(ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา)

11. อาจารย์พรรัก อินทามระ

อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์นิเทศโครงการพัฒนาครูประจำการให้ได้รับวุฒิปริญญาตรีทาง

การศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

(ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย และจิตวิทยาเด็กเล็ก)

ภาคผนวก ง

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ดร. วรรัตน์ อภินันท์กุล (ปทุมวัฒนา) ผู้เชี่ยวชาญตรวจโปรแกรมการศึกษา
อาจารย์ประจำภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ดร. โกศุม สายใจ ผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
3. ดร. ปฤถัฒ นัจนฤต ผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหาในส่วนของทฤษฎีโดยรวม
ผู้เชี่ยวชาญด้านความคิดสร้างสรรค์และศิลปะ
4. ดร. วารุณี สกุลาวัรักษ์ ผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหาเครื่องมือในส่วนของเด็กปฐมวัย
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
5. รศ.ดร. สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา ตรวจเครื่องมือในส่วนวิจัยทั้งหมด
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัย และจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

บัญชีรายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

บัญชีรายชื่อผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วม โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อ
 ส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 ระหว่างวันที่ 3-9 พฤษภาคม 2555
 ณ โรงแรมวิเทรณ อินเทอร์เน็ตชั้นเนลเฮาส์
 ซอยเคหะดุจคะ 1 ถนนเคหะดุจคะ แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	จังหวัด	อปท.	ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
1	นางสุพัฒนาไอสถพรมมา	ฉะเชิงเทรา	อบต.บาง ดินเป็ด	กองพลทหารราบที่ 11
2	นางจันทร์พิมพ์ กัลยาหัตถ์	ฉะเชิงเทรา	ทต.บ้านช่อง	บ้านต้นสำโรง
3	นางบุญนำ โพธิศิริ	นครนายก	อบต.คอนขอย	ชวดบัวพิมพ์จุฬา
4	นางพรสุมน แข็งขัน	นครนายก	อบต.ปากพลี	วัดโพธิ์
5	นางปรานอม ลิมฐวทรัพย์	นครปฐม	ทน.นครปฐม	ก่อนเกษมวัดพระปฐม เจดีย์
6	นางสาวหทัยรัตน์ ชัยพรภัทร	นนทบุรี	อบต.บางรัก น้อย	บางรักน้อย(เอื้ออาทร)
7	นางสาวดาวรุ่ง มนตรี	นนทบุรี	อบต.บางรัก ใหญ่	วัดมะเคื่อ
8	นางสาววิภาวรรณ มั่นยืนยง	นนทบุรี	ทต.บางใหญ่	เทศบาลตำบลบางใหญ่
9	นางดวงจันทร์ สวนพรหม	นนทบุรี	ทน.ปากเกร็ด	โรงเรียนวัดบ่อ (นันทวิทยา)
10	นางสาวกุลธินี สมบัติมี	ปทุมธานี	อบต.ระแหง	อบต.ระแหง
11	นางนิตยา พ่วงพูล	ปทุมธานี	ทม.รังสิต	ทม.รังสิต 1 (เทพัญญะ อุปถัมภ์)
12	นางเพ็ญรดี อยู่แสง	สมุทรปราการ	อบต.บางพลี ใหญ่	คลองบางกระบือ
13	นางภรณ์ อ่วมสอาด	สมุทรปราการ	อบต.คลอง ด่าน	บ้านสาขา
14	นางสาวรัชฎาสมุทร แฟงสุด	สมุทรสาคร	อบต.ดอนไก่อี	บ้านดอนไก่อี

บัญชีรายชื่อผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วม โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อ
 ส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	จังหวัด	อปท.	ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
15	นางสุรินทร์ เสมบุญหล่อ	สมุทรสาคร	อบต.อำแพง	ที่ปึงกรการุณยมิตร
16	นางมลวิทย์ พิมพ์สิงห์	สระแก้ว	ทต.ตาพระยา	วัดตาพระยา
17	นางจินตกา ทราชทอง	สระแก้ว	ทต.วังทอง	บ้านโคกน้อย
18	นางสาวศิริมา ทองเอี่ยม	ฉะเชิงเทรา	ทต.แปลงยาว	เทศบาลตำบลแปลงยาว
19	นางกัญญาพัชร ลิ้มกุล	สระแก้ว	ทต.เขาฉกรรจ์	เทศบาลตำบลเขาฉกรรจ์
20	นางสำรวย วงษ์สา	สมุทรสาคร	ทต.บางปลา	เทศบาลตำบลบางปลา
21	นางสาวอุทัยวรรณ ศาสตร์เวช	สมุทรปราการ	ทต.สำโรงใต้	เทศบาล 1 (สวนส้ม)
22	นางสาวดานุรัตน์ นามนิล	ปทุมธานี	ทต.ท่าโหลง	เทศบาลเมืองท่าโหลง
23	นางสิริวรรณ คังคาชะ	นครนายก	อบต.เขาเพิ่ม	โรงเรียนบ้านเขาเพิ่ม

บัญชีรายชื่อผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มควบคุม
ซึ่งมาอบรมที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนคูสิต ระหว่างวันที่ 20-25 เมษายน 2555

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จังหวัด
1	นางกุลสรานินอัญชัญ	ผู้ช่วยบุคลากร	อบต. สุรนารี	นครราชสีมา
2	นางสาวสุวรรณา คลุ้มกระโทก	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. หหนองไม้ไผ่	นครราชสีมา
3	สาวรุ่งทิพย์ คุ่มจินดา	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. หหนองไม้ไผ่	นครราชสีมา
4	นางสาวฐิติรัตน์ นุคพิมาย	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านดงใหญ่	นครราชสีมา
5	นางสาวณูดา คินขุนทด	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โนนเต็ง	นครราชสีมา
6	นางสาวสุมิตรา ภูคำศักดิ์	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หินโคน	นครราชสีมา
7	นางสาวอารีย์ มิกขุนทด	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หินโคน	นครราชสีมา
8	นางสาวละอองทิพย์ ถูกขุนทด	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กบ้าน ใหม่เจริญผล	นครราชสีมา
9	นางสาวโสภิตา โพธิ์กิ่ง	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กบ้าน หนองนมนาง	นครราชสีมา
10	นางดลัษเฐร ราชการกลาง	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลดอนใหญ่	นครราชสีมา
11	นางสุภารัตน์ โสภา	หัวหน้าศูนย์	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เฉลิมพระเกียรติ	นครราชสีมา
12	นางปัทมาศิริ รุ่งสกุลวงศ์	ครูผู้ช่วย	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พนมวัน อบต.บ้านโพธิ์	นครราชสีมา
13	นางเกษณีวัลย์ สุจริตรักธรรม	ครูผู้ช่วย	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านนา อบต.หนองน้ำแดง	นครราชสีมา

บัญชีรายชื่อผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มควบคุม
ซึ่งมาอบรมที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนคูสิต ระหว่างวันที่ 20-25 เมษายน 2555

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จังหวัด
14	นางสาวกฤษณา บุญกลาง	ครูผู้ช่วย	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านป่า ตะแบก	นครราชสีมา
15	นางสาวเฉลิมศรี พูลทวี	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ชัยมงคล	นครราชสีมา
16	นางสาวอัมพร บุราสิทธิ์	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลคอนอาสา	บุรีรัมย์
17	นางสาวฉัฐนันท์ พิมพ์ปรุ	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	อบต.สุรนารี	นครราชสีมา
18	นางสาวอมรรรัตน์ มุ่งนกรอง	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	อบต.สังขละ	สุรินทร์
19	นางสาวศิริรัตน์ พวงพี	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	อบต. บ้านคอโค	สุรินทร์
20	นางเตือนใจ เห็นขุนทด	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	อบต.บ้านกุดหวาย	สุรินทร์
21	นางสาวอนงค์นาฏ คชวงศ์	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	ท่าสว่าง	สุรินทร์
22	นางสาวธัญวลัย เกษนอก	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	อบต. หนองบัวใหญ่	ศรีสะเกษ
23	นางสมใจ ชัยวงศ์	ผู้ดูแลเด็กเล็ก	บ้านขามใหญ่	ศรีสะเกษ

ภาคผนวก จ

**ผลการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต
สำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก**

ผลการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัด
กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ลำดับ	ปัจจัยที่ประเมิน	คะแนนเฉลี่ย	การแปลผล
ด้านหลักสูตร		4.07	พึงพอใจมาก
1	เนื้อหาวิชาที่ฝึกอบรมครอบคลุมวัตถุประสงค์ของโครงการ	3.87	พึงพอใจมาก
2	ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละหัวข้อ	4.07	พึงพอใจมาก
3	เอกสารประกอบบรรยายมีความสมบูรณ์และเหมาะสม	3.98	พึงพอใจมาก
4	ความรู้ต่อหลักสูตรเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้	4.23	พึงพอใจมากที่สุด
5	การใช้สื่อมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา	4.01	พึงพอใจมาก
6	ความเหมาะสมของกิจกรรมต่างๆในภาคปฏิบัติ	4.13	พึงพอใจมาก
7	การฝึกปฏิบัติก่อให้เกิดการเรียนรู้	4.23	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านการจัดการ		3.88	พึงพอใจมาก
8	ความเหมาะสมของเวลาที่จัด	3.75	พึงพอใจมาก
9	ความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.99	พึงพอใจมาก
10	ความเหมาะสมของระยะเวลา	3.73	พึงพอใจมาก
11	ความเหมาะสมอาหารเย็น,อาหารว่าง	3.82	พึงพอใจมาก
12	การต้อนรับและการให้บริการ	4.09	พึงพอใจมาก
ด้านวิทยากร		4.15	พึงพอใจมาก
13	วิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดได้ดี	4.12	พึงพอใจมาก
14	วิทยากรมีการนำเสนอที่น่าสนใจ	4.06	พึงพอใจมาก
15	วิทยากรมีการใช้อุปกรณ์ประกอบการนำเสนอได้อย่างเหมาะสม	4.09	พึงพอใจมาก
16	วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้อบรมมีส่วนร่วมในการอบรม	4.32	พึงพอใจมากที่สุด

ภาคผนวก ข

ภาพการฝึกอบรม

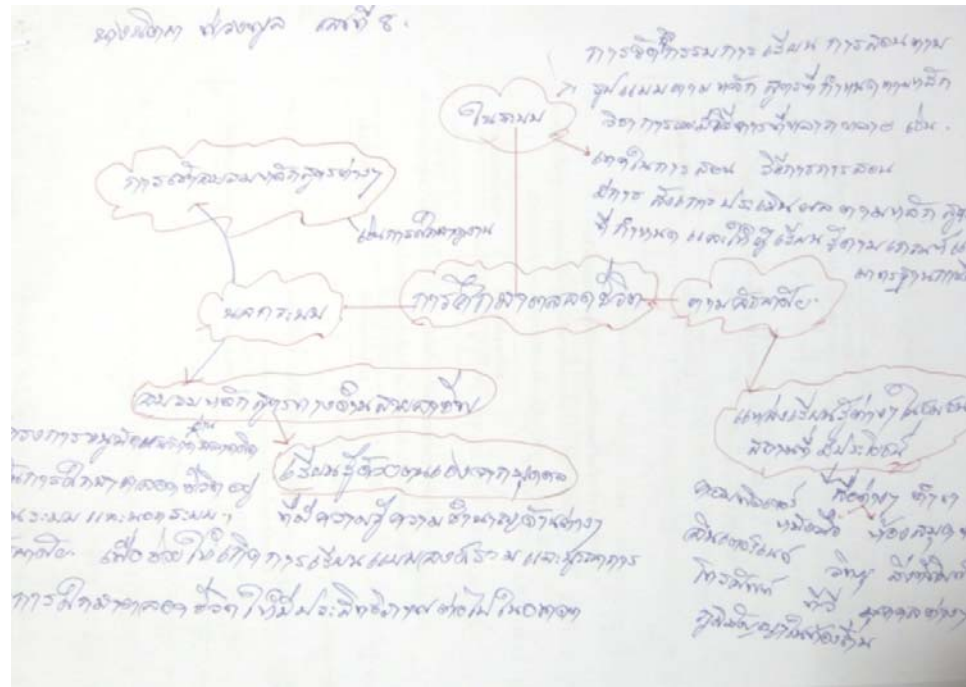

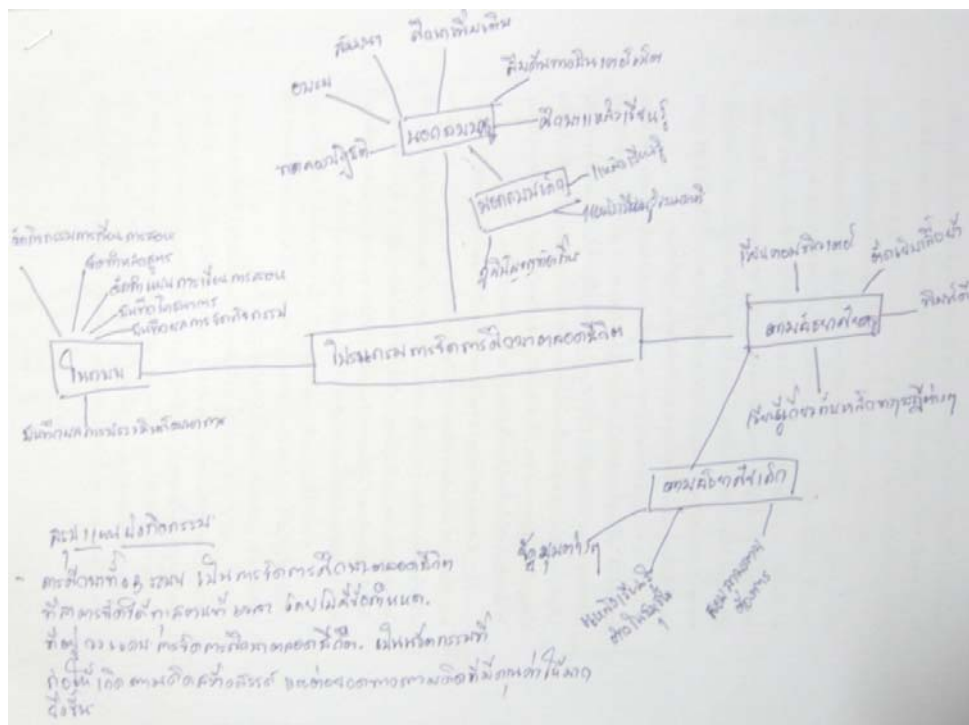
ภาคผนวก ช

**ภาพโมเดลโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรม
การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก**

โมเดลการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของนิตยา พ่วงพูล

โมเดลการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของมลิวัดย์พิมพ์สิงห์

โมเดลการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของจินตนา คำคงแก้ว

โมเดลการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของวิภาวรรณ มั่นยืนยง

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว สุดา เชิดเกียรติกุล เกิดเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2517 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายศิลป์-ภาษา โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา รุ่น 52 สำเร็จการศึกษาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี 2541 สำเร็จการศึกษาลัทธิศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางวัฒนธรรม (ภาคภาษาอังกฤษ) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี 2545 จึงมาศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี 2551 ปัจจุบันทำงานที่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และที่โรงเรียนดนตรีโฮมครีเอทีฟ ซอยเสนานันคม 1